BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

The Young are our future! Gençlik Geleceğimizdir!

INTERNATIONAL

4rd CONGRESS OF YOUTH RESEARCHES

CONGRESS BOOK

Editör / Editor

Dr. Zekeriya BİNGÖL
Ömer ŞİMŞEK
Semra KAHVECİ

ULUSLARARASI

4. GENÇLİK ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

BİLDİRİ KİTABI

IV. INTERNATIONAL CONGRESS OF YOUTH RESEARCHES BOOK

23-27 October 2019

IV. ULUSLARARASI GENÇLİK ARAŞTIRMALARI KONGRESİ BİLDİRİ KİTABI

23-27 Ekim 2019

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

Ekim / Oktober 2019

Sayı: UGAK-4

ISSN: 978-605-69839-7-9

Editör / Editor

Dr. Zekeriya BİNGÖL (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

Ömer ŞİMŞEK (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)

Semra KAHVECİ (T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Muğla İl Müdürlüğü)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Doğan KUTUKIZ – Dr. Öğr. Üy. Levent KARADAĞ -

Dr. Öğr. Üy. Melahat YILDIRIM SAÇILIK

Doç. Dr. Ekrem AYAN – Dr. Öğr. Üy. Adile TÜMER

© Her Hakkı Saklıdır.

Bildir Kitabında yer alan yazılar kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yazıların her türlü sorumluluğu yazarlara aittir. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilemez.

Haberleşme / Information

0542 4841882

https://genclik.kongresi.org

genclikkongresi1@gmail.com

ONUR KONUĞU

Dr. Mehmet Muharrem KASAPOĞLU / T.C. Gençlik ve Spor Bakanı
Av. Müslim YÜKSEL / Gaziantep Milletvekili

ONURSAL BAŞKANLAR

Dr. Osman GÜRÜN /Muğla Büyükşehir Belediye Başkanı
Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR / Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Hüseyin ÇİÇEK / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörü

DAVETLİ KONUŞMACILAR

Doç. Dr. Rumen DRAGANOV / Bulgarıa Faculty Of Culture, Herıtage And Tourısm
Doç. Dr. Mehriban İMANOVA / Nahçıvan Universite

KONGRE DÜZENLEME KURULU

KONGRE BAŞKANLARI

Prof. Dr. Zeynep KARAHAN USLU / Çankaya Üniversitesi

KONGRE KOORDİNATÖRLERİ

Prof. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ / Selçuk Üniversitesi
Ph. D. Adile TÜMER / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU BAŞKANLARI

Ph. D. Zekeriya BİNGÖL

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Gülay BÖREKÇİ / Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Kutluğ Kağan SÜMER / İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Rena SULTANOVA / Azerbaycan İktisat Üniversitesi
Prof. Dr. Şahin KESİCİ / Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Başar SEMİZ / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Aslı GÜNEŞ / İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet BAYANSALDUZ / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

YÜRÜTME KURULU

Doç. Dr. Asiye KARTAL / Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ekrem AYAN / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Emin ŞIHALİYEV / AMEA Nahcivan Bölmesi
Doç. Dr. Kürşad GÜLBEYAZ / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Öğr. Üy. Gülay T. YİĞİTOĞLU / Pamukkale Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Öğr. Gör. Levent KARADAĞ / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Öğr. Gör. Erhan İŞLEK / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Öğr. Üy. Melahat Y.SAÇILIK / Bandırma Onyedi Eylül Üniversite
Folk. Arş. Semra Akbulut KAHVECİ / Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Hafize ÖZ / Turizmci
Mertcan SÖNMEZ / Turizmci

KONGRE SEKRETERİ

Yeşim YAŞAR / Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ayda ÇELEBİOĞLU	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Banu BAYAR	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bayram COŞKUN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bilal GÖKKIR	İstanbul Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bilgehan GÜLTEKİN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Birol AKGÜN	SDE– Stratejik Düşünce Enstitüsü	Türkiye
Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN	İstanbul Arel Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ebulfez AMANOQLU	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Fevzi OKUMUŞ	University Of Central Florida	ABD
Prof. Dr. George GRİGORE	Romanya Doğu Dilleri Üniversitesi	Romanya
Prof. Dr. Gülay BÖREKÇİ	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Gülnihal KUTLU	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Haci Fexreddin SEFERLİ	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Haluk TANRIVERDİ	İstanbul Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Irena DARGİNAVİCİENE	Klaipeda University	Litvanya
Prof. Dr. İhsan SEZAL	TOBB Eko. ve Tek. Üniversitesi	Türkiye
Prof. Hon. Dr. Matthias GLEİTZE	University Oswiecim	Polonya
Prof. Dr. Mehmet BAYANSALDUZ	Uşak Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet CİHANGİR	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet ESKİN	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa TAŞLIYAN	Kahramanmaraş Sütçü İmam Ünv.	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nadezda STOJKOVİC	Niş Devlet Üniversitesi	Sırbistan
Prof. Dr. M. El sayed El-SAKRAN	American Un. Of Sharjah	ABD
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Khinalgan JİLKHYSİDAR	Moğolistan Khovda Üniversitesi	Türkiye
Prof.Dr. Rana YİĞİT	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Raushan AVAKOVA	Al–Farabi azak Milli Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Rena SULTANOVA	Azerbaycan İktisat Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Rupprecht BAUR	Duisburg-Essen Universitaet	Almanya
Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Seyit KASKABASOV	L. Gumilev Avrasya Milli Üniv.	Kazakistan
Prof. Dr. Somali GUPTA	Dhamdha CLC Government College	Hindistan
Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. T. M. El-Sayed El-Sakran	American Universtiy of Sharjah	BAE
Prof. Dr. Şahin KESİCİ	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Svitlana SHANDRUK	Ukraian State Pedagogical Un.	Ukrayna
Prof. Dr. Tahir BALCI	Çukurova Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tuncer ASUNAKUTLU	Bakırçay Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Umut AVCI	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Valeriy RYALBALKİN	Ukrayna Doğu Dilleri Üniversitesi	Ukrayna
Prof. Dr. Vefa TAŞDELEN	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Hab. Dr. Witold STANKOWSKI	University Oswiecim	Polonya
Prof. Dr. Yusuf CAN	Uşak Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Zeynep KARAHAN USLU	Çankaya Üniversitesi	Türkiye

Prof. Dr. Zhanat AİMUKHAMBET	L. Gumilev Avrasya Milli Üniv.	Kazakistan
Doç. Dr. Abdurrahman TUFAN	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ali Fuat ARICI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Doç.Dr.Aktolkin ABUBAKİROVA	Ahmet Yesevi Unı.	Kazakistan
Doç. Dr. Arif SEFEROV	Nahcivan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Asef ORUCOV	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Asiye KARTAL	Pamukkale Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Aslı GÜNEŞ	Ege Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Aysun BABACAN GÜMÜŞ	Çanakkale Onsekiz Mart Üni.	Türkiye
Doç Dr. Bülent DENİZ	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Cavadxan QASIMOV	AMEA Naxçıvan Bölmesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Ceyhun MAHMUDOV	Nahcivan Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Çiğdem KILIÇASLAN	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Dijana GUPTA	Mostar Devlet Üniversitesi	B. Hersek
Doç. Dr. Deniz AKPINAR	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Dilsuz QASIMOV	Nahçivan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Doğan KUTUKIZ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç.Dr. Duygu V. YILMAZ	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Eda ÜSTÜNEL	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ekrem AYAN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Elbrus İSAYEV	Nahçivan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Eli CABBAROV	Nahçivan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Edyta WOOD	Kazimierza Wielkiego Universitesi	Polonya
Doç. Dr. Emin ŞIHALİYEV	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Ezgi ERTÜZÜN	Selçuk Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Fahri ÇAKI	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Fatma Şeyda ÖZBIÇAKÇI	Dokuz Eylül Ünişversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Filiz YILDIRIM	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Flora ELESGEROVA	Azərbaycan Turizm və Menc. Univ.	Azerbaycan
Doç. Dr. Füsun ÖZERDEM	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gamze GENÇ	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gökhan EKİM	Ege Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gulzhanat BEGİMOVA	Al- Farabi Kazak Milli Üniversitesi	Kazakistan
Doç. Dr. Flora ELESGROVA	Turizm ve Menecment Uni.	Azerbaycan
Doç. Dr. Gülendam KARADAĞ	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gülseren KESKİN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gulzhanat BEGİMOVA	Al-Farabi kazak Milli Uni.	Kazakistan
Doç. Dr. Hafize ÖZTÜRK CAN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. İlhami ALİYEV	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Doç. Dr. İradə BAĞIROVA	Nahçivan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. İryna M. DRYGA	Ukrayna Milli Bilimler Akademisi	Ukrayna
Doç. Dr. İsmail ÇAKIR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Karlgash SAREKENOVA	L. Gumilev Avrasya Milli Üni.	Kazakistan
Doç. Dr. Kuanyshbek KENZHALİN	L. Gumilev Avrasya Milli Üni.	Kazakistan
Doç. Dr. Kutay OKTAY	Kastamonu Ünv.	Türkiye
Doç. Dr. Lina SMİRNOVA	Ukranian State Pedagogical Univ.	Ukrayna
Doç. Dr. M. Atıf AKSEKİLİ	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Türkiye

Doç. Dr. Marina V. ROBERTS	Vladimir State Üniversitesi	Rusya
Doç. Dr. Meftun ALİYEV	Nahcivan Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Meftun İSMAYILOV	Nahcivan Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Mehmet CİHANGİR	Osmaniye Korkut Ata Ünv.	Türkiye
Doç. Dr. Mehmet MURAT	Gaziantep Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mehriban İMANOVA	Nahcivan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Mıcheal NELSON	Finlandiya Turku Unı.	Finlandiya
Doç. Dr. Mustafa DURMUŞÇELEBİ	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mustafa Serdar GENÇ	Kafkas Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mustafa ŞENEL	Kafkas Ünv.	Türkiye
Doç. Dr. Müge K. DAVRAN	Çukurova Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Nasırlı NASURULLAH	Turizm ve Menecment Üni.	Azerbaycan
Doç. Dr. Nazan KILIÇ AKÇA	Bozok Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Nurlana ALİYEVA	Nahcivan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Nüşabe MEMMEDOVA	Nahcivan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Ömer GİDER	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Özden TAŞĞIN	Nevşehir Hacıbektaş Veli Üni.	Türkiye
Doç. Dr. Rıdvan CANIM	Trakya Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Saime KÜÇÜKKÖMÜRLER	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sait AKBAŞLI	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sara HACIYEVA	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Semra DEMİR BAŞARAN	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Senan ALİYEV	Turizm ve Menecment Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Servet KAVAK	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sıtkı YILDIZ	Kırıkkale Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Susran Erkan EROĞLU	Adana Bilim ve teknoloji Üni.	Türkiye
Doç. Dr. Flora ELESGROVA	Azerbaycan Turizm ve Men. Unı.	Azerbaycan
Doç. Dr. Gülendam KARADAĞ	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gülseren KESKİN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gulzhanat BEGİMOVA	Al-Farabi kazak Milli Unı.	Kazakistan
Doç. Dr. Hafize ÖZTÜRK CAN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. İlhami ALİYEV	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Doç. Dr. İradə BAĞIROVA	Nahçıvan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Isa SPAHIU	Uluslarası Balkan Üniversitesi	Arnavutluk
Doç. Dr. Raushan JAPPAROVA	Ahmet Yesevi Uni.	Kazakistan
Doç. Dr. Sara HACIYEVA	Nahçıvan Universty	Azerbaycan
Doç. Dr. Sedaqet AHMEDOVA	Azerbaycan Bakü Devlet Ün .	Azerbaycan
Doç. Dr. Semra ÇEVİK	Ardahan Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Semra DEMİR BAŞARAN	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Servet KAVAK	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Senan ALİYEV	Azerbaycan Devlet Pedaqoji Unı.	Azerbaycan
Doç. Dr. Sıtkı YILDIZ	Kırıkkale Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Susran Erkan EROĞLU	Adana Bilim ve Teknoloji Üni.	Türkiye
Doç. Dr. Türkan TURAN	Pamukkale Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Toğrul HALİLOV	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Ümit ÜNÜVAR GÖÇEOĞLU	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye

Doç. Dr. Yalçın ÖZDEMİR	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Zekeriya MIZIRAK	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Zeliha TRAŞ	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Zeyneb QULİYEVA	AMEA Nahcivan Bölmesi	Azerbaycan
Dr. Öğr. Üy. Abdullah AKPINAR	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Abdullah MERT	Uşak Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Adile TÜMER	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Ali Serdar SAĞKAL	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Alpaslan GÖZLER	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Ayşegül DURMAZ	Dumlupınar Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Arzu GÜRDOĞAN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Aysun ERGİNER	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni.	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Bahar KÜLÜNKOĞLU	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Barbaros YALÇIN	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Bayram AKAY	Kırklareli Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Birgül ÖZKAN	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Çiğdem GÜN	Mehmet Akif Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Ervin KOVACEVİC	International Sarajevo University	B. Hersek
Dr. Öğr. Üy. Emre YAKUT	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Türkiye
Dr.Öğr . Üy. Emine ÖNCÜ	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Ergin ERGİNER	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni.	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Ergün KARA	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Erkan EFİLTİ	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Ferhat ÜSTÜN	Selçuk Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Gül AKTAŞ	Pamukkale Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Gülay T.YİĞİTOĞLU	Pamukkale Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Gülengül MERMER	Ege Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Gülbahar K. ASLAN	Pamukkale Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Gülşen BAYAT	Iğdır Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Gürcan ÇETİN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Hacer ATAMAN	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Halil ŞEN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. H. Hüseyin AYGÜL	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Hülya BAYBEK	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr.. Öğr. Üy. Hüseyin FİDAN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Hüsne DEMİREL	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Hacer TAMAN	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr.Üy. Halil ŞEN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. İbrahim ARPACI	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. İbrahim ÇÜTCÜ	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. İrem ÖZTEKE	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. İsa SPAHİU	Uluslararası Balkan Üniversitesi	Makedonya
Dr. Öğr. Üy. İsmail ÇINAR	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. İsmail KIRBAŞ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Kadir ÇAYIR	Çankırı Karatekin Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Leman İNANÇ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Levent KARADAĞ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Mehmet GÜNLÜK	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye

Dr. Öğr. Üy. Mehmet MURAT	Gaziantep Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Mehmet Surur ÇELEPİ	Pamukkale Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Mehmet ŞAKİROĞLU	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Melahat YILDIRIM SAÇILIK	Bandırma Onyedi Eylül Üni.	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Melike SARIKÇIOĞLU	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Mine MÜFTÜLER	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Musa PEKER	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Naciye TOK	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Neslihan ARIKANONUR	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Oğuzhan AYTAR	Karamanoğlu Mehmetbey Üni.	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Öznur KÖRÜKCÜ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Rahşan KOLUTEK	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni.	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Savaş KARAGÖZ	Aksaray Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Serap ÜRÜT KELLECİ	Aksaray Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Serdar SAĞKAL	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Serkan BALLI	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Serkan ÜNSAL	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni.	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Serkan ÜNSAL	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni.	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Sevcan ATAY TURAN	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Sezer ER GÜNERİ	Ege Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Tendü Hilal GÖKTUĞ	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Vehbi BAYHAN	İnönü Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üy. Zülfikar BAYRAKTAR	Bandırma Onyedi Eylül Üni.	Türkiye
Ph. D. Michael NELSON	Finlandiya Turku Üniversitesi	Finlandiya
Ph. D. Minela KERLA	Saraybosna Devlet Üniversitesi	B. Hersek

KATILIMCI ÜLKELER VE ÜNİVERSİTELER / PARTICIPATING COUNTRIES AND UNIVERSITIES

Ülke / Country	Üniversite Adı / University Name
Azerbaycan Cumhuriyeti Republic of Azerbaijan	Bakü Devlet Üniversitesi Baku State University
	Azerbaycan Turizm ve Menecment Üniversiteti Azerbaijan Tourism and Menecment University
	Baki Muzik Akademisi Baku Music Academy
Nahcivan Özerk Cumhuriyeti Autonomous Republic of Nahcivan	Azerbaijan National Academy of Sciences Azerbaycan Milli İlimler Akademisi
Kazakistan Cumhuriyeti Republic of Kazakhstan	Hoca Ahmet Yesevi Kazak-Türk Üniversitesi Kh. A.Yasawi International Kazakh-Turkish University
Moğolistan Cumhuriyeti Republic of Mongolia	Hhovd Üniversitesi Khovd University
USA	Güney Florida Sarasota-Manatee Üniversitesi University of South Florida Sarasota-Manatee
Kıbrıs Cumhuriyeti Republic of Cyprus	Doğu Akdeniz Üniversitesi Eastern Mediterranean University
Bulgaristan Cumhuriyeti The Republic Of Bulgaria	Kütüphane Araştırmaları ve Bilişim Teknolojileri Üniversitesi University of Library Studies and Information Technologies
	Bulgaristan Uluslararası Spor Akademisi Bulgaria National Sport Academy
Arnavutluk Cumhuriyeti Republic of Albania	Tiran - Tiran Üniversitesi Tiran - University of Tirana

Dr. Zekeriya BİNGÖL
Düzenleme Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Adile TÜMER Gençlerin Umut Düzeyi İle Kişisel Gelişim Yönelimi Arasındaki İlişki	2
Adile TÜMER Gülbahar KORKMAZ ARSLAN Gençlerin Umut Düzeyi İle Yaşam doyumu Arasındaki İlişki	7
Vehbi BAYHAN Z Kuşaği Gençlerinde Sosyal Medya Kullanma Örüntüleri İle Narsistik Kişilik Özellikleri	13
Vehbi BAYHAN Üniversite Gençliğinde Toplumsal Cinsiyet Rolleri Algısı (İnönü Üniversitesi Uygulaması)	30
Sibel Serap CEYLAN Güzellik Ve Saç Bakim Hizmetleri Alanı Müfredatının Bulaşıcı Hastalıklar Eğitimi Açısından İncelenmesi	46
Salim KÖKSAL, Mehmet CİHANGİR Üniversite Öğrencilerinin Okumakta Oldukları Bölge Algıları: Osmaniye Örneği	52
Mehmet ÇOLAK, Tahsin ÇETİN, Nurten YİĞİT Kamu Kurumunda Çalışan Genç Personelin Ahlak Ve Etik Kavramına Bakış Açıları (Bir Kamu Kurumu Örneği	66
Salim KÖKSAL Mesleki Eğitim Alan Ön Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Özelinde Bir Değerlendirme	74
Melahat YILDIRIM SAÇILIK, Kadir BAYSAL “Yemek” Ve “Mutfak” Olgularına İlişkin Ön lisans Öğrencilerinin Metaforik Algıları	85
Gülay BÖREKÇİ Türkiye’de Genç Nüfusta Artan HİV/AİDS Sorunu	103
Ferda ARSLAN Gençlerde Görünmez Bağımlılık: Sosyal Medya	109
Ferda ARSLAN, Media SUBAŞI BAYBUĞA Gençlerde Önemli Bir Halk Sağlığı Sorunu: Akran Zorbalığı	115
Nezihe BULUT UĞURLU, Ekin DEMİR Muğla İli Sanayi Sitesindeki Çocuk İşçilerin Umutsuzluk Ve Sosyal Kaygı Düzeyleri	119
Hasan BOZGEYİKLİ, Mustafa ÇALIŞKAN Lise Öğrencilerinin Dini Yönelimleri İle Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki	127
Mustafa ÇALIŞKAN, Hasan BOZGEYİKLİ Gençlerde İyimserlik-Kötümserlik Düzeyi İle Dini Yönelimler Arasındaki İlişki	142
Cavadxan QASIMOV, Flora ALESGEROVA, Sedaket AHMEDOVA Nahcivan Özerk Cümhuriyyetinde Sosyal-Ekonomi Alanlarda Gençlik	159
Rumen DRAGANOV, Irene PETEVA, Stoyan DENGHEV Smart Cultural Routes In The Context Of European Cultural Routes	164
Ülkü Gül UMAT, Arzu GÜRDOĞAN Üniversite Gençliğinin Turizme Bakış Açısı	172
Gülşen BAYAT Gençlik Turizmi	185
Melahat YILDIRIM SAÇILIK, Kadir BAYSAL Kültürel Sürdürülebilirlikte Gençlerin Yöresel Yemek Algilari	191
Cavadxan QASIMOV, Flora ALESGEROVA, Zekeriya BİNGÖL Nahcivan Özerk Cümhuriyyeti Ekonomisi: Reform Ve Gençlik	199
Salim KÖKSAL, Mehmet CİHANGİR Gençliğin Para Yönetimi Algısı: Osmaniye KAÜ Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme	205
Sibel Serap CEYLAN Çalişan Adölasanlar İle İlgili Yapilan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi	215
Ragchaa BEGERMA, Jylkhyaidaris KHİNATAİ Language And Youth: The Language Usage Of Youth İn The Facebook	223
Khavd AINUR, Khinalgan JĠLKHYAĠDAR Youth Leadership /Case Study On Mongolian Youth/	235
Eda KILINÇ, Asiye KARTAL Güvenli Bisiklet Kullanımında Kask Ve Sağlık İnanç Modeli	239

İÇİNDEKİLER / CONTENTS
ÖZETLER / ABSTRACTS

Gulnara RIZAKHOJAYEVA, Furkat KABULON Bugünün Gençlik Dilinin Özellikleri	246
Büşra GÖNCÜ, Gülay BÖREKÇİ Aşı Reddi Ve Karşıtlığının Gençlik Üzerine Etkisi	247
Aziza SYZDYKOVA, Aktolkin ABUBAKİROVA Kazakistan'da Tıbbi Sağlık Turizminin Gelişimi İçin Öneriler	248
Mehriban İMANOVA Gencliyin Gelişiminin Sanayileşme Sürecine Etkisi	249
Egemen KAYA, Deniz AKPINAR, Havva AKPINAR Madde Bağımlılığı Psikofizyolojisi	250
Egemen KAYA, Deniz AKPINAR, Havva AKPINAR Gençlerde Aşırı Cep Telefonu Kullanımının Fizyolojik Ve Psikolojik Etkileri	251
Elif Dilek ÖLMEZ, Hatice ÇEVLİK, Gülay BÖREKÇİ Gençlerde Akne Tedavisi İçin İzoterminin (Roauccatane) Kullanımı	252
Gizem HAYTA, Gülay BÖREKÇİ Gençlerin Human Papilloma Virüs (Hpv) Enfeksiyonu Ve Korunma Yollarına Yönelik Farkındalığı	253
Habibe MAMMADOVA Azerbaycan Müzik Kültüründe Mugam Sanatı	254
Günay KADER Gençlerin Kış Aylarındaki Popüler Destinasyonlarından Sofya Ve Bansko Kayak Merkezi	255
Habibe TÜRK Ergenlerde Akran Zorbalığı	256
Havva AKPINAR, Nezihe BULUT UĞURLU, Egemen KAYA, Deniz AKPINAR Gençlerin Eğitiminde Yeni Bir Sorun: Siber Aylaklık	257
Havva AKPINAR, Nezihe BULUT UĞURLU, Egemen KAYA, Deniz AKPINAR Gençliği Etkileyen Yeni Şiddet Türü: Siber Zorbalık	258
Furkan ARASLI, Yahya HELVACIOĞLU Service Quality Perceptions Of Generation Z On Travelagencies: Case Of Dardanelles	259
Adiyeva PAKIZAT, Abishov NURZHAN Büyük İpek Yolu Üzerinde Bulunan ve Türk Dünyasının Başkenti Sayılan Türkistan Şehrindeki Turizmin Geliştirilmesi	260
Musa KAVAL Gençlik, Terörizm Ve Tasavvuf	261
Musa KAVAL Gençlik Döneminde Din Ve Tasavvuf Anlayışının Önemi	262
Zhannat BEXULTAN, Raushan JAPPAROVA Medya Ve Gençlik	263
Zhannat BEXULTAN, Raushan JAPPAROVA Modern Toplumda Kuşaklararası Gençlik İddiaları	264
Khumar GULJAN Öğrencilerin Çalışma Ve Anlatımı Araştırmaları	265
Khambar TOİBAZAR Gençlerin Siyasal Katilimi	266
Ata Baran KÖROĞLU, Cansu AĞAN, Çağla ÖZER Aktif Karbonun Gastronomi Alanında Kullanım Olanakları	267
Gulmira YAKIYAYEVA, Zekeriya BİNGÖL, Zhannat BEXULTAN Gençlerin Eğitim Ve Mesleki Stratejilerinin Sınıflandırılması	268
Gulmira YAKIYAYEVA Genç Öğretmenlerin İletişim Yetkinliğinin Rol Ve Düzeyi Çalışması	269
Zeliha YAMAN, Mualla YILMAZ Gençlerde Fiziksel Aktivitenin Önemi	270
Kevser AYDOĞDU Bir STK Üzerinden Gençlik Ve Gönüllük	271

Ünal KARAARSLAN Terörizm Ve Beşeri Kaynak Olarak Gençler	272
Yasir İŞBİLİR, Nezahat İŞBİLİR YÜCEIŞIK, Çağla ÖZER Gastro Tur Etkinliklerinin Gastronomi Turizmi Çerçevesinde İncelenmesi: İstanbul Örneği	273
Spartak KADİU Bugünkü Gençlerin Yabancı Dil – Kültür İlişkisine Bakışı	274
Buse ÇELİK KADER Gençlerin Turistik Destinasyon Oluşturma Potansiyeli Açısından Bosna-Sarayevo'nun Önemi	275
Banu BAKIRCI, Günseli GÜÇLÜTÜRK BARAN Spor Turizminde Gençlerin Rolü	276
Alyona BALTABAYEVA, Khalmetov VALIKHAN Çağdaş Bir Toplumda Gençlik Rolü: Gelişme, İlgi Ve Hobiler	278
Gulmira YAKIYAYEVA, Zekeriya BİNGÖL, Zhannat BEXULTAN Gençlik Alt Kültürü Ve Eğitim Alanı Üzerindeki Etkisi	279
Nurzhan ABİSHOV, Pakızat ADİYEVA Çağdaş Turistik Hizmet Tüketicilerinin Temel Özellikleri	280
Mehmet ÇOLAK, Tahsin ÇETİN, Süleyman AKYAR Hazır Malzeme Ve İşgücü Satin Alan Micro İşletmelerin Gençlerin İstihdamına Katkısı Bakımından Değerlendirilmesi	281
Doğan KUTUKIZ, Emrah ŞEKER, Perihan Nur BEKTAŞ Konaklama İşletmelerinde Çalışan Gençlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma	282
Almas JAXILIKOV, Zhannat BEXULTAN Türkistan'ın Turizm Destinasyonun Değerlendirmesi Ve Bir Destinasyon Markalaşması	283
Tleubayeva AKMARAL, Raushan JAPPAROVA Kazakistan İşgücü Piyasasında Genç İstihdamı Sorunları	285
Xhemile ABDİU Yabancı Dil Öğretimi Ve Gençlere Kültürel Boyutun Etkisi	286
Eda KILINÇ, Asiye KARTAL Adölesanlarda Kasıtsız Yaralanmaları Önlemede Okul Temelli Eğitim Programları	287

ÖNSÖZ

Gençlik Araştırmaları üzerine yapılan çalışmaların ve sonuçlarının paylaşılması amacıyla yapılan "IV. Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi" Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Çankaya Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi, Nahcivan Üniversitesi, Moğolistan Khovda Üniversitesi işbirliğinde gerçekleştirilmiştir.

Kongrenin ilki 2016 yılında Marmaris'te, ikincisini 2017 yılında Fethiye'de, üçüncüsünü 2018 yılında Nahcivan'da başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Gençlik bir ülkenin geleceğinin teminatıdır. Geçmişiyle, geleceğiyle, kültürüyle, yaşadıklarıyla sahip olduklarıyla bir ülke, gençliği için vardır. Geleceğimizi oluşturan gençlerimizin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda daha etkin, daha belirleyici bir rol almaları gerekmektedir. Kongremiz; gençlerin karşılattıkları sorunların tespiti, çözüm önerileri hatta çözümleri tartışmak ve bu çözümleri hayatlarında kalıcı olarak uygulayabilmelerini sağlamak, gençlik sorunları ve gençlik yaklaşımları alanlarında çalışma yapan akademisyenlerin çalışmalarını duyurmalarına, bilimsel bir platformda sunmalarına imkan vermek amacıyla düzenlenmektedir.

Kongremizde, farklı ülkelerden bilim insanlarının bir araya gelerek gençlik alanında çalışmalarını sunmaları ve görüş alışverişinde bulunmaları amaçlanmaktadır. Bu bağlamda kongremize sözlü sunum ile katılım olmuş ve Türkçe ve İngilizce sunular planlamıştır. Kongremiz, ulusal ve uluslararası düzeyde talep görmüş olup 112 bildiri gönderilmiş, bunlardan 76 bildiri, Bilim Kurulu tarafından kabul görmüştür.

Kabul edilen bildirilerin yayımlandığı Kongre Özet Kitabı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sözlü olarak sunulan bildirilerin tam metin bildirileri ikinci bölümde ise özetleri olarak sunulan bildirilere yer verilmiştir. Kabul edilen ve edilmeyen bildiri sahiplerine kongreye olan ilgi ve emeklerinden dolayı teşekkür ederiz. Kongre çalışmalarımıza katkıda bulunan Onur Kurulu, Danışma Kurulu ve Bilim Kurulu Üyelerine de ayrıca teşekkürü borç biliriz.

Kongrenin düzenlenmesi için desteklerini bizlerden esirgemeyen Gençlik ve Spor Bakanlığımıza, Kültür ve Turizm Bakanlığımıza, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Rektörlüğüne, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesine, Muğla Büyükşehir Belediyesi'ne, Marmaris Deniz Ticaret Odasına ve Orka Lotus Beach Oteline, Kongre, Yürütme Kurulu ve Düzenleme Kurulu Üyeleri ile tüm mesai arkadaşlarıma katkılarından ve emeklerinden dolayı teşekkür ederim.

Bu Kongreyi biz her daim her yerde savunan Mehmetçiklerimize Atfediyorum. Allah Mehmetçiğimiz Korusun ve Daima muzaffer eylesin.

Dr. Zekeriya BİNGÖL
Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı

TAM METİN BİLDİRİLER

GENÇLERİN UMUT DÜZEYİ İLE KİŞİSEL GELİŞİM YÖNELİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Adile TÜMER*

ÖZET

Gençlerin umut düzeyi ile kişisel gelişim yönelimi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, tanımlayıcı ve kesitsel tipte tasarlanan araştırma, 2018 yılında, bir fakültede öğrenim gören 259 hemşirelik bölümü öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak, Tanımlayıcı Bilgi Formu, Sürekli Umut Ölçeği ve Kişisel Gelişim Yönelimi Ölçeği-II kullanılmıştır. Araştırmaya katılan gençlerin yaş ortalaması 20,71±1,63 (min-max:18-24) ve %73'ü kadındır. Gençlerin %35,1'i üniversiteye başlayana kadar en uzun süre il merkezinde yaşadığını ve %58,3'ü sağlığını iyi algıladığını belirtmiştir. Çalışmada "Sürekli Umut Ölçeği" toplam puan ortalamasının 47,53±8,73, "Kişisel gelişim yönelimi ölçeği-II" toplam puan ortalamasının ise 56,54±11,09 olduğu saptanmıştır. Umut düzeyi ile kişisel gelişim yönelimi arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (r= 0,59 p=0,000). Sonuç olarak çalışmanın bulguları, gençlerin umut ve kişisel gelişim puanlarının iyi düzeyde olduğunu, umut düzeyinin kişisel gelişimi olumlu yönde etkilediğini vurgular niteliktedir. Konuyla ilgili yapılacak çalışmalar hem literatüre katkı sağlayacak hem de gençlerde farkındalık oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Kişisel gelişim, Umut düzeyi.

THE RELATİONSHİP BETWEEN THE HOPE LEVEL OF THE YOUNG PEOPLE AND THE PERSONAL DEVELOPMENT ORİENTATİON

ABSTRACT

In order to examine the relationship between the level of hope and personal development orientation of the young people, a descriptive and cross-sectional study was conducted in 2018 with the participation of 259 nursing students from a faculty. Descriptive Information Form, Dispositional Hope Scale and Personal Growth Initiative Scale-II were used as data collection tools. The mean age of the participants was 20.71±1.63 (min-max: 18-24) and 73% of the participants were female. 35.1% of the youth stated that they lived in the city center for the longest time until they started university, and 58.3% stated that they perceived their health well. In the study, the mean total score of Dispositional Hope Scale was found to be 47.53±8.73, while the mean score of Personal Growth Initiative Scale-II was 56.54±11.09. A positive correlation was found between the level of hope and personal growth initiative (r=0.59 p=0.000). In conclusion, the findings of the study emphasize that the hope and personal development scores of the young people are at a good level and that the level of hope affects the personal development positively. The studies to be carried out on the subject will contribute to the literature as well as to raise awareness in young people.

Keywords: Youth, Personal development, Hope level

GİRİŞ

Genel olarak değişen ve gelişen dünyaya uyum sağlayabilmek, günümüz dünyasında önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Küreselleşmeyle birlikte ekonomi, teknoloji, eğitim ve sağlık gibi alanlarda ortaya çıkan gelişmeler ve hızlı değişimler hangi yaştan olursa olsun her bireyin yaşamını farklı açılardan biçimlendirmektedir (Eryılmaz ve Mutlu, 2017). Çoğu birey için üniversite yılları, mesleki eğitimin alındığı, kimliğin şekillendiği, gelecekle ilgili kaygıların yoğunlaştığı ve kariyer planlarının yapıldığı erişkinliğe geçiş dönemidir. O nedenle gençlerin umut ve kişisel gelişim düzeylerinin incelenmesi ve farkındalık oluşturulması önemlidir.

*MSKÜ, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği A.D., Dr. Öğr. Üy., Muğla, Türkiye, tadile@mu.edu.tr

Umut, fiziksel ve ruhsal sağlığın farklı yönleri ile bağı olan ve olası olumsuz olaylara karşı tampon görevi gören pozitif psikolojik sağlığın önemli bir boyutudur (Padilla-Walker ve ark., 2011). Umut, bireylerin kapasitelerine ilişkin algılarını yansıtan bilişsel ve motivasyonel bir yapı olarak ele alınmaktadır (Cihangir-Çankaya ve Meydan, 2018). Bu yapının üç boyutu bulunmaktadır; "açık olarak kavramsallaştırılmış amaçlara sahip olma", "amaçlara ulaşmak için spesifik stratejiler geliştirme" ve "bu stratejileri kullanma ve sürdürme konusunda motivasyona sahip olma" (Snyder, 2002; Cihangir-Çankaya ve Meydan, 2018). Araştırmalar, genel olarak umut düzeyi yüksek olan insanların hedeflerine ulaşmada çoklu yolları daha iyi tanımlayabildiklerini, bu tür hedeflere ulaşılmasını tehdit edebilecek engellere karşı daha dirençli olduklarını, aksilikleri başarısızlıktan ziyade meydan okuma olarak gördüklerini, depresyon ve anksiyete ile etkili bir şekilde başa çıkabildiklerini ortaya koymuştur (Demirtaş ve ark., 2018). Umut aynı zamanda kişinin hayatına yön veren motivasyonel bir güçtür. Umut sayesinde bireyler başarılı bir gelecek elde edebilmek için gerekli kapasiteye sahip olduklarına inanabilmektedir (Sarı ve Tunç, 2016).

Kişisel gelişim, bireyin kendisini zihinsel, sosyal, duygusal ve davranışsal açıdan en iyi şekilde yetiştirme ve mevcut potansiyelini en üst düzeyde ortaya koyma sürecini yansıtmaktadır. Bu kavram kapsamında ortaya konulan kişisel gelişim yönelimi ise büyüyen ve gelişen bir birey olarak kişinin kendini gerçekleştirme sürecinde amaçlı bir şekilde ilerlemesidir (Robitschek, 1998; Yalçın ve Malkoç; 2013). Bir başka ifadeyle kişisel gelişim, bireylerin eksik olduğunu düşündüğü durumdan, daha iyi olacağını düşündüğü duruma doğru devam eden değişme sürecidir. Ancak bu değişim bireyin kendisini eğitme ve geliştirme sorumluluğunu üstlenerek ortaya çıkardığı ve sürekli devam ettirmeye çalıştığı pozitif yöndeki gelişmelerdir (Çoruk, 2012; İbili ve Uyanık, 2018). Yapılan literatür taramasında geçlerin umut düzeyi ile kişisel gelişim yönelimi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Gençler üniversite öğretim sürecinde, gelecek yaşamlarını planlama ve bu doğrultuda adım adım kendilerini geliştirme çabası içindedirler. Gençler hem mesleki hem de kişisel gelişim adına birçok girişimde bulunmakta ve bu açıdan birçok uyarıcı ile karşı karşıya gelmektedirler. Dolayısıyla gençlerin kişisel gelişim yönelimlerinin ve umut düzeylerinin çeşitli yönleri ile incelenmesinin ve farkındalık oluşturulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma gençlerin umut düzeyi ile kişisel gelişim yönelimi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma soruları

1. Gençlerin umut düzeyleri ve kişisel gelişim düzeyleri nedir?
2. Gençlerin umut düzeyi ile kişisel gelişim düzeyi arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini 2018 yılında, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem seçme yöntemine gidilmemiş, çalışmaya katılmayı kabul eden, 259 gönüllü öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırmanın verileri, 2018 yılı Kasım-Aralık aylarında, ders dışı zamanlarda, sınıf ortamında ve araştırmacı gözetiminde toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak, Tanımlayıcı Bilgi Formu, Sürekli Umut Ölçeği ve Kişisel Gelişim Yönelimi Ölçeği-II kullanılmıştır.

Sosyo Demografik Özellikleri Tanılama Formu: Yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı gibi bireysel özellerin yanı sıra eğitim durumu, sosyal güvence gibi sosyo-demografik özellikleri içeren sorulardan oluşmuştur.

Kişisel Gelişim Yönelimi Ölçeği-II (KGYÖ-II): Christine Robitschek (1998) tarafından bireylerin kişisel gelişim süreçlerini incelemek amacıyla geliştirilmiştir. Yalçın ve Malkoç (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçek, dört alt boyut (planlı olma, değişime hazır olma, kaynakları kullanma ve amaçlı davranış) ve toplam 16 maddeden oluşmuştur. Bu ölçek, 0 (hiç katılmıyorum) ile 5 (tamamen katılıyorum) arasında derecelendirilmiş 6'lı Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan puanlar 0 ile 80 arasında değişmektedir. KGYÖ-II alt boyutlarının Cronbach alfa güvenirlik katsayıları 0.81 ile 0.89 arasında, tüm ölçek için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise 0.92 bulunmuştur (Yalçın ve Malkoç, 2013).

Sürekli Umut Ölçeği (SUÖ): Snyder ve arkadaşları (1991) tarafından bireylerin sürekli umut düzeylerini belirlemek amacı ile geliştirilmiş, Türkçe'ye Tarhan ve Bacanlı (2015) tarafından uyarlanan ölçeğin "alternatif yollar düşüncesi" ve "eyleyici düşünce" olmak üzere iki alt boyutu olup, toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlarda dörder madde yer almakta ve bu maddelerden bir tanesi geçmişe, iki tanesi içinde bulunulan zaman ve bir tanesi de geleceğe ilişkin ifadeleri içermektedir. Geriye kalan dört madde umutla ilişkili olmayan dolgu maddelerdir. Ölçek, 8'li Likert tipi bir ölçme aracıdır. Alt boyutlardan elde edilen puanların toplamı sonucunda Sürekli Umut Ölçeği toplam puanı hesaplanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı, Eyleyici Düşünce alt boyutu için 0.81, Alternatif Yollar Düşüncesi boyutu için 0.78 ve ölçeğin tamamı için 0.86 bulunmuştur (Tarhan ve Bacanlı, 2015).

Verilerin Değerlendirilmesi: Veriler, SPSS 20.0 paket programında, tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma), Kolmogorov Smirnov testi ve Pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyleri için $p<0.05$ değeri kabul edilmiştir. Araştırma sürecinde etik ilkelere uyulmuş, gerekli izinler alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan gençlerin yaş ortalaması 20,71±1,63 (min-max:18-24) ve %73'ü kadındır. Gençlerin %35,1'i üniversiteye başlayana kadar en uzun süre il merkezinde yaşadığını, %86.1'i çekirdek aileye sahip olduğunu ve %58,3'ü sağlığını iyi algıladığını belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri (n=259)

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	189	73.0
Erkek	70	27.0
En Uzun Süre Yaşanılan Yer		
İl	91	35.1
İlçe	112	43.2
Köy	56	21.6
Aile Tipi		
Çekirdek aile	223	86.1

Geniş aile	30	11.6
Diğer (parçalanmış vs)	6	2.3
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk (kardeş yok)	16	6.2
İki kardeş	97	37.5
Üç kardeş	68	26.3
Dört ve üzeri kardeş	78	30.1
Anne Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	31	12.0
Okur-yazar	10	3.9
İlkokul	126	48.6
Ortaokul	39	15.1
Lise	47	18.1
Üniversite	6	2.3
Aile Gelir Durumu		
Gelir giderden az	78	30.1
Gelir gidere denk	153	59.1
Gelir giderden fazla	28	10.8
Algılanan sağlık		
Çok iyi	21	8.1
İyi	151	58.3
Orta	75	29.0
Kötü	10	3.9
Çok kötü	2	0.8

Çalışma kapsamındaki gençlerin "Sürekli Umut Ölçeği" toplam puan ortalaması 47,53±8,73'dür. Alt boyutlardan "Alternatif yollar düşüncesi" 24,93±4,79 ve "Eyleyici düşünce" puan ortalaması 22,60±4,68 olarak belirlenmiştir (Tablo 2).
Gençlerin "Kişisel gelişim yönelimi ölçeği-II" toplam puan ortalaması 56,54±11,09'dür. Alt boyutlardan "Değişime hazır olma" 51.07±20,86, "Planlı olma" 17,68±3,89, "Kaynakları kullanma" 10,26±2,70, "Amaçlı davranış" puan ortalaması 14,15±3,24 olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Sürekli Umut Ölçeği ve Kişisel Gelişim Yönelimi Ölçeği-II Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=259)

Ölçekler ve Alt Boyutları	**Madde sayısı**	**Min-Mak.**	**Toplam puan $\bar{X}$ ± Ss**	**Madde puan $\bar{X}$ ± Ss**
Sürekli umut ölçeği-II (8'li Likert)	**8**	**10-64**	47,53±8,73	5,94±1,09
Alternatif yollar düşüncesi	4	4-32	24,93±4,79	6,23±1,19
Eyleyici düşünce	4	4-32	22,60±4,68	5,65±1,17
Kişisel gelişim yönelimi ölçeği (6'li Likert)	16	5-80	56,54±11,09	3,53±0,69

Değişime hazır olma	4	3-20	14.43±3,12	3,60±0,78
Planlı olma	5	0-25	17,68±3,89	3,53±0,77
Kaynakları kullanma	3	0-15	10,26±2,70	3,42±0,90
Amaçlı davranış	4	2-20	14,15±3,24	3,53±0,81

Sürekli Umut Ölçeği ve alt boyutları ile Kişisel Gelişim Yönelimi Ölçeği-II ve alt boyutları arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Sürekli Umut Ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile Kişisel Gelişim Yönelimi Ölçeği-II ve alt boyutlarının puan ortalamaları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (p=0,000), (Tablo 3).

Tablo 3. Sürekli Umut Ölçeği ve Kişisel Gelişim Yönelimi Ölçeği-II Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Ölçekler ve Alt Boyutları	Sürekli umut ölçeği-II toplam puan ortalaması	Alternatif yollar düşüncesi	Eyleyici düşünce
Kişisel gelişim yönelimi ölçeği toplam puan ortalaması	r=0,597 p=0,000	r=0,506 p=0,000	r=0,584 p=0,000
Değişime hazır olma	r=0,537 p=0,000	r=0,488 p=0,000	r=0,505 p=0,000
Planlı olma	r=0,555 p=0,000	r=0,471 p=0,000	r=0,543 p=0,000
Kaynakları kullanma	r=0,308 p=0,000	r=0,217 p=0,000	r=0,335 p=0,000
Amaçlı davranış	r=0,549 p=0,000	r=0,460 p=0,000	r=0,537 p=0,000

SONUÇ

Sonuç olarak, araştırma kapsamındaki gençlerin umut ve kişisel gelişim puanlarının iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Gençlerin umut düzeyi ile kişisel gelişim yönelimi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Konuyla ilgili farklı örneklemlerde yapılacak çalışmalar hem literatüre katkı sağlayacak, hem de gençlerde farkındalık oluşturacaktır. Özellikle gençlerde umut ve kişisel gelişim düzeyini artırmayı hedefleyen müdahale çalışmalarının gerçekleştirilmesi önerilir.

KAYNAKLAR

- Cihangir-Çankaya, Z., Meydan, B. (2018). Ergenlik döneminde mutluluk ve umut. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17(65); 207-222.
- Çoruk, A. (2012). Öğretmen adaylarının kişisel gelişime yönelik algıları ve kişisel gelişim çabaları. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 233–246.
- Demirtaş, A.S., Baytemir, K., Güllü, A. (2018). Pedagojik Formasyon öğrencilerinde umut ve mental iyi oluş: Yapılandırmacı düşünmenin aracı rolü. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(1); 317-331.
- Eryılmaz, A., Mutlu, T. (2017). Yaşam Boyu Gelişim Yaklaşımı Perspektifinden Kariyer Gelişimi ve Ruh Sağlığı. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry, 9(2), 227-249. doi:10.18863/pgy.281802
- İbili, E. ve Uyanık, H. (2018). Öğrencilerin yurt memnuniyet düzeyleri ile kişisel gelişim yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yükseköğretim Dergisi, 8(3), 293–300. doi:10.2399/yod.18.015
- Padilla-Walker, L. M., Hardy, S. A., Christensen, K. J. (2011). Adolescent hope as a mediator between parent-child connectedness and adolescent outcomes. Journal of Early Adolescence, 31(6), 853-879.
- Robitschek C. Personal growth initiative: the construct and its measure. Meas Eval Couns Dev 1998; 30:183-198.
- Sarı, T., Tunç, E. (2016). Üniversite öğrencilerinde umudun yordayıcısı olarak psikolojik iyi olma. The Journal of Academic Social Science Studies, 45; 291-302. DOI: 10.9761/JASSS3389
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. Psychological Inquiry, 13(4), 249275.
- Tarhan, S., Bacanlı, H. (2015). Sürekli Umut Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. The Journal of Happiness & Well-Being, 3(1), 1-14
- Yalçın, İ., Malkoç, A. (2013). Kişisel Gelişim Yönelimi Ölçeği-II'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 26(3); 258-266. DOI: 10.5350/DAJPN2013260304

GENÇLERİN UMUT DÜZEYİ İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Adile TÜMER*
Gülbahar KORKMAZ ASLAN**

ÖZET

Gençlerin umut düzeyi ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, tanımlayıcı ve kesitsel tipte tasarlanan araştırma, 2018 yılında, bir fakültede öğrenim gören 341 hemşirelik bölümü öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak, Tanımlayıcı Bilgi Formu, Sürekli Umut Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan gençlerin yaş ortalaması 20,54±1,63 (min-max:17-25) ve %72.1'i kadındır. Gençlerin %36,4'ü üniversiteye başlayana kadar en uzun süre il merkezinde yaşadığını ve %67,2'si sağlığını iyi algıladığını belirtmiştir. Çalışmada "Sürekli Umut Ölçeği" toplam puan ortalamasının 47,07±9,05 "Yaşam Doyumu Ölçeği" toplam puan ortalamasının ise 19,34±6,21 olduğu saptanmıştır. Umut düzeyi ile yaşam doyumu arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (r= 0,38, p=0,000). Sonuç olarak, araştırmaya katılan gençlerin umut düzeyinin iyi, yaşam doyumunun ise orta düzeyde olduğu söylenebilir. Araştırmada gençlerin umut düzeyi ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Umut düzeyi, Yaşam doyumu.

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN HOPE LEVEL AND LIFE SATISFACTION OF YOUTH

ABSTRACT

In order to examine the relationship between the level of hope and life satisfaction of the young people, a descriptive and cross-sectional study was conducted in 2018 with the participation of 341 nursing students from a faculty. Descriptive Information Form, Dispositional Hope Scale and The Satisfaction with Life Scale were used as data collection tools. The mean age of the participants was 20.54±1.63 (min-max: 17-25) and 72.1% of the participants were female. 36.4% of the youth stated that they lived in the city center for the longest time until they started university, and 67.2% stated that they perceived their health well. In the study, the mean total score of Dispositional Hope Scale was found to be 47.07±9.05, while the mean score of The Satisfaction with Life Scale was 19.34±6.21. A positive correlation was found between the level of hope and life satisfaction (r=0.38, p=0.000).). As a result, it can be said that the hope level of the young people participating in the research was good and life satisfaction was moderate. In the study, it was concluded that there was a positive relationship between life expectancy and hope level of young people.

Keywords: Youth, Hope level, Life satisfaction

GİRİŞ

Gençlik dönemi, bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan değişimler yaşayarak çocukluktan sıyrılıp yetişkinliğe adım attığı, yetişkin rol ve sorumluluklarının yüklenildiği, bir takım psikolojik değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Bu geçiş aşamasında yer alan üniversite öğrencileri bir yandan kendilerinden beklenen gelişimsel görevleri yerine getirmeye çalışırken, diğer yandan üniversite ortamının getirdiği bir takım sorunlarla mücadele etmek durumundadırlar (Durak-Batıgün ve Atay-Kayış, 2014).

Üniversiteli gençler üzerinde yapılan araştırmalar, öğrencilerinin sosyoekonomik düzeylerinin, kişilik özelliklerinin, benlik saygılarının, stresle baş etmede kullandıkları

*MSKÜ, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği A.D., Dr. Öğr. Üy.,Muğla, Türkiye. tadile@mu.edu.tr
**PAÜ, Sağlık Bilimleri Fakültesi, , Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği A.D., Denizli, Türkiye. gulbahark@pau.edu.tr

yolların, çevreleriyle kurdukları ilişkilerin ve içinde yaşadıkları kültürün yaşam doyumu ile ilişkili değişkenler olduğunu göstermiştir (Yıkılmaz ve Demir-Güdül, 2015). Ancak literatürde umut düzeyi ve yaşam doyumu ilişkisinin yeterince incelenmediği göze çarpmaktadır.

Geleceğe yönelik olarak olumlu beklentilere sahip olma duygusunu belirten umut, insana gelecekte karşılaşabileceği olumsuz yaşantılarla baş edebileceği duygusunu vererek ruh sağlığını olumlu etkilemektedir. Umut bireyin yaşama gücüdür ve yaşam doyumu ile olumlu yönde ilişkili bir kavram olarak görülmektedir (Sürücü ve Mutlu, 2016). Umut, fiziksel ve ruhsal sağlığın farklı yönleri ile bağı olan ve olası olumsuz olaylara karşı tampon görevi gören pozitif psikolojik sağlığın önemli bir boyutudur (Padilla-Walker ve ark., 2011). Umut, bireylerin kapasitelerine ilişkin algılarını yansıtan bilişsel ve motivasyonel bir yapı olarak ele alınmaktadır (Cihangir-Çankaya ve Meydan, 2018). Bu yapının üç boyutu bulunmaktadır; "açık olarak kavramsallaştırılmış amaçlara sahip olma", "amaçlara ulaşmak için spesifik stratejiler geliştirme" ve "bu stratejileri kullanma ve sürdürme konusunda motivasyona sahip olma" (Snyder, 2002; Cihangir-Çankaya ve Meydan, 2018). Umut düzeyi bireyin yaşamında çeşitli faktörlerden etkilenebilmektedir. Araştırmalar, genel olarak umut düzeyi yüksek olan insanların hedeflerine ulaşmada çoklu yolları daha iyi tanımlayabildiklerini, bu tür hedeflere ulaşılmasını tehdit edebilecek engellere karşı daha dirençli olduklarını, aksilikleri başarısızlıktan ziyade meydan okuma olarak gördüklerini, depresyon ve anksiyete ile etkili bir şekilde başa çıkabildiklerini ortaya koymuştur (Demirtaş ve ark., 2018). Umut aynı zamanda kişinin hayatına yön veren motivasyonel bir güçtür. Umut sayesinde bireyler başarılı bir gelecek elde edebilmek için gerekli kapasiteye sahip olduklarına inanabilmektedir (Sarı ve Tunç, 2016).

Pozitif psikolojinin önemli yapı taşlarından biri olan yaşam doyumu, bireyin kendi yaşamına ilişkin öznel ve bilişsel değerlendirmesidir. Bireyin kendi hayatını yine kendi tarafından seçilen ölçütlere göre değerlendirmesi anlamına gelir (Güllüoğlu-Işık ve Koçak, 2014). Literatürde çoğu kez, mutluluk, iyi oluş ve alt kavramları (öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş) ile benzer anlamlarda kullanılmaktadır. Literatür incelemelerinden çıkan ortak ve genel görüş, yaşam doyumunun öznel iyi olmanın bilişsel boyutu olduğudur (Özdemir ve Dilekmen, 2016).

İletişim fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin yaşam doyumlarının iyi olduğu; maddi olanaklar, yaşanılan coğrafi bölge, barınma durumu ve mesleki beklentilerin gerçekleşme olasılığının öğrencilerinin yaşam doyumlarına anlamlı derecede etki ettiği bildirilmiştir (Güllüoğlu-Işık ve Koçak, 2014). Yeni Zelanda da üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada ise, yaşam doyumu ile akademik hedefler, duygusal ilişkiler, akademik performans, sağlık durumu ve sosyal bağlantılar arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Raman, 2010).

Bu araştırma gençlerin umut düzeyi ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma soruları

1. Gençlerin umut ve yaşam doyumu düzeyleri nedir?
2. Gençlerin umut düzeyi ile yaşam doyumu düzeyi arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini 2018 yılında, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem seçme yöntemine gidilmemiş, çalışmaya katılmayı kabul eden, 341 gönüllü öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırmanın verileri, 2018 yılı Ekim-Kasım aylarında, ders dışı zamanlarda, sınıf ortamında ve araştırmacı gözetiminde toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak, Tanımlayıcı Bilgi Formu, Sürekli Umut Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır.

Sosyo Demografik Özellikleri Tanılama Formu: Yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı gibi bireysel özellerin yanı sıra eğitim durumu, sosyal güvence gibi sosyo-demografik özellikleri içeren sorulardan oluşmuştur.

Sürekli Umut Ölçeği (SUÖ): Snyder ve arkadaşları (1991) tarafından bireylerin sürekli umut düzeylerini belirlemek amacı ile geliştirilmiş, Türkçe'ye Tarhan ve Bacanlı (2015) tarafından uyarlanan ölçeğin "alternatif yollar düşüncesi" ve "eyleyici düşünce" olmak üzere iki alt boyutu olup, toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlarda dörder madde yer almakta ve bu maddelerden bir tanesi geçmişe, iki tanesi içinde bulunulan zaman ve bir tanesi de geleceğe ilişkin ifadeleri içermektedir. Geriye kalan dört madde umutla ilişkili olmayan dolgu maddelerdir. Ölçek, 8'li Likert tipi bir ölçme aracıdır. Alt boyutlardan elde edilen puanların toplamı sonucunda Sürekli Umut Ölçeği toplam puanı hesaplanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı, Eyleyici Düşünce alt boyutu için 0.81, Alternatif Yollar Düşüncesi boyutu için 0.78 ve ölçeğin tamamı için 0.86 bulunmuştur (Tarhan ve Bacanlı, 2015).

Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ): Diener ve arkadaşları (1985) tarafından bireylerin yaşamlarından aldıkları doyumu belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçe'ye Köker (1991) tarafından uyarlanmıştır. YDÖ 7'li Likert tipte olup, (kesinlikle katılmıyorum=1 puan, Kesinlikle katılıyorum=7 puan) 5 maddeden oluşmaktadır. Yaşam Doyumu Ölçeği'nden alınabilecek en yüksek puan 35, en düşük puan ise 5'tir. Ölçekten alınan puanın düşük olması yaşam doyumunun düşük olduğunu gösterir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı=.86 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi: Veriler, SPSS 20.0 paket programında, tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma), Kolmogorov Smirnov testi, iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (t testi) ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyleri için $p<0.05$ değeri kabul edilmiştir. Araştırma sürecinde etik ilkelere uyulmuş, gerekli izinler alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan gençlerin yaş ortalaması 20,54±1,63 (min-max:17-25) ve %72,1'inin cinsiyeti kadındır. Gençlerin %36,4'ü üniversiteye başlayana kadar en uzun süre il merkezinde yaşadığını, %86,2'si çekirdek aileye sahip olduğunu ve %56,9'u sağlığını iyi algıladığını belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri (n=341)

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	246	72.1
Erkek	95	27.9
En Uzun Süre Yaşanılan Yer		
İl	124	36.4
İlçe	143	41.9
Köy	74	21.7
Aile Tipi		
Çekirdek aile	294	86.2
Geniş aile	40	11.7
Diğer (parçalanmış vs)	7	2.1
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk (kardeş yok)	21	6.2
İki kardeş	123	36.1
Üç kardeş	87	25.5
Dört ve üzeri	110	32.3
Anne Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	44	12.9
Okur-yazar	12	3.5
İlkokul	160	46.9
Ortaokul	54	15.8
Lise	59	17.3
Üniversite	11	3.5
Aile Gelir Durumu		
Gelir giderden az	104	30.5
Gelir gidere denk	204	59.8
Gelir giderden fazla	33	9.7
Algılanan sağlık		
Çok iyi	35	10.3
İyi	194	56.9
Orta	98	28.7
Kötü	14	4.1

Çalışma kapsamındaki gençlerin "Sürekli Umut Ölçeği" toplam puan ortalaması 47,07±9,05'dür. Alt boyutlardan "Alternatif yollar düşüncesi" 24,60±4,88 ve "Eyleyici düşünce" puan ortalaması 22,47±4,87 olarak belirlenmiştir. Gençlerin "Yaşam Doyumu Ölçeği" toplam puan ortalamasının ise 19,34±6,21 olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Sürekli Umut Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=341)

Ölçekler ve Alt Boyutları	**Madde sayısı**	**Min-Mak.**	**Toplam puan $\bar{X} \pm Ss$**	**Madde puan $\bar{X} \pm Ss$**
Sürekli umut ölçeği-II (8'li Likert)	8	10-64	47,07±9,05	5,88±1,13

Alternatif yollar düşüncesi	4	4-32	24,60±4,88	6,15±1,22
Eyleyici düşünce	4	4-32	22,47±4,87	5,61±1,21
Yaşam Doyumu Ölçeği (7'li Likert)	5	5-35	19,34±6,21	3,86±1,24

Sürekli Umut Ölçeği ve alt boyutları ile "Yaşam Doyumu Ölçeği" arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Sürekli Umut Ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile "Yaşam Doyumu Ölçeği" puan ortalaması arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (p=0,000), (Tablo 3).

Tablo 3. Sürekli Umut Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Ölçekler ve Alt Boyutları	Sürekli umut ölçeği-II toplam puan ortalaması	Alternatif yollar düşüncesi	Eyleyici düşünce
Yaşam Doyumu Ölçeği toplam puan ortalaması	r=0,387 p=0,000	r=0,267 p=0,000	r=0,452 p=0,000

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak, araştırmaya katılan gençlerin umut düzeyinin iyi, yaşam doyumunun ise orta düzeyde olduğu söylenebilir. Araştırmada gençlerin umut düzeyi ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Konuyla ilgili farklı örneklemlerde yapılacak çalışmalar hem literatüre katkı sağlayacak, hem de gençlerde farkındalık oluşturacaktır. Özellikle gençlerde umut düzeyini ve yaşam doyumunu artırmayı hedefleyen müdahale çalışmalarının gerçekleştirilmesi önerilir.

KAYNAKLAR

- Cihangir-Çankaya, Z. ve Meydan, B. (2018). Ergenlik döneminde mutluluk ve umut. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (65), 207-222. DOI: 10.17755/esosder.316977
- Demirtaş, A. S., Baytemir, K. ve Güllü, A. (2018). Pedagojik formasyon öğrencilerinde umut ve mental iyi oluş: Yapılandırmacı düşünmenin aracı rolü. Mersin University Journal of the Faculty of Education, 14(1), 317-331. https://doi.org/10.17860/mersinefd.354636
- Durak-Batıgün, A. ve Atay-Kayış, A. (2014). Üniversite öğrencilerinde stres faktörleri: kişilerarası ilişki tarzları ve problem çözme becerileri açısından bir değerlendirme. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education], 29(2), 69-80.
- Güllüoğlu-Işık, Ö. ve Koçak, Ö.F.(2014). İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşam doyumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. Selçuk İletişim, 8(3), 281-300.
- Özdemir, M. ve Dilekmen, M. (2016). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâ ve yaşam doyumlarının incelenmesi. Sakarya University Journal of Education, 6/1, 98-113. DOI: http://dx.doi.org/10.19126/suje.66890

- Padilla-Walker, L. M., Hardy, S. A. & Christensen, K. J. (2011). Adolescent hope as a mediator between parent-child connectedness and adolescent outcomes.Journal of Early Adolescence, 31(6), 853-879.
- Raman, J. R. (2010). Correlates of Tertiary Student Life Satisfaction (Thesis, Master of Applied Psychology (MAppPsy)). University of Waikato, Hamilton, New Zealand. Retrieved from https://hdl.handle.net/10289/5049
- Sarı, T. ve Tunç, E. (2016). Üniversite öğremcilerinde umudun yordayıcısı olarak psikolojik iyi olma. International Journal of Social Science, 45, 291-302.
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind.Psychological Inquiry, 13(4), 249-275.
- Sürücü, A. ve Mutlu, D. (2016). Bireyin yaşamında umut. İçinde, N. Sargın, S. Avşaroğlu & A. Ünal (Ed.), Eğitimden Psikolojik Yansımalar, (ss.115-124). Konya: Çizgi Kitabevi
- Yıkılmaz, M. ve Demir-Güdül, M. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Yaşamda Anlam, Bilinçli Farkındalık, Algılanan Sosyoekonomik Düzey ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiler. Ege Eğitim Dergisi. (16)2: 297-315.

Z KUŞAĞI GENÇLERİNDE SOSYAL MEDYA KULLANMA ÖRÜNTÜLERİ İLE NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Vehbi BAYHAN*

ÖZET

2000 yılından sonra doğanlar Z kuşağı olarak betimlenmektedir. Dijital yerli olarak da adlandırılan Z kuşağı için sosyal medya çok önemlidir. İnternet ve sosyal medya bağımlılığı günümüzün en önemli psikolojik sorunlarındandır. Sosyal medya bağımlılığı ile narsistik kişilik arasında bir ilişki vardır. Bu çalışmada Z kuşağı lise öğrencilerinin sosyal medya kullanma örüntüleri ile narsistik kişilik özellikleri irdelenmektedir. Bu bağlamda, Malatya merkezde 7 lisede öğrenim gören örnekleme anket uygulanmıştır. Araştırma 2017-2018 öğretim yılında yapılmıştır. Örneklem 336 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Sınıf dağılımı 9, 10, 11 ve 12. Sınıflardır. Yaş dağılımı 15-18 yaştır. Örneklemin %34'ü erkek, %66'sı kız öğrencidir. Anket formunda demografik sorular, sosyal medya kullanım örüntüleri, çocukluk çağı narsisizm ölçeği kullanılmıştır. Thomaes ve diğ. (2008) tarafından geliştirilen ve Akın, Şahin, Gülşen (2015) tarafından geçerlik güvenirlik ve Türkçe uyarlama çalışması yapılan 'Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği' kullanılmıştır. Çocukluk çağı narsisizm ölçeği Cronbach's Alpha değeri 0, 764'tür. Araştırmada korelasyon, T Testi, ki-kare, regresyon, One way ANOVA istatistik teknikleri kullanılmıştır. Sosyal medya kullanım örüntüleri ile narsistik kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Z kuşağı, gençlik, dijital yerli, sosyal medya kullanma örüntüleri, narsistik kişilik özellikleri.

SOCIAL MEDIA USE PATTERNS WITH THE CHARACTERISTICS OF NARSISTIC PERSONALITY IN THE Z GENERATION YOUNG PEOPLE

ABSTRACT

Those born after 2000 are described as Z generation. Social media is very important for the Z generation, also called digital indigenous. Internet and social media addiction is one of the most important psychological problems of our time. There is a relationship between social media addiction and narcissistic personality. In this study, social media usage patterns and narcissistic personality traits of Z generation high school students are examined. In this context, a sample survey was conducted in 7 high schools in Malatya. The research was conducted in 2017-2018 academic year. The sample consisted of 336 high school students. Class distribution is 9, 10, 11 and 12. The age distribution is 15-18 years. 34% of the sample was male and 66% was female. Demographic questions, social media usage patterns, childhood narcissism scale were used in the questionnaire form. Thomaes et al. (2008) developed the 'Childhood Narcissism Scale' developed by Akın, Şahin, Gülşen (2015) using validity reliability and Turkish adaptation study. Childhood narcissism scale Cronbach's Alpha value is 0, 764. In the research, correlation, T test, Chi-square, regression, One wqy ANOVA statistical techniques were used. There was a significant relationship between social media usage patterns and narcissistic personality traits.

Keywords: The Z Generation, youth, digital indigenous, social media use patterns, the characteristics of narsistic personality.

GİRİŞ

Gündelik hayatta ve küresel düzlemde yoksul ya da varsıl fark etmeksizin herkesin kullandığı sosyal medya ile sürekli gözetim pratiğinin içindeyiz. Sabah elimizi yüzümüzü yıkamadan sosyal medyadayız, tuvalette, banyoda, mutfakta, uyumadan hemen önce yine sosyal medyadayız. Her anımızı bu mecrada bir şekilde paylaşıyoruz ya da her anımızda sosyal medyadaki bir içeriği beğenip, paylaşıyoruz. Google; merak, arayış ve ihtiyaçlarımızı,

*İnönü Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Assoc. Prof., Malatya, Türkiye, vehbi.bayhan@inonu.edu.tr

Facebook; ilişki çevremizi, hobi ve alışkanlıklarımızı, Twitter; düşünce, yorum ve tepkilerimizi, Whatsapp; özel dünyamızı ve haberleşmemizi, Linkedin; iş çevremizi, Swarm; nerede gezip tozduğumuzu izleyip kaydetmektedir. Bütün mahremiyetimizi paylaştığımız sosyal medya ağlarındaki bilgilerimiz, şirketler tarafından kar amacıyla pazarlanmaktadır (Bayhan, 2018a: 971). Hayat tarzımızın temel bileşeni olan sosyal medya uygulamaları ile gönüllü paylaştığımız mahremiyetimizi herkesin gördüğü şeffaf bir evrende yaşıyoruz. Sosyal medya paylaşımları aynı zamanda sosyologların ve psikologların bireyi çözümleme uğraşısında bir laboratuvar işlevi görmektedir.

Goffman, bir kimsenin bir gözlemci kitlesi önünde sürekli bulunduğu bir süre boyunca gerçekleştirdiği ve gözlemciler üzerinde biraz da olsa etkisi olan tüm faaliyetlere "performans", bu performansı gözlemcilere durumu tanımlamak için genel ve değişmez bir şekilde işleyen kısmına da "vitrin" demektedir. Buna göre, vitrin, performans sırasında birey tarafından kasıtlı veya kasıtsız kullanılan standart bir ifade donanımıdır (Goffman, 2009: 33). Genelde sosyal medya özelde Facebook söz konusu performans-vitrin ilişkisinin net bir biçimde görüldüğü önemli bir alandır (Oğuz, 2016: 59). Bireyler performanslarını dijital platform olan sosyal medyada vitrine çıkarak gösterirler. Performanslarının etkisini de like (Beğen) tuşu ile alırlar.

İnsanların başka kişilerle iletişim kurmasını, bilgi ve fotoğraf paylaşımı yapmasını amaçlayan bir sosyal ağ olarak 4 Şubat 2004 tarihinde Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulan Facebook'un 2019 yılı itibariyle dünya genelinde 2.12 milyar kullanıcısı bulunmaktadır. We are social 2019 Dünya Dijital Raporuna göre, dünya nüfusunun%56'sı olan 4,38 milyar internet kullanıcısı, dünya nüfusunun %45'i olan 3,48 milyar kişi aktif sosyal medya kullanıcısı iken, dünya nüfusunun %42'si 3,25 milyar kişi mobil sosyal medya kullanıcısıdır.

Türkiye için 2019 verileri şu şekildedir: Türkiye nüfusunun %72'si 59,36 milyon internet kullanıcısı, %63'ü 52 milyon kişi aktif sosyal medya kullanıcısı iken, nüfusun %53'ü 44 milyon kişi mobil sosyal medya kullanmaktadır. Türkiye'de en aktif kullanılan ilk 5 sosyal medya platformu sırasıyla YouTube, Instagram, Whatsapp, Facebook ve Twitter olarak görülmektedir (wearesocial.com). Bu veriler bağlamında, sosyal medyanın hem dünya nüfusunun hem de Türkiye nüfusunun gündelik hayatlarının önemli bir parçası olduğu ifade edilebilir. Hayatın her alanında kullanılan sosyal medyanın gündelik hayatı kolaylaştırması yanında bağımlılık oluşturma riski de bulunmaktadır.

Z KUŞAĞI

Kuşak döngüsü çerçevesinde, bir nesil her yirmi yılda bir değişir. Kuşaklar, sadece biyolojik yaşam dönemini değil, aynı zamanda yaşayan bireylerin sosyal ve kültürel habitusunu içerir ve yansıtır. Bu bağlamda, bir taraftan aynı çağda ve dönemde yaşayanların küresel etkileşimle benzer davranış kodları oluşurken, diğer taraftan her ülkenin kendine özgü sosyal ve kültürel yapısından kaynaklanan farklı davranış modelleri meydana gelir. Bu gerçeklikler sosyolojik açıdan anlamlıdır ve doğaldır (Bayhan, 2019: 29).

Alan yazında kullanılan kuşak sınıflamalarını da içerecek şekilde kuşak tanımlamaları şu şekilde kategorize edilebilir. Sınıflamada hali hazırda kullanılan Amerikan sınıflama kavramları yanında Türkiye için yeni önerilen kuşak adları parantez içinde verilmektedir.

(1)Sessiz Kuşak (Gazete Kuşağı, Cumhuriyet Kuşağı, Gelenekçiler), 1927-1945 arası doğanlar.
(2) Bebek Patlaması Kuşağı (Radyo Kuşağı, 68 Kuşağı, Sandviç Kuşak, İdealist Kuşak), 1946-1964 arası doğanlar.
(3) X kuşağı (Televizyon Kuşağı, Özal Kuşağı, Pop Çağı Kuşağı), 1965-1980 arası doğanlar.
(4) Y veya Milenyum Kuşağı (İnternet Kuşağı, Ben Nesli, Bumerang Kuşak), 1981-2000 arası doğanlar.
(5) Z Kuşağı (Akıllı Telefon Kuşağı, Sosyal Medya Kuşağı, Dijital yerliler, Sanal Kuşak, AVM Kuşağı), 2001-2020 arası doğumlular (Bayhan, 2019: 31).

Gerçek anlamda dijital bir dünyaya doğan, akılı telefonlar ve tabletlerle oynayarak büyüyen "dijital yerli" kuşak olan Z Kuşağının dünyada yaklaşık 2 milyar üyesi var. Bilişim teknolojisi onlar için bir yaşam biçimi. Savaşlar, göçler, mali ve siyasi krizler, işini kaybeden ebeveynler ve artan terör ortamında büyüyorlar. "Helikopter ebeveynleri" akıllı telefonlar aracılığıyla çocuklarının her adımını takip etmektedir. Z nesli "kişiselleştirmeye" çok önem veriyor, sabırsız ve beklemekten hoşlanmıyorlar (Karahasan, 2018: 30-32).

Jean M. Twenge, Y Kuşağını "Ben Nesli" olarak tanımlarken, Z Kuşağını "i-nesli" olarak adlandırmaktadır. İ-nesli kavramındaki "i" harfi; hem internetin, hem iPhone'un, hem de indivudalism (bireycilik) kavramlarının baş harflerini ifade etmektedir. Cep telefonlarıyla büyüyen ve internet öncesini hatırlamayan bir kuşak olduğu için Twenge, i-nesli kavramını kullanır. 2011 ve 2012 yılları Amerikalıların çoğunluğunun internete erişimi olan akıllı cep telefonlarını kullanmaya başladığı yıldır. Akıllı telefonunu ergenlik çağındakileri bütünüyle egemenliği altına alması, i-Nesli'nin hayatında, toplumsal etkileşimden akıl sağlığına her alanda etkiler yarattı. Ortalama bir ergen, cep telefonunu günde en az seksen kez kontrol ediyor. Güvenlik konusunda takıntılılar ve ekonomik geleceklerinden korkuyorlar; cinsiyet, ırk ya da cinsel yönelimden kaynaklanan eşitsizliklere asla tahammül etmiyorlar. Ergenlik çağındaki depresyon ve intihar oranları 2011 yılından bu yana büyük hızla yayılmaktadır (Twenge, 2018: 22-26).

İNTERNET VE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI

Bilişim toplumu ve küreselleşmenin temel ikonu olan İnternet, özellikle ergen ve gençlerin hayatında vazgeçilmez bir araçtır. İnternet, bir yandan anında ve dünyanın her yerinden bilişime ulaşma olanağı verirken, bir yandan da bağımlılık yaratabilmektedir. İnternetin hayat alanlarındaki etkisi bağlamında gelişen "İnternet Bağımlılığı", Psikiyatride tanımlanan yeni bağımlılık türlerinden birisidir. İnternet bağımlılığı, her yaşta görülebilmesine karşın, en büyük risk grubu 12-18 yaş arası gençlerdir (Bayhan, 2011: 917).

Bilişsel davranışçı kurama göre, patolojik İnternet kullanımı, özel ve genel Patolojik İnternet Kullanımı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Özel Patolojik İnternet Kullanımında bireyler İnternet'in tek bir fonksiyonuna bağımlıdırlar. Buna alış-veriş sitelerinin, kumar sitelerinin, oyun sitelerinin, pornografik sitelerin aşırı kullanımı örnek olarak verilebilir.

Genel Patolojik İnternet Kullanımı ise, İnternetin birçok alanda aşırı kullanımını içermektedir. Genel Patolojik İnternet Kullanımına örnek olarak da amaçsız biçimde Web kullanımı, chat (sohbet) yapma, e-mail bağımlılığı gösterilebilir. Davis'e (2001) göre bu durum, İnternet'in sosyal yönü ile ilgili olup, bireyin sosyal ilişki kurma ve destek bulma ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

Kişinin olaydan aldığı pekiştirme, İnternet ve ona bağlı yeni teknolojilerin deneyimlenmesinde kilit noktadır. Yani pekiştirme olumluysa, kişi aktiviteyi sürdürmek için pekiştirilmektedir. Birey daha sonra da, başlangıçtaki hazzı yakalamak için aktiviteyi daha sık tekrarlamaktadır. Bu edimsel koşullanma, kişinin benzer fizyolojik tepkilere ulaşmak için yeni teknolojiler aramasına neden olmaktadır (Davis, 2001).

"İnternet bağımlılığı" terimi ilk kez psikiyatrist Dr. Ivan Goldberg tarafından patolojik internet kullanımını nitelendirmek için teklif edilmiştir. Goldberg (1996) "İnternet Bağımlılığı Bozukluğunu" birden çok temel tanı ölçütü ile tanımlamaktadır. Bunlar; ağda geçirilen zamanı artırma isteği, ağla ilgili hayal kurma, plânlanandan daha uzun süre internette kalma, sürekli fiziksel, sosyal ya da psikolojik sorunlara sahip olmak vb. Griffiths'e (1998: 73) göre aşırı internet kullanımı birçok durumda sorun teşkil etmeyebilir, ancak sınırlı sayıda da olsa durum incelemeleri göstermektedir ki; bazı bireylerin aşırı internet kullanması gerçek bir bağımlılıktır ve gerçek bir kaygı kaynağıdır (Aktaran: Balcı ve Gülnar, 2009:6).

Young (1998: 237-244) ise bağımlı internet kullanımını, "sarhoş edici bir madde alımını içermeyen bir dürtü kontrol bozukluğu" şeklinde tanımlamakta ve "patolojik kumar oynamaya" benzetmektedir. Young'a göre, internet bağımlıları, internetle ilgili kaygı duymakta (örneğin, daha önceki çevrimiçi faaliyetleri düşünmek ya da gelecekte çevrimiçi zamanla ilgili beklenti içine girmek); tatmin olmak için interneti gittikçe artan süreler boyunca kullanmakta; internet kullanımını kontrol etmek, kesmek ya da durdurmak için başarısız ve tekrarlayan girişimlerde bulunmakta; internet kullanımını azaltmaya çalıştığında rahatsızlık, ruh halinde değişkenlik, depresyon ya da huzursuzluk hissetmekte; baştaki niyetten farklı olarak daha uzun süre çevrimiçi kalmakta; önemli ilişkilerin, işlerin, eğitim ya da kariyer imkânlarının internet kullanımı yüzünden tehlikeye girmesini ya da bunları kaybetme riskini yaratmakta; aile üyelerine, terapistlere ya da diğer kişilere internetle olan bağın kapsamını gizlemek için yalan söylemek ve interneti, sorunlardan kaçmak ya da hoşa gitmeyen bir ruh halinden (örneğin, umutsuzluk, suçluluk, kaygı ve depresyon hissi) kurtulmak için kullanmak gibi örüntüler sergilemektedir. İnternet bağımlılığında, alkol bağımlılığına benzer şekilde insanların kendilerini maddenin etkisine maruz bırakması söz konusudur (Chen ve ark. 2004: 50, Işık 2007: 45'den Aktaran: Balcı ve Gülnar, 2009:7).

Günümüzün şehir hayatında kolay kolay kurulamayan sosyal bağlantıların internet üzerinden kurulabilmesi; yabancılarla kolaylıkla ve risksiz bir şekilde ilişkiye geçilebilmesi; insanların kendi kendilerini dizginlemeden özgürce düşüncelerini ve duygularını ifade edebilmeleri; kendilerinin göstermek istedikleri yönlerini abartarak sunabilmeleri; internet üzerindeki paylaşma ortamlarında ses çıkarmadan diğer insanları dikizleme olanağının bulunması bağımlılık oluşturmada interneti çekici kılan faktörlerin başında gelmektedir. Bunun yanında her an el altında olması, yasaklanmış olana ulaşabilmeyi kolaylaştırması, oyun oynamaya, risk almaya yardım etmesi de internet kullanımını artıran diğer etmenler olarak göze çarpmaktadır (Ekinci 2002).

Chou ve Hsiao'ya (2000: 68) göre, bazı şartların oluşması durumunda insanların internet bağımlısı oldukları düşünülebilmektedir. Söz konusu koşullar şunlardır: (1) internet bireylerin hayatlarındaki en önemli faaliyet halini alır ve düşünme sistemlerinde baskın bir konuma gelirse; (2) internet kullanımı onlarda "gerçek dünyadan kaçış" ya da başka benzer deneyimlere yol açarsa; (3) istenen etkiyi elde edebilmek için çok uzun çevrimiçi saatler geçirmeleri gerekirse; (4) çevrimdışı olduklarında kendilerini rahatsız ya da huzursuz hissederlerse; (5) internet kullanımı onlar ve aileleri, öğretmenleri ya da arkadaşları arasında ve onların, diğer çalışmalara veya uykuya ayıracakları zaman ile internette harcayacakları zaman arasında çatışmaya yol açarsa; (6) internet kullanımlarını kesmeye ya da azaltmaya çalıştıkları halde bir süre sonra eski kullanım örüntülerine geri dönüyorlarsa (Balcı ve Gülnar, 2009:8). Bu özellikleri taşıyan ve internet ve sosyal medyasız hayat düşünemeyen bireyler internet ve sosyal medya bağımlısı riski taşımaktadır. İnternet ve sosyal medya bağımlılığı ile narsisistik kişilik özelliklerinin artmasına ve patolojik boyuta erişmesine zemin hazırlayabilmektedir.

NARSİSİZM VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI

En basit tanımıyla, bencilliğin eşanlamlısı olan narsisizm; geniş tanımlamayla, yalnızca dünyanın kendiliğin bir aynası gibi göründüğü bir zihin durumunu betimleyen bir kavramdır (Lasch, 2006: 68). Narsisizmin diğer yaygın isimleri arasında; kibirlilik, kendini beğenmişlik, azamet, gösterişçilik ve benmerkezcilik bulunur. Narsist kendini çok önemser, mağrurdur, kendini metheder, çok konuşur ya da kendi hayalinde bir efsanedir. Kendilerine aşırı güvenir ve kendilerine aşırı hayrandırlar. Narsisizmin ana özelliği, benlik hakkında aşırı olumlu ve abartılı kanıdır. Yüksek seviyede narsist insanlar toplumsal statü, güzel görünüm, zekâ ve yaratıcılıkta, başkalarından daha iyi olduklarına inanırlar. Onlar özeldir, hak sahibidir ve eşsizdirler. Ayrıca başka insanlarla duygusal açıdan sıcak, ilgili ve sevgi dolu ilişkiler kurmaktan da yoksundurlar (Twenge ve Campbell, 2010: 43-44). Narsistler, kendilerine fazlaca odaklanıp diğer insanların bakış açılarını anlamaya yanaşmazlar. Ayrıcalık hak ettiklerini düşünür ve diğer insanlardan üstün olduklarına inanırlar. Bunun sonucu olarak narsistler, ilişki yaşaması zor ve birlikte çalışmanın da sorun yarattığı kişilerdir. Narsistler, ayrıca sürekli endişeli görünen, düşmanca davranan, ailesi ve arkadaşlarıyla çatışıp sağlığını tehlikeye atan kişiler olarak da tanımlanabilir (Twenge, 2009: 97-98).

Bireyin kendisini sevmesi doğal bir süreç, kendisini sevmeyen başkasını sevemiyor. Bu egosantrizmin aşırı boyutu, narsisizmi arttırıyor. Narsisizmin ileri aşaması da kişilik bozukluğu. Buna toplumsal anlamda baktığınız zaman her ülkenin vatandaşının kendi ülkesini sevmesi doğal, ama bunu aşırıya vardırdığınız zaman, "Benim milletim ileri, benim milletim güzel, başka ülkeler önemli değil" demeye başladığınız zaman, yani "etnosentrizm" ırkçılığa varıyor. Burada siyasilerin söylemleri çok önemli. Biz ve ötekiler, onların söylemlerine göre inşa ediliyor. Bireysel narsisizm toplumsal narsisizme ulaştığı zaman sorunlar çıkıyor. Bireysel narsist, toplumsal narsist olmaya hazır bir kişiliktir (Bozan, 2017). Narsistler, başkalarını noksanları için suçlarken, kendi başarıları hakkında böbürlenebilir, fiziksel görünümlerine odaklanabilir, statü göstergesi olan maddi varlıklara değer verebilir (BMW'min anahtarını gören var mı?), abartılı el kol hareketleri kullanabilir, konuşma esnasında konuyu sürekli kendilerine getirebilir, öne geçmek için yönlendirme ve hile yapabilir, etraflarına kendilerine hayran olan insanlar toplayabilir, ilgi ve ün kazandıracak fırsatlara düşünmeden atlayabilirler. Çünkü narsistler sıcak ve şefkat dolu ilişkilere değer vermezler; amaçlarına ulaşmak için, genellikle insanlara kendilerini iyi hissettirecek ve

dışarıya iyi gösterecek araçlar olarak bakarak onları yönlendirip sömürmekte bir sakınca görmezler. Narsist, yaşamını, sosyal ilişkilerini kendine hayranlığını azami seviyeye çıkaracak şekilde düzenlemekle geçirir. Bu işe yaradığında narsist, bir itibar ve gurur patlaması hisseder. İşe yaramadığındaysa öfke, suçlama ve kimi zaman da hiddet kriziyle tepki verir (Twenge ve Campbell, 2010: 45).İnternetin, devasa bir narsisizm çarpanı işlevi görme potansiyeli var. Elbette, insanlar internet araçlarını iyi ya da kötü amaçlar için kullanabilirler. Ne var ki kişilerin interneti kullanma yollarının çoğunun, narsisizmi arttırmaya devam etmesinin en az beş nedeni vardır:

a) Birincisi, internet bireysel narsisizmin güçlenmesine imkân veriyor. Örneğin; kendinize ait bir web sayfasına, bloğa, YouTube kanalına ve film şirketine sahip olabiliyorsunuz. Narsistik bireyler bunları kendi şişirilmiş benlik algılarını arttırmak ve pekiştirmek için kullanmaya daha eğilimliler.

b) İkinci olarak*, internet narsistik davranışları teşvik ediyor*. Benlik ve kendini tanıtma yoğun biçimde vurgulanıyor. Örneğin; MySpace ile kullanıcı, gününün büyük bölümünü, yarattığı imajı düzeltip güzelleştirmeye harcayabiliyor. Ayrıca internette fark edilmek için de bir rekabet söz konusu ve bu rekabette "kazanmanın" tek yolu; neredeyse çıplak bedeninizi teşhir etmek, "seksi" arkadaşlara sahip olmak, bir konuda (olmasanız bile) hatırı sayılır bilgi sahibi olduğunuzu iddia etmek ya da kaba, iğrenç veya tuhaf (ya da hepsi birden) eylemler içindeki görüntülerinizi yayınlamayı içeren narsistik kendini tanıtma ile mümkün oluyor.

c) Üçüncü olarak, insanlar internet kullanımına bağımlı hâle geldiler. Birçok kişi "MySpace bağımlılığından" söz ediyor ya da Black Berry'de (Telefon markası), e-postalarını kontrol etme deneyimleri için crackberry (uyuşturucu meyvesi) terimini kullanıyor. Bu bağımlılık iyi ya da kötü şöhretle bağlantılı olabiliyor, internetin ilgi arayışıyla ilgili yönlerine bağımlı hâle gelinebiliyor.

d) Dördüncü olarak, "normal" davranışların standartları değişiyor. Kısmen internet yüzünden, "normal" davranış artık mahrem düşünce ve anların umuma açılmasını; kışkırtıcı ve dikkat çekici giyim tarzını ve oldukça kaba söylemleri içeriyor. Böylelikle sosyal davranış normları daha narsistik bir hâle geliyor.

e) Beşincisi ve belki de en önemlisi internetin muazzam bir erişim alanı bulunuyor. Her an milyonlarca kişi size bakabiliyor ve mesajınızı görebiliyor. Bu da pirelerin veba yaymaları kadar etkin bir biçimde narsisizmi yayıyor.

Araştırmalar, muhtemelen gitgide daha çok sayıda gencin MySpace ve Facebook kullanarak kimliklerini oluşturmaları yüzünden, bireysel düzeyde narsisizmin, 2000 yılından itibaren hız kazandığını göstermekte. MySpace ve YouTube kullanan liseli genç nesil artık üniversiteye girmeye başladı ve narsistik özellikleri yeni bir rekora ulaşabilir. Kısacası internetin körüklediği narsisizm ortadan kaybolmuyor. Ekonomik açıdan zor dönemlerde bile, internet bağlantısı, bir ihtiyaç olarak kabul ediliyor. Çoğu genç ve çok sayıda yetişkin, internetten vazgeçmek yerine her akşam makarna yemeye ya da yeniden ailesinin yanına taşınmaya razı olur (Twenge ve Campbell, 2010: 369-371).

Narsisizmi körükleyen bir diğer etki ise ekonomi alanından geliyor: Bankaların kolay kredi ve kredi kartı sistemi. “Ben her şeyin en iyisine layığım” mantığı, doğal olarak insanları,

imkânlarının ötesinde harcamaya itiyor. 35 yaşının altında olanlar, kazandıklarının %16'sından daha fazlasını harcıyorlar. Narsisizmin diğer semptomlarından kibir ve gösteriş bağlamında, mesela, 2006'da 3,2 milyon "botoks" iğnesi yapılmış (yüzü daha genç gösteren uygulama). Kozmetik cerrahi, kadın erkek her yaştan birçok Amerikalının tutkusu hâline gelmiş, 2007 yılında 11,7 milyon ABD vatandaşı estetik ameliyat olmuş. 2006-2007 yılları arasında Amerikalı ergenlerde göğüs büyütme ameliyatlarındaki artış %55 oranında. 2008 araştırmalarına göre, her 4 ergen genç kızdan birisi, internet veya cep telefonu vasıtasıyla çıplak veya yarı çıplak fotoğraflarını arkadaşlarına gönderiyor (Merter, 2010: 14-15).

SOSYAL MEDYA VE NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Sosyal ağlar, bireylere kendilerini ifade etmeleri ve sahip oldukları narsistik karakter özelliklerini diğer kişilere yansıtma konusunda son derece elverişli bir ortam sunmaktadır.

Durum güncellemeleri, fotoğraf paylaşımları özelliklerinin sıklıkla kullanılması ve bunun narsisizm ile bağlantılı olması son derece önemlidir. Kişilerin kendileri hakkında ne paylaşıldığını merak etmesi, haklarındaki olumsuz mesajlara cevap verme eğilimleri narsisizmin önemli göstergelerinden birini oluşturmaktadır (Şimşek, 2019: 26).

Amerika genelinde 37.000 üniversite öğrencisinden alınan verilere göre, 1980'den 2006 yılına kadar narsist kişilik özellikleri sürekli artmaktadır. 2006 yılı itibariyle, standart testlerde her dört üniversite öğrencisinden birinin narsist kişilik özellikleri taşıdığı tespit edildi. Bu kişilik özelliklerinin klinik olarak tanı konulmuş daha şiddetli formu olan Narsistik Kişilik Bozukluğu da sanıldığından çok daha yaygın. 20'li yaşlarını süren her on Amerikalıdan yaklaşık biri ve her yaş grubundaki her on altı kişiden biri narsistik kişilik bozukluğu belirtileri göstermiştir. Narsisizm epidemisi gerek narsist, gerekse o kadar benmerkezci olmayan sıradan insanları etkileyerek kültüre bir bütün olarak yayılmaktadır (Twenge ve Campbell, 2010: 22-23).

Sosyal medya kullanım oranı arttıkça narsist kişilik özelliklerinin arttığı şu çalışmalarda test edilmiştir: 555 Facebook kullanıcısının, gündelik hayat ve sosyal aktivitelerini Facebook'a yükleyip, durum güncellemeleri sıklığı ile narsisizm eğilimleri arasında ilişki bulunmuştur (Marshall et al, 2015: 35). Bir başka araştırmada, Facebook ve Twitter kullanan üniversite öğrencilerinin üstünlük, gösteriş ve teşhircilik bağlamında narsistik kişilik özelliklerine sahip oldukları belirlenmiştir (Panek et al, 2013: 2004). Başka araştırmada, üniversite öğrencileri içinde Facebook'ta durum güncellemesine en fazla beğeni alanlardaki narsisizm kişilik özellikleri oranı daha fazladır (Choi et al, 2015:209). Üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerine yapılan bir araştırmada, Twitter kullananların Facebook kullananlara göre daha fazla narsist kişilik özellikleri sergiledikleri belirlenmiştir. Daha fazla takipçi ve beğeni kazanmak, etkili Tweet sayısı ve narsisizm eğilimi ile doğrudan orantılıdır (Davenport et al, 2014: 212).

Twenge ve Campbell, narsisizmi, alkol ve uyuşturucu bağımlılığını tetikleyen en önemli faktörlerden biri olarak görmektedir (Twenge ve Campbell, 2010: 13). Alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı gibi İnternet bağımlılığı da, psikiyatride tedavi edilen ruhsal sorun olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, popüler psikiyatride "gelişmeleri kaçırma korkusu" olarak bilinen FOMO (Fear of Missing Out), sosyal medya kullanımıyla doğrudan bağlantılıdır.

Y veya milenyum kuşağının sosyolojik profilleri, yapılan sosyolojik araştırmalarla betimlenmektedir. Time dergisinin 20 Mayıs 2013 tarihli sayısının kapak konusu "The Me Me Me Generation" idi. Joel Stein ve Josh Sanburn tarafından yazılan makalede, milenyum kuşağının "Ben nesli" olduğunu analiz etmektedirler. Milenyum kuşağı, ABD'de nüfusun 80 milyonluk bir kesimi ile Amerikan tarihinin en büyük yaş grubunu oluşturmaktadır. Her ülkenin milenyum kuşağı farklı olmasına rağmen, küreselleşme, sosyal medya ile Batı kültürünün ihracı bağlamında dünyanın farklı yerlerindeki gençlerin benzer özellikler

gösterdiği görülmektedir. Hatta tek çocuk politikasının uygulandığı, kentleşme ve internetin yaygın kullanıldığı Çin'de bile genç kuşaklar Batı kültürü ile benzer özelliklere sahiptir. İnternet ve cep telefonları, çocuk ve gençlerin her saatte sosyalleşmelerine imkân vermektedir. Dolayısıyla, sürekli akran ve arkadaşlarıyla etkileşim içerisinde ve onların baskısını yaşamaktadır. Gençler, sürekli cep telefonlarından veya sosyal medyadan gelen mesajları izleme ihtiyacındadır. Facebookta kendilerinin ne kadar takipçisi olduğu ve kendi sayfalarında paylaştıklarına ne kadar "like" (beğeni) aldıkları çerçevesinde "narsisist" kimliklerini tatmin ederler. Herkes İnstagram, Youtube, Twitter ve Facebookda microcelebrity (küçük şöhret) olmayı hedeflemektedir. İnternet bağımlılığı, sosyal medyadaki paylaşımları beğenme, cep telefonunun titreşimini, eposta ve mesajların sürekli kontrolü sendromu sonucunda gençlerde yaratıcılık ve empati düzeyleri düşmektedir. Yapılan araştırmalarda, 1966'dan 1980'e kadar yaratıcılık testlerinde yükselme saptanmışken; 1998 yılından itibaren gençlerin yaratıcılık testlerinden aldıkları puanlar keskin bir şekilde düşmeye başlamıştır. Aynı durum, sanal iletişimi tercih ettikleri için yüz yüze iletişim kuramayan narsisist gençlerde empati eksikliğinin de artmasına neden olmaktadır (Stein ve Sanburn, 2013). Gardner ve Davis'e göre, günümüz dijital App Kuşağının özellikleri şunlar: «Riskten kaçınma», «bağımlılık», «yüzeysellik», «narsistik». (Gardner&Davis, 2014: 171).

Milenyum kuşağı, kendi gettolarında narsisizm, materyalizm ve teknoloji bağımlılığı içinde yaşamaktadırlar. Amerikan Ulusal Sağlık Enstitüsü'ne göre, 65 ve daha yaşlı kuşaklara göre şimdiki 20'li yaşlardaki genç kuşakta narsisistik kişilik bozukluğu üç kat daha yüksektir. 1982 yılındaki araştırmaya göre 2009'daki araştırmada, üniversite gençleri narsisizm ölçeğinden %58 daha fazla oranda yüksek puan almışlardır. Yani, narsisistik kişilik oranı gittikçe çağımızda artmaktadır. Milenyum kuşağı üzerine 2007 yılında yapılan araştırmada, ortaokulda öğrenim gören kız öğrencilerin çoğu şöhret takıntılı çıkmıştır. İlerde ya bir senatör gibi ünlü bir kişinin kişisel asistanı ya da büyük bir şirketin CEO'sunun asistanı olmak istediklerini belirtmişlerdir. 2012 yılında Clark Üniversitesi tarafından yapılan "Yoldaki Yetişkinler" adlı sosyolojik araştırma sonuçlarına göre, anket uygulanan milenyum kuşağı gençler geç evleniyorlar, 29 yaşına kadar aileleriyle yaşıyorlar, tembeller, narsisistler (Stein ve Sanburn, 2013).

Üniversite öğrencileri artık kendi başlarına değiller, ebeveynleri notlarını takip ediyor, belki banka hesaplarını da… «Helikopter ebeveyn» terimi bu duruma uygun düşüyor. ABD'de lisans öğrencileri, yeni mezunlar ve ailelerini kapsayan bir dizi araştırma üniversite öğrencilerinin haftada ortalama 13,4 kez ebeveynleri ile cep telefonuyla temas kurduğu belirlenmiş (Gardner&Davis, 2014: 95-96). Aile bireylerinin birbirlerinden çok akıllı telefonlarıyla zaman geçirdiği post-familial (aile sonrası) denilen aile tipi ortaya çıkmaktadır (Gardner&Davis, 2014: 117).

Sosyal medyanın, bireyi sürekli insanların ilgisini kendi üzerine çekmeye ve diğer insanlara karşı egoist bir tutum takınmaya yönelttiği için narsisizm; paylaştığı içeriğin takdir görmeme kaygısı ve ummadığı yorum ve tepki alma endişesi taşımaya sevk ettiğinden anksiyete; bir kişiyi rahatsız edercesine takip etmek ve hakkındaki her şeyi bilmek istemeye sürüklediğinden stalking(röntgencilik); zihni meşgul etmesi sebebiyle dikkat eksikliği ve hiperaktivite gibi kişilik bozukluklarını tetiklediği uzmanlar tarafından ifade edilmiştir (Gökçe, 2019a: 11).

Zimbardo ve Coulombe'a göre, genç erkekler arasında internet bağımlılığının arttığını, özellikle porno ve oyun bağımlılığının bilinen erkeklik kimliğini olumsuz etkilediğini savunmaktadırlar. İnternet oyunu genç erkeklerin sosyal hayattan izole olmalarını ve yüz yüze sosyal beceriler geliştirme kabiliyetine ve merakına ket bulabilir. İnternet oyunlarındaki aksiyonun çeşitliliği ve yoğunluğu, okul gibi hayatın diğer alanlarını görece daha sıkıcı yapmakta ve akademik performansta sorun yaratmaktadır. Bu da olumsuz ve yıkıcı bir döngüye yol açan dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunu artırmaktadır (Zimbardo&Coulombe, 2018: 15-16).

Twenge'e göre, "İ-Nesli", 2011'den itibaren kaygı, depresyon ve intihar oranlarında büyük bir artış gösteriyor. Bunun temel sorumlusu 2011-2012 yılları arasında ABD'de akıllı telefonların yaygınlaşmasıdır (Twenge, 2018: 23-25). İ-Nesli'ndeki gençlerde ekran zamanı günde bir saatin altındaysa %28 olan intihar düşünceleri, ekran zamanı 5 saat ve üstüne çıkınca %48'e ulaşıyor (Twenge, 2018:127). Akıllı telefonla sürekli internet bağımlılığı intihar eğilimini artırmaktadır (Bayhan, 2018: 88).

Çağımızda, İnternetsiz ve sosyal medyasız bir hayat düşünülememektedir. İnternet ve sosyal medyanın narsistik kişiliği ortaya çıkartması, internet iletişiminin içeriği ile başattır. Bu bağlamda, internet ile narsistik kişilik arasındaki ilişki şu şekilde özetlenebilir (Bayhan, 2017: 169-170).

a) İnternet; hayal dünyası ilkesinin, gerçeklik ilkesini gölgede bırakmasına izin veriyor. Olmadığınız kişi olmanızı kolaylaştırıyor ve bu alternatif kişilik genellikle daha iyi, daha havalı ya da daha çekici oluyor.

b) İnternet iletişiminin büyük bir bölümü, dikkati kişinin yüzeysel yönlerine çekerek görüntüler vermek ve kısaca kendini tanıtmak yoluyla oluyor: (özenle çekilmiş) fotoğrafınız, eğlendirici esprileriniz, tanıtım yazınız.

c) Dikkat çekme heveslisi kişiler, You Tube, bloglar, gazetelerin yorum köşeleri ve fotoğraf değerlendirme siteleri yoluyla internette çok büyük izleyici potansiyeline ulaşma imkanı buluyorlar. Tüm bunlar narsisizmi teşvik ediyor (Twenge ve Campbell, 2010: 179).

d) Facebook, Twitter veya Instagram'daki paylaşımların genellikle, "en güzel" ve "en ideal" an ve durumlardan oluşması, takipçilerde sürekli "pembe bir dünya" yanılsamasına yol açabilmektedir.

e) Facebook ve Twitter'de birbirlerine ideoloji, felsefe, siyasi görüş ve hayat tarzı itibariyle benzeyenlerin, yani sosyolojik anlamda "sanal cemaat" üyelerinin paylaştıkları benzer söylemlerden "çoğunluk psikolojisi" ile kendini güçlü ve mutlu zannedenlerin, aslında reel

hayatta "azınlık" olduklarını farkettiklerinde, frustrasyon, mutsuzluk ve hayal kırıklığı yaşamaktadırlar.
f) Çatışma alanı olarak sosyal medya. Normal ikili ilişkilerde söylenmeyecek sözlerin sanal alemde sarfedilmesi. Öteki olarak kodladığı kültürel kimliklere acımasızca saldıran ve küfredenlerin gerçek duygularını ortaya döktükleri için katarsis sağladıkları söylenebilir. Ancak, "biz" ve "öteki" sürekli inşa edilerek toplumsal barış zedelenmektedir. Sanal alemdeki çatışmanın kanıksanarak gerçek sosyal hayatta da uygulanması sorun oluşturacaktır.

Araştırmanın Amacı, Materyal ve Yöntem

Z kuşağı lise öğrencilerinin sosyal medya kullanma örüntüleri ile narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırılması, çağımızın en önemli iletişim aracı olan sosyal medyanın etkisinin ortaya çıkartılması açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Malatya merkezde 7 lisede öğrenim gören örnekleme anket uygulanmıştır. Araştırma 2017-2018 öğretim yılında yapılmıştır. Örneklem 336 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Sınıf dağılımı 9, 10, 11 ve 12. Sınıflardır. Anket formunda demografik sorular, sosyal medya kullanım örüntüleri, çocukluk çağı narsisizm ölçeği kullanılmıştır. Thomaes ve diğ. (2008) tarafından geliştirilen ve Akın, Şahin, Gülşen (2015) tarafından geçerlik güvenirlik ve Türkçe uyarlama çalışması yapılan 'Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği' kullanılmıştır. Çocukluk çağı narsisizm ölçeği Cronbach's Alpha değeri 0, 764'tür. Sosyal medya bağımlılığı ölçeği Tutgun Ünal (2015) tarafından geliştirilen ve Taşlıyan vd. (2016) tarafından uygulanan ölçekten oluşturulmuştur. Ölçek önermeleri 5'li Likert ölçeğine göre (1) Hiç katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum şeklinde ölçeklendirilmiştir. Sosyal medya bağımlılık ölçeği Cronbach's Alpha değeri 0, 813'tür. Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS 21 (Statistical Packet for Social Sciences for Windows 11) paket programı kullanılmıştır. Araştırmada korelasyon, ki-kare, regresyon, T Testi istatistik teknikleri kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan anket soruları $P < 0.05$ anlamlılık derecesi ile %95'lik güven aralığında değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Örneklemin Sosyo-Demografik Özellikleri

Cinsiyet	***N***	***%***	***Yaş***	***N***	***%***
Kız	221	65,8	15 yaş	52	15,5
Erkek	115	34,2	16 yaş	104	31,0
Toplam	336	100,0	17 yaş	117	34,8
Aile Gelir	***N***	***%***	18 yaş	63	18,8
1500 Tl ve altı	78	23,2	Toplam	336	100,0
1501-2500Tl	122	36,3	***Sosyal Medya***	***N***	***%***
2501-4500Tl	91	27,1	İnstagram	184	54,8
4500-6500Tl	29	8,6	Whatsapp	99	29,5
6501-8500Tl	6	1,8	Facebook	35	10,4
8500Tl ve +	10	3,0	Twitter	18	5,4
Toplam	336	100,0	Toplam	336	100,0
Lise Türü	***N***	***%***	**Günlük Zaman**	**N**	**%**
Anadolu	238	70,8	0- 1 saat	104	31,0
Turizm	43	12,8	1-2 saat	84	25,0
İmam-Hatip	30	8,9	3-4 saat	65	19,3
Meslek	25	7,4	5-6 saat	36	10,7
Toplam	336	100,0	7 saat +	47	14.0

Tablo 1'de görüldüğü gibi örneklemin %34'ü erkek, %66'sı kız öğrencidir. Yaş dağılımı 15-18 yaştır. Ailenin aylık geliri, anne ve babanın öğrenim durumu, anne ve babanın meslekleri itibariyle orta sosyal tabakaya tekabül etmektedir. Örneklemin %70,8'i Anadolu Lisesi, %12,8'i Turizm Lisesi, %8,9'u İmam Hatip Lisesi ve %7,4'ü Meslek Lisesi öğrencileridir. Ailede yaşayan kişi sayısı en fazla olmak üzere 5 kişi (%31,3), 4 kişi (%25,9), 6 kişi (%20,5), 3 kişi (%7,7). Örneklemin %93,5'i ailesi ile yaşarken, %6,5'i ailesinden ayrı yaşamaktadır. Kardeş sayısı 3 kardeş (%29,5), 2 kardeş (%24,7), 4 kardeş (%23,5). Baba öğrenim durumu oranı anne öğrenim durumundan daha fazladır. Anne mesleği %86,3 oranında ev hanımıdır. Baba mesleği çoğunlukla serbest meslek, memur, işçi, esnaf, çiftçi, öğretmen ve emekliden oluşmaktadır. Örneklem hayatlarındaki en önemli şey sorusuna %32,4 ile aile, %11'i yaşamak, %9,5'i saygı ve sevgi olarak cevap vermiştir. En başarılı oldukları dersler içinde en fazla ifade edilen ders %26,5 ile matematiktir. Üniversitede öğrenim görmek istedikleri alanlar içinde en fazla tercih %17,9 ile tıp fakültesidir. Ailelerinin kendine karşı tutumuna verilen cevaplar şu şekildedir: %54,8 koruyucu, %22,9 demokrat, %14,3 otoriter, %8 ilgisiz. En çok dinlemeyi sevdikleri müzik türünde %56'sı pop müzik, %12,8'i arabesk müzik, %11,9'u rap müzik, %6'sı türkü, %4'ü Türk Sanat Müziği dinlemektedir.

Sosyal Medya Kullanma Örüntüleri

Örneklemin %81,5'inin akıllı telefonu vardır. %63,4'ünün evde internet bağlantısı bulunmaktadır. %77'sinin mobil internet paketi mevcuttur. %78'6'sı interneti her gün kullanmaktadır. Sosyal medyada geçirdikleri günlük ortalama süre 0-1 saat (%31), 1-2 saat (%25), 3-4 saat (%19,3), 5-6 saat (%10,7), 7 saat ve üzeri (%14). Örneklemin sosyal medya hesaplarından hepsine sahip olanların oranı %39,9, Whatsapp %33, İnstagram %18,8, Facebook %6, Twitter %2,4. En fazla kullandıkları sosyal medya platformları şunlardır: İnstagram (%54,8), Whatsapp (%29,5), Facebook (%10,4) ve Twitter (%5,4).

Lise öğrencileri gibi üniversite öğrencileri arasında da en popüler sosyal medya platformu İnstagramdır. Hem lise hem de üniversite öğrencileri, bir metni okumak yerine fotoğraflara bakıp geçtikleri, görsele daha fazla önem verdikleri için en fazla İnstagram kullanmaktadır. İnstagram, aynı zamanda ayna işlevi görüp narsistik duyguların tatmini için bir araç konumundadır.

Youtube sitesinde herhangi video paylaşanların oranı %16,4. Örneklemin %38,4'ü Survivor yarışmasına katılmak istediğini ifade etmiştir. %33'ü O Ses Türkiye yarışmasına katılmak istediğini belirtmiştir. %37,2'si dizi film oyuncusu, %22,3'ü şarkıcı, %20,%'i futbolcu, %19,9'u siyasetçi olmak istediğini ifade etmiştir.

Sosyal medyayı kontrol etme ihtiyacı duyma sıklığı şu şekildedir: Arada sırada kontrol edenler %53,9, sürekli kontrol edenler %31,5, hiç kontrol etmeyenler %14,6. Sosyal medyada sürekli fotoğraf paylaşanlar %16,1, arada sırada paylaşanlar %61,9, hiç paylaşmayanlar %22. Örneklemin %20,8'i sosyal medyada oyun oynadığını belirtmiştir.

Sosyal medyada arkadaşlarının ne paylaştığını sürekli merak edenler %19, arada sırada merak edenler %58,3, hiç merak etmeyenler %22,6. Sosyal medya arkadaşlarının paylaşımlarına sürekli yorum yazanlar %10, arada sırada yorum yazanlar %52,4, hiç yorum yazmayanlar %37,5. Sosyal medyadaki paylaşımlarının ne kadar beğeni aldığını sürekli kontrol edenler %27,7, arada sırada kontrol edenler %44, hiç kontrol etmeyenler %28,3.

Sosyal medyada fotoğraf ve durumlar için Like /Beğen düğmesine sürekli tıklayanlar %31,8, arada sırada tıklayanlar %50,9 ve hiç tıklamayanlar %17,3.

Sosyal Medya Bağımlılığı ve Narsistik Kişilik Özellikleri

Örneklemin sosyal medya bağımlılık düzeyleri şu şekilde saptanmıştır: %20,8 düşük düzey bağımlılık, %37,8 orta düzey bağımlılık, %40 yüksek düzey bağımlılık.

Örneklemin narsistik kişilik eğilimi düzeyleri şu şekilde bulunmuştur: %16,7 düşük narsistik düzey, %55,7'si orta derece narsistik düzey, %27,7'si yüksek derecede narsistik düzey.

Sosyo-demografik özelliklerine göre sosyal medya bağımlılığı ve narsistik kişilik özellikleri şu şekilde farklılaşmaktadır:
Kız öğrencilerde, erkek öğrencilere göre narsistik kişilik özellikleri daha fazladır (%30).
Cinsiyete göre erkek öğrencilerde (%41), kız öğrencilerde (%39) sosyal medya bağımlılığı oranı birbirine yakın görülmektedir.
Yaşa göre 15 yaşındakilerde yüksek narsistik kişilik düzeyi daha fazladır (%32).
Yaşa göre 18 yaşındakilerde sosyal medya bağımlılığı daha fazladır (%47).
Ailenin aylık gelirine göre üst gelir grubunda olanlarda, hem narsistik kişilik özelliği hem de sosyal medya bağımlılığı oranı yüksektir.
Meslek lisesi öğrencilerinde narsistik kişilik özelliği daha yüksektir (%36).
Turizm lisesi öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı oranı daha yüksektir (%56).
11. sınıf öğrencilerinde narsistik kişilik özelliği daha yüksektir (%33).
12. sınıf öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı oranları daha yüksektir (%47).

Tablo 2: Sosyal Medya Bağımlılığa Göre Narsistik Kişilik Eğilimi Düzeyleri

Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyleri	Narsistik Kişilik Eğilimi			Total
	Düşük	Orta	Yüksek	
Düşük Bağımlılık	15	42	13	70
	21,4%	60,0%	18,6%	100,0%
Orta Derece Bağımlılık	25	71	31	127
	19,7%	55,9%	24,4%	100,0%
Yüksek Derecede Bağımlılık	15	71	45	131
	11,5%	54,2%	34,4%	100,0%
Total	55	184	89	328
	16,8%	56,1%	27,1%	100,0%

X2=O.067 p>.05

Tablo 2'de sosyal medya bağımlılık düzeyi ile narsistik kişilik eğilimi düzeyleri arasındaki ilişkide, sosyal medya bağımlılığı yüksek olanlarda narsistik kişilik özellikleri en fazla oranda görülmektedir (%34,4). Sosyal medya bağımlılığının narsistik kişilik özelliklerini daha da ortaya çıkarttığı yapılan diğer çalışmalarda da bulgulanmıştır (Twenge ve Campbell, 2010: 369-371; Marshall et al, 2015: 35; Panek et al, 2013: 2004; Gardner&Davis, 2014: 171).

Coefficients[a]

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1,184	,101		11,671	,000

sosbağ_ortalama	,143	,036	,215	4,020	,000

a. Dependent Variable: narsizm_ortalama

Regresyon analizi sonucuna göre, sosyal medya bağımlılığının narsistik kişilik üzerindeki etkisi 0,143'tür.

Correlations

		sosbağ_ortalama	narsizm_ortalama
sosbağ_ortalama	Pearson Correlation	1	,215**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	336	336
narsizm_ortalama	Pearson Correlation	,215**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	336	336

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Korelasyon analizine göre, sosyal medya bağımlılığı ile narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki pozitiftir.

Group Statistics

	Cinsiyet Durumunuz	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
n_ortalama	erkek	115	1,5348	,56909	,05307
	kız	221	1,5896	,62641	,04214

Sig. ,315 sig. (2-tailed) ,433

T testine göre, kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre narsisizm ortalaması daha yüksektir. Çapraz sorgulamada da kız öğrencilerin narsistik kişilik özellikleri erkek öğrencilerden daha fazladır. Lise öğrencileri üzerinde yapılan başka bir araştırmada da, kız öğrencilerin narsisizm puan ortalamaları erkek öğrencilere nazaran daha yüksektir (Şimşek, 2019: 25).

Group Statistics

	Cinsiyet Durumunuz	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
sosbağ_ortalama	erkek	115	2,6473	,85994	,08019
	kız	221	2,7185	,93447	,06286

Sig. ,222 sig. (2-tailed) ,497

T testine göre, kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre sosyal medya bağımlılığı ortalaması daha yüksektir.

Sosyal medya bağımlılığını ölçen önermelerin narsistik kişilik eğilimini artırdığı şu sonuçlardan görülmektedir:

"Sosyal medya kullanırken zamanın nasıl geçtiğini anlayamam" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%42,1). X2=0,001 p<0,005
"Sosyal medyada neler olup bittiğini merak ederim" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%43,9). X2=0,001 p<0,005

"Sosyal medyada neler olup bittiğini merak ederim" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%43,9). X2=0,001 p<0,005

"Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda sosyal medyada geçiririm" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%38,5).
"Sosyal medya yüzünden yemek yemediği unuttuğum zamanlar olur" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%40,7).
"Derslerimi sosyal medya yüzünden ihmal ettiğim olur" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%30).
"Hayatımı sosyal medya olmadan sıkıcı boş ve zevksiz olacağını düşünüyorum" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%50). X2=0,016 p<0,005
"Sosyal medyada zaman geçirmeyi arkadaşlarımla zaman geçirmeye tercih ederim" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%39,4).
"Kişisel problemlerimi unutmak için sosyal medya kullanırım" önermesine kesinlikle katılanların narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%34,9).
Sosyal medya kullanma örüntülerine göre narsistik kişilik özellikleri şu şekildedir:
Sosyal medyayı sürekli kontrol etme ihtiyacı duyanlarda narsistik kişilik özellikleri daha fazladır (%36,8) X2=0,012 p<0.005
Sosyal medyada sürekli fotoğraf paylaşanlarda narsistik kişilik özellikleri daha fazladır (%38,9) X2=0,005 p<0.005
Sosyal medyadaki paylaşımlarının ne kadar beğeni aldığını sürekli kontrol edenlerde narsistik kişilik özellikleri daha fazladır (%39,8) X2=0,002 p<0.005

Descriptives

narsizm_ortalama

Selfie	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
sürekli	58	1,7948	,55073	,07231	1,6500	1,9396	,60	3,00
bazen	182	1,6060	,58802	,04359	1,5200	1,6920	,00	2,90
hiç	96	1,3688	,62024	,06330	1,2431	1,4944	,10	3,00
Total	336	1,5708	,60711	,03312	1,5057	1,6360	,00	3,00

Sig ,000 0,000<0.005

Anova testine göre, sürekli selfie çekip sosyal medyada paylaşanların narsisizm ortalamaları daha yüksektir. Aynı bulgu, ki-kare analizi açısından da anlamlıdır. (X2=0,005 p<0.005). Benzer bulgu, Şimşek (2019) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada da ortaya çıkmıştır. Gün içerisinde gerçekleştirilen özçekim sıklığı ile narsisizmin teşhircilik ve kendine yeterlik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Şimşek, 2019: 25).

Selfie, sanal kimlik için bir araçtır. Selfie bir teşhir ve dikizcilik aracıdır. İnsanlar diğerlerinin yaşamlarını merak ederler. Yaşadıkları bu merakı ortadan kaldırmak için önce kendi mahremiyetlerini göstermektedir. Selfie tüketim kültürünün bir öğesidir. Her şeyin çok çabuk eskidiği ve her şeyin çok çabuk bir biçimde tüketildiği bir çağda, her şey anlıktır (Yıldız, 2017: 21).
Sosyal medya hesabından oyun oynayanlarda narsistik kişilik özellikleri daha fazladır (%31,4).
Sosyal medyada arkadaşlarının ne paylaştığını sürekli merak edenlerde narsistik kişilik özelliği daha fazladır (%35,9)
Sosyal medya arkadaşlarının paylaşımlarına sürekli yorum yazanlarda narsistik kişilik özelliği daha fazladır (%44,1) X2=0,041 p<0,005
Sosyal medya hesaplarından en fazla instagram kullananlarda narsistik kişilik eğilimi daha yüksektir (%32,1).
Akıllı telefonu olanlarda yüksek düzeyde narsistik kişilik özelliği bulunmaktadır (%29,6).

Örneklemin sosyo-kültürel özelliklerine göre narsistik kişilik özellikleri şu şekildedir:
Aile tutumu koruyucu olan öğrencilerde (%33,7) ve ilgisiz olanlarda (%25,9) oranlarında olmak üzere yüksek narsistik kişilik özellikleri görülmektedir.
Hayatta en önemli şeyin para olduğunu ifade edenlerde narsistik kişilik özelliği oranı daha fazladır (%54,5).
Rap müzik dinleyenlerde narsistik kişilik oranı daha fazladır (%40).
Dizi film oyuncusu olmak isteyenlerde narsistik kişilik özelliği daha yüksektir (%33,6).
O Ses Türkiye programına katılmak isteyenlerde narsistik kişilik özelliği daha yüksektir (%34,2) X2=0,029 p<0,005

Group Statistics

	Youtube Sitesinde Herhangi Bir Video Paylaştınız mı?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
narsizm_ortalama	evet	55	1,7236	,62360	,08409
	hayır	281	1,5409	,60041	,03582

Narsisizm ortalaması sig. ,783 sig.(2-tailed) ,041

T testine göre, Youtube sitesinde video paylaşanların narsisizm ortalaması daha yüksektir. Youtube narsizmi bağlamında, birey kendisini tanıtmak, görünür ve bilinir olmak için devamlı bir biçimde kendi videolarını Youtube'a yükler ve izlenmesi için uğraşı verir. Mesela Facebook'ta birey beğenilmek için profilini günceller, özlü bir söz yazar, bir ünlüyle çektiği fotoğrafı paylaşır. Youtube'da ise izleyici sayısını artırmak için video görüntülerini paylaşır. Bu tarzı kullananlara bumerangçı da denmektedir (Yıldız, 2017: 21).

Group Statistics

	Survivor Yarışmasına Katılmak İster miydiniz?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
narsizm_ortalama	evet	129	1,6426	,60257	,05305
	hayır	207	1,5261	,60707	,04219

Narsisizm ortalaması sig. ,807 sig (2-tailed),087

T testine göre, Survivor yarışmasına katılmak isteyenlerin narsisizm ortalaması daha yüksektir.

Sosyal Medyada Oyun Oynamaya Göre Sosyal Medya Bağımlılığı

Sosyal Medya Hesabınızdan Oyun Oynarmısınız?	Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyleri			Total
	Düşük	Orta	Yüksek	
Evet	8	21	39	68
	11,8%	30,9%	57,4%	100,0%
Hayır	62	106	92	260
	23,8%	40,8%	35,4%	100,0%
Total	70	127	131	328
	21,3%	38,7%	39,9%	100,0%

X2=0,003 p<0.005

Sosyal medyada oyun oynayanların sosyal medya bağımlılığı oranı daha yüksektir (%57,4). İnternet veya sosyal medyada oyun oynamak sosyal medya bağımlılığının kronikleşmesine neden olmaktadır.

SONUÇ

İçinde yaşadığımız çağı karakterize eden unsur, internet ve sosyal medyadır. Enformasyon toplumu giderek "Gözetim Toplumuna" evrilmektedir. Gözetim toplumunun alt yapısını da sosyal medya oluşturmaktadır. Sosyal medyanın içine doğan dijital yerli veya Z kuşağı için sosyal medyasız bir dünya tahayyül bile edilemez. Bütün mahremiyetlerini sosyal medyada paylaşan ve hayatlarının merkezine sosyal medyayı alan Z kuşağı gençlerinin, sosyal medya bağımlılığı bir gerçekliktir. Sosyal medya bağımlılığı ve narsistik kişilik özelliği arasında ilişkinin olduğu yaptığımız çalışmada ortaya çıkmıştır.

Sosyal medya, tıpkı bir ayna işlevi gibi bireyin benliğini sunduğu, performanslarını gösterdiği vitrin konumundadır. Sosyal medyada kendini ne kadar sunarsa ontolojik olarak tatmin olmaktadır. Sosyal medyada bir yandan performansını teşhir edenler ile diğer yandan da bu performansları röntgenleyen ve dikizleyenler bulunmaktadır. Dijital mahremiyet günümüzün sorunları arasına girmiştir.

KAYNAKÇA

- Balcı, Ş. ve B. Gülnar (2009): "Üniversite Öğrencileri Arasında İnternet Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılığının Profili", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, Sayı :6, Temmuz 2009, Konya.
- Bayhan, V. (2019). "Kuşaklar Sosyolojisi ve Türkiye İçin Yeni Bir Kuşak Analizi", *Sosyoloji Divanı,* Yıl 7, Sayı 13, Ocak-Haziran 2019.
- Bayhan, V. (2018). "Milenyum Gençliğinin Akışkan Eklektik Kimlik Örüntüleri", Eğitim, Gençlik ve Gelecek, Education, Youth and Future, (Editör: N. A. Dellal & Ö.Yıldız), Düseldorf, Germany : LAP Lambert Academic Publishing, pp.80-97.
- Bayhan, V. (2018a). "Surveillance Society and Global Cities", Future Cities, IInd International Urban, Environment and Health Congress Full Text Book, 16-20 April 2018, Cappadocia.
- Bayhan, V. (2017). "İnternet, Sosyal Medya ve Narsisizm", Sosyoloji Divanı, Sayı:9, Ocak-Haziran 2017, ss:165-174.
- Bayhan, V. (2014). "Milenyum veya (Y) Kuşağı Gençliğinin Sosyolojik Bağlamı", Gençlik Araştırmaları Dergisi, Journal of Youth Research, Cilt 2, Sayı 2, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Bayhan, V. (2011). "Lise Öğrencilerinde İnternet Kullanma Alışkanlığı ve İnternet Bağımlılığı", Akademik Bilişim 2011, 2-4 Şubat 2011, XIII. Akademik Bilişim Bildirileri, Editörler: Mustafa Akgül, Ethem Derman, Attila Özgit, Ufuk Çağlayan, Metin Ertürkler, Mustafa Karakaplan, Malatya, ss.919-927.
- Bozan, İ. (2017). "Sosyal Medya Narsist Yapıyor", (Doç. Dr. Vehbi Bayhan ile Röportaj), 12 Ocak 2017, http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/sosyal-medya-narsist-yapiyor
- Choi, M., E. T. Panek , Y. Nardis , C. L. Toma (2015). "When social media isn't social: Friends' responsiveness to narcissists on Facebook", Personality and Individual Differences, (77), pp. 209–214.
- Davenport, S. W., S. M. Bergman , J. Z. Bergman , M. E. Fearrington (2014). "Twitter versus Facebook: Exploring the role of narcissism in the motives and usage of different social media platforms", Computers in Human Behavior, (32), pp. 212–220.

- Davis, R.A.(2001). "A Cognitive-Behavioral Model of Pathological Internet Use", Computers in Human Behavior, 17; 187-195.
- Ekinci A (2002) "Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet", COGİTO Dergisi, Kış 2002
- Gardner, H. & K. Davis (2014). App Kuşağı. Dijital Dünyada Kimlik, Mahremiyet ve Hayal Gücü, (Çev: Ümit Şensoy), Optimist Yayınları: İstanbul.
- Goffman, E. (2009) *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*, (Çev: B. Cezar), İstanbul: Metis Yayınları.
- Karahasan, F. (2018). *Açılın Gençler Geliyor*, Doğan Egmont Yayınları: İstanbul.
- Lasch, C. (2006). Narsisizm Kültürü, (Çev: S. Öztürk ve Ü.H.Yolsal), Bilim ve Sanat yayınları, Ankara.
- Marshall, T. C. ; K. Lefringhausen, N. Ferenczi (2015). "The Big Five, self-esteem, and narcissism as predictors of the topics people write about in Facebook status updates", Personality and Individual Differences, (85), pp.35-40.
- Merter, M. (2010). "Narsisizm Vebası Üzerine…Önsöz", Twenge, Jean M. Ve W. Keith Campbell (2010). Asrın Vebası: Narsisizm İlleti, (Çev: Özlem Korkmaz), Kaknüs yayınları, İstanbul.
- Oğuz, T. (2016). "Çağdaş Narkisisos'lar: Facebook Kullanım Alışkanlıkları ve Narsisizm". *Selçuk İletişim*. (2), 51-68.
- Panek, E. T., Y. Nardis , S. Konrath (2013). "Mirror or Megaphone?: How relationships between narcissism and social networking site use differ on Facebook and Twitter", Computers in Human Behavior, (29), pp.2004-2012.
- Stein, Joel and Josh Sanburn (2013): "The New Greatest Generation", *Time*, 5/20/2013, Vol. 181 Issue 19, p26-33.
- Şimşek, T. (2019). "Sosyal Medya Kullanıcılarının Mahremiyete Dönük Tutum ve Davranışları İle Narsisistik Kişilik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin Analizi "Özçekim Örneği'', *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt / Vol.: 2, Sayı / Is.: 2, Sayfa / Pages: 7-28
- Taşlıyan, M., H. Çiçeklioğlu, S. Alasan, B. Güler (2016). "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı: Bir Alan Çalışması", Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, 27-31 Mayıs 2016, Marmaris, Muğla.
- Tutgun Ünal, A. (2015). *Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması*. Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Twenge, J. M. (2009). Ben Nesli, (Çeviren: Esra Öztürk), Kaknüs yayınları, İstanbul.
- Twenge, J. M. & W. K. Campbell (2010). Asrın Vebası: Narsisizm İlleti, (Çev: Özlem Korkmaz), Kaknüs yayınları, İstanbul.
- Twenge, J. W. (2018). İ-Nesli (Çev: O. Gündüz), İstanbul: Kaknüs Yayınları Wearesocial.com (Erişim Tarhi: 15.10.2019).
- Yıldız, M. (2017). "Postmodern İletişim Süreçleri ve Sanal Şöhret", *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*. 2017. 2(1): 16-23.
- Zimbardo, P. & N. D. Coulombe (2017). Bitik Erkekler: Teknoloji Erkekliği Nasıl Sabote Etti?, İstanbul: Pegasus Yayınları.

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ALGISI (İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ UYGULAMASI)

Vehbi BAYHAN*

ÖZET

Bireyin doğuştan getirdiği fizyolojik özelliklerinden biyolojik cinsiyet (sex) kategorileri olan erkek ve kadın kimliği, sosyalleşme sürecinde öğrenilmektedir. Öğrenilen kadın ve erkek kimliği, toplumsal cinsiyet (gender) olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla, kadın ve erkek olmak toplum içerisinde öğrenilip, inşa edilmektedir. Sosyalleşme sürecinde aile, okul, akran grubu ve medyada sunulan örneklerle toplumsal cinsiyet öğrenilir. Eğitim sürecinin son aşaması olan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı önem taşımaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı ile ilgili toplumsal cinsiyet rolleri algısını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma Nisan 2019 tarihinde İnönü Üniversitesinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi 1750 öğrencidir. Örneklemin %47'si erkek, %53'ü kadın öğrencidir. Yaş dağılımı 20-31 yaş arasıdır. Anket formu, demografik sorular ve toplumsal cinsiyet rolleri algısını ölçen sorulardan oluşmaktadır. Araştırmada, toplumsal cinsiyet algısını ölçen sorular Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu ve Taşkın (2007) tarafından geliştirilen sorulardan oluşturulmuştur. İstatistik tekniği olarak ki-kare kullanılmıştır. Araştırmada demografik değişkenler ile toplumsal cinsiyet rolleri algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üniversite gençliği, toplumsal cinsiyet rol algısı, çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı.

PERCEPTION OF GENDER ROLES IN UNIVERSITY YOUTH : (INONU UNIVERSITY SAMPLE)

ABSTRACT

Male and female identity, which are the categories of biological sex (sex), which is one of the innate physiological characteristics of the individual, is learned during the socialization process. The learned male and female identity is expressed as gender. Therefore, being a man and a woman is being learned and built in society. Gender is learned through examples presented in the family, school, peer group and media during the socialization process. Gender perception of university students, which is the last stage of the educatio process, is important. In this context, the aim of the study was to determine the perception of gender roles of university students about working life, social life, marriage and family life. The research was conducted in Inonu University in April 2019. The sample of the study was 1750 students. 47% of the sample was male and 53% was female. The age distribution is between 20-31 years. The questionnaire consists of demographic questions and questions that measure the perception of gender roles. In the study, the questions measuring gender perception were formed from the questions developed by Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu and Taşkın (2007). Chi-square was used as statistical technique. A significant relationship was found between demographic variables and gender roles perception.

Keywords: University youth, perception of gender roles, working life, social life, marriage and family life.

GİRİŞ

Bireyin, doğumuyla başlayıp ölümüyle sonuçlanan hayat sürecinde biyolojik olarak mevcut olan cinsiyet olgusu; psikolojik ve sosyolojik boyutuyla toplumsal cinsiyet bağlamında, kimliğin önemli bir değişkenidir. Sosyalleşme sürecinde bireyin kimliği oluşurken toplum tarafından toplumsal cinsiyete göre "erkek" veya "kadın" rolleri tanımlanmaktadır. Öğrenilen davranış örüntüleri ile somutlaşan erkek kimliğinde aktif, atak ve güçlü olmak özellikleri bulunurken; kadın kimliğinde pasif, korunmaya muhtaç ve duygusal özellikleri bulunmaktadır. İçinde bulunulan sosyal ve kültürel çevreye göre erkek ve

*İnönü Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Assoc. Prof., Malatya, Türkiye, vehbi.bayhan@inonu.edu.tr

kadın imgesi görecelik arz eder. Toplumun hâkim kültürel paradigması bireyin toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşmasında etkili olmaktadır.

Toplum içerisinde öğrenilen ve inşa edilen toplumsal cinsiyetin sosyo-demografik belirleyicilerinin bilinmesi önem taşımaktadır. Eğitim ve öğretim sürecinin son aşamasında bulunan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet roller algısının saptanması, evlenecek ve aile kuracak olan gençlerin hem eşlerine, hem sosyal çevrelerine, hem de çocuklarına karşı davranışları hakkında bilgiler verecektir. Bu çalışma, İnönü Üniversitesi bağlamında seçilen örneklemin toplumsal cinsiyet roller algısını irdelemektedir.

TOPLUMSAL CİNSİYET

Sosyal bir varlık olarak bir aile içerisinde doğan insan, anne ve babasından gelen kromozomların sayısına göre ya erkek ya da kadın olarak dünyaya gelir. Biyolojik verasetini doğuştan verili olarak alan birey, sosyal verasetini de içinde doğduğu ailede hazır bulur. Nasıl ki, cinsiyetini belirleme seçeneği yoksa doğduğunda kendisine verilen ismini de seçme hakkı bulunmamaktadır. İçinde doğduğu ailesinin ırkı neyse o ırka mensup olur. Yine içinde doğduğu ailesinin din ve mezhebini alır. Yetişkin olduğunda ismini, cinsiyetini ve mezhebini değiştirenler olsa da, bunlar istisnadır. İstisnalar kaideyi bozmaz, aksine güçlendirir. Kimlik örüntüsünü değiştirenler hem "öteki" olurlar, hem de kendilerine yabancılaşırlar (Bayhan, 2013:147).Kimliğin oluşmasında, toplumsal cinsiyet değişkeni belirleyicidir. Toplumsal cinsiyet, her bir cinsiyet üyesi için, uygun diye görülen davranış hakkındaki toplumsal beklentileridir.

Toplumsal cinsiyet, erkek ve kadınların birbirlerinden farklı olmasına yol açan fiziksel niteliklere değil, erkeklik ve kadınlık hakkındaki toplum tarafından oluşturulmuş özelliklere göndermede bulunmaktadır (Giddens, 2000:621).

Toplumsal cinsiyete atfedilen bütün "anlamlar" ve "simgeler", geçmişin ve şimdinin ruhundan geçerek gelecekteki toplumsal cinsiyet imgesine aktarılır. Biyolojik olarak doğuştan gelen cinsiyet, sosyal bir inşa sürecinden geçerek toplumsal cinsiyete dönüşür. Beden biyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla bir bütündür. Bu gerçeklikler bedenin toplumsal cinsiyet olarak üretilmesinde karşılıklı etkileşim içindedirler. Ancak, toplum bedenin inşasında başat rolü oynar (Bayhan, 2013:148).

Cinsiyet (sex) terimi, kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade etmektedir ve biyolojik bir yapıya karşılık gelmektedir. Cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir. İnsanların nüfus cüzdanlarında yazan cinsiyet bu terimin anlamına uygundur. Toplumsal cinsiyet (gender) terimi ise, kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade etmektedir; kültürel bir yapıyı karşılamaktadır ve genellikle bireyin biyolojik yapısı ile ilişkili bulunan psikolojik özelliklerini de içermektedir. Toplumsal cinsiyet, bireyi kadınsı (feminen) ya da erkeksi (maskülen) olarak karakterize eden psiko-sosyal özelliklerdir. Ancak, cinsiyet ve toplumsal cinsiyeti tamamen birbirinden ayırmak mümkün değildir; çünkü kültürün kadından ve erkekten bekledikleri (toplumsal cinsiyet) kadının ve erkeğin fiziksel bedenlerine (cinsiyet) ilişkin gözlemlerden tamamen ayrı değildir. Buna göre, toplumsal cinsiyetin kültürel yapılandırmaları bir anlamda biyolojik cinsiyeti de içermektedir (Dökmen, 2004:4-5).

Cinsiyet kimliği, kişinin kendini kadın ya da erkek olarak tanımlamasıdır. Bu kimlik, kişinin kendilik kavramında yer alan en önemli unsurdur. Cinsiyet kimliği, ergenlikten çok önce muhtemelen üç-dört yaşlarında gelişmeye başlar. Ergenlik döneminde birey nasıl bir kadın ya da nasıl bir erkek olduğu konusunda her yaşam döneminde başka bir boyutu ile süren ayarlamalar yapar (Dökmen, 2004:13). Temel kişilik örüntüsünün yedi yaşına kadar oluştuğu düşünülürse, yedi yaşına kadar olan dönemde çocuğun sosyalleşmesi sürecindeki aile, sosyal çevre ve medyada sunulan örnek rol modellerin önemi daha iyi algılanabilir.

Literatürde babaların annelere göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip oldukları ve çocuklarına bu geleneksel tutumları doğrultusunda davrandıkları belirtilmektedir. Babalar geleneksel tutumları doğrultusunda erkek çocuklarına bağımsızlığı ve özerkliği öğretmekte, kız çocuklarına ise anlayışlı, yumuşak başlı ve yardımsever olmayı öğretmektedirler. Anneler ise özellikle kız çocuklarının toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını etkilemektedirler. Anneler kız çocuklarının başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olmasını ve iyi bir evlilik gerçekleştirmesini istemektedirler. Ayrıca ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını da etkilemektedir. Ebeveynler erkek çocuklarını kız çocuklarına göre başarma, yarışma, duygularını kontrol etme, bağımsız hareket etme ve kişisel sorumluluk alma gibi konularda daha fazla teşvik etmektedirler (Zeyneloğlu, 2008:11).

Biyolojik cinsiyet farklılıkları öğrenilmemiş, doğuştan getirilen özellikler bakımından kadınlarla erkekler arasında gözlenen farklılıklardır. Toplumsal cinsiyet farklılıkları ise öğrenilen, sosyalleşme sürecinde kazanılan özellikler bakımından insanlar arasında gözlenen farklılıklardır. Toplumsal cinsiyet farklılıkları, bireyden bireye, kültürden kültüre bazı değişmeler gösterirler (Dökmen, 2004:11). Değişiklik gösterse de kültürlerin toplumsal cinsiyet örüntülerindeki benzerliklerden "ideal tip" bağlamında bir sınıflandırma ve betimleme yapılabilmektedir.

Cinsiyet kalıp yargıları zaman içinde değişmediği gibi, dünyanın çeşitli kültürlerinde de büyük benzerlikler göstermektedir. Best ve Williams'a (1993) göre, Amerika, Avrupa, Asya ve Avustralya'daki 25 ülkenin insanı genel olarak şu özellikleri erkeğe ve kadına daha çok yüklemektedir: Erkekler için, duygusal anlamlardan aktif ve güçlü; psikolojik ihtiyaçlardan baskınlık, özerklik, saldırganlık, başarı vb.; ego durumlarından eleştirici ebeveyn ve yetişkin; kadınlar için ise, duygusal anlamlardan pasif ve zayıf; psikolojik ihtiyaçlardan bağımlılık, saygı, yardımseverlik, bakım vericilik, dostluk vb.; ego durumlarından bakım verici ebeveyn ve uyumlu çocuk (Ataran, Dökmen, 2004: 111-112).

Benzeri özellikler Türkiye'de yapılan çalışmalarda da bulgulanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de kadınlar için beklenen olumlu özellikler şunlardır: Duygusal, çekici, düzenli, etkileyici, fedakâr, görgülü, iyi huylu, kibar, terbiyeli, pratik, sabırlı, sevimli, saygılı, sevecen, sadık, tatlı dilli, itaatkâr, üretken, yumuşak, zarif iken; Erkekler için beklenen olumlu özellikler ise şunlardır: Atılgan, bağımsız, cesur, çevik, kavgacı, dayanıklı, sporsever, güçlü, girişimci, hakkının savunabilen, hızlı, hırslı, kendine güvenen, kararlı, mert, mücadeleci, onurlu, otoriter, sert, soğukkanlı. (Dökmen, 2004:113). İşte bu sosyolojik özelliklerle toplumsal cinsiyet rolleri üretilir.

Literatürde çocukların toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumlarının gelişimde etkisi olan faktörlerin; aile, ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve anne çalışma durumu, aile ortamı, kardeş ve arkadaş grupları, öğretmenler ve ders kitapları ile kitle iletişim araçları olduğu

belirtilmektedir (Zeyneloğlu, 2008:10-11).

Her toplumda kadın ve erkeği birbirinden ayıran ve toplumsal rollerini oluşturan, bireyleri yönlendiren, şekillendiren, denetleyen sosyo-kültürel değerler bulunmaktadır. Bu değerler kadın ve erkeğin nasıl olması, nasıl davranması gerektiğini ve hangi sorumlulukları olduğunu belirten rollerdir. İşte bu roller, yani toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun tanımladığı ve bireylerden yerine getirilmesini beklediği bir takım beklentiler olarak tanımlanabilir. Her bireyin toplumsal cinsiyet rolüne uygun tutum ve davranışlarda bulunması beklenir. Cinsiyet rollerinin oluşumu anne karnında başlar, bebeklikte ve aile yaşantısıyla şekillenmeye başlar, okul-iş yaşamı ve kanunlarla da pekişir, böylece öğrenilen bu kalıplar, değişmez yargılara dönüşür. Erkek ve kadın olma durumuna yüklenen anlamlar, sosyal hayatta geçerli olan ve kamuoyu algısında yer etmiş rollerin içerisinde sıkışıp kalır. Böylece biyolojik cinsiyet, yerini, statü belirleyici bir özelliğe sahip olan toplumsal cinsiyet anlayışına bırakır. Artık kadın ve erkek yalnızca toplumsal paradigmanın onlar için belirlediği eylemleri uygulamakla yükümlüdürler (Saraç, 2013:27).

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Rol terimi tiyatrodan ödünç alınmış sosyolojik bir terimdir. Rol, örgütlü sosyal bir yapı içinde bireyin bulunduğu pozisyonu, bu pozisyonla ilgili sorumlukları, ayrıcalıkları ve diğer pozisyonlardaki insanlarla etkileşimi yönlendiren kuralları gösterir. Annelik, babalık, öğretmenlik, askerlik gibi farklı rollerden söz edilebilir. Kadınlara ve erkeklere verilen farklı roller ise toplumsal cinsiyet rolleri olarak bilinir. Kadınların ve erkeklerin, toplumun yazdığı senaryoya bağlı kalarak rollerini oynamaları beklenir. Toplumsal cinsiyet rolleri terimi, cinsiyet kalıp yargılarını ya da toplumun belirlediği cinsiyet farklılıklarını yansıtmak üzere kullanılır. Toplumsal cinsiyet rolü, toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmelerini beklediği cinsiyetle ilişkili bir grup beklentilerdir (Dökmen, 2004:15-16). Cinsiyetçi iş bölümünün toplumda içselleştirildiği görülmektedir. Pilot ya da cerrah denildiğinde akla genel olarak kadın gelmemekte, çünkü bu işler kadınsı bulunmamaktadır. Ancak, anaokulu öğretmeni, hemşire, hostes denildiğinde akla kadınlar gelmektedir. Bu koşullanmalar kadın ve erkeklerin kendilerini konumlamaları açısından da belirleyen olduğu için, cinsiyetçi iş bölümünde onay mekanizması işlemektedir (Bhasin, 2003:45). Toplumsal cinsiyet rollerinin algılanışı ile ilgili yapılan araştırmaya göre; kadınlar için en kadınsı işler şunlardır: çocuk hastalanınca bakmak, çocuk için yemek hazırlamak, yemek pişirmek, bulaşık yıkamak, temizlik yapmak, çamaşır yıkamak, ütü yapmak, çocuğu giydirmek, oturulacak eve karar vermek, aile bütçesine katkıda bulunmak, aile içi sorunları çözmek. Kadınların en erkeksi gördükleri ev içi işler şunlardır: ev içi tamirat yapmak ve resmi kurumlarda iş takibi yapmak, aile bütçesini düzenlemek, aile bireylerinin davranışlarını belirlemek, çocukla oynamak, evin kapısına veya zile ismi yazılmak, oturulacak muhite karar vermek, evin geçimini sağlamak, aile reisliği.

Erkekler açısından ise en kadınsı ev içi işler şunlardır: çocuk hastalanınca bakımını üstlenmek, çocuk için yemek hazırlamak, yemek pişirmek, temizlik yapmak, bulaşık yıkamak, çamaşır yıkamak, ütü yapmak, çocuğu giydirmek, oturulacak eve karar vermek, aile bütçesine katkıda bulunmak, aile sorunlarını çözmek. Erkeklerin en erkeksi gördükleri ev içi iş resmi kurumlarda iş takibi, ev içi tamirat, evin kapısındaki veya zildeki ismin sahibi olmak ve evin geçimini sağlamaktır. Erkekler açısından erkeksi yönü baskın olan diğer işler ise şunlardır: Alış-veriş yapmak, aile bütçesini düzenlemek, aile bireylerinin davranışlarını belirlemek, çocuğa isim vermek, çocukla oynamak, oturulacak muhite karar vermek, ailenin reisliğini yapmak (Vatandaş, 2007:40-41). Kadın ve erkeklerin, kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rolleri hakkındaki kabulleri

aynıdır. Dolayısıyla, kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rolleri aileden başlayarak sosyalleşme sürecinin bütün aşamalarında erkek ve kadın tarafından öğrenilir ve içselleştirilir. Ancak bu roller her dönemde birebir aynı değildir. Bağlamdan bağlama değişebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, tarihsel süreç içinde, zamana, mekâna, sınıfa ya da ırka göre olduğu kadar toplumun siyasi ve ekonomik koşullarına göre de çeşitlilik göstermektedir (Öngen&Aytaç, 2013:4). Bu çeşitlilik yanında, toplumsal cinsiyet rolü, erkek ve kadınların nasıl davranmaları gerektiğini ifade eder. Kadınların rolü ev işlerini yapmak ya da hizmet işlerinde çalışmak iken; erkeklerin rolü evin dışındaki kariyerleridir, kadınlara göre daha iyi ücret alırlar ve statü olarak daha üsttedirler. Cinsiyet rolü farklılıklarını, biyolojik ve psikolojik perspektif bağlamında genetik seçim kuramı, kadınların çocuk yetiştirici nitelikleri ile erkeklerin daha saldırgan yaradılışını savunarak doğuştan gelen farklılıkları vurgular. İşlevselcilere göre, cinsiyet rolleri birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Erkek ile kadın arasındaki işbölümü ailenin istikrarını arttırır. Feministler ise, cinsiyet rollerinin, kadınları erkeklerin hizmetinde olmaları ifade ettiğini ve erkeklerin bu statükonun devamını sağlayarak öz çıkarlarını korudukları ataerkil toplumdan kaynaklandığını ileri sürerler (Marshall, 1999:101).

Toplumsal cinsiyet rolleri; geleneksel olarak kadınlarla ve erkeklerle ilişkili olduğu kabul edilen rolleri ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet rolünün tanımı; kültürel olarak kadına ve erkeğe uygun görülen kişilik özellikleri, davranışları (rolleri) içinde barındırır ve bunlar toplum tarafından kalıpyargılara dönüştürülür. Literatürde, toplumsal cinsiyet rolleri kalıpyargıları açısından kadın ve erkeğin rolleri; geleneksel ve eşitlikçi roller olarak sınıflandırılmıştır. Geleneksel roller içerisinde kadına yüklenen roller; ev işlerinden sorumlu olma, iş hayatında aktif olmama gibi eşitlikçi olmayan sorumlulukları içermektedir. Erkeklere yüklenen geleneksel roller ise erkeklere; evin geçiminden sorumlu olma, evin reisi olma gibi sorumluluklar yüklemektedir. Eşitlikçi roller ise; aile, mesleki, evlilik, sosyal ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit olarak paylaşmaları olarak belirtilmektedir (Zeyneloğlu, 2008:1-2).

Toplum bireylere farklı roller öğretir ve sosyal yapı içinde insanların bu çeşitli rollere uygun yaşamasını bekler. Babalık, annelik, askerlik rolleri gibi, kadınsılık, erkeksilik gibi toplumsal cinsiyet rolleri de toplumsallaşma süreci içinde kazanılan rollerdir. Cinsiyet kalıpyargıları zaman içinde değişmediği gibi, dünyanın çeşitli kültürlerinde de benzerlik göstermektedir. Kadınlardan beklenen daha çok çocukları, eşleri ve ev işleriyle ilgilenmeleri, erkeğe bağlı olmaları, duygusal olarak sessiz, sakin, fedakar, sabırlı, anlayışlı, duyarlı olmaları, iken, erkeklerden beklenen ise ailelerinin geçimini sağlamaları, dışarıyla olan bağı kurmaları, evdeki güç gerektiren (tamirat gibi) işleri yapıp, eş ve çocuklarını koruyup, kollamaları, duygusal olarak daha güçlü, cesur, sert, mantıkla hareket eden olmalarıdır. İşte bu beklentilere toplumsal cinsiyet kalıpyargıları denilmektedir. (Saraç, 2013:28). Toplumsal cinsiyet rolleri algısında da toplumsal cinsiyet kalıpyargıları etkindir.

Araştırmanın Amacı ve Hipotezi:

Araştırma, İnönü Üniversitesi örnekleminde üniversite öğrencilerinin çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı ile ilgili toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açılarını ve algılarını saptamaktır. Bu bağlamda, araştırmanın temel problem cümlesi şu şekildedir: "Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet rolleri algısı arasında bir ilişki var mıdır?"

Problem cümlesinden hareketle araştırmanın temel hipotez cümlesi şu şekilde kurulmuştur: "Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet rolleri algısı arasında bir ilişki vardır"

İrdelenen alt hipotezler de şunlardır:
1- Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
2- Üniversite öğrencilerinin yaşlarına göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
3- Üniversite öğrencilerinin aile tiplerine göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
4- Üniversite öğrencilerinin hayatlarını en fazla geçirdikleri yerleşim yerine göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
5- Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları coğrafi bölgeye göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
6- Üniversite öğrencilerinin ailesinin ortalama aylık gelirine göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
7- Üniversite öğrencilerinin okudukları sınıflara göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
8- Üniversite öğrencilerinin mezun oldukları lise türlerine göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
9- Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakültelere göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
10- Üniversite öğrencilerinin annesinin öğrenim durumuna göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.
11- Üniversite öğrencilerinin babasının öğrenim durumuna göre toplumsal cinsiyet rolleri (çalışma, toplumsal, evlilik ve aile yaşamı) arasında bir ilişki vardır.

Materyal ve Yöntem:

Araştırma, İnönü Üniversitesi'nin 14 fakültesi ve 1 Meslek Yüksek Okulunda öğrenim gören öğrencilerden tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 818 erkek ve 932 kadın öğrenci olmak üzere toplam 1750 öğrenciye uygulanan survey araştırmasıdır. Araştırmanın verileri anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Anket formunun ilk bölümünde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik iki aşamalı (katılıyor, katılmıyor) 15 adet önerme bulunmaktadır. Bu önermeler çalışma yaşamı (dört önerme), toplumsal yaşam (beş önerme), evlilik yaşamı (üç önerme) ve aile yaşamına (üç önerme) ilişkin önermelerden oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren sorular yer almaktadır. Araştırmada kullanılan önermeler, daha önce Vefikuluçay ve arkadaşları (2007) ile Yılmaz ve arkadaşları (2009) araştırmalarında kullanılan önermelerdir. Belirtilen araştırmalar, Kafkas Üniversitesi ile Hacettepe Üniversitesi öğrencilerine uygulanmıştır. Aynı önermelerin kullanılması mukayese yapabilmek içindir. Araştırmada, belirtilen araştırmalarda kullanılan toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili 15 önerme dışında 2 önerme de sorulmuştur. Pilot uygulamada, evlilik yaşamı ile ilgili önermelerde "Evli bir erkeğin karısını aldatması normaldir" ve "Bir erkeğin evleneceği kadının mutlaka bakire olması gerekir" önermelerinin faillerinin kadın olarak da sorulması gerektiği nitel görüşmelerde ifade edilince, araştırmaya şu önermeler de eklenerek sorulmuştur: "Evli bir kadının kocasını aldatması normaldir" ve "Evli bir kadının evleneceği erkeğin bakir olması gerekir".

Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS 21 (Statistical Packet for Social Sciences for Windows 11) paket programı kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin önermelerle ilgili görüşleri için tanımlayıcı istatistikler hesaplanmış ve ki-kare testi ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan örneklemin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmaktadır. Örneklemin %46,7'si erkek ve %53,3'ü kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Yaş dağılımı 20-24 yaş arasında yoğunlaşmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu çekirdek aileye mensuptur. Ailenin ortalama aylık geliri orta sosyal tabakaya tekabül etmektedir. Yerleşim yeri çoğunlukla şehir ve büyük şehirdir. Yaşadıkları coğrafi bölge dağılımında, üniversitenin mekansal konumundan dolayı en fazla Doğu Anadolu Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi çoğunluktadır. Öğrenim gördükleri sınıf dağılımları birbiriyle eşittir. Mezun oldukları liselere göre Anadolu ve Fen lisesi (%45,1) ile normal lise (%23,9) mezunları çoğunluktadır. Öğrenim gördükleri fakültelere gore Eğitim Fakültesi %16,2, Fen-Edebiyat Fakültesi 13,8, Sağlık Bilimleri ve Hemşirelik Fakülteleri %12,6, Mühendislik Fakültesi %10,9, İİBF %9,6, İlahiyat Fakültesi %8,6, Spor Bilimleri Fakültesi %4,9, Tıp Fakültesi %4,7, İletişim %4, Hukuk Fakültesi %3,5, Meslek Yüksek Okulu %3,4, Güzel Sanatlar Fakültesi %2,9 ve Eczacılık Fakültesi %2, 3. Örneklem, cinsiyet, yaş, aile, aylık gelir, yerleşim yeri, coğrafi bölge, sınıf, lise mezuniyet türü ve fakülte temsili açısından yeterli düzeyde ve evreni yansıtmaktadır.

Tablo 1. Örneklemin Sosyo-Demografik Özellikleri

Cinsiyet	***N***	***%***	***Yaş***	***N***	***%***
Kadın	932	53,3	20'den küçük	339	19,4
Erkek	818	46,7	20-24 yaş	1259	71,9
Toplam	1750	100,0	25-30 yaş	131	7,5
Aylık Gelir	***N***	***%***	31yaş ve üstü	21	1,2
1500 Tl ve altı	202	11,5	Toplam	1750	100,0
1501-2500Tl	537	30,7	***Aile Tipi***	***N***	***%***
2501-4500Tl	590	33,7	Çekirdek Aile	1385	79,1
4500-6500Tl	269	15,4	Geleneksel Aile	301	17,2
6501-8500Tl	92	5,3	Parçalanmış	64	3,7
8500Tl ve +	60	3,4	Toplam	1750	100,0
Toplam	1750	100,0	***Yerleşim Yeri***	***N***	***%***
Lise Türü	***N***	***%***	Köy	191	10,9
Normal (Düz)	418	23,9	İlçe	357	20,4
Anadolu-Fen	789	45,1	Şehir	698	39,9
İmam-Hatip	171	9,8	Büyükşehir	504	28,8
TeknikMeslek	148	8,5	Toplam	1750	100,0
Diğer	224	12,7	***Coğrafi Bölge***	***N***	***%***
Toplam	1750	100,0	Doğu Anadolu	852	48,7
Sınıf	**N**	**%**	Güney Doğu A.	365	20,9
1. Sınıf	498	28,5	Akdeniz	204	11,7
2. Sınıf	404	23,1	İç Anadolu	130	7,4
3. Sınıf	441	25,2	Marmara	92	5,3

4. Sınıf	338	19, 3	Ege	64	3,7
5. ve 6. Sınıf	69	3,9	Karadeniz	43	2,5
Toplam	1750	100,0	Toplam	1750	100,0

Tablo 2'de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine gore, çalışma yaşamı ve toplumsal yaşam ile ilgili önermelere ilişkin görüşleri yer almaktadır. Oransal olarak en fazla "Kadın kocasından izin almadan çalışmamalıdır" önermesine katılım oranı yüksektir. Bu önerme bağlamında geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısı görülürken, diğer önermelerde katılmama oranı yüksektir ve daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algısı görülmektedir.

"Kadın kocasından izin almadan çalışmamalıdır" önermesine, erkek öğrencilerin %61,7'si ve kadın öğrencilerin ise %47,1'i katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel geniş aile mensuplarında (%57), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%76), yerleşim yerine göre köy yerleşim kökeni olanlarda (%66,5), coğrafi bölgelere göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%60,3), ailenin aylık gelirine gore düşük gelir grubuna mensup örneklemde (%59), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%70), öğrenim görülen fakültelere göre İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde (%67,3). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%22,6). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı azalmaktadır. Araştırma sonuçları, Vefikuluçay ve arkadaşlarının (2007) ve Yılmaz ve arkadaşlarının (2009) yaptığı araştırma bulguları ile örtüşmektedir.

"Kocası zengin ise kadının çalışmasına gerek yoktur" önermesine erkek öğrencilerin %40.1'inin ve kadın öğrencilerin de %25,4'ü katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel geniş aile mensuplarında (%36), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%52), yerleşim yerine göre köy yerleşim kökeni olanlarda (%38,2), coğrafi bölgelere gore Doğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%34,3), ailenin aylık gelirine göre en üst gelir grubuna mensup örneklemde (%43), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%47), öğrenim görülen fakültelere göre İlahiyat Fakültesi, Diş Hekimliği ve Tıp Fakültesi öğrencilerinde (%48). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%12,9). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı azalmaktadır. İnönü Üniversitesinde Ayaz ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada da, annelerin eğitim durumu arttıkça öğrencilerin geleneksel tutumlarının azaldığı görülmüştür (Aylaz, 2014: 27). Literatürde çocukların anne-babalarının öğrenim düzeyi arttıkça daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirtilmektedir. Çünkü eğitimli ve bilinçli ebeveynler kız ve erkek çocuklarının karşı cinse özgü davranış ve ilgi alanlarına yönelmelerini daha kolay kabul etmektedirler. Özellikle annenin eğitim düzeyinin artması çocuklarının da eşitlikçi tutumlara sahip olmasında etkili olmaktadır (Zeyneloğlu, 2008:12).

"Çalışma yaşamında aynı statüde çalışan kadın ve erkekler arasında terfilerde erkeğe öncelik verilmesi normaldir" önermesine, erkek öğrencilerin %29,6'sı ve kadın öğrencilerin ise %15,8'i katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre parçalanmış aile mensuplarında (%27), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%57), yerleşim yerine göre köy yerleşim kökeni olanlarda (%25,7), ailenin aylık gelirine göre en üst gelir grubuna mensup örneklemde (%35), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%29), öğrenim görülen fakültelere göre İlahiyat Fakültesi (%30,7), Diş Hekimliği öğrencilerinde (%35,6). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%3,2). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı

azalmaktadır. Coğrafi bölgelere göre bu önermeye katılmama oranı yüksektir. Araştırma bulguları, Vefikuluçay vd. (2007) araştırma sonuçları ile Yılmaz vd. (2009) araştırma sonuçlarından daha çok uymaktadır. Her iki araştırma ve bizim araştırmamıza gore eşitlikçi toplumsal roller algısı daha yüksektir.

"Siyaset daha çok erkeklerin işidir" önermesine erkek öğrencilerin %37.3'ü ve kadın öğrencilerin ise %25'i katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel geniş aile mensuplarında (%33), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%62), yerleşim yerine göre şehir yerleşim kökeni olanlarda (%32), coğrafi bölgelere gore Doğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%33), ailenin aylık gelirine göre en üst gelir grubuna mensup örneklemde (%37), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%36), öğrenim görülen fakültelere göre İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde (%50). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%6,5). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı azalmaktadır. Aylaz vd. (2014), İnönü Üniversitesi öğrencilerine yaptıkları araştırmada da "erkekler politikaya kadınlardan daha çok uygundur" önerisini örneklemin %52.9'u kabul etmiştir (Aylaz, 2014: 25). Aynı üniversitede yapılan bir araştırma olduğu için bu veri önemlidir. 2014 yılında öğrencilerin siyasetin erkek işi olduğunu kabul etme oranı daha yüksek iken, 2019 verilerine göre siyasetin erkek işi olduğuna katılım oranı azalmıştır. Yani, zaman içinde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algısının arttığı ifade edilebilir. Araştırma bulguları, Vefikuluçay ve arkadaşlarının (2007) Kafkas Üniversitesinde yaptıkları araştırma sonuçları ile Yılmaz ve arkadaşlarının (2009) Hacettepe Üniversitesinde yaptıkları araştırma sonuçlarından daha çok örtüşmektedir. Kadir Has Üniversitesi tarafından yapılan araştırmada da "Politika erkeklerin işidir" önermesine, erkek öğrencilerin %34,5'I ve kadın öğrencilerin de %21,2'si katılmaktadır (KadirHas, 2016:26).

Tablo 2'de cinsiyete göre toplumsal yaşam ile ilgili önermelerde görüldüğü gibi eşitlikçi toplumsal cinsiyet roller algısı daha fazla görülmektedir. Erkek öğrenciler kadın öğrencilere göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet algısı taşımaktadır.

"Ailenin ekonomik durumu iyi değilse sadece erkek çocuk okutulmalıdır" önermesine, erkek öğrencilerin %17,6'sı ve kadın öğrencilerin ise %9,9'u katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre parçalanmış aile mensuplarında (%20), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%38), yerleşim yerine göre köy yerleşim kökeni olanlarda (%14,7), ailenin aylık gelirine göre en üst gelir grubuna mensup örneklemde (%20), lise mezuniyetine göre bütün lise türlerinde katılmama oranı yüksektir, öğrenim görülen fakültelere göre Tıp Fakültesi öğrencilerinde katılma (%20,5), Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%4,8). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı azalmaktadır. Coğrafi bölgelere göre bu önermeye katılmama oranı yüksektir. Araştırma bulguları, Vefikuluçay vd.(2007) araştırma sonuçları ile Yılmaz vd.(2009) araştırma sonuçlarından daha çok uymaktadır. Her iki araştırma ve bizim araştırmamıza gore eşitlikçi toplumsal roller algısı daha yüksektir.

"Dul, boşanmış, eşi ölmüş kadınların yalnız yaşamaları doğru değildir" önermesine, erkek öğrencilerin %29.2'si ve kadın öğrencilerin ise %16.7'si katılmaktadır. Katılmama oranı kadın öğrencilerde daha fazla olmak üzere erkek öğrencilerde de fazladır. Bu önerme çerçevesinde, öğrenciler daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet roller algısı taşımaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel

geniş aile mensuplarında (%28), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%43), yerleşim yerine göre köy yerleşim kökeni olanlarda (%28,8), coğrafi bölgelere göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%26,3), ailenin aylık gelirine gore düşük gelir grubuna mensup örneklemde (%31), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%30), öğrenim görülen fakültelere göre Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinde (%44,4). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%6,5). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı azalmaktadır. Araştırma bulguları, Vefikuluçay vd. (2007) araştırma bulgusuna göre daha eşitlikçi, Yılmaz vd. (2009) araştırma bulgusuna göre daha gelenekseldir.

"Kadınların akşamları tek başına sokağa çıkması doğru değildir" önermesine, erkek öğrencilerin %39.2'si ve kadın öğrencilerin %22'si katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel geniş aile mensuplarında (%35), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%33), yerleşim yerine göre köy yerleşim kökeni olanlarda (%37,2), coğrafi bölgelere göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%33,6), Doğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%33,2), ailenin aylık gelirine göre düşük gelir grubuna mensup örneklemde (%38), en üst gelirde (%35), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%36), öğrenim görülen fakültelere göre İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde (%49,3). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%16,1). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı azalmaktadır. Araştırma bulguları, Vefikuluçay vd (2007) araştırma bulgusuna göre daha eşitlikçi, Yılmaz vd. (2009) araştırma bulgusuna göre daha gelenekseldir.

"Gebelikten korunmak temel olarak kadının sorumluluğunda olmalıdır" önermesine erkek öğrencilerin %31.4'ü ve kadın öğrencilerin ise %22,2'si katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel geniş aile mensuplarında (%32), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%38), yerleşim yerine göre köy yerleşim kökeni olanlarda (%33,5), coğrafi bölgelere göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%29), ailenin aylık gelirine göre en üst gelir grubuna mensup örneklemde (%35), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%33), öğrenim görülen fakültelere göre Eczacılık Fakültesi öğrencilerinde (%51,2). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%11,3). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı azalmaktadır. Araştırma bulguları, Vefikuluçay vd (2007) araştırma bulgusuna benzeşmektedir, Yılmaz vd. (2009) araştırma bulgusuna göre ise daha gelenekseldir.

"Kadın hastalar erkek doktora muayene olmamalıdır" önermesine, erkek öğrencilerin %26.4'ü ve kadın öğrencilerin ise %14,2'si katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel geniş aile mensuplarında (%24), yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%33), yerleşim yerine göre şehir yerleşim kökeni olanlarda (%21,2), coğrafi bölgelere göre Doğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%23), ailenin aylık gelirine göre en üst gelir grubuna mensup örneklemde (%32), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%25), öğrenim görülen fakültelere göre Eczacılık Fakültesi öğrencilerinde (%36,6), İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde (%35,3). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%6,5). Anne ve babanın öğrenim durumu yükselirken katılma oranı azalmaktadır. Araştırma bulguları, Vefikuluçay vd.(2007) araştırma bulgusuna benzeşmektedir, Yılmaz vd. (2009) araştırma bulgusuna göre ise daha gelenekseldir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet konusunda çalışma yaşamı ve toplumsal yaşam ile ilgili tüm önermelerde, kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ($p<0.05$) bulunmuştur.

Tablo 2. Örneklemin Cinsiyetlerine Göre "Çalışma Yaşamı" ve "Toplumsal Yaşam" ile İlgili Önermelere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

"Çalışma Yaşamı" ile İlgili Önermeler	**Cinsiyet**	**Katılıyor**		**Katılmıyor**		**Toplam**		**p**
		n	**%**	**n**	**%**	**N**	**%**	
Kadın, kocasından izin almadan çalışmamalıdır.	**Erkek**	505	61.7	313	38.3	818	100.0	**0.000**
	Kadın	439	47.1	493	52.9	932	100.0	
Kocası zengin ise kadının çalışmasına gerek yoktur.	**Erkek**	28	40.1	490	59.9	818	100.0	**0.000**
	Kadın	237	25.4	695	74.6	932	100.0	
Çalışma yaşamında aynı statüde çalışan kadın ve erkekler arasında terfilerde erkeğe öncelik verilmesi normaldir.	**Erkek**	242	29.6	576	70.4	818	100.0	**0.000**
	Kadın	147	15.8	785	84.2	932	100.0	
Siyaset daha çok erkeklerin işidir.	**Erkek**	305	37.3	513	62.7	818	100.0	**0.000**
	Kadın	233	25.0	699	75.0	932	100.0	
"Toplumsal Yaşam" ile İlgili Önermeler		Katılıyor		Katılmıyor		Toplam		P
		n	%	n	%	N	%	
Ailenin ekonomik durumu iyi değilse, sadece erkek çocuk okutulmalıdır.	**Erkek**	144	17.6	674	82.4	818	100.0	**0.000**
	Kadın	92	9.9	840	90.1	932	100.0	
Dul, boşanmış, eşi ölmüş kadınların yalnız yaşamaları doğru değildir.	**Erkek**	238	29.2	579	70.8	818	100.0	**0.000**
	Kadın	156	16.7	776	83.2	932	100.0	
Kadınların akşamları tek başına sokağa çıkması doğru değildir.	**Erkek**	321	39.2	497	60.8	818	100.0	**0.000**
	Kadın	205	22.0	727	78.0	932	100.0	
Gebelikten korunmak temel olarak kadının sorumluluğunda olmalıdır.	**Erkek**	257	31.4	561	68.6	818	100.0	**0.000**
	Kadın	207	22.2	725	77.8	932	100.0	
Kadın hastalar erkek doktora muayene olmamalıdır.	**Erkek**	216	26.4	602	73.6	818	100.0	**0.000**
	Kadın	132	14.2	800	85.8	932	100.0	

Tablo 3'de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre evlilik yaşamı ve aile yaşamı ile ilgili önermelere ilişkin görüşlerinin dağılımı yer almaktadır. Evlilik ve aile yaşamı ile ilgili önermelerden "Bir erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerekir" önermesi ile "Bir kadının evleneceği erkeğin bakir olması gerekir" önermesine verilen cevaplar geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısı içerirken, diğer önermelere verilen cevaplar çerçevesinde örneklemin daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet roller algısı taşıdıkları görülmektedir.

"Evlilikte erkeğin boyu kadından daha kısa olmamalıdır" önermesine kız öğrencilerin %35.2'si ve kadın öğrencilerin ise %36,7'si katılmaktadır. Diğer değişkenler itibariyle de bu önermeye katılmama oranları yüksektir. Erkeğin boyunun kadından daha uzun olması gerektiğine kadın öğrenciler daha fazla katılmaktadır. Benzer sonuç Velifuluçay vd. (2007) ve Yılmaz vd. (2009) araştırma bulgularında da görülmektedir. Bu sonuç kadınların görünüme önem vermesinin bir sonucudur. Moda olgusunu en fazla takip eden ve tüketime odaklanan kadınlardır.

"Evli bir erkeğin karısını aldatması normaldir" önermesine, erkek öğrencilerin ise %18.2'si ve kadın öğrencilerin ise %13'ü katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre bütün aile tiplerinde katılmama oranı yüksektir, yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%38), yerleşim yerine göre şehir yerleşim kökeni olanlarda (%19,4), coğrafi bölgelere göre Doğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%17), ailenin aylık gelirine göre bütün gelir grubuna mensup örneklemde katılmama oranı yüksek, lise mezuniyetine göre bütün lise türlerinde katılmama oranı yüksek, öğrenim görülen fakültelere göre bütün fakültelerde katılmama oranı yüksek, anne ve babanın öğrenim durumuna göre bütün gruplarda katılmama oranı yüksektir. Velifuluçay vd. (2007) ve Yılmaz vd. (2009) araştırma bulgularında kadın öğrencilerin bu önermeye katılma oranı düşüktür.

"Bir erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerekir" önermesine erkek öğrencilerin %59.8'i ve kadın öğrencilerin %50,9'u katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel geniş aile mensuplarında (%56), çekirdek aile mensuplarında (%55,2) ve parçalanmış aile mensuplarında (%43,8), yaş itibariyle her yaş grubunda katılma oranı yüksektir, yerleşim yerine göre bütün yerleşim yeri kökenlilerde katılma oranı yüksektir (%55), coğrafi bölgelere göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%58,9), Doğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%58,3), ailenin aylık gelirine göre bütün gelir grubuna mensup örneklemde yüksek (%55), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%70), öğrenim görülen fakültelere göre İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde (%68), Eczacılık Fakültesi öğrencilerinde (%65,9). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%27,4). Anne ve babanın öğrenim durumu azalırken katılma oranı artmaktadır. Bu önermeye Vefikuluçay vd.(2007) ve Yılmaz vd.(2009) araştırma sonuçlarında erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla katılma oranı daha yüksektir.

Kadınların cinsellikleri üzerinde denetim kurmak için geleneksel değerler bekareti "namus" için temel kavram haline getirmektedir. Kadın ve kadın cinselliğinin kontrolü odaklı namus anlayışlarında, özellikle kızların bekaretini evlilik öncesi kaybetmesi konusunda oldukça sert ve hoşgörüsüz bir tutumla karşılaşılmaktadır. Kadının namusunu önce baba ve erkek kardeşler korurken, tek istedikleri kızlarını "namusuna helal" gelmeden evlendirmektir. Genç gelinin daha önce hiç kimse ile cinsel ilişki yaşamadığını gösteren kırmızı kurdela beyaz gelinliğin üzerine kemer olarak takılarak tüm davetlilere gösterilmektedir. Namus ve bekaretin önemi yapılan nitel araştırmada da ortaya çıkartılmıştır (Günindi Ersöz, 2016: 92)

"Bir kadının evleneceği erkeğin bakir olması gerekir" önermesine erkek öğrencilerin %54.2'si ve kadın öğrencilerin %50,4'ü katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre geleneksel geniş aile mensuplarında (%54), çekirdek aile mensuplarında (%52,3) ve parçalanmış aile mensuplarında (%40,6), yaş itibariyle her yaş grubunda katılma oranı yüksektir, yerleşim yerine göre bütün yerleşim yeri kökenlilerde katılma oranı yüksektir (%54), coğrafi bölgelere göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%58,4), Doğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde (%54,1), ailenin

aylık gelirine göre düşük gelir grubuna mensup örneklemde (%57), lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarda (%65), öğrenim görülen fakültelere göre İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde (%67,3). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%25,8). Anne ve babanın öğrenim durumu azalırken katılma oranı artmaktadır.

"Evli bir kadının kocasını aldatması normaldir" önermesine erkek öğrencilerin %14.7'si ve kadın öğrencilerin %11,2'si katılmaktadır. Bu önermeye katılma oranı yüksek olan diğer bağımsız sosyo-demografik değişkenler şunlardır: Aile tipine göre bütün aile tiplerinde katılmama oranı yüksektir, yaş itibariyle 31 yaş ve üstü örneklemde (%29), yerleşim yerine göre bütün yerleşim yeri kökenlilerde katılmama oranı yüksektir, coğrafi bölgelere göre btün coğrafi bölge kökenlilerde katımama oranı yüksek, ailenin aylık gelirine göre yüksek gelir grubuna mensup örneklemde (%23), lise mezuniyetine göre bütün lise mezunlarında katılmama yüksek, öğrenim görülen fakültelere göre Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinde (%22,8). Fakültelere göre bu önermeye en az katılım Hukuk Fakültesi öğrencilerindedir (%3,2). Anne ve babanın öğrenim durumuna gore bütün öğrenim düzeylerinde katılmama oranı yüksektir (%85).

"Aileden kalan mirastan sadece erkek çocuklarının yararlanma hakkı olmalıdır" önermesine, erkek öğrencilerin %19.8'i ve kadın öğrencilerin %9'u katılmaktadır. Diğer değişkenlerde de bu önermeye katılmama oranı yüksektir. Bu sonuçlar, Vefikuluçay vd .(2007) ile örtüşmektedir. Yılmaz vd .(2009) araştırma bulguları daha eşitlikçidir.

"Kadın hak ediyorsa kocası ona şiddet uygulayabilir" önermesine, erkek öğrencilerin %20,2'si ve kadın öğrencilerin %11.2'si katılmaktadır. Diğer değişkenlerde de bu önermeye katılmama oranı yüksektir. Bu önermeye Vefikuluçay vd. (2007) araştırmalarında erkek öğrencilerin katılım oranı daha yüksek iken; Yılmaz vd. (2009) araştırmasında kadın öğrencilerda fazla olmak üzere erkek öğrencilerde de katılmama oranı yüksektir.

"Kadın eşinden dayak yiyorsa bu durumu herkesten saklamalıdır" önermesine, erkek öğrencilerin %19.8'i ve kadın öğrencilerin %11,8'i katıldıklarını belirtmişlerdir. Diğer değişkenlerde de bu önermeye katılmama oranı yüksektir. Bu önermeye katılım oranı, Vefikuluçay vd. (2007) araştırmasında, Yılmaz vd. (2009) araştırmasına gore daha fazladır. Dolayısıyla bu önerme bağlamında, en geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısı Kafkas Üniversitesi öğrencilerinde, en eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algısı Hacettepe Üniversitesi öğrencilerindedir. İnönü Üniversitesi öğrencileri de eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algısı yüksek olan orta düzeyde bir konumdadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet konusunda evlilik yaşamı ile ilgili tüm önermelerde, "Evlilikte erkeğin boyu kadından daha kısa olmamalıdır" önermesi dışındaki tüm önermelerde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($p<0.05$) bulunmuştur. Aile yaşamı ile ilgili önermelerde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak tüm önermelerde anlamlı fark ($p<0.05$) bulunmuştur.

Tablo 3. Örneklemin Cinsiyetlerine Göre "Evlilik Yaşamı" ve "Aile Yaşamı" ile İlgili Önermelere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

"Evlilik Yaşamı" ile İlgili Önermeler	Cinsiyet	Katılıyor		Katılmıyor		Toplam		p
		n	%	n	%	N	%	
Evlilikte erkeğin boyu kadından daha kısa olmamalıdır.	**Erkek**	288	35.2	530	64.8	818	100.0	**0.518**
	Kadın	342	36.7	590	63.3	932	100.0	
Evli bir erkeğin karısını aldatması normaldir.	**Erkek**	149	18.2	669	81.8	818	100.0	**0.003**
	Kadın	121	13.0	811	87.0	932	100.0	
Bir erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerekir.	**Erkek**	489	59.8	329	40.2	818	100.0	**0.000**
	Kadın	474	50.9	458	49.1	932	100.0	
"Aile Yaşamı" ile İlgili Önermeler		Katılıyor		Katılmıyor		Toplam		
		n	%	n	%	N	%	P
Aileden kalan mirastan sadece erkek çocuklarının yararlanma hakkı olmalıdır.	**Erkek**	162	19.8	656	80.2	818	100.0	**0.000**
	Kadın	84	9.0	848	91.0	932	100.0	
Kadın hak ediyorsa kocası ona şiddet uygulayabilir.	**Erkek**	165	20.2	653	79.8	818	100.0	**0.000**
	Kadın	104	11.2	828	88.8	932	100.0	
Kadın eşinden dayak yiyorsa bu durumu herkesten saklamalıdır.	**Erkek**	162	19.8	655	80.2	818	100.0	**0.000**
	Kadın	110	11.8	822	88.2	932	100.0	

SONUÇ

Araştırmamızın bulguları bağlamında, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri algısında etkili olan değişkenler şu şekilde ifade edilebilir: cinsiyet, aile tipi,yaş, gelir, anne ve babanın öğrenim durumu, yerleşim yeri, coğrafi bölge, mezun olunan lise türü, öğrenim görülen fakülte. Alt hipotezi kurulan ve çapraz sorgulaması yapılan öğrencilerin sınıflarına gore toplumsal cinsiyet rolleri algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Örneklem genel olarak daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algısına sahiptir. Ancak, cinsiyete gore erkek öğrencilerin kadın öğrencilere gore daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısına sahip olduğu görülmektedir.

Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısının daha fazla olduğu diğer bağımsız değişkenler şunlardır: Yaş gruplarına göre yaş oranı arttıkça; aile tipine göre geleneksel geniş aile mensubu öğrencilerde; aylık gelire göre düşük gelir gruplarında; coğrafi bölgelere göre Güney Doğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi kökenlilerde; yerleşim yerine göre köy yerleşiminde hayatlarının büyük bölümünü geçirenlerde; lise mezuniyetine göre İmam Hatip Lisesi mezunlarında; fakültelere gore İlahiyat Fakültesinde öğrenim görenlerde "geleneksel toplumsal rolleri algısı" diğer gruplara gore daha yüksektir. İstatistiksel bağlamda anlamlı olan çapraz sorgulamalardaki sonuçlar, sosyolojik açıdan da anlamlıdır.

Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri habitusuna ilişkin benzer bulgular Başkent Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları araştırmasında da bulgulanmıştır. "Araştırmada öğrencilerin genel olarak kadın-erkek anlayışı tutumları üzerinde en etkili değişkenlerin; cinsiyet, annenin çalışma durumu ve eğitim düzeyi olduğu saptanmıştır. Geleneksel tavrı en fazla; kırsal bölgede yetişmiş olanlar, erkek öğrenciler, geniş aile tipinde olanlar, düşük gelirli ve anne eğitim düzeyi düşük olanlar oluşturmaktadır" (Pınar vd., 2008:51).

Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısının yüksek olduğu değişkenler Tönnies'in Cemaat ve Cemiyet toplum tiplerinden "cemaat" toplum tipine; Durkheim'ın Mekanik Dayanışmalı toplum ve Organik Dayanışmalı toplum tiplerinden "mekanik dayanışmalı toplum" tipine uymaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri algısını ölçen önermelerin büyük bölümüne verilen cevaplara göre örneklem, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algısına sahiptir. Ancak, üç önermede geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısı olduğu görülmektedir. Bu önermeler şunlardır: Çalışma yaşamı ile ilgili önermelerde "Kadın, kocasından izin almadan çalışmamalıdır"; evlilik yaşamı ile ilgili önermelerde ise "Bir erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerekir" ve "Bir kadının evleneceği erkeğin bakir olması gerekir" önermeleridir. Bu bulgulardan hareketle, namus algısı ve olgusunun toplumsal cinsiyet rolleri algısında önemli faktör olduğu görülmektedir. Hem kadının hem de erkeğin eşlerini aldatması olumsuz karşılanırken; kadının bakire, erkeğin de bakir olması gerektiği fikri, bu olguların namusun somut göstergeleri olması itibariyle önemsenmektedir. Bu bulgularda, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere nazaran az da olsa katılma oranlarının yüksekliği, erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısını yansıtmaktadır. Ancak, erkeğin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargısında kadınlara göre daha serbest olması, erkekliğin toplum tarafından tanımlanması ve yorumlanması ile ilgilidir. Toplumda "erkeğin evleneceği kız ile eğleneceği kızın ayrı olması" kabulü ile gençlerin davranması cinsiyet ayrımcılığını yansıtmaktadır. Namus olgusunun simgesi gelinin beyaz gelinliğine baba veya erkek kardeş tarafından seremoni ile kırmızı kurdelanın bağlanması gelinin bakire olduğunu gösterir. İlkel olsa ve azalsa da bazı yerlerde geleneksel kültürlerde gerdek gecesi kanlı çarşafın ifşası kadının bakireliğini, erkeğin erkekliğini sembolize etmektedir.

Simon de Beauvoir'ın "Kadın doğulmaz; kadın olunur" söylemini, erkek kimliği için de kullanabiliriz: "Erkek doğulmaz; erkek olunur". Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet, sosyalleşme sürecinde üretilir ve inşa edilir. Erkeklik ve kadınlık ömür boyu test edilmektedir. Evlendikten bir yıl sonra sosyal çevre gelinin hamile olup-olmadığını sorgular. Çocuk yapmak gecikirse, acaba erkeğin mi yoksa kadının mı kısır olduğu dedikodu edilir. Doğan çocuğun cinsiyeti de önemsenir geleneksel toplumlarda. Aile ve sülalenin sürekliliği için erkek çocuğun olması şarttır. Geleneksel toplumlarda erkek çocuk doğuncaya kadar çocuk yapmaya devam edilir. Bu pratikler Şerif Mardin'in kavramı ile "mahalle baskısının" sonucudur. Birey değil, içinde yaşadığımız cemaatin ürünü oluruz. Batı toplumunun aşırı bireyciliğine karşı, doğu toplumunun aşırı cemaat yapısı bireyi kuşatır ve öğütür.

Bütün bu habituslar Bourdieu'nun söylemi ile "eril tahakkümün" sonucudur. Sosyolojik olarak toplum geleneksel habitusu üretmektedir ve bu habitus nesilden nesile aktarılarak sürekliliğini korumaktadır.

Aşırı uçlar ve katılaşmış geleneksel kalıp yargıları aşıp, Aristoteles'in "mesotes" (doğru orta) kavramının bireyi yetiştirirken uygulaması, ancak liselerde toplumsal cinsiyet konusunun da işlendiği sosyoloji dersinin işlevsel ve zorunlu verilmesi ile olur. Sosyoloji, hayatın içinden söz söyler. Sokrates'in "kendini bil" mottosuna ulaşmak, bireyin hem kendini bilmesi hem de içinde yaşadığı toplumu ve evreni anlamlandırması için sosyolojiye ihtiyacımız var.

KAYNAKÇA

- Aylaz, R., G. Güneş, Ö. Uzun, S. Ünal (2014). "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet
- Rolüne Yönelik Görüşleri", *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, (STED)*, cilt 23, sayı 5, Eylül-Ekim 2014.
- Bayhan V. (2013). "Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet", *Doğu Batı Dergisi*, Sayı:63, Ankara.
- Bhasin K.(2003). *Toplumsal Cinsiyet*, (Çev: K. Ay), Ankara: Kadav Yayınları.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet. Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, İstanbul: Sistem Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, (Hazırlayan: Cemal Güzel), İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Günindi Ersöz, A., (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi. (2016). *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması 2016*. İstanbul : Kadir Has Üniversitesi.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev: O. Akınhay, D. Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Vakfı Yayınları.
- Öngen B. ve S. Aytaç (2013). "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi", *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı:48/2, İstanbul.
- Pınar, G., Taşkın L., Eroğlu. (2008). "Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları", *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi.*
- Saraç, S. (2013). "Toplumsal Cinsiyet", *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, (Editörler: Lerzan Gültekin, Gül Güneş, Ceylan Ertung, Aslı Şimşek), Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Vatandaş, C. (2007). "Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı", *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı:35, İstanbul.
- Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K., Taşkın, L (2007). "Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları", *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(2).
- Yılmaz, D.V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., Eroğlu, K., (2009). "Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Erişim: http://www.insanbilimleri.com
- Zeyneloğlu, S. (2008). Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları, *Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara.

GÜZELLİK VE SAÇ BAKIM HİZMETLERİ ALANI MÜFREDATININ BULAŞICI HASTALIKLAR EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sibel Serap CEYLAN*

ÖZET

Kuaför ve güzellik salonlarında çalışanlar ve hizmet alanlar, hijyenden kaynaklı sağlık sorunları ve bulaşıcı hastalıklara bakımında risk altındadır. Bu nedenle henüz ergenlik dönemindeki merkezi eğitim merkezi öğrencilerinin de daha mesleğe başlamadan bulaşıcı hastalıklara yönelik eğitim alması oldukça önlemlidir. Bu çalışma Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri alan müfredatında bulaşıcı hastalıklardan korunmaya yönelik derslerin incelenmesi amacıyla yürütülmüştür.

Tanımlayıcı tipte yürütülen araştırmanın verileri Ağustos 2019 tarihinde toplanmıştır. Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alanının müfredat programına Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nün web sayfasından ulaşılmıştır. Müfredatta yer alan derslerin içeriği bulaşıcı hastalıklardan korunmaya yönelik bilgiler açısından incelenmiştir.

Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alanında "Cilt Bakımı ve Makyaj", "Kadın Kuaförlüğü" ve "Erkek Kuaförlüğü" olmak üzere 3 dal bulunmaktadır. Öğrenciler kültür dersleri dışında 5 adet ortak alan dersi almaktadır. Ortak alan dersleri incelendiğinde sadece Temel Bakım dersinde hijyene yönelik konuların yer aldığı görülmektedir. Temel Bakım dersi 10.sınıfta haftada 1 saat olmak üzere verilmekte olup 10 modülden oluşmaktadır. Bu modüllerden "kişisel hazırlık ve hijyen" ve "salon hazırlığı ve hijyen" modüllerinde enfeksiyon önlemlerine yönelik konular yer almaktadır.

Sonuç olarak güzellik ve saç bakım hizmetleri alanında enfeksiyon kontrol önlemleri ile ilgili dersler bulunmasına rağmen dersin verildiği süre açısından yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle müfredatta bu konuya daha fazla yer verilmesi ve mezuniyet sonrası eğitimlerin arttırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bulaşıcı hastalık, güzellik salonu, hijyen, kuaför, mesleki eğitim merkezi

EXAMİNATİON OF BEAUTY AND HAİR CARE SERVİCES TRAİNİNG PROGRAM İN TERMS OF INFECTİOUS DİSEASES EDUCATİON

ABSTRACT

Introduction and aim: Hairdressers and beauty salons employees and service users are at risk for hygiene-related health problems and infectious diseases. For this reason, it is important that the students of the vocational education center who are in puberty, receive infectious diseases education before they begin their profession. The aim of this study was to examine the courses on prevention of infectious diseases in the field of Beauty and Hair Care Services in Vocational Training Centers.

Method: The data of the descriptive study was collected in August 2019. The curriculum of the Beauty and Hair Care Services Area has been reached from the web page of the Vocational and Technical Education General Directorate of the Republic of Turkey Ministry of National Education. The content of the courses in the curriculum has been examined in terms of information on protection from infectious diseases.

Results: There are 3 branches in the field of Beauty and Hair Care Services: "Skin Care and Make-up", "Women's Hairdressing" and "Men's Hairdressing". Students take 5 common area courses in addition to cultural courses. When the common area courses are examined, it is seen that hygiene-related subjects are included only in the Basic Care course. Basic Care course is given in the 10th grade for 1 hour a week and consists of 10 modules. Among these modules, "personal preparation and hygiene" and "salon preparation and hygiene" modules contain topics for infection prevention

* Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Öğr. Gör. Dr., ssceylan@pau.edu.tr

Conclusion: In conclusion, although there are courses on infection control measures in the field of beauty and hair care services, it is not considered sufficient in terms of the duration of the course. For this reason, it is recommended that to include this subject more in the curriculum and to increase the post-graduate education.

Keywords: Infectious disease, beauty salon, hygiene, hairdresser, vocational training center

GİRİŞ

Güzellik ve saç bakım hizmetlerinde çalışanların kişisel hijyenlerine, çalışma aletlerinin dekontaminasyon, dezenfeksiyon ve sterilizasyonuna, atıkların doğru şekilde uzaklaştırılmasına ve çalışma ortamının hijyenine gereken önemi vermedikleri zaman müşteri ve kendilerine hastalık bulaştırmaları kaçınılmazdır. Bu açıdan hizmeti alan ve veren arasında iki yönlü bir risk vardır. Çeşitli taramalarda kişilerin tesadüfen öğrendiği Hepatit B virüsü (HBV), hepatit C virüsü (HCV), insan immün yetmezlik virüsü (HIV) seropozitifliklerinin bir kaynağının da kuaför, berber ve güzellik salonlarından alınan hizmetler neticesinde olduğu bilinmektedir (Sözen ve diğ., 2018). Kuaför ve güzellik salonlarında kullanılan ekipmanların bazıları şunlardır; tıraş bıçakları ve tıraş makinaları, makas, tırnak makası, törpü, bigudi saç fırçaları, boyun fırçaları, saç tokaları/ klipsler, silindirler, püskürtme tabancaları, fön makinesi, tıraş fırçaları, havlu, cüppe, önlük, aynalar, cımbız, pens, spatula, tarak, pamuk, manikür, pedikür kabı, maske, eldiven vb. malzemeler ve ekipmanlar kullanılmaktadır. Bu araç ve gereçler hijyen, dezenfeksiyon ve sterilizasyon kurallarına uyulmadığında bulaşıcı hastalıkların yayılmasından sorumludur (Şenel 2018).

Literatürde kuaför çalışanlarının eldiven giymedikleri, uygun dezenfeksiyon, sterilizasyon yöntemlerini kullanmadıkları, kendilerini ve müşterilerini koruyucu uygulamaları bilmedikleri, kan yolu ile bulaşma yolları ve korunmaya ilişkin bilgi ve tutumlarının istenen düzeyde olmadığı belirtilmektedir (Demir ve diğ., 2014; Mermer ve diğ. 2014; Kişioğlu ve diğ., 2004). Ek olarak manikür ve pedikür uygulamaları HBV enfeksiyonu riskini arttırmaktadır (Mele et al., 1995). Bu işlemler sırasında gerçekleşen kanama nedeniyle, aletlerin uygun şekilde sterilize edilmemesi durumunda hepatit B ve C virüsleri için önemli bir kontaminasyon nedeni olmaktadır (de Oliveria and Focaccia, 2010). Yapılan çalışmalarda güzellik ve saç bakım hizmetlerinde çalışanların bulaşıcı hastalıklar konusunda bilgilerinin yeterli olmadığı bildirilmiştir (Kişioğlu ve diğ., 2004; Janjua and Nizamy, 2004; de Oliveria and Focaccia, 2010; Durusoy ve Mermer, 2012; Mermer ve diğ. 2014).

Bu nedenle henüz ergenlik dönemindeki merkezi eğitim merkezi öğrencilerinin de daha mesleğe başlamadan bulaşıcı hastalıklara yönelik eğitim alması oldukça önlemlidir. Bu çalışma Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri alan müfredatında bulaşıcı hastalıklardan korunmaya yönelik derslerin incelenmesi amacıyla yürütülmüştür.

GEREÇ ve YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte yürütülen araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın verileri Ağustos 2019 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nün web sayfası incelenerek toplanmıştır. Web sayfasından Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alanının müfredat programına ulaşılmıştır. Müfredatta yer alan derslerin içeriği bulaşıcı hastalıklardan korunmaya yönelik bilgiler açısından incelenmiştir.

BULGULAR

Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alanında (GSBHA) "Cilt Bakımı ve Makyaj", "Kadın Kuaförlüğü" ve "Erkek Kuaförlüğü" olmak üzere 3 dal bulunmaktadır. Öğrenciler 9. sınıfta kültür dersleri ve ortak alan derslerinden Mesleki gelişim dersi, 10 sınıfta kültür dersleri ve ortak alan derslerinden Temel Bakım, Kozmetik, Mesleki Resim ve Temel Anatomi dersi, 11 ve 12. sınıfta ise kültür dersleri ve kendi dallarına yönelik dersler almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Mesleki Eğitim Merkezlerinde Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alan Müfredatına Yönelik Tanıtıcı Özellikleri

Özellikler	**Ders Saati**			
	9. sınıf	**10. sınıf**	**11.sınıf**	**12.sınıf**
Kültür Dersleri	2	2	-	-
Türk Dili ve Edebiyatı	2	2	1	-
Matematik	2	2	2	2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				
Ortak Alan Dersleri	2	-	-	-
Mesleki Gelişim	-	1	-	-
Temel Bakım	-	1	-	-
Kozmetik	-	1	-	-
Mesleki Resim	-	1	-	-
Temel Anatomi ve Fizyoloji				
Cilt Bakımı ve Makyaj Dalı Dersleri	-	-	2	-
Cilt bakım teknikleri	-	-	2	-
Temel makyaj	-	-	1	-
Epilasyon	-	-	2	-
Depilasyon	-	-	-	1
Temel beslenme	-	-	-	2
İleri makyaj	-	-	-	2
Vücut bakımı	-	-	-	2
El ayak bakımı	-	-	-	1
Diksiyon				
Kadın Kuaförlüğü Dalı Dersleri	-	-	4	-
Kadın saç şekillendirme ve	-	-	3	-
renklendirme	-	-	-	1
Kadın saç kesim teknikleri	-	-	-	2
Temel beslenme	-	-	-	2
Temel makyaj	-	-	-	2
Depilasyon	-	-	-	1
El ayak bakımı				
Diksiyon				

Kadın Kuaförlüğü Dalı Dersleri Kadın saç şekillendirme ve renklendirme Kadın saç kesim teknikleri Temel beslenme Temel makyaj Depilasyon El ayak bakımı Diksiyon	- - - - - - -	- - - - - - -	4 3 - - - - -	- - 1 2 2 2 1
Erkek Kuaförlüğü Dalı Dersleri Erkek saç şekillendirme ve renklendirme Erkek saç kesim teknikleri Sakal-bıyık tıraşı Temel beslenme Temel makyaj Depilasyon El ayak bakımı Diksiyon	- - - - - - - - -	- - - - - - - - -	3 3 1 - - - - - -	- - - 1 2 2 2 1

Ortak alan dersleri incelendiğinde sadece Temel Bakım dersinde hijyene yönelik konuların yer aldığı saptanmıştır. Temel Bakım dersi 10.sınıfta haftada 1 saat olmak üzere verilmekte olup 10 modülden oluşmaktadır. Bu modüllerden "kişisel hazırlık ve hijyen" ve "salon hazırlığı ve hijyen" modüllerinde enfeksiyon önlemlerine yönelik konular yer almaktadır (Şekil 1).

TEMEL BAKIM DERSİ					
MODÜLLER	**KONULAR**	**KAZANIM SAYISI**		**SÜRE**	
		Modül	**Ders**	**Ders Saati**	**Ağırlık (%)**
Kişisel Hijyen	• Kişisel bakım • İş kıyafetlerini giyme • Vücut mekaniklerine uygun hareketler	3	1	40/12	4
Salon Hazırlığı ve Hijyeni	• Salon hijyeni • Çalışma ortamındaki araç-gereç ve malzemelerin kontrolü • Kuaför salonunun bakım için hazırlığı • Cilt bakımı salonunun bakım için hazırlığı • Makyaj odasının makyaj için hazırlığı	5	1	40/12	4
Müşteri Karşılama ve Uğurlama	• Müşteri karşılama • Müşteri uğurlama	2	1	40/10	3

Satış Hizmetleri	• Müşteri özellikleri • Satış hazırlığı • Ürün Satışı	3	1	40/20	8
Cilt Analizi	• Cilt yapısının analizi • Cilt kozmetiklerine ilişkin alerji testi • Cilt hastalıklarının tespiti	3	1	40/22	10
Klasik Masaj Teknikleri	• Masajın planlanması • Masaj odasının hazırlığı • Müşterinin hazırlığı • Masör/masözün masaja hazırlığı • Masaj için ürün seçimi • Eflöraj • Friksiyon • Petrisaj • Presyon • Perküsyon • Vibrasyon	11	2	80/60	26
Dekolte ve Yüz Masajı	• Dekolte ve yüz temizleme masajı • Dekolte ve yüz bakım masajı	2	1	40/12	4
Saç ve Saçlı Deri Analizi	• Saç ve saçlı derinin yapısının analizi • Saç kozmetiklerine ilişkin alerji testi • Saçlı deri hastalıkların tespiti	3	1	40/22	10
Saçlı Deriye Masaj ve Bakım	• Saçlı deriye bakım masajı • Saçlı deriye temizleme masajı	2	1	40/14	5
Saçları Yıkama ve Ayırma	• Kuaför mesleğinin gelişimi • Saçları yıkama • Saçları ayırma	3	1	40/14	5
Fön	• Düz fön • Dalgalı fön • Düz-Karışık fön • Kırık fön	4	1	80/54	21
TOPLAM		**38**	**12**	**520/252**	**100**

Şekil 1. Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri alan müfredatında yer alan Temel Bakım Ders İçeriği (http://www.megep.meb.gov.tr/?page=ogretmenKilavuzu)

SONUÇ

Güzellik ve saç bakım hizmetlerinin verildiği yerler özellikle Hepaptit B, Hepatit C HIV gibi virüslerin bulaşması açısından yüksek risk taşımaktadır. Bu nedenle çalışanların bu konuda bilgi ve uygulamaları önemlidir. Daha mesleğin ilk öğretildiği Mesleki Eğitim Merkezlerinde bu konuda planlı ve kapsamlı eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Yapılan

çalışma sonucunda güzellik ve saç bakım hizmetleri alanında enfeksiyon kontrol önlemleri ile ilgili dersler bulunmasına rağmen dersin verildiği süre açısından yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle müfredatta bu konuya daha fazla yer verilmesi ve mezuniyet sonrası eğitimlerin arttırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar:

- de Oliveira, A. C. D. S., & Focaccia, R. (2010). Survey of hepatitis B and C infection control: procedures at mnicure and pedicure facilities in São Paulo, Brazil. *The Brazilian Journal of Infectious Diseases*, *14*(5), 502-507.
- Demir, N. A. Kölgelier, S., Demir, L. S., Özçimen, S., & İnkaya, A. Ç. (2014). The knowledge and behavior of hairdressers and barbers on blood-borne diseases. *Viral Hepatit Dergisis*, *20*(2), 67-71.
- Durusoy, R. & Mermer, G. (2012). Bornova'da meslek odasına kayıtlı işyerlerinde manikür-pedikür çalışanlarının enfeksiyonu önleme konusunda bilgi ve davranışları. *Ege Tıp Dergisi*, *51*(2), 83-91.
- Janjua, N. Z. & Nizamy, M. A. M. (2004). Knowledge and practices of barbers about hepatitis B and C transmission in Rawalpindi and Islamabad. *Journal-Pakistan Medical Association*, *54*(3), 116-118.
- Kişioğlu, N. Öztürk, M., Uskun, E., & Doğan, M. (2004). Isparta'daki kuaför ve güzellik salonlarında HIV. *AIDS konusunda bilgi ve tutum değerlendirmesi, Türk HIV&AIDS Dergisi*, *7*(1), 14-22.
- Mele, A., Corona, R., Tosti, M. E., Palumbo, F., Moiraghi, A., Novaco, F., ... & Ferraro, P. (1995. Beauty treatments and risk of parenterally transmitted hepatitis: results from the hepatitis surveillance system in Italy. *Scandinavian journal of infectious diseases*, *27*(5), 441-444.
- Mermer, G. Türk, M., & Durusoy, R. (2014). Kadın Kuaförlerinin Çalışma Koşulları Ve Mesleki Sağlık Sorunları. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, *14*(51), 70-76.
- Sözen, G. Karabay, O., Karabel, M. P., Keskin, M., Karahan, H., İnci, M. B., ... & Ekerbiçer, H. Ç. Güzellik Uzmanlarının Mesleki Uygulamaları ile İlişkili Olabilecek Bulaşıcı Hastalık ve Hijyen Konularındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*, *8*(1), 70-79.
- Şenel M (2018) Kuaför ve güzellik salonlarında çalışanların ve hizmet alanların hijyen ve bulaşıcı hastalıklara ilişkin bilgi düzeyleri. Hacettepe Üniversitesi Sağlık bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Yükseklisans Tezi, Ankara.

İnternet kaynakları:

http://www.megep.meb.gov.tr/?page=ogretmenKilavuzu

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN OKUMAKTA OLDUKLARI BÖLGE ALGILARI: OSMANİYE ÖRNEĞİ

Salim KÖKSAL*
Mehmet CİHANGİR**

ÖZET

Üniversite sayısının ve üniversiteli öğrenci sayısının hızla artmasıyla birlikte büyükşehir veya diğer il veya ilçeler sosyo ekonomik olarak üniversite öğrencileriyle daha fazla tanışmaya başlamıştır. Bulunduğu konum itibariyle sosyo-ekonomik açıdan önem arz eden bu gençliğin bulunduğu il, ilçe veya büyükşehirden beklentileri, şehrin imkanları, şehirde yaşadıkları, gördükleri ile birlikte şehir öğrenci üzerinde bir algı oluşturmaktadır. Bu olumlu veya olumsuz düşünce, memnuniyet ya da memnuniyetsizlik şeklinde olabilmektedir.

Günümüzde şehrin kalkınması ve gelişiminde önemli rolleri olan üniversitelerin dolayısıyla da öğrencilerin şehirle ve şehrin halkıyla ilgili algıları önem taşımaktadır. Üniversite ve gençliğiyle sağlanacak olan gelişme potansiyelinden tam olarak faydalanabilmesi için şehre dışardan gelen gençlerin şehir ve şehrin insanlarından memnuniyet düzeyinin yüksek olması, üniversitenin ve şehrin tercih edilebilirliğinin arttırılması gerekmektedir. Ülkemizde özellikle de bazı il ve ilçeler için bilhassa ekonomik anlamda bir çıkış noktası olarak görülen üniversitelerin tercih edilebilirliğini, üniversitenin fiziki, teknik, sosyal, akademik imkanlarının yanısıra şehrin özellikleri, kentin sosyo-kültürel yapısı, kent ekonomisi, barınma ve ulaşım imkanları gibi daha başkaca sebepler etkilemektedir.

Bugün her ne kadar üniversiteye girmek için büyük bir yarış olsa da üniversite sayısının ve kontenjanların arttırılması, her il veya ilçede üniversiteye erişim imkanı olması üniversiteye girişi bir nebze de olsa rahatlatmıştır. Bu noktadan sonra, özel veya vakıf üniversitelerinde daha yaygın olmakla beraber üniversiteler arasında daha kaliteli ve etkin eğitim, kontenjanları doldurabilme ve daha fazla öğrenciyi bünyesine katma yarışı başlamıştır. Üniversiteye kazanılan, katılan her bir öğrenci şehrin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına da katkı sağlamak demektir.

Bu çalışma Osmaniye Korkut Ata Üniversitesine kayıtlı olan öğrencilerin şehir ve şehir halkıyla ilgili duygu ve düşüncelerinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Öğrencilerin şehir ve şehir halkıyla ilgili algılarının ortaya konması anket uygulaması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Anket verileri SPSS programında analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin Osmaniye'nin gelişmişlik düzeyi ile şehrin sosyo-kültürel altyapısı konusunda olumsuz algıya sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmaniye, Osmaniye Algısı, Üniversite Gençliği

REGIONAL PERCEPTIONS OF UNIVERSITY STUDENTS READING: THE CASE OF OSMANIYE

ABSTRACT

With the increase in the number of universities and the number of university students, metropolitan or other provinces or districts started to meet university students more socioeconomically. The youth in question is important in terms of socio-economic aspects. With the expectations of these young people from the province, district or metropolitan area, the opportunities of the city, the city they live in, the city creates a perception on the student. This positive or negative thought emerges in the form of satisfaction or dissatisfaction.

Today, the perceptions of the universities which have important roles in the development and development of the city and therefore the students about the city and the people of the city are important. In order to make full use of the development potential to be provided by the university and its youth, the satisfaction level of the young people coming to the city from the city and the people of the city should be high and the preferability of the university and the city should be increased. Other reasons such as the physical,

***Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye MYO, İşletme Yönetimi, Öğr. Gör., salimkoksal@osmaniye.edu.tr
**Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Prof. Dr., cihangir@osmaniye.edu.tr

technical, social and academic facilities of the university, the socio-cultural structure of the city, the economy of the city, accommodation and transportation facilities affect the preferability of the universities in our country.

Today, although it is a great race to enter the university, the increase in the number of quota and the availability of access to universities in every province or district has comforted the entrance to the university to some extent. After this point, although more common in private or foundation universities, a higher quality and effective education, filling the quotas and adding more students to the university began. Each student who is admitted to the university and contributes to the socio-economic and cultural structure of the city.

This study was carried out to determine the feelings and thoughts of the students who are registered to Osmaniye Korkut Ata University about city and city people. The students' perceptions about the city and the people of the city were revealed through a survey application. Survey data were analyzed in SPSS program. As a result of the study, it was observed that students have negative perception about the level of development of Osmaniye and socio-cultural infrastructure of the city. It was also found that the students thought that the city's other facilities were weak.

Keywords: Osmaniye, Perception of Osmaniye, University Youth

1.GİRİŞ

Günümüzde üniversite sayısı ve üniversiteli öğrenci sayısı her geçen artmakta her ilde ve bazı ilçelerde üniversiteler veya üniversitelere ait bir veya birkaç birim bulunmaktadır. Üniversiteler sadece bilim üreten, öğretim yapan birimler değildir. Üniversiteler konum itibariyle bulunduğu il, ilçe veya bölgeden sosyo-ekonomik anlamda hem etkilenmekte hem de bulunduğu yerleri etkilemektedir.

YÖK verilerine göre Ülkemizde 129 devlet üniversitesi, 73 vakıf üniversitesi ve 5 adette vakıf MYO olmak üzere kamu ve özel sektör içerikli 207 üniversite bulunmaktadır. Devlet üniversiteleri Ülkemizin 7 coğrafi bölgesine yayılmıştır. Devlet üniversitelerinin en fazla olduğu bölgeler Marmara ve İç Anadolu bölgeleridir. Marmara bölgesindeki illerde 27 devlet üniversitesi, İç Anadolu bölgesinde de 27 devlet üniversitesi bulunmaktadır. Karadeniz'de 20 devlet üniversitesi, Doğu Anadolu'da 16 devlet üniversitesi, Ege'de 15 devlet üniversitesi, Akdeniz'de 14 devlet üniversitesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ise 10 devlet üniversitesi bulunmaktadır. Özel vakıf üniversiteleri bakımından bölgelere göre dağılımda en fazla Marmara bölgesinde 45 adet vakıf üniversitesi bulunduğu görülmektedir (https://istatistik.yok.gov.tr/). Ülkemizde en çok üniversite bulunan il İstanbul'dur. İstanbul'da 61 adet üniversite bulunmaktadır. Ankara'da 21 üniversite, İzmir'de 9 üniversite, Antalya'da 5 Konya'da 5 üniversite, Mersin'de 4 üniversite, Kayseri'de 4 üniversite bulunmaktadır. Üniversite sayısı yıllara göre değerlendirme yapıldığında, 1984'te üniversite sayısı 27 iken, 1994'de 55'e, 2004'de 77'ye, 2008'de 114'e, 2013'de 183'e, 2017'de 182'ye, 2018'de ise 206'ya ulaşmıştır. 2019 itibariyle üniversite sayısı 207'dir (https://www.yok.gov.tr/). Ülkemizde son yıllarda üniversiteleşme hızla artmış ve üniversiteler tüm coğrafi bölgelerde, bu bölgelerde bulunan illere yayılmış durumdadır. Bu durum gençliğin üniversiteye erişimini bir noktada kolaylaştırmış olsa da alternatif üniversiteler arasında bir rekabeti de ortaya çıkarmıştır.

Her ne kadar üniversite sınavına giren ve girmek için sınava giren öğrenci sayısı bir hayli fazla olsa da bugün yavaş yavaş özelde üniversiteler bazında daha çok hissedilmekle birlikte kamu üniversitelerinde de bir yarış söz konusudur. Tabi ki bu yarışın temel konusu daha kaliteli ve daha fazla öğrenci alma rekabetidir. Tam bu noktada öğrenci için sadece üniversite iç kaynaklarının öğrenci merkezli olması, iyi olması gibi hususlar yanında

üniversitenin bulunduğu şehir il, ilçe, bölge de kuşkusuz önem taşımaktadır. Öğrencilerin şehirle ilgili algıları, şehrin öğrenciye bakışı veya öğrenci gözünde şehrin algısı öğrenci sorunları ve bu sorunların tespiti ve çözümü, şehirle ilgili imaj ve imajın oluşturulmasında öğrencinin şehirle ilgili duygu düşünce, yaşadıkları, beklentileri, algları sayesinde gerçekleşmektedir. Öğrencilik yıllarında özellikle şehir dışından gelen öğrencilerin şehirle ilgili olumlu veya olumsuz algısı, şehrin ucuz veya pahalı olması, şehir halkının yardımsever veya öğrenciye uzak tutumu gibi tutumlar öğrencinin kendisi üzerinde etkisi olduğu kadar dışardan şehirle ilgili bir algı oluşmasına da sebep olmakta ve şehrin olumlu veya olumsuz bir şekilde tanıtılmasına ve tanınmasına neden olabilmektedir. Daha açık ifadeyle şehir öğrenciyi dışlıyor mu? yoksa benimsiyor mu? Sorusu önem taşımaktadır. Günümüzde Eskişehir için öğrenci kenti denmesi, bazı kentler için hayat pahalı gibi yakıştırmalar bu algı sonucu oluşan yakıştırmalardır.

Şehrin öğrenci üzerinde bıraktığı ve tüm toplumda uyandırdığı algı sistematik olarak öğretilen veya özellikle uğraşılan bir husus değildir. Toplumsal anlamda şehrin imkânları, faaliyetleri, etkinlikleri, eğitim düzeyi, kültürel yapısı, halkın yaşam biçimleri, beklentileri, duydukları, gördükleri yaşadıkları gibi etkenler şehirle ilgili algının oluşmasında rol oynayan karmaşık değişkenlerden sadece bir kaçıdır. Şehrin dolmuşçusundan bakkalına, fırınından lokantasına, ev sahibinden kiracısına, yerel hizmet biriminden kurum ve kuruluşlarına, sosyo-kültürel yapıdan sosyo ekonomik ve coğrafi konuma kadar birbirinden bağımsız ve birbiriyle ilintili birçok karmaşık husus tarafından yaşanılarak oluşan değer aslında şehir algıdır. Oluşturulan algı daha net keskin çizgilerle çizilmişse hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde de şehir algısı yayılabilmektedir. İşçi kenti, turizm şehri, emekli kenti gibi şehrin özelliğine özgü ifadelerle şehrin anımsanması sağlanabilmektedir. Elbette burada olumlu özellikler ve ifadeler yanında şehirle ilgili olumsuz algı ve ifadeler de olabilmektedir. Diğer taraftan şehir sadece öğrencileri etkilemez aynı zamanda öğrenciler ve üniversite de şehri etkileme özelliğine sahiptir.

Bu çalışma şehirde yaşayan ve özellikle de şehre dışardan gelen üniversite öğrencilerinin şehrin sosyo-kültürel yapısı, sosyo-ekonomik ve toplumsal yapısı ile ilgili kafalarında oluşturdukları duygu ve düşüncelerle şehirle ve şehir halkıyla ilgili öğrenci algısını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışma sadece bilimsel önceliği olan bir çalışma olmayıp, özellikle gelişmesini henüz tamamlayamamış olan kentlerin sosyo-ekonomik gelişimi için bir çıkış noktası olarak görülen üniversitelerin şehirle bütünleşmesi, öğrenci memnuniyetine katkı yapması, aksaklıkların ortaya konması ve ilgilerin dikkatine sunulması gibi başkaca temel amaçlar da içermektedir.

Osmaniye henüz gelişimini tamamlayamamış, henüz yeni il olmuş, kentleşmesini tam olarak gerçekleştirememiş gelişmeye açık, hızlı gelişim ve değişim gösteren, önemli tarihi geçmişe sahip, Çukurova ovasında olmasına karşın sanayileşme çabaları ağır basan yeni bir kenttir. Bu çalışma bu kadar genç ve gelişime açık bir il olan Osmaniye'de ve bu gelişim ve değişimin bir göstergesi olarak kurulan ve genç bir üniversite olan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde yapılmış olması çalışmanın biraz daha önemini arttırmaktadır. Daha açık ifadeyle Osmaniye ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi daha yolun başındadır. Bu çalışma ile şehirle öğrenci arasındaki ilişkiler, sorunlar, memnuniyetlerle ilgili durum tespiti yapılması, gelecekte hem Osmaniye hem de üniversite açısından önemli olumlu dönüşler sağlayabilecek potansiyele sahiptir. Üniversite öğrencilerinin şehir algılarının olumlu olması

gelecekte şehre gelecek olan öğrenciler için önemli olduğu kadar şehrin genel imajı ve sosyo-ekonomik yapısıyla da son derece önemlidir.

Araştırma anket yoluyla gerçekleştirilmiştir. Anket üniversitenin çeşitli birimlerinde rastgele yöntemle belirlenen öğrencilere uygulanarak veriler elde edilmiştir. Anket verileri SPSS paket programında değerlendirilerek çeşitli analizler yapılmıştır.

2.LİTERATÜR

Çalışmanın bu kısmında konuyla ilgili veya konuya yakın daha önce yapılmış çalışmalar irdelenecektir. Çalışma öğrencilerin şehir ve şehirli halk ile ilgili algıyı ölçmeye çalıştığından literatürde bu yönde yapılmış çalışmalar ağırlıklı olarak incelenecektir.

Tablo 1.Literatür Taraması

Yazar-Yazarlar/Yıl	Çalışma Konusu	Yöntem	Sonuç
Akçakanat vd. (2011)	Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Isparta'daki Yaşam Kalitesi ve Isparta Halkına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi	Anket Uygulaması, Tanımlayıcı istatistikler	Çalışma sonucunda öğrencilerin Isparta'daki yaşam kalitesi ve Isparta halkının tutum ve davranışlarından büyük bir memnuniyetsizlik duydukları bulgusuna ulaşılmıştır.
Demirel (2014)	Burdur Kent İmajı: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması	Anket Uygulaması, Aritmetik ortalama ve yüzde	Çalışma sonucunda öğrencilerin Burdur ve Burdur halkına yönelik imaj algılarının orta düzey olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.
Saatçi ve Demirulat (2015)	Öğrencilerin Yerel Halka Bakış Açıları İle Yöre Hakkındaki Tutumlarının Değerlendirilmesi: Harmancık Meslek Yüksekokulu Örneği	Anket uygulaması, Tanımlayıcı istatistiksel metotlar (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart Sapma)	Öğrencilerin çoğunluğunun Harmancık halkının yardımsever olduğunu kabul etmekle birlikte halkın eğitimsiz olduğunu ve ucuz bir yer olduğu algısına sahip oldukları tespit edilmiştir.
Arslan (2016)	Üniversite Öğrencilerinin Şehirle Kurduğu Ekonomik ve Sosyal İlişkilerden Memnuniyet Analizi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği	Anket Uygulaması, Frekans ve yüzde dağılımlar	Öğrencilerin Sivas kentiyle ilgili görüş ve düşüncelerinde genel anlamda memnuniyetsiz oldukları tespit edilmiştir.
Çakmaz ve Cihangir	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde Okuyan	Tanımlayıcı istatistikler, t-	Mezun olduktan sonra Osmaniye'de çalışmak

(2016)	Öğrencilerin Osmaniye İlini Algılama Düzeyi	testi, Ki-kare testi, Korelasyon analizi	isterim" önermesi ile "Osmaniye'de kendimi geliştirebileceğim imkânlar yeterli seviyede" arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.
yıldız vd. (2017)	üniversite öğrencilerinin şehir memnuniyetlerini etkileyen faktörlerin araştırılması: dumlupınar üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama	anket uygulaması, açıklayıcı faktör analizi, regresyon analizi, anova analizi	öğrencilerin şehirden memnuniyet ölçeğini açıklayan en önemli faktörün çevresel imkanlar, kültür sanat ve istihdam koşulları olduğu tespit edilmiştir.
gürbüz vd. (2018)	üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri şehre duydukları bağlılığı etkileyen faktörlerin araştırılması: esogü örneği	anket uygulaması, açıklayıcı faktör analizi ve çoklu regresyon analizi	araştırma sonucunda öğrencilerin şehrin güvenlik, yeşil alan ve öğrenci-halk iletişiminin öğrencileri şehre bağlayan etkenlerin başında geldiği tespit edilmiştir.
yavuz ve karabulut (2018)	erzincan üniversitesi öğrencilerinin erzincan kent memnuniyeti ile ilgili görüşleri	anket uygulaması, t testi, tek yönlü anova	öğrencilerin ekonomik, insan ilişkileri, ulaşım ve hizmet faktörleri dikkate alındığında genel olarak öğrencilerin yaşı arttıkça memnuniyetin azaldığı tespit edilmiştir.
ışık ve yıldırım (2019)	eskişehir'de öğrenim gören öğrencilerin eskişehir imaj algısı	anket uygulaması, yüzde ve tanımlayıcı istatistikler	araştırma sonucunda eskişehir'in öğrenci gözünde olumlu bir şehir imajına sahip olduğu tespit edilmiştir.
yeşilyurt vd. (2019)	öğrencilerin üniversite yerleşkesi ve şehrine ilişkin memnuniyetleri, sorunları ve önerileri	anket uygulaması, sayı, yüzdelikler, ortalama, spearman's korelasyon analizi	öğrencilerin temel ve üst düzey ihtiyaçlar bakımından memnuniyetlerinin düşük olduğu, şehirle ilgili yüksek kira sorunu yaşadıkları, üniversite yemeklerinin miktarı ve lezzetiyle ilgili sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

3.ARAŞTIRMANIN TASARIMI VE YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüz şehirlerinin en önemli sosyo-ekonomik kazanımlarından birisi şehirlerinde bulunan üniversiteleridir. Şehrin bu potansiyelden maksimum derecede faydalanması ise üniversite kontenjanlarının tam olarak doldurulması ve öğrenci talebinin sağlanmasıyla mümkündür. Bu bağlamda öğrencinin şehir ve şehrin insanlarıyla iletişiminin iyi olması, şehirden memnuniyet düzeyi oldukça önemlidir. Bu araştırma Osmaniye'de şehrin sosyo-ekonomik olarak gelişimine katkı sağlayan öğrencilerin şehre, şehrin imkanlarına, şehir halkına bakış açılarının tespiti amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında öğrencilerin şehirle ilgili duygu ve düşünceleriyle, öğrencilerin şehirle veya şehrin insanlarıyla ilgili memnuniyetlerini ortaya konması da hedeflenmiştir. Araştırma gelişim ve değişime açık Osmaniye'nin bu gelişiminde aksaklıklar ve yanlışlıkların ortaya konması, öğrencilerin memnuniyet düzeyinin belirlenmesi varsa aksaklık ve yanlışlıklarla ilgili gerekli tedbirlerin alınması açısından bir durum tespiti özelliğini de taşımaktadır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın verileri anket yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırma verilerinin genelleneceği, elde edilecek sonuçların geçerli olacağı araştırmanın evrenini Osmaniye Korkut Ata Üniversitesine 2018-2019 döneminde kayıtlı 12.241 öğrenci oluşturmaktadır (https://istatistik.yok.gov.tr/). Araştırmanın örneklemini ise üniversitede farklı birimlerde okuyan 151 öğrenci oluşturmaktadır. Anket uygulamasında örneklem rasgele yöntemle seçilmiş ve merkez Karacaoğlan yerleşkesi içerisinde uygulanmıştır.

3.3. Araştırmanın Kapsamı, Sınırları ve Kısıtları

Araştırma sadece 2018-2019 eğitim-öğretim döneminde üniversiteye kayıtlı öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında anket uygulanmış ve araştırma ankete verilen cevaplarla sınırlandırılmıştır. Araştırmanın bir başka kısıtı ise evrene ulaşmanın zaman ve maliyet yönünden zor olması nedeniyle örneklemle çalışılmış ve örneklem sayısının 151 öğrenciden oluşmasıdır.

3.4. Araştırmada Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri anket yoluyla elde edilmiştir. Anket kapsamında öğrencilerin demografik özellikleri ile öğrencilik durumları ve araştırmanın özüne uygun öğrencilerin kendi durumlarını içeren sorular sorulmuştur. Anket hazırlanırken Çakmaz ve Cihangir (2016), Akçakanat vd. (2011), Demirel (2014), Gürbüz vd (2018), Saatcı ve Demirbulat (2015) çalışmalarından faydalanılmış ve Osmaniye özelinde düzenlemelerle anket formu oluşturuluştur. Anket formunda öğrencinin demografik özellikleri ile aile ve öğrencilik durumları yaşadığı yer ve özelliklerine ilişkin sorular yanında Osmaniye halkına ve Osmaniye'nin imkân ve kısıtlarına yönelik çeşitli sorular da sorulmuştur. Soruların bir kısmı likert tipi ifadelerden oluşmaktadır. Likert tipi sorularda "1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde sınıflandırılmıştır.

Kullanılan ölçekteki ifadelerin ve soruların öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığının tespiti için öncelikle 35 öğrenciye deneme anketi uygulanmış aksaklıklar ve yanlış ifadelerle, tereddüte neden olabilecek sorular ve ifadeler düzeltilmiştir. Düzeltme yapıldıktan sonra anket yüz yüze ve rastgele yöntemle yerleşke içerisinde Mayıs-2019 ayı ile Eylül 2019 ayları arasında uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analiz Yöntemi

Araştırma kapsamında uygulanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Öğrencilerin demografik özellikleri, öğrencilikle ilgili durumları (sınıf, not ortalaması, fakülte, öğrenim düzeyi vb.), öğrencinin ailesinin ikameti, önceki eğitimi gibi hususlar anketin birinci bölümünde, likert tipi önermeler ise ikinci bölümde yer almaktadır. Veriler SPSS paket programında değerlendirmeye tabi tutularak demografik özelliklerle ilgili betimleyici istatistiklere yer verilmiş, likert tipi sorularla ilgili olarak ise t-testi Anova analizleri uygulanmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN ANALİZİ VE BULGULAR

4.1. Güvenilirlik Analizi

Araştırmada kullanılan ölçekle ilgili güvenilirlik sonucu 0,832 olduğu görülmektedir. Ölçeğin yüksek güvenilirlikte bir ölçek olduğu görülmektedir(Kılıç, 2016:48).

Tablo 2. Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,832	41

4.2. Normallik Testi

Araştırmada parametrik istatistiki analizler kullanılabilmesi için dağılımın normal dağılıma uygun olması gerekmektedir. Bu bağlamda normallik testi uygulanmış ve aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi dağılım normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. (0,200>0,05 Ho kabul). Dağılım normal dağılımdan anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Likert Ortalama	,065	151	,200*	,990	151	,370

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

4.3. Betimleyici İstatistikler

Tablo 4. Betimleyici İstatistik Sonuçları

Yaş	**Frekans**	**%**	**Cinsiyet**	**Frekans**	**%**
21-30	144	96,0	Kadın	65	43,0
31-40	3	2,0	Erkek	86	57,0
41-50	3	2,0	Toplam	151	100,0
Toplam	150	100,0	**Eğitim düzeyi**	**Frekans**	**%**
İkametiniz	**Frekans**	**%**	MYO-Önlisans	73	48,3
Kira ev-apart	79	53,0	Lisans-Fakülte	60	39,7
KYK yurdu	32	21,5	Yüksek lisans-Doktora	18	11,9
Aileyle birlikte	22	14,8	Toplam	100,0	100,0
Özel yurt	13	8,7	**Ortalamanız**	**Frekans**	**%**
Diğer	3	2,0	2'den Küçük	29	19,2
Toplam	149	100,0	2 İle 2,99 arası	84	55,6
Okuduğu Fakülte	**Frekans**	**%**	3 ile 3,50 arası	25	16,6
İİBF	38	25,2	3,51- 4.00 arası	13	8,6
MYO	72	47,7	Toplam	151	100,0
Fen edebiyat	5	3,3	**Ailenin yaşadığı bölge**	**Frekans**	**%**
Mühendislik	16	10,6	Akdeniz	96	64,9
İlahiyat	4	2,6	Ege	7	4,7
Diğer	16	10,6	İç Anadolu	8	5,4
Toplam	151	100,0	Doğu Anadolu	2	1,4
Şahsına ait Harcama Tutarı	**Frekans**	**%**	Güneydoğu Anadolu	30	20,3
0-500	61	40,4	Marmara	5	3,4
501-750	35	23,2	Toplam	148	100,0
751-1000	35	23,2	**Üniversite öncesi eğitim alınan kurum**	**Frekans**	**%**
1001'den fazla	20	13,2	Anadolu lisesi	74	49,0
Toplam	151	100,0	Normal lise	31	20,5
Normal öğr-İkinci öğr.	**Frekans**	**%**	İmam hatip	18	11,9
Normal Öğretim	84	55,6	Diğer	8	5,3
İkinci Öğretim	67	44,4	Teknik lise	17	11,3
Toplam	151	100,0	Sosyal Bilimler	1	,7
Osmaniye'ye 1-5 arası puan veriniz	**Frekans**	**%**	Açık lise	2	1,3
En düşük 1	37	26,2	Toplam	151	100,0
2	40	28,4	**Osmaniye'de sosyal kültürel altyapıya puan verseniz**	**Frekans**	**%**
3	42	29,8	En düşük 1	71	48,6
4	16	11,3	2	42	28,8
5	6	4,3	3	27	18,5
Toplam	141	100,	4	6	4,1

		0			
Şehirde en çok yakındığınız konu	**Frekans**	**%**	**Toplam**	146	100,0
Ulaşım	23	15,5	**Osmaniye'de en çok memnun olduğun konu**	**Frekans**	**%**
Eğitim	8	5,4	Ulaşım	40	27,6
Barınma	6	4,1	Eğitim	19	13,1
Gelişmişlik	48	32,4	Barınma	22	15,2
Kültür-Sanat	14	9,5	Kültür-Sanat	2	1,4
Temizlik	3	2,0	Temizlik	10	6,9
Sosyal Etkinlik	22	14,9	Sosyal Etkinlik	2	1,4
Güvenlik	8	5,4	Güvenlik	21	14,5
Sağlık	3	2,0	Sağlık	12	8,3
Tutuculuk	4	2,7	Tutuculuk	1	,7
Öğrenciye Karşı Tutum	9	6,1	Öğrenciye Karşı Tutum	16	11,0
Toplam	148	100,0	Toplam	145	100,0
Osmaniye halkını nasıl tanımlarsınız	**Frekans**	**%**			
Hoşgörülü	14	9,3			
Samimi	14	9,3			
Hoşgörüsüz	17	11,3			
Sıcak	7	4,7			
Kaba	32	21,3			
Yardımsever	13	8,7			
Sıkıcı	35	23,3			
Dürüst	2	1,3			
Dindar	3	2,0			
Diğer	13	8,7			
Toplam	150	100,0			

Araştırma kapsamında demografik sorularla öğrencilerin okul durumları, aile ve ikametleriyle ilgili anket sonuçları bu kısımda paylaşılacaktır. Ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu 21-30 yaş grubunda yer almaktadır. Ankete katılan öğrencilerin %43'ü kadın, %57'si ise erkeklerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %53'ü apartlarla ve kiralık evlerde barındıkları, KYK yurtlarında kalan öğrencinin oranı %21,5 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %48,3^ünün önlisans düzeyinde eğitim aldıkları, %39,7'sinin ise lisans düzeyinde fakültelerde eğitim aldıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin %55,6'nın ortalamasının 2,00 ile 2,99 arası olduğu gözlemlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin büyük çoğunluğunun Akdeniz bölgesinde yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin üniversite öncesinde okudukları lise bakımından dağılımına baktığımızda öğrencilerin en çok Anadolu lisesinden geldikleri görülmektedir. Ayrıca öğrencilere Osmaniye'nin sosyo-kültürel altyapısıyla ilgili puanlama yapılması istenmiş en düşük bir olmak üzere %48,6'sı en düşük bir notunu, %28,8'i ise 2 notunu verdikleri görülmüştür. Buradan öğrencilerin Osmaniye'nin sosyo-kültürel altyapısından memnun olmadıkları ifade

edilebilir. İlaveten Osmaniye'de genel olarak puanlanmasında da benzer bir sonuç çıkmış 1 en düşük not olmak üzere, 1 ve 2 notunu verenlerin toplamı %54,6 olarak tespit edilmiştir.

Öğrencilerin Osmaniye'de en çok yakındıkları konunun Osmaniye'nin gelişmişlik düzeyi olduğu (%32,4) ifade edilmiştir. İkinci en çok yakınılan konu ulaşım (%15,5), üçüncü olarak öğrencilerin yakındığı konu ise sosyal etkinlik eksikliği olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilere Osmaniye halkını nasıl tanımlayacaklarıyla ilgili bir soru sorulduğunda %21,3'ünün Osmaniye halkını kaba olarak tanımladığı, sıkıcı bulanların oranı ise %23,3 olarak bulgulanmıştır.

Araştırmada kullanılan likert tipi sorularla ilgili tanımlayıcı istatistiklere ilişkin veriler aşağıdadır. Ankette ifadelere verilen cevaplar "1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 5. Likert Tipi Sorular ve Ortalamaları

İfadeler	N	Ortalama
Osmaniye'de fiyat seviyeleri yüksek değildir.	151	3,1656
Osmaniye'de sağlık hizmetleri yeterli seviyededir.	150	2,7133
Osmaniye'de sosyal hizmetler yeterli seviyededir.	150	2,2200
Osmaniye'de kamu hizmetleri yeterli seviyededir.	149	2,7517
Osmaniye kültürel faaliyetleri zengin bir şehirdir.	150	2,1200
Osmaniye'de gürültü ve görüntü kirliliği yoktur.	149	2,6779
Osmaniye'de hava kirliliği yoktur.	151	2,5960
İlin tiyatro konser gibi sanatsal faaliyetleri yeterlidir.	151	1,9801
Şehir esnafının bizlere karşı davranışı kibardır.	149	2,9866
Esnaf öğrencilere farklı fiyat uygulamaktadır.	150	2,7200
Ev sahipleri kiraları öğrenci için yükseltmemektedir.	151	2,2517
Şehrin gençleri kız öğrencilere saygısız davranıyor.	150	2,4933
Osmaniye'de barınma yeterli seviyededir.	151	3,2517
Osmaniye'de şehir içi şehirlerarası ulaşım yeterlidir.	150	2,7800
Dolmuş ücretleri ucuzdur.	149	2,8456
Şehirde kendinizi geliştirebileceğim imkanlar yeterlidir.	150	1,9000
Osmaniye genel olarak olumlu bir şehirdir.	151	2,5497
Osmaniye insanı kibardır bencil değildir.	148	2,5473
Osmaniye insanı eğitimlidir.	148	2,5000
Osmaniye insanı cana yakındır.	148	2,8649
Osmaniye insanı misafirperverdir.	151	3,2318
Mezun olduktan sonra Osmaniye'de çalışmak isterim.	150	2,1800
şehir merkezinden kampüse ulaşım kolaydır.	150	3,2733
Beslenme acısından hijyen ve kalite yeterlidir.	147	2,9184
Sinema tiyatro konser gibi sosyal etkinlikler yeterlidir.	151	2,0464
Yeme içme için yeterince lokanta cafe bulunmaktadır.	151	3,3179
Market sayısı marketlerdeki ürün çeşitliliği yeterlidir.	147	3,5442

Osmaniye'de trafik sorunu yoktur.	149	3,2013
Giyim kuşam için yeterli çeşit ve sayıda mağaza var.	149	2,7114
Osmaniye'de giyim kuşam alışveriş için fiyatlar uygundur.	149	2,7383
Osmaniye'de olmaktan memnunum.	149	2,4832
Osmaniyeyim arkadaşlarıma akrabalarıma önerebilirim.	151	2,1788
Öğrencilere esnaflar ekonomik yönden kolaylık sağlıyor.	151	2,3377
Osmaniye öğrenci dostu bir kenttir.	151	2,5430
Osmaniye tam bana göre bir şehirdir.	151	1,9735

Likert tipi sorulara verilen cevapların ortalamaları incelediğinde; öğrencilerin şehirde kendilerini geliştirebileceği imkanların yeterliliğine ilişkin ifadenin ortalaması 1,9000 olduğu görülmekte olup, bu sonuç katılmıyorum ile kesinlikle katılmıyorum aralığında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrenciler şehirde kendini geliştirebilecekleri imkanların kısıtlı olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca öğrenciler şehrin konser, sanatsal ve sosyal-kültürel faaliyetlerinin yeterli olduğuna ilişkin görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu "Osmaniye'yi arkadaşlarına ve akrabalarına önerebilirim" ifadesine de katılmıyorum şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür. Şehrin gençlerinin kız öğrencilere saygısız davrandıklarına ilişkin soruya ise katılmadıkları yönünde ifade belirttikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin mezuniyetten sonra Osmaniye'de çalışmak istemedikleri ve öğrencilerin genel anlamda Osmaniye'den memnun olmadıkları bulgularına ulaşılmıştır. Likert tipi sorularda şehirle ilgili sorularda 4 ve üzeri (katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum) seviyesinde hiç cevap olmadığı da bulgulanmıştır.

4.4 Araştırma Hipotezleri ve Sonuçları

Araştırma kapsamında test edilen hipotezler ve sonuçları aşağıdadır.

Tablo 6. Araştırmanın Hipotezleri ve Sonuçları

Hipotez	Hipotez testi	Sig. değeri	Sonuç
$\mathbf{H_1}$: Öğrencilerin Osmaniye'de en çok yakındıkları konular cinsiyete göre farklılık göstermektedir.	t-testi	0,29	Öğrencilerin Osmaniye'de yakındıkları konularda cinsiyet yönünden farklılık bulunamamıştır.
$\mathbf{H_2}$: Öğrencilerin Osmaniye'deki sosyo-kültürel altyapıya verdikleri puanlar cinsiyet yönünden farklılık göstermektedir.	t-testi	0,00	Öğrenciler cinsiyet yönünden Osmaniye'nin sosyo-kültürel yapısını puanlamada farklı düşündükleri tespit edilmiştir.
$\mathbf{H_3}$: Öğrencilerin yaşadığı bölge değişkenine göre Osmaniye'ye bakış açısı farklılık göstermektedir.	Anova	0,01	Farklı bölgelerde yaşayan öğrencilerin Osmaniye'yle ilgili algıları farklılık göstermektedir.

H_4 : Farklı yaştaki öğrencilerin Osmaniye algıları farklılık göstermektedir.	Anova	0,007	Öğrencilerin Osmaniye ile algıları farklı yaş grupları bakımından farklılık göstermektedir.
H_5 : Öğrenci ailelerinin mülki idare bakımından köy-belde-büyükşehir-il veya ilçe merkezinde yaşıyor olmaları ile Osmaniye algısı arasında farklılık bulunmaktadır.	Anova	0,016	Öğrenci ailelerinin yaşadığı yerin büyüklüğüne göre Osmaniye'ye farklı baktıkları tespit edilmiştir.
H_6 : Öğrencilerin fakülte/ yüksekokul/ MYO'da okuyor olmaları Osmaniye algısında farklılık göstermektedir.	Anova	0,167	Öğrencilerin fakülte veya yüksekokullarda okuyor olmaları Osmaniye algısında farklılık yaratmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde üniversite sayısının hızla artmasıyla birlikte her il veya ilçede üniversiteli öğrenci nüfusu hızla artmıştır. Şehrin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısıyla yakından ilgili bu öğrenci kitlesinin şehrin imkanları ve şehir halkına bakışı gelen ve gelecek olan öğrenci kitlesi açısından önem arz etmektedir. Bu araştırma henüz yeni il olan ve genç bir üniversiteye sahip Osmaniye'nin ve Osmaniye halkının şehirde okuyan üniversite öğrencileri tarafından nasıl algılandığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Bu kapsamda araştırmada anket uygulamasından faydalanılmış ve 151 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bazı istatistiki yöntemlerle veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın ifade içeren anket soruları için güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçeğin yüksek güvenilirlikte ölçek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca verilerin normal dağılıma sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucuna göre ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun MYO-önlisans öğrencileri ile lisans-fakülte öğrencilerinden oluştuğu görülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu evlerde ve apartlarda kiracı olarak barındıkları hususu tespit edilmiştir. Anketi cevaplandıran öğrencilerin çoğunluğunun üniversitenin bulunduğu bölge olan Akdeniz bölgesinde yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu ise üniversiteye gelen öğrencilerin Osmaniye'ye yakın, çevre illerinden geldiği ve yaşadığını göstermektedir. Öğrencilerin Osmaniye'yi en düşük bir olmak üzere 1 ile 5 arasında değerlendirmeleri neticesinde öğrencilerin büyük çoğunluğu 1 notu ile 2 notunu uygun görmüştür. Öğrencilerin şehre ve şehrin imkanlarına düşük not verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca ankete katılan öğrencilerin şehrin sosyal ve kültürel altyapısına 1 en düşük olmak üzere 1 ile 5 arasında notlandırma yapmaları istenmiş ve öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğu 1 ve 2 notunu verdikleri tespit edilmiştir. Buradan öğrencilerin şehrin genel anlamda sosyal ve kültürel altyapısından memnun olmadıkları sonucu çıkarılabilir. Aynı sonuç Osmaniye'nin genel olarak değerlendirmesinde de ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin genel anlamda şehirden memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu sonucu çıkarılabilmektedir. Öğrenciler Osmaniye'de kendini geliştirebilecekleri alanlar noktasında şehrin yetersiz olduğunu ifade ederken eğitim hayatından sonra Osmaniye'de kalmayı düşünmedikleri ve arkadaşlarına da tavsiye etmeyeceklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmada hipotezler de kurularak bazı tespitler yapılmıştır. Öğrencilerin Osmaniye'de en çok yakındıkları konuların cinsiyete göre farklılık arz etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın öğrencilerin Osmaniye'nin sosyal kültürel altyapısını puanlamada ise kadınlarla erkelerin farklı algıya sahip oldukları tespit edilmiştir. Bir başka anlamlı sonuç ise farklı bölgelerde yaşayan öğrencilerin Osmaniye ile ilgili düşüncelerinin de farklı olduğudur. Öğrencilerin yaş grupları arasında da Osmaniye algısı yönünden farklı düşündükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Osmaniye'ye dışardan gelen öğrencilerden yaşadıkları yer bakımından farklı büyüklükte yerlerde yaşayan öğrencilerin Osmaniye algılarının farklı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışma sonucunda öğrencilerin yaşadığı şehirle ilgili algılarıyla ilgili önemli tespitler yapılmıştır. Üniversite sayısının hızla artmasıyla üniversitelerde tercih edilebilirliğin arttığı bu dönemde Osmaniye'nin öğrenci kenti ve öğrenci memnuniyeti açsından bir adım öne çıkmasına yardımcı olabilecek sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrencilerin şehirle ilgili memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi çalışmalarına ağırlık verilmesi önerilmektedir. Şehrin gerek fiziki gerekse sosyo-kültürel altyapısıyla ilgili öğrencilerin memnuiyet düzeyinin yükseltilmesinin potansiyel olarak şehre uzun vadede çok büyük getirileri olacağı aşikârdır. Tüm bu iyileştirmeler için şehrin kurum ve kuruluşlarının yanında yerel halka da büyük görevler düşmektedir. Ayrıca öğrenci memnuniyetinin düşük olduğu alanlarda iyileştirmeler yapılması yatırımlarda öncelik verilmesi önerilmektedir.

Ayrıca bu çalışma genel anlamda algıyı ölçmüş olup öğrencilerin memnuniyet veya memnuniyetsiz oldukları konularla birlikte bu iki durumun nedenlerine yönelik detaylı çalışmalar da yapılabilir. Bu nedenlerin ortaya konması uygulanacak çözüm bakımından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akçakanat, T., Çarıkçı, İ. H., & Dulupçu, M. A. (2011). Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Isparta'da Ki Yaşam Kalitesi Ve Isparta Halkına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 3(4), 1-18.
- Arslan, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin şehirle kurduğu ekonomik ve sosyal ilişkilerden memnuniyet analizi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(4), 1103-1120.
- Çakmaz ve Cihangir (2016), Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde Okuyan Öğrencilerin Osmaniye İlini Algılama Düzeyi, Osmaniye Stratejik Kalkınmada Kent Değerleri Sempozyumu Kitabı, 320-332.
- Demirel, M. (2014). Burdur Kent İmajı: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması-Burdur City Image: A Case Study On Mehmet Akif Ersoy University Students. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(10), 230-241.
- Gürbüz vd. (2018), Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Şehre Duydukları Bağlılığı Etkileyen Faktörlerin Araştırılması: ESOGÜ Örneği, Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science, Yıl: 5, Sayı: 23, Mayıs 2018, s. 175-184.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı, Journal of Mood Disorders (JMOOD), 6(1):47-48.

- Saatcı, G., & Demirbulat, Ö. G. (2015). Öğrencilerin Yerel Halka Bakış Açıları İle Yöre Hakkındaki Tutumlarının Değerlendirilmesi: Harmancık Meslek Yüksekokulu Örneği. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (21), 73-83.
- Yavuz, S., & Karabulut, T. Erzincan Üniversitesi Öğrencilerinin Erzincan Kent Memnuniyeti İle İlgili Görüşleri. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(1), 97-110.
- Yeşilyurt, M., Şahin, H., Gönen, B., Türker, F. Z., & Faydalı, S. Öğrencilerin Üniversite Yerleşkesi Ve Şehrine İlişkin Memnuniyetleri, Sorunları Ve Önerileri. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2(1), 10-18.
- Yıldırım, L. N., & Işık, M. (2019). Eskişehir'de Öğrenim Gören Öğrencilerin Eskişehir İmaj Algısı. Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 120-145.
- Yıldız, A. vd. (2017), Üniversite Öğrencilerinin Şehir Memnuniyetlerini Etkileyen Faktörlerin Araştırılması: Dumlupınar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama, Researcher: Social Science Studies, 5(10), 36-70.

İnternet kaynakları

- (https://istatistik.yok.gov.tr/) (Erişim tarihi: 15.09.2019)
- https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/Higher_Education_in_Turkey_2019_tr.pdf (Erişim tarihi: 15.09.2019)

KAMU KURUMUNDA ÇALIŞAN GENÇ PERSONELİN AHLAK VE ETİK KAVRAMINA BAKIŞ AÇILARI (BİR KAMU KURUMU ÖRNEĞİ)

Mehmet ÇOLAK*
Tahsin ÇETİN**
Nurten YİĞİT***

ÖZET

Günümüz iş yaşam ortamında çok karşılaşılan kavramlar olarak ahlak ve etik kavramlarıdır. Giderek değer kazanan bu kavramlar kişiden kişiye göre değişiklik gösterse de herkesin kabullenmesi gereken evrensel nitelikteki kavramlardır. Yani insan yaşamının olduğu her yerde ahlak ve etik var olmak durumundadır. Şu an ki kamu kuruluşlarında gençlerin bu kavramlar üzerindeki düşünceleri fikirleri görüşleri geleceğimiz adına büyük önem arz etmektedir. Bu amaçla kamu kurumlarının devamlılığında önemli bir yeri olan genç kamu personeli çalışanlarının iş yaşamında işe yönelik ahlak ve etik kavramını nasıl algıladıkları, bakış açıları, ne şekilde değerlendirdikleri ve beklentilerine yönelik bir anket çalışması yapılmıştır. Daha önceki çalışmalardan esinlenerek geliştirilen anket, seçilmiş kamu kurumuna yönelik hazırlanmış ve güvenirliliği %80 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda geliştirilen anket ölçeği İzmir ilinden seçilmiş bir kamu kuruluşunda çalışan 100 genç personele uygulanmış ve elde edilen veriler istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; gençlerin %85'i çalıştıkları kurumda menfaat sağlama teklifleri ile karşılaşmadığını ve kurum kimliklerini günlük hayatta kendi ve yakınlarına sağladığı avantajları kullanmayı etik ve ahlak dışı bulduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalıştıkları kurumlarının bireysel etik ahlaki olmayan ikilemlerle veya sorunlarla karşılaştıklarında hep destek olduğunu ve kurumun yönetiminde etik ahlaki kuralların çok önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar çalıştıkları kurumda yeni işe başlayanlar için günün değişen şartlarına uyum için hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini de öneri olarak belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Etik Değerler, Mesleki Etik, Genç Çalışan, Davranış.

VIEWPOINTS OF YOUNG STAFF WORKING IN PUBLIC INSTITUTIONS ON THE CONCEPTS OF MORALS AND ETHICS (AN EXAMPLE OF PUBLIC INSTITUTION)

ABSTRACT

In today's business life environment, the most frequently encountered concepts are morals and ethics. Although these concepts which are gradually becoming more and more important vary from person to person, they are universal concepts to be accepted by everyone. In other words, morals and ethics have to exist where human life is. Thoughts, opinions and viewpoints of the youth in present public institutions on these concepts are of prime importance for our future.

For that purpose, a questionnaire study was conducted to determine the perceptions, viewpoints, evaluations and expectations of young staff working in public institutions, who play a key role in the continuity of public institutions, on the concepts of work-related morals and ethics in businesslife. Inspired by previous studies; the questionnaire was prepared for the public institution chosen and its reliability was found to be 80%. In this context, the questionnaire scale was applied to 100 young staff working in a public institution in the province of Izmir and the data acquired were analyzed via a statistics software. According to the findings acquired; 85% of the young staff indicated that they had not encountered any profit-earning offers in their institution and found it unethical and immoral to use the advantages of their institutional identities for themselves and their relatives in daily life. In addition, it was concluded that their institution would always support them in case of encountering individual and unethical dilemmas or problems and ethical and moral rules were very important in the administration of the institution. Also the participants suggested that in-service trainings be provided for beginners in their institution to adjust to the changing conditions of the present day.

Keywords: Ethics Values, Professional Ethics, Young Employee, Behavior.

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği, Prof. Dr, Muğla, Türkiye, cmegmet@mu.edu.tr
**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği, Arş. Gör. Dr. Muğla, Türkiye
***Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği, Muğla, Türkiye

LİTERATÜR GİRİŞ

Etik kavramı, bireylerin eylem ve etkinliklerinin toplum üzerindeki etkileri ile toplumun normlarına uyum bakımından yasal ve kültürel sorumluluklar şeklinde değerlendirilmektedir (Bedük, vd., 2005: 60). Farklı bir tanımla etik, bireylere iş ve işlemlerin nasıl yapılacağı konusunda yol gösteren değerler, kurallar ve olgular bütünüdür (Karaca, 2012: 103). Etik değerler en genel tanımıyla iyi ve kötü arasındaki ayrım olarak düşünülebilir. Dürüstlük, yardımseverlik, samimiyet ve sadakat gibi değerler iyi; tam zıttı olan kalp kırma, yalancılık, sahtekârlık ve ikiyüzlülük gibi kavramlar ise kötü olarak ifade edilmektedir. Toplumda insanları iyiye yöneltmeyi amaçlayan bu gibi değer unsurları vazgeçilmez etik değerler olarak kabul edilmektedir (Bedük, vd. 2005: 59).Etiğin konusu, bireyin eylemleri ve bu eylemlerle ilgili tüm etkenlerdir. Etiğin amacı ise akılcı mutluluğu aramak ve mutlu yaşama sanatını yaratmaktır. Dünyayı yaşanabilir kılmak için olması gereken hal ve hareketlere odaklanan etik, mükemmel bir toplumun oluşması için çaba sarf etmektedir (Usta, 2010: 164-165). Ayrıca etik, bireyin iyi temellendirilmiş ahlaki kararları kendi başına vermek durumunda olduğunu belirtmekte ve bu kararları verirken bir başkasının ya da bir kurumun etkisi altında kalmamasını amaçlamaktadır (Mahmutoğlu, 2009: 237).

Kurum içerisinde etik ilkelerin ve etik dışı davranışların belirlenmiş olması çalışanların mesleki etik değerleri benimsemesi ve uygulaması açısından önemlidir. Kurum da uygulanması gereken etik ilkelere; doğruluk, dürüstlük, adaletli olma, tarafsızlık, sorumluluk sahibi ve hoşgörülü olmak, insan haklarına riayet etmek, işe ve kuruma bağlılık, sevgi sahibi, hoşgörülü, saygılı ve tutumlu olmak, herkesin hakkına ve kişisel özgürlüğüne saygılı olmak ve performansa dayalı ücret ödemek örnek verilebilir.

Kurum içerisindeki etik dışı davranışlar ise, ayrımcılık yapmak, adam kayırmak, rüşvet vermek ya da almak, yıldırma politikaları uygulamak, görevi ihmal etmek, başkalarını sömürmek, bencillik etmek, yolsuzluk yapmak, dalkavukluk yapmak, iş ilişkilerine politika karıştırmak, hakaret ve küfür etmek, bedensel ve cinsel tacizde bulunmak, kötü alışkanlıklar edinmek, görev ve yetkiyi kötüye kullanmak, dedikodu yapmak ve katı davranmaktır (Kutanis, vd., 2005: 212).

Kamu hizmetinde etik kavramı, kamu görevlilerinin kamu hizmetini yaparken ki yönetsel ve karar alma süreçlerinde belirli ilke ve kurallar çerçevesinde hareket etmesidir. Kamu görevlilerinin vatandaşa karşı sahip oldukları hakları ve yükümlülükleri vurgulayan görev ya da hizmet etiği, bir bakıma bireysel etiği tamamlamaktadır (Usta, 2010: 165). Kamu hizmet etiği, "bürokratik" ve demokratik" olmak üzere iki farklı etik kurallar bütünüyle bağlantılıdır. Bürokratik etik, etkinlik, etkililik ve uzmanlık gibi değerlerle ilişkiliyken; demokratik etik, yurttaşlık, kamu yararı, sosyal adalet, güven, duyarlılık, saydamlık ve hesap verebilirlik gibi değerlerden oluşmaktadır. Kamu hizmeti etiğine dayalı "etik yönetim", kamu görevlilerinin yansız, nesnel ve dürüst davranmaları ve kamu makamını kişisel, maddi veya siyasi kazanç için kullanmaktan sakınmaları anlamına gelmektedir (Öktem ve Ömürgönülşen, 2005: 232).

Etik ilkelerin (ya da standartların) kamu personeli tarafından öğrenilmesini, sahiplenilmesini ve uygulanmasını sağlamak amacıyla genellikle katı hukuki enstrümanlarla esnek tamamlayıcı yönetim araçları kullanılmaktadır. En çok kullanılan bilgilendirme yöntemi eğitim olmakla birlikte kamu görevlilerinin istihdam sözleşmelerine etikle ilgili

standartlar konularak da çalışanlar bilgilendirilmektedir. Ayrıca kamu personeli seçme sınavlarına etik standartlar ile ilgili soruların dâhil edilmesi ve personel seçilirken mülakatlarda etik standartlara yönelik yapılan sorgulamalar etik ilkelere verilen önemin personel tarafından farkına varılmasını sağlayıcı nitelik taşımaktadır. Etik ilkelerin kurum personeline kazandırılmasında kamu yöneticisinin de oldukça önemli bir rolü ve işlevi vardır. Diğer liderlerle birlikte yöneticiler, etik değerlere bağlılık ve çıkar çatışması politikasına uyum konusunda davranışlarıyla kamu görevlilerine örnek olmaktadır (Yüksel, 2005a: 34).

MATERYAL VE METOT

Ahlak ve etik kavramları güncel hayatta önemli bir yere sahip olmakla birlikte iş yaşam şartlarında kurallarında ve toplumun huzurlu olmasını sağlayan önemli faktörlerdendir. Kamu kurumlarında çalışan gençlerin Türkiye'nin gelişimine katkısı yadsınamaz olmakla birlikte ahlaki ve etik turum ve davranışları kültürel alanında yönlendirici olmakta rehber konumun da bulunmaktadırlar. Bundan dolayı büyük bir beklenti içinde olan kamu kurumlarının gençlerden beklentilerine yönelik hazırlanmış anket soruları ile örnek bir kamu kurumu üzerinden açıklamaya çalışmaktır. Uygulanan anket ölçeği daha önceki Etik Değerler Öz Değerlendirme ölçeği (Alkış ve Diğ., 2016) kamu kurumuna yönelik olarak geliştirilmiş ve basit tesadüfi yolla seçilmiş İzmir ilindeki bir kamu kurumuna uyarlanmış ve uygulanmıştır. Ahlak ve Etik konusunun örnek seçilmiş kamu kurumundaki genç çalışanlar üzerinden etraflıca açıklamaya çalışmaktır.

Çalışmanın amacı, basit tesadüfü yöntemle seçilmiş olan İzmir'de kamu sektöründe faaliyette bulunan bir işletmenin; çalışan gençlerin kamu kurumunda ahlak ve etik kavramına bakış açılarını ölçmek değerlendirmek ve bu kavramlarla ilgili beklentilerini, iş ve görev akışının hızlı ve güvenli bir şekilde yapabilmesi için gençlerin beklentileri ile ilgili görüş ve düşüncelerini davranışlarını ortaya koymaktır. Hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır ve toplam 34 adet sorudan oluşmaktadır. Anket soruları daha önceki yapılan çalışmalardan esinlenerek ilgili kamu kurumuna uygun olarak geliştirilmiş sorulardan oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilerin elde edilmesi amacıyla demografik değişkenlere yönelik hazırlanan 6 soru ve ikinci bölüm ise etik değerler öz değerlendirmeye yönelik kamu kurumunda faaliyette bulunan katılımcı kamu kurum işletmesinde genç çalışanların beklentileri ile ilgili görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanan 28 adet sorudan meydana gelmektedir. Dağıtılan toplam 150 anketten geriye 110 kadar anket dönüşü gerçekleşmiş fakat geçerli eksiksiz olan anket sayısı 100 kadardır. Yapılan anket çalışmasının verileri istatistik programları aracılığıyla gerekli frekans yüzde analizleri yapılarak aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Özellikler Verileri

Değişkenler	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Katılımcıların Cinsiyeti:		
( ) Kadın	48	48
( ) Erkek	52	52
Katılımcıların yaş aralıkları:		
( )18-24	28	28
( )25-32	32	32
( )33-40	24	24

( )41 ve üzeri	16	16
1) Katılımcıların kadro ünvanları:		
( ) Yönetici	7	7
( ) İdari memur	48	48
( ) Teknik personel	12	12
( ) İşçi	33	33
2) Katılımcıların eğitim düzeyleri:		
( ) İlköğretim	11	11
( ) Lise	30	30
( ) Önlisans	18	18
( ) Lisans	35	35
( ) Lisansüstü- Doktora	6	6
3) Katılımcıların toplam kamuda çalışma süreleri:		
( ) 3 yıldan az	23	23
( ) 4-6 yıl	14	14
( ) 7-11yıl	34	34
( ) 12 yıldan fazla	29	29
4) Kamu bünyesinde toplam kaç birimde çalıştıkları:		
( ) 1	46	46
( ) 2	21	21
( ) 3	14	14
( ) 4 ve üst	19	19
Toplam	***100***	***100***

Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında erkek personel ile kadın personelin genel ortalama yüzdeleri yaklaşık (%50) aynı olduğu görülmekte; yaş aralıkları olarak %28'i 18-24 arası, %32'si 25-32 arası, %24'ü 33-40 arası ve %16'sı da 41 ve üzeri olduğunu belirtmiştir. Kadro ünvanları olarak; %48'i idari memur görevinde olduğunu, %33'ü işçi olduğunu, %12'si teknik personel olduğunu ve %7'si de yönetici konumunda olduğunu belirtmiş, eğitim düzeyleri olarakta; %35'i üniversite mezunu olduğunu, %30'u lise, %18'i önlisans, %11'i ilköğretim ve %6'sı da lisansüstü olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların kamuda çalışma süreleri olarakta; %23'ü 3yıldan az çalıştığını, %14'ü 4-6 yıl arasında çalıştığını, %34'ü 7-11 yıl arası çalıştığını, %29'u da 12 yıldan fazla çalıştığını; kamu bünyesinde toplam çalıştıkları birimler olarak, %46'sı 1 birimde çalıştığını, %21'i 2 birimde çalıştığını, %14'ü 3 birimde çalıştığını, %19'u 4 ve üstü birimde çalıştığını belirtmişlerdir.

Tablo 2. Etik Değerler Öz Değerlendirme Ölçme Değerleri

	Etik Değerler Öz Değerlendirme Ölçme Maddeleri	Tamamen Katılıyorum (%)	Katılıyorum (%)	Kararsızım (%)	Katılmıyorum (%)	Hiç Katılmıyorum (%)
1	Çalıştığım yerde (ayrımcılık, dolandırıcılık, bencillik, yaranma, ihmal gibi) etik-ahlak dışı davranışlarla karşılaşmışımdır.	**11**	**22**	**6**	**23**	**38**
2	Çalıştığım yerde menfaat sağlama (rüşvet, hediye, bahşiş, yolsuzluk vb.) menfaat çıkar sağlama teklifi ile karşılaşmışımdır.	**3**	**9**	**3**	**33**	**52**
3	Çalıştığım kurumdaki unvanımın, normal hayatta bana ve akrabalarıma sağladığı fayda ve avantajları kullanmayı etik ahlaki bulmaktayım.	**6**	**13**	**6**	**25**	**50**
4	Çalıştığım kurumda adillik, dürüst, tarafsız, nezaket, şeffaflık gibi etik ahlaki davranış ilkelerine dikkat edilir.	**30**	**33**	**13**	**18**	**6**
5	Etik ve ahlaki sorunlarla karşılaştığım zaman kurumumdan ast ve üstlerimden gerekli ilgi ve desteği almaktayım.	**19**	**49**	**16**	**12**	**4**
6	Çalıştığım kurumda görevlendirme, atama ve seçilmede etik ahlaki olması gereken kurallara değerlere uyulmaktadır.	**28**	**29**	**28**	**8**	**7**
7	Çalıştığım kurumda ilgili yöneticiler çalışanlara tutum, davranış, destek, öneri ve eleştiri konusunda adil davranmaktadırlar.	**27**	**38**	**16**	**13**	**6**
8	Etik ahlaki kurallara uygun davranmak için her türlü yolu denerim ancak çok zorda kaldığım durumda etik ahlak dışı davranışlarda bulunmak bana göre kötü bir davranış tutum değildir.	**7**	**16**	**13**	**25**	**39**
9	Yöneticilerim görevimle ilgili olarak etik ahlak dışı kurallara uymayan bir emir verirse, verilen emiri yerine getirmek istemem.	**24**	**35**	**14**	**15**	**12**
10	Yöneticilerim görev ve görevlerim ile ilgili etik ahlak kurallarına uymayan bir emir verirse, verilen emrin etik olmadığını söylerim ve uyarırım. Ancak ısrarcı davranırlarsa verilen emri yerine getirmek durumunda kalırım.	**12**	**26**	**16**	**26**	**20**
11	Çalıştığım kurumda çalışanların kişisel amaçlı olarak (kurum kazancı yerine) etik dışı davranış gösterirlerse disiplin kuralları devreye girerek işler.	**39**	**33**	**14**	**11**	**3**
12	Yöneticilerin çalışanlara davranışı çalışma motivasyonunu olumlu etkilemektedir.	**48**	**35**	**5**	**8**	**4**
13	Çalışma şart koşullarının zorluğu ve yetersizliği etik ahlak dışı tutum davranışlara yönlendirir.	**10**	**34**	**14**	**20**	**22**

14	İyi bir iş ve görevi yerine getirdiğinizde takdir edilmeme hem ailevi hem de iş yaşamınızı olumsuz yönde etkiler.	**35**	**34**	**12**	**11**	**8**
15	Hizmet almak için gelen müşterilerim olumsuz tavır ve davranışları çalışanları etik ahlak dışı davranışlara sevk etmektedir.	**10**	**31**	**21**	**18**	**20**
16	Kurumda uygun davranışın ne olduğuna yönelik ortak bir kültür anlayışı vardır.	**28**	**44**	**12**	**8**	**8**
17	Yönetimde etik ve ahlaki davranış kuralları önemlidir.	**52**	**36**	**9**	**3**	**-**
18	Çalıştığım kurumda Ahlaki davranışlarda çalışan personelin önemli sorumlulukları ve görevleri vardır.	**51**	**43**	**6**	**-**	**-**
19	İyi bir etik kavramının yerleşmesi için yöneticilerin örnek olması gerekmektedir.	**55**	**40**	**5**	**-**	**-**
20	Çalıştığım kurum yönetiminde adil ve dürüst etik şekilde davranılmaktadır.	**27**	**40**	**24**	**6**	**3**
21	Çalıştığım kurumda iş görev dağılımında adil eşit şeffaf davranılmaktadır.	**24**	**40**	**19**	**9**	**8**
22	Çalıştığım Kurumda yeni işe başlayanlar için hizmet içi eğitim oryantasyon uygulaması yapılması gereklidir.	**53**	**32**	**13**	**1**	**1**
23	Kurumlarda günün değişen şartlarına uyum için hizmet içi eğitim verilmelidir.	**47**	**36**	**9**	**7**	**1**
24	Çalıştığım kurumun atamalarında eğitim ve yeterlilik durumuna dikkat edilmektedir.	**24**	**40**	**20**	**4**	**12**
25	Kurumumuzda disiplin araçlarından ödül ve ceza uygulamaları eşit ve adil olarak uygulamaya konur.	**20**	**34**	**26**	**10**	**10**
26	Rüşvet ve haksız edinim konusunda Orman çalışanlarının Gümrük çalışanları ve Trafik polisleri gibi meslek grupları ile etik olmayan mesleklerdendir.	**35**	**52**	**9**	**3**	**1**
27	Kurumda Çalışan Personel bu kurumda çalıştığı için mutlu ve huzurludur.	**23**	**36**	**28**	**10**	**1**
28	Çalışma arkadaşınızın görevi ve yetkisi ile ilgili konuda kendi menfaat çıkarları doğrultusunda karar aldığında tepki verir gerekli yerlere şikayetimi yaparım.	**38**	**42**	**16**	**4**	**-**

Katılımcıların çalıştığı yerde (ayrımcılık, dolandırıcılık, bencillik, yaranma, ihmal gibi) etik-ahlak dışı davranışlarla yaklaşık %60'ı karşılaşmadığını, çalıştığı yerde menfaat sağlama (rüşvet, hediye, bahşiş, yolsuzluk vb.) menfaat çıkar sağlama teklifi ile %85'i karşılaşmadığını, %75'i çalıştığı kurumdaki unvanının, normal hayatta kendisine ve akrabalarına sağladığı fayda ve avantajları kullanmayı etik ahlaki bulmamakta olduğunu, %63'ü çalıştığı kurumda adillik, dürüst, tarafsız, nezaket, şeffaflık gibi etik ahlaki davranış ilkelerine dikkat edildiğini, %68'i etik ve ahlaki sorunlarla karşılaştığı zaman kurumundan ast ve üstlerinden gerekli ilgi ve desteği aldığını, %57'si çalıştığı kurumda görevlendirme, atama ve seçilmede etik ahlaki olması gereken kurallara değerlere uyulduğunu, %65'i çalıştığı kurumda ilgili yöneticiler çalışanlara tutum, davranış, destek, öneri ve eleştiri konusunda adil davrandığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların % 64'ü etik ahlaki kurallara uygun davranmak için her türlü yolu denerim ancak çok zorda kaldığım durumda etik ahlak dışı davranışlarda bulunmak bana göre

kötü bir davranış tutumdur diyebilmiştir. Yaklaşık % 60'ı yöneticilerinin göreviyle ilgili olarak etik ahlak dışı kurallara uymayan bir emir verdiğinde, verilen emiri yerine getirmek istemediğini, % 72'si çalıştığı kurumda çalışanların kişisel amaçlı olarak (kurum kazancı yerine) etik dışı davranış gösterirlerse disiplin kuralları devreye girerek işlediğini, % 83'ü yöneticilerin çalışanlara davranışı çalışma motivasyonunu olumlu yönde etkilediğini, % 72'si kurumda uygun davranışın ne olduğuna yönelik ortak bir kültür anlayışı var olduğunu, % 88'i yönetimde etik ve ahlaki davranış kuralları önemli olduğunu, % 94'ü çalıştığı kurumda ahlaki davranışlarda çalışan personelin önemli sorumlulukları ve görevleri olduğunu, % 67'si çalıştığı kurum yönetiminde adil ve dürüst etik şekilde davranıldığını ve % 24'ü bu konuda kararsız kaldığını, % 64'ü çalıştığı kurumda iş görev dağılımında adil eşit şeffaf davranıldığını, % 83'ü kurumlarda günün değişen şartlarına uyum için hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini, % 64'ü çalıştığı kurumda atamalarda eğitim ve yeterlilik durumuna dikkat edildiğini, % 54'ü kurumda disiplin araçlarından ödül ve ceza uygulamaları eşit ve adil olarak uygulamaya konduğunu ve % 26'sı bu konuda kararsız kaldığını, %59'u kurumda çalışan personel bu kurumda çalıştığı için mutlu ve huzurludur demiştir ve aynı zamanda %28'i bu konuda kararsız kaldığını, %80'i çalışma arkadaşının görevi ve yetkisi ile ilgili konuda kendi menfaat çıkarları doğrultusunda karar aldığında tepki verdiğini gerekli yerlere şikayetini yaptığını belirtmiş ve bu konuda %16'sı da kararsız kaldığını belirtmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yöneticilerin görev ve görevleri ile ilgili etik ahlak kurallarına uymayan bir emir verildiğinde verilen emrin etik olmadığını söyler ve uyarırım fakat ısrarcı davranırlarsa verilen emri yerine getirmek durumunda kalırım diyenlerin oranı olarak %38 olması ve buna katılmayanların oranı % 46 olması ve ayrıca kararsız kalanların oranı olarak %16 olması düşündürücü sonuçları oluşturmaktadır. Çalışma şart koşullarının zorluğu ve yetersizliği etik ahlak dışı tutum davranışlara yönlendirir diyenlerin %44 olması %42'sinin buna katılmaması da sorgulanması gereken sonuçlar arasındadır.

Çalışanların yaklaşık %70'i iyi bir iş ve görevi yerine getirdiğinde takdir edilmeme hem ailevi hem de iş yaşamını olumsuz yönde etkilediğini, %40'ı hizmet almak için gelen müşterilerin olumsuz tavır ve davranışları çalışanları etik ahlak dışı davranışlara sevk ettiğini, %95'i iyi bir etik kavramının yerleşmesi için yöneticilerin örnek olması gerektiğini, %85'i çalıştığı kurumda yeni işe başlayanlar için hizmet içi eğitim oryantasyon uygulaması yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca %87'si rüşvet ve haksız edinim konusunda orman çalışanlarının gümrük çalışanları ve trafik polisleri gibi meslek grupları ile etik olmayan mesleklerden olduğunu belirterek etik ve ahlak konusunun herkes tarafından özümsenmesi ve davranışlara yansıması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunu toplumsal olarak gerçekleştirebilmenin en başlangıç temel yolu da küçük yaşlarda kazandırılacak evrensel eğitim yollarıyla ve genel geçer kuralları kuşaktan kuşağa gençlere aktararak gerçekleştirilebilir olduğudur. Ayrıca toplumsal olarak sahip olduğumuz etik ahlaki kültürümüzü günün şart ve ortamına göre güncelleyerek yeni genç nesile çarpıtmadan aktarılmasıyla bunun gerçekleşebilir olacağıdır.

KAYNAKÇA

- Alkış, H., Karakaya, A., Sündük, A., (2016), Etik Algısının Kamu Çalışanları Üzerinde İncelenmesi: Kahramanmaraş Vergi Daireleri Örneği, International Journal of Social Science, N:50, p:183-201, Autumn II.
- Bedük, A., Erdemir N.K. ve M. Öz. (2005), Polis Meslek Etiği (Karaman İlinde Bir Araştırma), II. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi, 59-70.
- Karaca, H. (2012), Kamu Görevlilerinin Etik Davranış İlkelerine Bağlılık Algılarının
- Değerlendirilmesi ve Etik Eğitimi: Bitlis İli Örneği, Türk İdare Dergisi, Aralık, Sayı 475, 101-118.
- Kutanis, R., Bayraktaroğlu, S. ve Özdemir, Y., (2005), Etik Davranışların Yöneliminde Cinsiyet
- Faktörü: Bir Devlet Üniversitesi Örneği, II. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi, 211-218.
- Mahmutoğlu, A. (2009), Etik ve Ahlâk; Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler, Türk İdare
- Dergisi, Haziran-Eylül, Sayı: 463-464, 225-250.
- Öktem, M. K. ve Ömürgönülşen, U. (2005), Kamu Yönetiminde Etik Çalışmalarına Yönelik Genel Bir Çerçeve Arayışı, II. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi, 231-239.
- Usta, A. (2010), Kamu Görevlisinin Etik Amaç ve Ahlaki Yükümlülüğüne Yönelik Bir Değerlendirme, Türk İdare Dergisi, Eylül, Sayı: 468, 159-181.
- Yüksel, C. (2005a), Kamu Yönetiminde Etik ve Çıkar Çatışması, II. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi, 27-42.

MESLEKİ EĞİTİM ALAN ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK ALGISI: OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ ÖZELİNDE BİR DEĞERLENDİRME

Salim KÖKSAL*

ÖZET

Günümüzün en önemli sorunlarından birisi işsizliktir. Kişinin çalışma gücü olup ta çalışmaması hem kendisi açısından geçimle ilgili bir problem yaratırken hem de ekonomik açıdan var olan kaynağın kullanılamaması anlamına gelmektedir. Kişisel açıdan düşünüldüğünde kişinin gelir elde edememesi sosyo-kültürel açıdan olumsuz sonuçları olduğu açıktır. Ekonomik açıdan işsizlik ekonominin üretim faktörlerinden birisi olan ve diğer üretim faktörlerini harekete geçiren emek faktörünün üretime kanalize edilmemesi, var olan kaynağın kullanılmaması yani kaynak israfı demektir. Bir ekonominin emek yönünden en önemli üretim potansiyeli çalışabilir genç nüfusudur. Bu noktada genç nüfusun ekonomiye, üretime katkı sağlaması hem bireysel açıdan kişiye ve ailelere katkı sağlarken hem de ekonominin önemli bir kaynağının üretime katkı sağlaması anlamına gelmektedir.

Ülkeler bu kaynağın ekonomiye kazandırılması yönünde büyük çabalar sarf etmekte, gençliğe iş bulma konusunda büyük uğraş vererek politikalar geliştirmektedirler. Ülkemizde de işsizlik önemli bir sorun olup genç nüfusun iş bulması için büyük çabalar sarf edilmektedir. Bu çabalardan en değerli olanı mesleki eğitim uygulamalarıdır. Mesleki eğitimle öğrencilere bir mesleğe yönelik eğitim ve uygulamalar verilmektedir. Bu eğitim çalışmalarından birisi sanayi ve ticaretin ara eleman ihtiyacını karşılamakla görevli mesleki eğitimin diğer bir görevi de bir mesleğin öğretilerek kendi işini kurabilecek öğrencilere akademik ve mesleki bilgi ile donatılmasıdır. Genç nüfusun kendi işini kurarak üretime kanalize edilmesi oldukça önemli bir işlev olarak ifade edilmektedir.

Tam bu noktada mesleki eğitim gençliğinin girişimciliğe bakış açısı girişimci olmak isteyip istemediği önem kazanmaktadır. Bu çalışmada işsizliğin önlenmesinde önemli çözümlerden birisi olarak görülen girişimci olma konusunda mesleki eğitim alan öğrencilerin düşünce ve algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Anket uygulanarak yapılan çalışma, mesleki eğitim kurumlarından birisi olan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye MYO'da okuyan 242 öğrenciye uygulanmıştır. Anket verileri SPSS paket programında değerlendirilmiş, bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır. Anketin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ile birlikte hipotezler kurularak analizler yapılmıştır. Çalışma sonucunda mesleki eğitim alan üniversiteli gençliğin okuduğu programa göre girişimcilik algısının farklılık gösterdiği, öğrencilerin risk almaktan çekinmediği ve girişimci olmaya istekli olmalarına rağmen, daha çok bir işverene bağlı, garantili ve kamu ağırlıklı bir işte çalışmayı tercih edecekleri bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim, Genç Girişimci

THE PERCEPTİON OF ASSOCİATE DEGREE STUDENTS İN VOCATİONAL EDUCATİON: AN EVALUATİON OF OSMANİYE KORKUT ATA UNİVERSİTY

ABSTRACT

One of the most important problems of our time is unemployment. The fact that the person has the power to work or not, means creating a problem related to the livelihood for himself and not being able to use the resources that are available economically. From a personal perspective, it is clear that a person's inability to earn income has socio-cultural negative consequences. Unemployment in economic terms means that the labor factor, which is one of the production factors of the economy and which activates other production factors, is not channeled to production, the waste of resources is not used. The most important production potential of an economy in terms of labor is the young population that can work. At this point, the contribution of the young population to the economy and production means that both the individual and the families contribute to the production and that an important resource of the economy contributes to the production.

*Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye MYO, İşletme Yönetimi, Öğr. Gör., salimkoksal@osmaniye.edu.tr

Most countries make great efforts to bring this resource into the economy and develop policies by making great efforts for youth to find a job. Unemployment is an important problem in our country and great efforts are being made for the young population to find a job. The most valuable of these efforts is vocational training practices. Vocational education and training is given to students in a profession. One of these training activities is the vocational training which is in charge of meeting the need of intermediate staff of industry and trade and another task is to teach a profession and equip them with academic and professional knowledge. It is expressed as a very important function that the young population is channeled to production by establishing its own business.

At this point, it is important whether vocational youth viewpoint to entrepreneurship wants to be an entrepreneur. In this study, the thoughts and perceptions of the students who take vocational education about being an entrepreneur, which is seen as one of the important solutions in preventing unemployment, are tried to be measured. The study was applied to 242 students attending Osmaniye Vocational School, Osmaniye Korkut Ata University, which is one of the vocational education institutions. Survey data were evaluated in SPSS package program and the results were tried to be reached. In the evaluation of the questionnaire, descriptive statistics and hypotheses were established and analyzed. As a result of the study, it was found out that the perception of entrepreneurship differs according to the program of the university students who are receiving vocational education, although the students do not hesitate to take risks and they are willing to be entrepreneurs, they will prefer to work in a guaranteed and publicly dominated job.

Keywords: Vocational Education, Young Entrepreneur, Associate Degree

GİRİŞ

İşgücünün istihdamı günümüz ekonomilerinin en önemli sorunlarından birisidir. İşgücü ekonomik açıdan var olan kaynağın kullanılmaması anlamına da gelmektedir. Aslında işsizlik hem bireysel anlamda var olan üretim gücünü kullanarak üretime dönüştürmeyi engellerken, diğer yandan da çalışamayan insanların gelir yönünden gelirden yoksun olmalarına neden olmaktadır. İşsizlik ülke ekonomilerinin üretim faktörlerinden en önemlisi olarak ifade edilebilecek kaynağın üretime kanalize edilememesi, kullanılamaması, atıl kapasite ile var olan üretim gücünü kullanamayarak ekonominin eksik kapasite ile çalışması anlamına da gelmektedir.

Girişimcilik kavramsal olarak iş fikrine sahip olmak pazar fırsatlarını değerlendirmek mal veya hizmet üretimi yapmak üzere üretim faktörlerini bir araya getirme faaliyetleridir. Müteşebbis veya girişimci kavramı, ekonominin sahip olduğu dört üretim faktöründen birisi olan girişimci, ekonominin üretim kaynaklarını bir araya getirerek üretim yapan kişi olarak tanımlanmaktadır (Öner vd. 2016:180).

Girişimcilik çok eski dönemlerden beri hem dünyada hem de Ülkemizde önemi anlaşılan ve önemi gittikçe de artan bir konudur. Girişimcilik, toplumsal ihtiyaçları tespit ederek bu alanlara yatırım yapmak ve toplumsal geliri arttırma sürecidir. Yatırım istihdamı arttırmakta insanların gelirlerini yükseltmektedir. Böylece refah düzeyinde de artışa neden olan girişimcilik, yatırımların artmasını, çalışan işgücünün artması ve ekonominin büyümesi ve genişlemesini de sağlayan bir kavramdır(Türkoğlu vd., 2017:2). Girişimcilik toplumun kalkınmasında, refah düzeyinin artırılmasında önemli bir etkendir (Gümül vd., 2017:93).

Girişimcilik bugün işsizliğin önlenmesinde en önemli araçlardan birisi olarak görülmektedir. Bireylerin girişimci özelliklerine sahip olması ve girişimcilik düzeyinin yüksekliği yeni işletmelerin kurulması, yeni işlerin oluşması ekonomik gelişmeyi tetikleyen bir güç olarak görülmektedir (Maya vd., 2012:24).Tam bu noktada ekonominin lokomotifi

aynı zamanda da işsizliğin önlenmesinde önemli bir araç olarak görülen girişimciliğin geliştirilmesi, girişimciliğe karşı toplumun ve geleceğimizin teminatı olarak görülen, özellikle de mesleki eğitim alan gençlerin tutumu ve düşünceleri ile girişimciliğe ilgileri, girişimcilik algılarında etkili olan unsurların ortaya konması, gelecek dönemler için önem arz etmektedir. İşsizlik kaygısının çok yükseldiği, gelecek kaygılarının ağır derecede hissedildiği gençliğin alternatif iş bulma aracı olarak görülen ve desteklenen girişimcilik algısı hem iş bulma dolayısıyla kişisel gelirin artırılmasına katkı sağlaması hem de genç dinamik, üretken potansiyel olarak ekonomide önemli bir kaynak olarak görülen emek faktörünün tam kapasite değerlendirilmesi anlamına geleceğinden sosyo-ekonomik açıdan da önem arz etmektedir.

Meslek yüksekokulları mesleki eğitim veren ve mesleki eleman yetiştiren birimlerdir. MYO'ların temel amaçlarından birisi sanayinin ve ticaretin ara elaman yetiştirilmesinin sağlanmasıdır. Bunun yanında MYO'larında mesleki eğitim verilerek bir mesleği icra edebilecek bilgilerle donatılıp, ekonomik, ticari bilgilerle ticaret yapabilecek bireyler yetiştirilmesi de hedefler arasındadır.

Bu araştırmanın amacı mesleki bilgi ve birikimle donatılan öğrencilerin bir mesleği icra edebilmek, kendi işlerini kurmak, riske girmek gibi özellikleri bünyesinde barındıran girişimcilikle ilgili görüş ve düşüncelerinin ortaya çıkarılması ve girişimcilik algısını etkileyen faktörlerin araştırılması hedeflenmektedir. Öğrencilerin gelecekte hangi konumu hedefledikleri, girişimci olup olmamaları ile ücretli olarak bir işverene tabi olarak çalışmayı düşünüp düşündüklerinin açığa çıkarılmasına çalışılmıştır.

Bu çalışmada gençlerin girişimciliğe bakış açıları ve bu algıyı etkileyen faktörlerin ortaya konmasına çalışılacaktır. Bu kapsamda öğrencilerin görüş ve düşünceleri ile algılarının ölçülmesine yönelik olarak literatürde daha önce yapılmış anket soruları biraz daha geliştirilmiş ve öğrencilere anket hazırlanmıştır. Anketler Osmaniye MYO'da okuyan 242 öğrenciye uygulanmıştır.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Bu çalışma, üniversiteli gençliğin girişimcilik algısı ve gençliğin girişimci olup olmayacaklarına ilişkin görüş ve düşüncelerin ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Konuyla ilgili daha önceden aynı konuda veya yakın konularda birçok çalışma ve uygulama yapılmıştır. Konuyla ilgili daha önceden yapılmış çalışmaların bir kısmı aşağıda özetlenmiştir. Korkmaz (2012) "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği" adlı çalışmasında işletme bölümü öğrencilerinin girişimci kişiliğe sahip olup olmadıkları araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre, Bülent Ecevit Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin girişimci bir kişiliğe sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Canbaz vd.(2013) işletme ve muhasebe eğitimi alan üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesinde bölgesel farklılık etkisini incelemiştir. İki farklı bölge üniversitesindeki işletme ve muhasebe öğrencilerinin karşılaştırması yapılarak farklılıkların ortaya konması amacıyla yapılan çalışma sonucunda; öğrencilerdeki girişimcilik ruhu, bölge ve yanı sıra cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Aksay ve İplik (2014)'de yaptıkları çalışmada Girişimcilik eğilimi ölçeğinin (GET 2) Türkiye bağlamında değerlendirmesini yapmışlardır. Yazarlar çalışma kapsamında girişimcilikle ilgili bilgiler vererek girişimciliğin kişilerin kişisel özellikleri bakımından kişiler arasında farklılaştığından hareketle, girişimci kişilerin kişisel özelliklerinin değerlendirilmesi amacıyla oluşturulmuş Genel Girişimcilik Eğilimi (GET 2) ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliğini test etmeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda söz konusu ölçeğin bütünsel olarak güvenilir bir ölçek olduğu bulgusuna ulaşılırken alt detaylarda ölçeğin yetersizlikleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Güreşçi (2014) "Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat MYO Örneği" adlı çalışmada öğrencilerin girişimcilik eğilimi ölçülmeye çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmadan elde edilen genel sonuç öğrencilerin tamamının birer potansiyel girişimci olduğu yönündedir.

Akpınar ve Küçükgöksel (2015) tarafından yapılan "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı ve Girişimciliği Engelleyen Sebepler" adlı çalışmada Meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik algısı ile girişimci olmayı engelleyen unsurlar incelenmiştir. Üniversite ve yüksekokul öğrencilerinin genç nüfusun temsilcileri olduğu ve girişimcilik potansiyelinin de en yüksek olduğu kesim olarak ifade edilen çalışmada öğrencilerin girişimci olmak isteyip istememelerinin araştırılması hedeflenmiştir. Araştırma bulgularına göre bir işverene bağlı olarak çalışmak isteyenlerin oranı %72 olarak bulunurken serbest çalışmak isteyenlerin oranı %28 olarak bulunmuştur.

Öner vd.(2016) tarafından kaleme alınan ve "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Çarşamba Ticaret Borsası MYO Örneği" adlı çalışmada genç nüfusun istihdamın öneminden bahsedilerek, girişimcilik alternatif olarak değerlendirilmesi gereğinden yola çıkılmış, gençlerin teknik ve teorik olarak kendilerini yetiştirmeleri gereğine dikkat çekilmiştir. Çalışmada gençlerin potansiyel girişimci oldukları ve bu amaçla çalışmayı yaptıkları ifade edilmiş anketle öğrencilerin girişimcilik algısı ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda önlisans düzeyindeki öğrencilerin girişimcilik alglarının yüksek olduğu, girişimcilik eğilimine sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Bayraktar ve Karadeniz (2016) üniversite gençlerinin girişimcilik özelliklerini araştırmışlardır. Girişimcilik potansiyelinin değerlendirilmesini ifade ederek gençlerin girişimcilik eğilimlerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Manas Üniversitesi meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde yapılan uygulamada parametrik olmayan testler ile değerlendirmeler yapılarak, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve coğrafi özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Önlisans öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlenmesine yönelik bir diğer çalışma ise Topal ve Şahin (2017) tarafından yapılmıştır. Çalışmada MYO öğrencilerinin girişimci kişiliğe sahip olup olmadıkları araştırılmış, girişimciliğe etki eden faktörler ortaya konmaya çalışılmıştır. Anket uygulaması yapılan çalışmada güvenilirlik analizi ve geçerlilik analizi yapılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında ise tanımsal istatistikler verilerek, tek ve çift örneklem t testleri ile Kruskal-Wallis testleri yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin girişimcilik özellikleri ile ilgili başarıya inanma, risk alma, kendine güvenme, fırsatçılık ve dışa açıklık gibi özelliklerin öne çıktığı görülmüştür. Analiz sonucunda

öğrencilerin girişimcilik özellikleri ile yaş ve bölümler bakımından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN UYGULAMASI

2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

İşsizliğin yüksek olduğu, iş bulmanın gün geçtikçe daha da zorlaştığı çağımızda, alternatif çalışma imkanlarının tümünün değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin mesleki eğitimlerinin devamı olarak kendi işyerlerini açmaları, işyeri kurmaları, önemli bir işgücü politikasıdır. Bu kapsamda hem teorik olarak hem teknik anlamda bilgi yüklenen meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimci vasfıyla piyasaya çıkmaları hem kendileri açısından önemli bir olgu olarak değerlendirilirken, Ülkemizin var olan potansiyellerinin tam kullanımı, girişimci açığının kapatılması gibi sosyo-ekonomik konularda da yadsınamaz önemi kabul edilmektedir. Bu noktada meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilerin bir işverene tabi olarak ücretli çalışmayı mı istedikleri yoksa girişimci mi olmak istedikleri hem işsizliğin önlenmesi hem de işgücü planlaması bakımından büyük önem arz etmektedir. Bu çalışma genelde ülkemiz ekonomisi için önemli olan girişimcilik potansiyelinin araştırılması özelde ise bireysel olarak MYO öğrencilerinin gelecekte girişimciliğe bakış açılarının ölçülmesi ve girişimci olma düşüncelerinin ortaya konması amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye MYO öğrencileri üzerinden işlenmiştir. Öğrencilere girişimcilik algısını ölçmeye yönelik olarak anket hazırlanmış, Osmaniye MYO öğrencilerinden rastgele yöntemle 242 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma ankette doldurulan ifadelerle sınırlandırılmıştır. Ayrıca araştırmadaki örneklem sayısının 242 olması araştırmanın bir başka sınırıdır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye MYO'na kayıtlı yaklaşık 2200 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında bir meslek yüksekokulu seçilmesinin ana nedeni, meslek yüksekokulların bir mesleğe yönelik eğitim ağırlıklı müfredatları ve girişimciliğe biraz daha yakın olmaları hususudur. Osmaniye MYO'da açık bulunan birinci öğretim ve ikinci öğretimden rastgele yöntemle seçilen ve farklı akademik birimlerde okuyan 242 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın anket ölçeği, öğrencilerin girişimcilik algısını ölçmek amacıyla Korkmaz 2012'deki, Sarıtaş ve Duran (2017)'deki, Güreşçi (2014)'deki çalışmalarında kullandıkları anketlerden de yararlanılarak oluşturulmuştur. Anketler hazırlanırken soruların net anlaşılır ve konunun amacına hizmet edecek biçimde olmasına dikkat edilmiştir. Anketin anlaşılır olup olmadığını test etmek amacıyla öncelikle Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye MYO'da 2018-2019 eğitim öğretim yılında kayıtlı 30 öğrenciye uygulaması yapılarak geri dönüş alınmış ve görülen aksaklıklar düzeltilmiştir. Revize edilen yeni anketler bu kez rastgele yöntemle belirlenen 242 öğrenciye uygulanmıştır. Örneklem seçiminde gerekli hassasiyet gösterilerek evreni en iyi temsil etmesi ve yansız olması hedeflenmiştir. Bunun için

MYO içerisindeki akademik birimlere örneklem öğrenci sayılarıyla orantılı dağıtılarak anket uygulanmıştır.

Anket yapılan öğrencilerin soruları ve anketi doğru algıladıkları, ankete düşüncelerini yansıttıkları varsayılmıştır. Anket uygulaması sonucunda elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı aracılığıyla analize tabi tutulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Yapılan anket uygulaması kapsamında anketi dolduran kişilere demografik özellikleri kapsayan sorularla birlikte, girişimcilik algılarının ölçülmesine yönelik sorular sorulmuştur. Uygulanan anketin sonuçları bu bölümde paylaşılacaktır.

3.1. Betimleyici İstatistikler

Araştırmada tanımsal istatistik kapsamında detaylı frekans bilgileri aşağıdadır.

Tablo 1. Tanımsal İstatistiki Sonuçlar

Cinsiyet	**Frekans**	**%**	**Sınıf**	**Frekans**	**%**
Kadın	75	31,0	Birinci Sınıf	143	59,1
Erkek	167	69,0	İkinci Sınıf	99	40,9
Toplam	242	100,0	**Toplam**	242	100,0
Bölüm	**Frekans**	**%**	**Aile ikameti**	**Frekans**	**%**
İşletme	41	16,9	Büyükşehir	34	14,1
Muhasebe	42	17,4	İl Merkezi	102	42,3
Posta	40	16,5	İlçe merkezi	49	20,3
Makine	39	16,1	Köy/Belde	56	23,2
Elektrik	40	16,5	**Toplam**	241	100,0
İnşaat	40	16,5	**Anne Eğitim düzeyi**	**Frekans**	**%**
Toplam	242	100,0	Üniversite	15	6,2
Ailenin geliri	**Frekans**	**%**	Lise	43	17,8
0-1.000 TL	43	18,1	Ortaokul-İlkokul	159	66,0
1001-2.500 TL	124	52,1	Okuryazar değil	24	10,0
2.501-5.000 TL	54	22,7	Toplam	241	100,0
5.001'den fazla	17	7,1	**Baba Eğitim düzeyi**	**Frekans**	**%**
Toplam	238	100,0	Üniversite	28	11,7
Anne Mesleği	**Frekans**	**%**	Lise	64	26,7
Kamu çalışanı	8	3,3	Ortaokul-İlkokul	141	58,8
Kendi İşyeri	8	3,3	Okuryazar değil	7	2,9
İşçi	5	2,1	**Toplam**	240	100,0
Serbest	52	21,7	**Baba Mesleği**	**Frekans**	**%**
İşsiz	74	30,8	Kamu çalışanı	26	10,8
Emekli	7	2,9	Kendi İşyeri	28	11,7
Çiftçi	3	1,3	İşçi	55	22,9
Diğer	83	34,6	Serbest	36	15,0
Toplam	240	100,0	İşsiz	17	7,1
Kardeş Sayısı	**Frekans**	**%**	Emekli	49	20,4

Bir	8	3,4	Çiftçi	10	4,2
İki	50	21,0	Diğer	19	7,9
Üç	76	31,9	**Toplam**	240	100,0
4 ve daha fazla	104	43,7	**Öğrenci Ort. harcama tutar**	**Frekans**	**%**
Toplam	238	100,0	0-400 TL arası	128	53,1
Üniversite sonrası hangi işyerinde çalışmak ister	**Frekans**	**%**	401-750 TL arası	62	25,7
Özelde ücretli olarak	39	16,2	751-1.000 arası	30	12,4
Kendime ait işyerinde	77	32,0	1.001'den fazla	21	8,7
Kamu Kuruluşunda	120	49,8	**Toplam**	241	100,0
Aileme ait işyeri	5	2,1	**Hiç işte çalıştın mı?**	**Frekans**	**%**
Toplam	241	100,0	Hayır. Hiç çalışmadım	76	31,5
Aile hangi ilde ikamet ediyor	**Frekans**	**%**	Evet. Kendi işyerim var/vardı	17	7,1
Osmaniye	137	56,6	Evet ücretli çalıştım	148	61,4
Osmaniye Komşu ilde	73	30,2	**Toplam**	241	100,0
Diğer illerde	32	13,2	**Ailede iş kuran devam ettiren birisi var mı?**	**Frekans**	**%**
Toplam	242	100,0	Evet	64	26,4
			Hayır	178	73,6
			Toplam	242	100,0

Betimleyici istatistiktik sonuçlarına göre cinsiyet dağılımında ise %69 erkeklerin ankete katılımının daha fazla olduğu söylenebilir. Ankete katılan öğrencilerinin ailelerinin büyük bir kısmının (%42,3) il merkezlerinde oturduğu ve ankete katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Osmaniye'de oturduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin gelirleri analiz edildiğinde 1001-2.500 TL aralığında (%52,1) gelir elde ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin ortalama harcama tutarları sorulduğunda büyük çoğunluğun 0-400 TL aralığında cevap verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin okul sonrasında nasıl bir işyerinde çalışmayı düşündükleri ile ilgili soruya %49,8'i kamu kuruluşlarında, %16,2'si ise özelde ücretli olarak, kendisine ait işyerinde çalışanların oranı ise %32 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kamu veya özelde ücretli olarak çalışmayı düşündükleri görülmektedir (%66). Öğrencilerin büyük çoğunluğunun daha ücretli olarak bir işyerinde çalıştıkları görülmektedir(%61,4). Öğrencilerin ailelerinde de işyeri kurup devam ettiren sayısı bir hayli düşük gözükmektedir(%26,4).

Tablo 2. Likert Tipi Soruların İstatistiki Sonuçları

İFADELER	N	ORT
Bir işin fırsatlar sunması, emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir.	242	3,0785
Kendi işimi kurabilirim.	239	2,2636
Farklı işler yapabilecek enerjiyi kendimde buluyorum.	241	2,0788
Arkadaşlarıma değişik iş projelerinden söz ederim.	242	2,5826
Yeteneklerimi uygulayabilecek alanlar oluştururum.	240	2,3000
Arkadaşlarımdan gelen bazı projelere katılmaktan çekinmem.	241	2,2033
Kararlarımla hayatımı şekillendirebileceğimi düşünüyorum.	241	1,8423
Risk almaktan çekinmem.	242	2,3058
Yeni bir şeyleri deneme imkânı veren projeler üzerinde çalışmayı severim.	242	2,1198
Karşıma çıkan fırsatları değerlendirebilirim.	241	1,9544
İş konusunda gelecekle ilgili etkili kararlar alabilirim	242	2,1736
Geleceği görerek ona dönük hazırlıklar yapabilirim	242	2,2438
Yeni bir perspektiften bakmama imkân sağlayan proje ve işlerle uğraşırım.	242	2,5165
İşlerimde kendi kararlarım etkilidir.	242	2,2438
Bir işyeri kurup devam ettirebilecek güveni kendimde buluyorum.	242	2,1736
Kendi işimin sahibi olmak en büyük idealimdir.	242	2,2066
Girişimci olmaktan ziyade kariyer olanağı olan, sürekli ve garantili bir işi tercih ederim.	242	2,3182
Kamu sektörü bana göre değildir.	241	3,3693
Belirli bir ücretle çalışmaktansa kendi fikirlerimi hayata geçirecek işleri tercih ederim.	239	2,4979
Garantili ve sürekli bir iş benim işimdir.	241	2,1411
Bir girişimci olarak başarılı olmamın çok zor olduğuna inanıyorum.	242	3,1405
Ne yapacağımı başkalarının karar vermesine bırakırım.	242	3,9628
Girişimci olmak isterim.	242	2,2149

Likert tipi sorularda ifadelere verilen cevapların ortalamaları yukarıdadır. İfadelere verilen cevaplar **"1-Kesinlikle Katılıyorum, 2-Katılıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılmıyorum, 5-Kesinlikle Katılmıyorum"** şeklindedir.

Buna göre doğrudan girişimcilik algısına ölçemeye yönelik "Girişimci olmak isterim" sorusunun ortalaması 2,2149'dur. Bu değer katılıyorum ile fikrim yok arasında bir değerdir. Aynı şekilde memur olma isteklerini ölçmek için "Kamu sektörü bana göre değildir" sorusunun ortalaması 3,3693 olarak tespit edilmiştir. Bu soruda öğrencilerin "fikrim yok ile katılmıyorum" arasında kaldıkları görülmektedir. Ankete katılanların girişimci olmaktan ziyade garantili iş tercih etmeleriyle ilgili soruya "katılıyorum ile fikrim yok" arasında bir cevap verdikleri görülmektedir. Girişimcilikte en önemli şey risktir. Bu kapsamda öğrencilerin risk almaktan çekinmemeleriyle ilgili soruya "katılıyorum ile fikrim yok" arasında cevap verdikleri gözlemlenmiştir.

Katılımcılar likert tipi soruların tamamına ilişkin ifadelerde cevapların ortalaması 2,5611 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre girişimcilik algısına ilişkin ifadelere katılıyorum

cevabı ile fikrim yok cevabı arasında bir görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir. Buradan öğrencilerin girişimcilik olma düşüncülerinin net olmadığı, girişimcilik eğilimi noktasında kararlı olmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin kendi başlarına iş-girişim yapmalarında belirleyici faktörlerden birisi de kendi kararlarını kendilerinin verip vermediği hususudur. Bu noktada öğrencilerin karar alırken "Ne yapacağımı başkalarının karar vermesine bırakırım" önermesine katılmadıkları tespit edilmiştir.

4.2. Verilerin Analizi

Güvenilirlik Analizi

Öncelikle, anket sorularının uygulanan tüm öğrenciler tarafından aynı şekilde anlaşılabilir olup-olmadığını ölçmek amacıyla araştırma verileriyle güvenilirlik analizi yapılmıştır. Anketin genel güvenilirlik testi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,904 olarak bulunmuştur.

Bu katsayı değeri (Cronbach's Alpha) ≥0.9 olduğundan ölçek mükemmel derecede bir ölçek olarak ifade edilmektedir (Kılıç, 2016:47)

Tablo 3. Ölçek Güvenilirliği Analiz Sonuçları

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,904	23

Normal Dağılım Analizi

Çalışma kapsamında normallik varsayımı altında analizler yapabilmek için ölçeğin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçeğin normal dağılım analiz sonuçları aşağıdadır.

Tablo 4. Normal Dağılım Analiz Sonucu

	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Likertort	,087	242	,000	,950	242	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Normalite testi verilerin normal dağılmadığını göstermektedir. Ancak uygulamada non-parametrik verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin saptanması için sadece bu test ile yetinilmemekte, Kurtosis ve Skewness değerlerine bakılarak verinin normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmaktadır. Verideki tüm değişkenler için, Skewness ve Kurtosis değerleri -2,0,+2,0 güven sınırları içindeyse, veri normal dağılıyor kabul edilebilir (TABACHNİCK, B. G., & FİDELL, L. S. (2013). Çalışmada verilerin, Skewness değeri 0,857 ve Kurtosis değeri 1,630 olduğundan güven sınırları içerisinde normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri ve Hipotez Testleri

Tablo 5. Hipotezleri ve Hipotez Testleri Sonuçları

Hipotez	Hipotez testi	Sig. değeri	Sonuç
H_1 : Öğrencilerin cinsiyetleri ile program türleri arasında bir ilişki vardır.	Ki-kare	0,000	Öğrencilerin cinsiyetleri ile okudukları programları arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir
H_2: Öğrencilerin okuduğu program ile girişimcilik algısı arasında bir farklılık vardır.	Anova	0,054	Buna göre öğrencilerin girişimcilikle ilgili algıları, girişimcilik bakış açıları öğrencilerin okuduğu bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermediği gözlemlenmiştir.
H_3 : Öğrencilerin cinsiyetine göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	t-testi	0,021	Öğrencilerin girişimcilik algıları bayan ve erkek öğrenciler arasında farklılık göstermektedir.
H_4 : Öğrencilerin daha önceden bir işte çalışıp çalışmadıkları ile girişimcilik algısı arasında bir farklılık vardır.	Anova	0,024	Öğrencilerin daha önce bir işte çalışıp çalışmadıkları (ücretli, kendi işyeri veya hiç çalışmaması) ile girişimcilik algıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tabloda %5 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

5. SONUÇ

Bu çalışmada mesleki eğitimin en önemli birimlerinden birisi olan meslek yüksekokullarındaki öğrencilerin girişimcilikle ilgili algıları ile girişimcilik olma düşüncelerinin ortaya konması amaçlanmış ve konu Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye MYO öğrencileri üzerinden araştırılmıştır. Çalışma kapsamında bu amaçla çeşitli istatistiki veriler elde edilerek sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin girişimcilikle ilgili algılarını ölçmek için çeşitli tanımlayıcı istatistiki veriler elde edilmiş ve konuyla ilgili çeşitli hipotezler kurularak test edilmiştir.

Öğrencilere yapılan anket sonuçlarına göre MYO bünyesinde 6 farklı bölümde katılım olduğu ve katılımın bölümler arasında birbirine yakın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri bakımından %52,1'inin 1.001-2.500 TL arası gelir düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin %69'u erkeklerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %53,1'inin 0-400 TL aralığında harcama yaptıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin %49,8'inin kamu kuruluşlarında ücretli olarak çalışmak istedikleri %16,2'inin de özelde ücretli olarak çalışmak istedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Buradan kamu-özel ücretli olarak çalışmak isteyenlerin oranının %66 olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda öğrencilerin büyük çoğunluğunun girişimciliği değil de kamu veya özelde ücretli olarak bir işverene bağlı olarak çalışmayı düşündükleri sonucu çıkarılabilir. Yapılan ankette katılımcıların ailelerinin büyük çoğunluğunun Osmaniye ve çevre illerinde oturdukları görülmüştür. Girişimcilikle ilgili referans olabilecek bir diğer bilgi de öğrencilerin ailelerinde iş kurup devam ettiren birey olup olmadığıdır. Öğrencilerin verdiği

cevaplara göre öğrenci ailelerinde iş kurup devam ettiren birey sayısı bir hayli düşük gözükmektedir (%26,4). Dolayısıyla ailesinde girişimci olmayanların oranı %73,6 olarak tespit edilmiştir. Bu durum ailenin de büyük çoğunluğunun kendi işyeri olmayıp ücretli olarak bir yerde işverene bağlı olarak çalıştığını göstermektedir.

Araştırmada kullanılan ölçekle ilgili güvenilirlik ve normallik testleri yapılmış ve ölçeğin Cronbach's Alpha değerinin 0,904 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Analizlerin yapılması dağılımın normal olup olmadığı önem taşıdığından normallik testi yapılmış ve verilerin normal dağıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin cinsiyetleri ile program türleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Farklı programlarda okuyan öğrencilerin girişimcilikle ilgili algıları, girişimcilik bakış açıları öğrencilerin okuduğu bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermediği gözlemlenmiştir. Anket uygulanan öğrencilerin girişimcilik algıları cinsiyet yönünden farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin daha önce bir işte çalışıp çalışmadıkları (ücretli, kendi işyeri veya hiç çalışmaması) ile girişimcilik algıları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak; bu araştırmada gelecekte iş sahalarına ve işgücüne katılacak olan gençliğin girişimci olma isteklerinin zayıf olduğu, daha çok kamu veya özelde bir işverene bağlı, ücretli olarak çalışmak isteyen öğrencilerin bir hayli fazla olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum gençliğin gelecekte kendi işyerini kurmak fikrinden ziyade ücretli olarak çalışabilecekleri bir işyeri arayabilecekleri öngörüsünü kuvvetlendirmektedir.

Bu kapsamda gençliğin girişimcilikle ilgili iş fikri geliştirme, işsizliğe alternatif bir çözüm olarak girişimciliği özendirme faaliyetlerinin arttırılması ve eğitim-öğretim faaliyetlerinde girişimci bireyler yetiştirme eğitimlerinin daha fazla işlenmesi ve verilmesi gerekmektedir. Bu anlamda ilköğretimden başlayarak eğitimin her aşamasında öğrencilere iş fikri geliştirme, girişimci olma eğitimleri verilmelidir. Toplumsal anlamda aileden başlayan okulla desteklenen bir girişimci eğitimi, girişimci bireyler yetiştirilmesi bakımından önem arz etmektedir. Ailelerin yetişen gençliği küçük yaşlardan itibaren girişimci olarak motive etmeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akpınar T., Küçükgöksel, N. Ç.,(2015), Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı Ve Girişimciliği Engelleyen Sebepler, Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 01(1), 13-19.
- Aksay, B., İplik, E. (2014), Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinin (Get 2) Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(2), 199-210.
- Bayraktar, B, Karadeniz, G . (2016). Üniversite Gençlerinin Girişimcilik Özelliklerinde Etkili Olan Faktörler. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5 (5), 59-73. Retrieved from http://dergipark.gov.tr/mjss/issue/40508/485491.
- Canbaz, M., Çankır, B., Çevik, E., (2013), İşletme ve Muhasebe Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesinde Bölgesel Farklılık Etkisi, Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi, 1(3), 229-248.

- Gümül, F, Çalık, A, Kurt, H . (2017). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini İncelemeye Yönelik Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19 (2), 91-107. Retrieved from http://dergipark.gov.tr/akusosbil/issue/34128/377512
- Güreşçi, E., (2014), Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat MYO Örneği, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(1), Journal of Entrepreneurship and Development.
- Kılıç S., (2016), Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı, Journal of Mood Disorders (JMOOD), 6(1):47-48.
- Korkmaz O., (2012), Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, XIV(II) 209-226.
- Maya, Ç,İ, Uzaman E, Işık, H., (2012) Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Farklı Kaynaklardan Algıladıkları Sosyal Desteğin Yordaması, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (7:1) Journal of Entrepreneurship and Development.
- Öner, B, Kahyaoğlu, M, Çelenli Başaran, A. (2016). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Çarşamba Ticaret Borsası MYO Örneği. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (57), 178- 189. Retrieved from http://dergipark.gov.tr/abuhsbd/issue/32967/366355.
- Sarıtaş, A.,Duran, G.,(2017), Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 147-165.
- Şahin, H., Topal, B., (2017), Ön Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Dumlupınar Üniversitesi Örneği, 8. Uluslararası Girişimcilik Kongresi, 14-16 Temmuz, 957-973.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Türkoğlu, T., Tetik, S., Açıkgöz, A. (2017), Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri İle Girişimci Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Journal of Yasar University, 12/45, 1-13.

"YEMEK" VE "MUTFAK" OLGULARINA İLİŞKİN ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİNİN METAFORİK ALGILARI

Melahat YILDIRIM SAÇILIK*
Kadir BAYSAL**

ÖZET

1980'lerden bu yana, farklı zihinsel imgelere açık, soyut kavramlar üzerinde çeşitli kesimlerin algılarını belirlemeye yönelik metafor araştırmaları yürütülmüştür. Bu araştırmalar, söz konusu soyut kavramların kişiler tarafından nasıl anlaşıldığını ortaya koyma ve buna bağlı olarak bu kavramlarla ilgili faaliyetlerde bilgi alışverişi ve etkin iletişimi sağlama açısından faydalı olabilmektedir. Bu doğrultuda turizm sektöründe ara eleman olarak yetiştirilen aşçılık, ikram hizmetleri bölümlerinde öğrenim gören önlisans öğrencilerinin turizmle ilgili zihinsel imgelerini ortaya çıkarmak önemlidir. Bu amaçla hazırlanan bu çalışmada aşçılık ve ikram hizmetleri önlisans düzeyindeki öğrencilerin yemek ve mutfak ilgili metaforik algıları belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmada önlisans öğrencilerinden ilk önce *"Yemek benim için ..... gibidir. Çünkü ....."* ifadesini ve daha sonra *"Mutfak benim için ..... gibidir. Çünkü ....."* ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre önlisans öğrencileri "yemek" olgusuna ilişkin 80 ve "mutfak" olgusuna yönelik 89 metafor üretmişlerdir. "Yemek" ve "Mutfak" olgularına yönelik olarak önlisans öğrencilerinin metaforik sınıflandırması beş farklı boyuta indirgenmiştir. Bu boyutlar: psikolojik algı; gelişim aracı algısı, sosyolojik algı, canlı ve somut varlık algısı ve eylem algısı olarak sınıflandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yemek, Mutfak, Metafor, Turizm, Aşçılık ve İkram Hizmetleri Bölümü, Önlisans Öğrencileri

METAPHORIC PERCEPTIONS OF ASSOCIATE STUDENTS ABOUT "FOOD" AND "CULINARY" PHENOMENONS

ABSTRACT

Since the 1980s, metaphor studies have been conducted to determine the perceptions of various groups on abstract concepts that are open to different mental images. These researches can be useful in terms of revealing how these abstract concepts are understood by the individuals and accordingly providing information exchange and effective communication in the activities related to these concepts. In this respect, it is important to reveal the mental images of the associate degree students who are educated in the tourism sector as an intermediate staff in the cooking and catering services department. In this study, culinary metaphoric perceptions of associate degree students of cooking and catering services were determined. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. In the research, associate degree students were asked to complete the expression *" Food is like …… because ……."* and *"Cuisine is like ..... because ....."*. Content analysis technique was used in the analysis of the obtained data. According to the research findings, associate students produced 80 metaphors for the "food" phenomenon and 89 metaphors for the "cuisine" phenomenon. For the "food" and "cuisine" phenomenon, the metaphoric classification of associate degree students has been reduced to five different dimensions. These dimensions were classified as psychological perception; perception of development tool, sociological perception, perception of living and tangible assets and perception of action.

Keywords: Food, Cuisine, Metaphor, Cooking and Catering Services Department, Associate Students

*Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Erdek MYO, Dr. Öğr. Üy.
**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-, Marmaris TMYO, Öğr. Gör.,kadirbaysal@mu.edu.tr

GİRİŞ

Yemekler bir kültürün maddi unsurlarının başında gelir ve insanların beslenme ihtiyacını karşılayan araçlardır. Ulusların kültürel özellikleri yemeklerin hazırlanmasında, pişirilmesinde ve sunumunda farklılıkların oluşmasının ana nedenidir. Söz konusu yemek kültüründeki bu farklılıklar "mutfak" olarak nitelendirilmektedir. Bireysel ihtiyaçtan doğarak toplum kültürünün bir parçası olan yemek ve bu kültürün yansıtılmasına aracı olan mutfağın yaşatılabilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekir.

Kültürel sürdürülebilirlikte yemek ve mutfak kavramlarının genç kuşaklar tarafından benimsenmesi ve devam ettirilmesi kültürün yok olmaması adına büyük önem arz etmektedir. Bu gerekçeden yola çıkarak çalışmada yemek ve mutfağa gönül vermiş ve eğitimini almakta olan aşçılık ve ikram hizmetleri öğrencilerinin yemek ve mutfak kavramlarına ilişkin bakış açılarını ve kendilerinde yarattığı duyguları metaforik söylemlerle betimlemeleri istenmiştir. Metaforik tanımlamalardaki betimlemeler bireysel farklılıklardan toplumsal farklılıklara, toplumsal farklılıklardan kültürel farklılıklara göre çeşitlilik göstermiştir.

1. YEMEK VE MUTFAK OLGULARI

Biyolojik olarak ihtiyaç olmanın ötesinde kültürel ve simgesel anlamlarla yüklü olan yemek ve buna bağlı olarak gelişen yemek kültürü toplumları birbirinden farklılaştıran etmenleri içermektedir (Gürhan, 2017:1204). Yemek sadece biyolojik bir eylem değildir. Yiyeceklerin üretimi, taşınması, depolanması ve tüketimi sürecinde oluşan farklı toplumsal birliktelikler ve ritüeller kültürün beslenme konusundaki önemini ortaya koymaktadır. Tüm beden ve ruhî farkların kaynağı beslenme ve gıda rejimindeki farktır. (Beşirli, 2010:159-161). Yemek bireysel ve toplumsal yönleri olan ve birçok sair etkileyicisi olan bir kültürel unsurdur. İnsan fizyolojik yapısı itibariyle yemekle doğrudan ilgisi olduğu gibi sosyal yönüyle de yaşadığı kültürün etkisi altında bir yemek anlayışına sahiptir. Hülasa yaşanan fiziki ve kültürel coğrafya yemek kültürünü etkilemektedir. Hayat şeklindeki değişme ve dönüşüm yemek kültürünün de değişmesine sebep olmaktadır (Çetin, 2006: 108).
Yemek bireysel bir nitelik taşımakla birlikte toplumsal niteliğe de dayanmaktadır. Yemeğin toplumsal işlevleri İngiliz Antropolog Bronislaw Malinowski tarafından sekiz fonksiyona ayırmıştır (Gökdemir, 2005:5):

1. Statü Simgesi Olarak Yemek,
2. Dostluk, Arkadaşlık ve İletişim Aracı olarak Yemek,
3. Hediyeleşerek Paylaşmada Yemek,
4. Ziyafetler ve Festivallerde Eğlence Aracı Olarak Yemek,
5. Törenlerde Sunulan Yemek,
6. Toplumsallaştırma Aracı Olarak Yemek, ,
7. Ailenin Yüceltilmesinde ve Üstün Tutulmasında Yemek,
8. Turizm Yoluyla Ülkelerin Yaklaşmasında Aracı Olarak Yemek.

Mutfakların şekillenmesinde rol oynayan bu toplumsal fonksiyonlar, aslında yemeğin farklı amaçlar ve işlevlerle hayatımızda yer aldığının bir göstergesi olarak nitelendirilebilir.

1. Metafor

Birçok araştırmacı tarafından metafor, dilsel bir araç olarak nitelendirilmektedir. Palmquist (2001: 24), "konuşmacıların ve yazarların bir yaşantı alanından diğerine geçiş ya da karşılaştırma amaçlı iki farklı fikri ilişkilendirerek, iki nesnenin veya kavramın birbirine bağlandığı, genellikle süslü bir dil şeklinde düşünülen dilsel bir araç" şeklinde tanımlamıştır. Yob (2003: 134) ise metaforu, "bir kişinin alışılmışın dışında, anlaşılması zor, soyut ya da teorik bir kavramı anlamada ve açıklamada kullanılan" bir araç olarak betimlemiştir. Doğan ve Üngüren (2010), metaforları doğru kullanabilmenin önemine değinerek etkili metaforlar geliştirebilmenin koşullarını sıralamışlardır. Bu kapsamda ilk olarak metafor geliştirmedeki amacın ne olduğunun belirlenmesi, metaforun hedef aldığı ya da ilgilendirdiği tarafların çok iyi tanınması, metaforun ne zaman kullanılacağının çok iyi bilinmesi ve metaforun yapı taşları olarak semboller kullanılması gerekmektedir.

Etkili bir şekilde kullanılan metaforların birçok faydası söz konusudur. Çünkü metaforlar, bir durum ya da ortamı tanımlarken binlerce sözcüğe eşdeğer zihinsel bir resim yaratmaktadır. Bu da onları çok güçlü ve etkili iletişim araçları haline getirmektedir (Sackmann, 1989'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2011: 208).

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntem

Araştırmanın amacı, Aşçılık ve İkram Hizmetleri programlarında öğrenim gören önlisans öğrencilerinin "mutfak" ve “yemek” olgularına yönelik sahip oldukları algıları metaforlar yoluyla ortaya çıkarmak ve bu metaforları kavramsal kategoriler altında toplamaktır. Amaca yönelik olarak bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 72).

3. Araştırmanın Örneklem

Araştırmanın evrenini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Alan araştırmasında kolayda örneklemi kullanılarak Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulu “Aşçılık” ve “İkram Hizmetleri” bölümlerindeki öğrencilerden veri toplanmıştır. Örneklemin % 26,7’si (40 öğr.) ikram hizmetleri öğrencilerinden, %73,3’ü (110 öğr.) Aşçılık öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklemi oluşturan 150 öğrencinin % 52.7’ si (79 öğr.) kız öğrencilerden; % 47.3'si ise (71 öğr.) erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

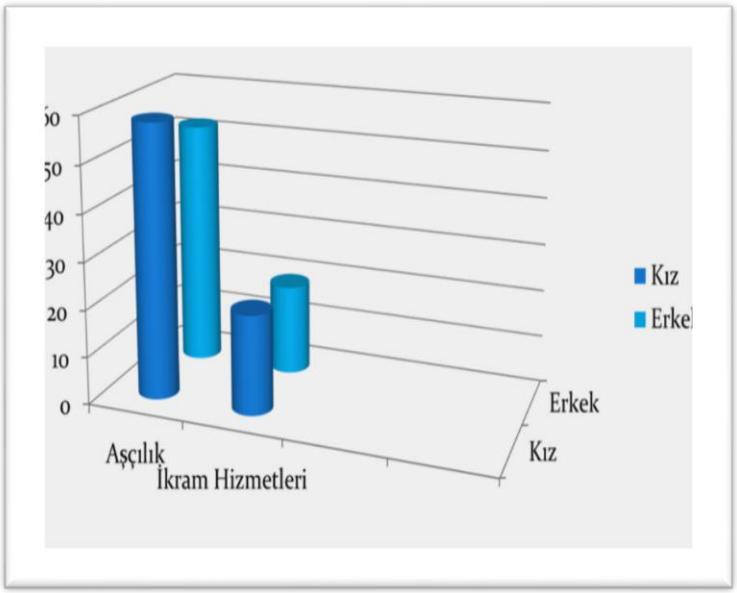

Şekil 1: Araştırma Örneklemi

3.1. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan öğrencilere çeşitli metafor örnekleri sunmak suretiyle metafor analizi yönteminin ne olduğu ve faydaları hakkında bilgi verilmiştir. Verilerin Toplanması amacıyla araştırmaya katılan önlisans öğrencilerine "mutfak" olgusuna ilişkin sahip oldukları metaforları belirlemek amacıyla *"Mutfak benim için .....gibidir. Çünkü ..... "* şeklindeki ifadeyi tamamlamaları istenmiştir. "Yemek" olgusuna ilişkin sahip oldukları metaforları belirlemek amacıyla *"Yemek benim için ..... gibidir. Çünkü ..... "* şeklindeki ifadeyi tamamlamaları istenmiştir. Öğrenciler sadece bir metaforla sınırlandırılmamış, birden fazla metafor üretmeleri hususunda serbest bırakılmıştır. Öğrencilere ilgili konulara ilişkin metaforlarını yazmaları için 20 dakika süre verilmiş ve öğrencilerin kendi el yazılarıyla doldurdukları bu kâğıtlar araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

3.2. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi için içerik analizi tekniği kullanılmıştır İçerik analizi, seçici, sınıflandırıcı ve nicelleştirici bir yöntem olarak salt bir betimleme ve tasvir aracı ya da tekniği değil, aksine çıkarım yapma yoluyla sosyal gerçeğin belirli boyutlarını araştıran bir yöntemdir (Gökçe, 2006: 19). İçerik analizinde temel amaç, araştırma sonucunda elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için yapılan işlem ise, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227). Öğrencilerin üretmiş olduğu metaforlar incelenerek bu metaforlar konusu, kaynağı ve konu ile kaynak arasındaki ilişkinin kurulması bakımından değerlendirilmiştir.

"Mutfak" ve "Yemek" olgularına ilişkin geliştirilen metaforların analiz edilmesi beş aşamada gerçekleştirilmiştir. *Birinci aşamada;* öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar alfabetik

şekilde sıraya konulmuştur. *İkinci aşamada;* öğrencilerin üretmiş olduğu metaforlar incelenerek bu metaforlar, *konusu, kaynağı* ve *konu ile kaynak arasındaki ilişkinin kurulması* bakımından değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda 150 öğrenci tarafından üretilen "mutfak" olgusuna ilişkin 89 metafor ve "yemek" olgusun ilişkin 80 metafor listelenmiştir. *Üçüncü aşamada;* "mutfak" ve "yemek" olgularına yönelik öğrencilerin üretmiş olduğu metaforlar ortak özellikleri bakımından incelenmiştir. Öğrencilerin metaforun konusu ile kaynağı arasında kurduğu ilişkiden yola çıkılarak, bu metaforların "mutfak" ve "yemek" olgularını nasıl kavramsallaştırdığına bakılmış ve metaforlar belli bir kodla kodlanmıştır Daha sonra bu kodlar, 5 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Dördüncü *aşama;* araştırmanın geçerliğini ve güvenirliğini sağlama aşamasıdır. Nitel bir araştırmanın geçerliğinin önemli ölçütlerinden biri; toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 257). Bu doğrultuda çalışmanın gerek veri toplama aşaması ve gerekse veri analizi aşamaları ayrıntılı bir şekilde sunulmuş; özellikle üretilen metaforların temsil ettiği kategorilerin nasıl oluşturulduğuna dair yeterli bilgiler verilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan önlisans öğrencilerinin "yemek" ve "mutfak" olgularına yönelik ürettikleri metaforlar ve bu metaforların oluşturduğu kategoriler sunulmuştur.

4.1. Önlisans Öğrencilerinin "Yemek" ve "Mutfak" Olgularına Yönelik Metaforları

Araştırmaya katılan Aşçılık ve İkram Hizmetleri programlarında öğrenim gören önlisans öğrencileri yemek olgusuna yönelik 80 metafor ve mutfak olgusuna yönelik 89 metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar, frekansları ve yüzdeleri ile birlikte Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Önlisans Öğrencilerinin "Yemek" Olgusuna İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Sıra	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)	Sıra	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
1.	Hayat	14	17.50	**41.**	Futbol	1	1.25
2.	Aşk	11	13.75	**42.**	Gelir Kaynağı	1	1.25
3.	Yaşam Tarzı	9	11.25	**43.**	Gereksiz Detay	1	1.25
4.	İhtiyaç	6	7.50	**44.**	Gezmek	1	1.25
5.	Mutluluk	6	7.50	**45.**	Göztepe	1	1.25
6.	Tutku	6	7.50	**46.**	Hayatın Bir Parçası	1	1.25
7.	Nefes	5	6.25	**47.**	Hazine	1	1.25
8.	Sanat	4	5.00	**48.**	Heyecan	1	1.25
9.	Sevgi	3	3.75	**49.**	Hobi	1	1.25
10.	Arkadaş	3	3.75	**50.**	İnsan Yetiştirmek	1	1.25
11.	Vazgeçilmezlik	3	3.75	**51.**	Kimlik	1	1.25
12.	Yaşam Kaynağı	3	3.75	**52.**	Kimlik	1	1.25

13.	Benzin	2	2.50	**53.**	Kulaklık	1	1.25
14.	Hayat Felsefesi	2	2.50	**54.**	Makyaj	1	1.25
15.	Keşif	2	2.50	**55.**	Maytap	1	1.25
16.	Kumar	2	2.50	**56.**	Motivasyon	1	1.25
17.	Para	2	2.50	**57.**	Mucize	1	1.25
18.	Resim	2	2.50	**58.**	Mutluluk Aracı	1	1.25
19.	Zirve	2	2.50	**59.**	Mutluluk Veren Çocuk	1	1.25
20.	Ağırlık	1	1.25	**60.**	Müzik	1	1.25
21.	Annem	1	1.25	**61.**	Oksijen	1	1.25
22.	Araba	1	1.25	**62.**	Oyun	1	1.25
23.	Araç	1	1.25	**63.**	Özelim	1	1.25
24.	Arzu	1	1.25	**64.**	Özgürlük	1	1.25
25.	Ay	1	1.25	**65.**	Patlamış Mısır	1	1.25
26.	Bağımlılık	1	1.25	**66.**	Paylaşmak	1	1.25
27.	Basamak	1	1.25	**67.**	Rutin	1	1.25
28.	Bebeğim	1	1.25	**68.**	Sadece Yemek(	1	1.25
29.	Beşiktaş	1	1.25	**69.**	Sanatsal Bir Faaliyet(	1	1.25
30.	Bir Ruhtan Öte	1	1.25	**70.**	Sevgili(	1	1.25
31.	Çocukluk	1	1.25	**71.**	Sıkıcı Düşünceler	1	1.25
32.	Çölde Su	1	1.25	**72.**	Sigara Altı	1	1.25
33.	Dinlenmek	2	1.25	**73.**	Sorumluluk	1	1.25
34.	Doping	2	1.25	**74.**	Spor	1	1.25
35.	Doymanın Öznesi	2	1.25	**75.**	Survivor	1	1.25
36.	Dünya	2	1.25	**76.**	Terapi	1	1.25
37.	Düşünceler	1	1.25	**77.**	Terk Edilmiş Şehir	1	1.25
38.	Ekmek	1	1.25	**78.**	Topuklu Ayakkabı(	1	1.25
39.	Erkek	1	1.25	**79.**	Yağmur	1	1.25
40.	Fotoğraf	1	1.25	**80.**	Zaaf	1	1.25
				TOPLAM		**80**	**100**

Tablo 2: Önlisans Öğrencilerinin "Yemek" Olgusuna İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Adedi	Metafor Frekansı	Yüzde (%)
1. Psikolojik Algı Olarak Yemek	Aşk(11), Mutluluk(6), Tutku(6), Nefes(5), Sevgi(4), Arzu(1), Doymanın Öznesi(1), Gereksiz Detay(1), Heyecan(1), Hobi(1), Makyaj(1), Mutluluk Aracı(1), Mutluluk Veren Çocuk(1), Sıkıcı Düşünceler(1), Terapi(1), Zaaf(1)	**16**	**43**	**20.00**
2. Gelişim Aracı Algısı Olarak Yemek	Yaşam Tarzı(9) İhtiyaç(6), Sanat(5), Keşif(2), Para(2), Annem(1), Basamak(1),	**12**	**31**	**15.00**

	Çocukluk(1), Dünya(1), Düşünceler(1), İnsan Yetiştirmek(1), Sanatsal Bir Faaliyet(1),			
3. Sosyolojik Algı Olarak Yemek	Hayat(14), Arkadaş(3), Vazgeçilmezlik(3), Yaşam Kaynağı(3), Hayat Felsefesi(2), Zirve(2) Hayatın Bir Parçası(1), İnstegram(1), Kimlik(1), Motivasyon(1), Mucize(1), Müzik(1), Özelim(1), Özgürlük(1), Paylaşmak(1), Rutin(1), Sevgili(1), Sorumluluk(1)	**18**	**39**	**22,50**
4. Canlı ve Somut Varlık Algısı Olarak Yemek	Benzin(2), Resim(2), Ay(1), Araba(1), Araç(1), Bebeğim(1), Beşiktaş(1), Bir Ruhtan Öte(1), Çölde Su(1), Ekmek(1), Erkek(1). Fotoğraf(1), Futbol(1), Göztepe(1), Hazine(1), Kulaklığım(1), Maytap(1), Oksijen(1), Patlamış Mısır(1), Sadece Yemek(1), Sigara Altı(1), Topuklu Ayakkabı(1), Yağmur(1).	**23**	**25**	**28,75**
5. Eylem Algısı Olarak Yemek	Kumar(2), Ağırlık(1), Bağımlılık(1), Dinlenmek(1), Doping(1), Gelir Kaynağı(1), Gezmek(1), Oyun(1), Spor(1), Survivor(1), Terk Edilmiş Şehir(1)	**11**	**12**	**13.75**
TOPLAM		**80**	**150**	**100**

1. **Kategori: Psikolojik Algı Olarak Yemek**

Katılımcıların "yemek" olgusunu psikolojik olarak ifade edilen bir takım kavramlar veya duygularla ilişkilendirdikleri bu kategoride 16 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 20.00'lık bir orana sahip olunan bu kategoride *aşk(11), mutluluk(6), tutku(6), nefes(5), sevgi(4), arzu(1), doymanın öznesi(1), gereksiz detay(1), heyecan(1), hobi(1), makyaj(1), mutluluk aracı(1), mutluluk veren çocuk(1), sıkıcı düşünceler(1), terapi(1), zaaf(1)* üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yemek benim için aşk gibidir. Çünkü emek verdikçe çaba sarf ettikçe daha lezzetli bir hal alır"*
2. *"Yemek benim için mutluluk gibidir. Çünkü dünyanın en mükemmel anı"*
3. *"Yemek benim için tutku gibidir. Çünkü yediğim yemeğin içindeki malzemeleri ve pişiriliş şeklini tahmin etmek çabasıdır işte bu tutku"*
4. *"Yemek benim için nefes gibidir. Çünkü nefes olmadan duramam, yaşayamam"*

5. *"Yemek benim için sevgi gibidir. Çünkü ne kadar değer vererek yaparsan üstüne düştükçe o kadar güzelleşir"*
6. *"Yemek benim için arzu gibidir. Çünkü zevk alarak yaptığım bir eylemdir"*
7. *"Yemek benim için doymanın öznesi gibidir. Çünkü ayırt etmem, bugün doyduk çok şükür"*
8. *"Yemek benim için gereksiz detay gibidir. Çünkü 10 çeşit hazırlarsın bir tanesiyle doyarsın"*
9. *"Yemek benim için heyecan gibidir. Çünkü yemek yemeden nefes alamam"*
10. *"Yemek benim için hobi gibidir. Çünkü kazancı ve getirisi olmasa bile zevk için yerim"*
11. *"Yemek benim için makyaj gibidir. Çünkü en kötü anlarında bile seni mükemmel hissettirir"*
12. *"Yemek benim için mutluluk aracı gibidir. Çünkü yedikçe mutluluk hormonumun salgılandığını hissediyorum"*
13. *"Yemek benim için mutluluk veren çocuk gibidir. Çünkü bazen sevimli, bazen mutlu, bazen acı ve bazen de mayhoştur"*
14. *"Yemek benim için sıkıcı düşünce gibidir. Çünkü anneyim. Her gün ne yapsam diye düşünüyorum"*
15. *"Yemek benim için terapi gibidir. Çünkü yemek yaparken psikolojik olarak rahatlıyorum, sorunlarımdan uzaklaşıyorum"*
16. *"Yemek benim için zaaf gibidir. Çünkü aç olsam da yerim olmasam da"*

2. Kategori: Gelişim Aracı Algısı Olarak Yemek

Katılımcıların "yemek" olgusunu herhangi bir alandaki gelişimin bir aracı olarak algıladıkları bu kategoride 12 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 15.00'lık bir orana sahip olunan bu kategoride *yaşam tarzı(9) ihtiyaç(6), sanat(5), keşif(2), para(2), annem(1), basamak(1), çocukluk(1), dünya(1), düşünceler(1), insan yetiştirmek(1), sanatsal bir faaliyet(1),* metaforları üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yemek benim için yaşam tarzı gibidir. Çünkü ben nasılsam yaptığım yemekler sunum olarak beni yansıtır"*
2. *"Yemek benim için ihtiyaç gibidir. Çünkü hayatın devamını sağlar"*
3. *"Yemek benim için sanat gibidir. Çünkü işini iyi yaparsan miden hayran kalır"*
4. *"Yemek benim için keşif gibidir. Çünkü hangi malzeme bileşenlerinin hangi ürünle uyum sağladığını bilemeyiz"*
5. *"Yemek benim için para gibidir. Çünkü üniversitede öğrendim olsa da olmasa da yaşana bilindiğini"*
6. *"Yemek benim için annem gibidir. Çünkü her seferinde ona ihtiyacım vardır"*
7. *"Yemek benim için basamak gibidir. Çünkü yarattıkça daha çok yükselirim"*
8. *"Yemek benim için çocukluk gibidir. Çünkü hayatın en güzel zamanları çocukluktur"*
9. *"Yemek benim için dünya gibidir. Çünkü her gün hakkında yeni bir şeyler öğreniyorum"*
10. *"Yemek benim için düşünceler gibidir. Çünkü düşünebildiğim kadar varım"*
11. *"Yemek benim için insan yetiştirmek gibidir. Çünkü seçeceğin malzemeler, tıpkı yetiştireceğin insan karakterinin bir parçası gibidir. Doğru malzemeler enfes bir yemeğin ilk aşamasıdır ve elbette ki doğru duygular bir insanın karakterinin temel taşıdır.*

Malzemelerin eksiksiz ve doğru sırayla konulması, pişirme süresi piştikçe değişmesi, bir insanın doğumundan ölümüne kadar ki değişimi gibidir. Doğru ve özenle yapılmış bir yemek, sabırla ve sevgiyle yetiştirilmiş bir insana benzer. Biri gözlere ve mideye verilmiş bir hediye, diğeri ise vatanına verilmiş bir gelecek."

12. *"Yemek benim için sanatsal faaliyet gibidir. Çünkü yemek yaparken ruhumu dinlendirip, sevgimi katıyorum, huzur buluyorum"*

3. Kategori: Sosyolojik Algı Olarak Yemek

"Yemek" olgusunun katılımcılar tarafından sosyolojik boyutuyla algılandığı bu kategoride 18 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 22,50'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *hayat(14), arkadaş(3), vazgeçilmezlik(3), yaşam kaynağı(3), hayat felsefesi(2), zirve(2) hayatın bir parçası(1), Instegram(1), kimlik(1), motivasyon(1), mucize(1), müzik(1), özelim(1), özgürlük(1), paylaşmak(1), rutin(1), sevgili(1), sorumluluk(1)* metaforları şeklinde sıralanmaktadır. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yemek benim için hayat gibidir. Çünkü onsuz olmuyor"*
2. *"Yemek benim için arkadaş gibidir. Çünkü küssek de darılsak da birbirimizden vazgeçemeyiz vardır"*
3. *"Yemek benim için vazgeçilmezlik gibidir. Çünkü yemek yaparken ve yerken kendimi sorumlu hissediyorum"*
4. *"Yemek benim için yaşam kaynağı gibidir. Çünkü yemek yemeden kimse yaşayamaz"*
5. *"Yemek benim için hayat felsefesi gibidir. Çünkü bir yemeği kiminle bir de ne için yediğini bileceksin. Bazen sevdiğimiz yemekleri bir daha hiç yiyemeyecekmişiz gibi yeriz"*
6. *"Yemek benim için zirve gibidir. Çünkü zirvede olmayı seviyorum"*
7. *"Yemek benim için hayatın parçası gibidir. Çünkü yemek olmaz ise hayat olmaz, sağlık olmaz"*
8. *"Yemek benim için instegram gibidir. Çünkü insanların hep mükemmel yönünü gösterir"*
9. *"Yemek benim için kimliğim gibidir. Çünkü yemekte uğraşırken aşkla harmanlanıyorum, beni ifade ediyor"*
10. *"Yemek benim için motivasyon gibidir. Çünkü yemek yaparken dışarıyla tüm bağlantım kesiliyor ve kendimi mutlu hissediyorum"*
11. *"Yemek benim için mucize gibidir. Çünkü her an ne çıkacağı belli olmayan sürprizlerle doludur"*
12. *"Yemek benim için müzik gibidir. Çünkü her seferinde farklı duygular yaşatıyor, daha da çok sevdiriyor, bağımlılık yapıyor"*
13. *"Yemek benim için özelim gibidir. Çünkü yemek yerken ve yaparken bana ve sevdiklerime özenli ve özel olmalı"*
14. *"Yemek benim için özgürlük gibidir. Çünkü canımın istediğini yiyebilmek, tadabilmek en güzel nimet"*
15. *"Yemek benim için paylaşmak gibidir. Çünkü yemekten mahrum olmak, bir insanın cennetten mahrum olmasına benzer"*
16. *"Yemek benim için rutin gibidir. Çünkü mutfakta çalıştığım için canım çekmiyor"*
17. *"Yemek benim için sevgili gibidir. Çünkü sürekli gözümün önünde olsun isterim"*

18. *"Yemek benim için sorumluluk gibidir. Çünkü yemek yemediğim zaman vücudum halsiz, bitkin, aç kalıyor"*

4. Kategori: Canlı ve Somut Varlık Algısı Olarak Yemek

"Yemek" olgusunun katılımcılar tarafından canlı ya da somut bir varlıkla ilişkilendirildiği bu kategoride 23 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 28.75'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *benzin(2), resim(2), ay(1), araba(1), araç(1), bebeğim(1), Beşiktaş(1), bir ruhtan öte(1), çölde su(1), ekmek(1), erkek(1), fotoğraf(1), futbol(1), Göztepe(1), hazine(1), maytap(1), oksijen(1), patlamış mısır(1), sadece yemek(1), sigara altı(1), topuklu ayakkabı(1), yağmur(1)* metaforları üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yemek benim için benzin gibidir. Çünkü aç ayı oynamaz"*
2. *"Yemek benim için resim gibidir. Çünkü tabakta yemeği nasıl görmek istiyorsam,*
3. *aklımda hangi görüntü varsa resimde kullandığım palet ve fırçaların darbesi aklıma geliyor "*
4. *"Yemek benim için ay gibidir. Çünkü yemek yiyince geceyi parlatan ay gibi parlıyorum"*
5. *"Yemek benim için araba gibidir. Çünkü yedikçe yiyesim gelir. Bastıkça basasım gelir"*
6. *"Yemek benim için araç gibidir. Çünkü kimi zaman karın doyurmak kimi zaman haz duymak"*
7. *"Yemek benim için bebeğim gibidir. Çünkü yemekle özel bir bağa sahibim"*
8. *"Yemek benim için Beşiktaş gibidir. Çünkü kaybetse de yense de tutarsın. Yemek kötü olsa da yersin iyi olsa da"*
9. *"Yemek benim için bir ruhtan öte gibidir. Çünkü yemeklerimize bir ruh koyup onu en güzel şekilde sunmaktır"*
10. *"Yemek benim için çölde su gibidir. Çünkü insan hayatı için ihtiyaç hiyerarşisinde 2. Sırada yer almaktadır. Yemek benim için her şeydir "*
11. *"Yemek benim için ekmek gibidir. Çünkü yedikçe yiyesim gelir"*
12. *"Yemek benim için erkek gibidir. Çünkü bakım ister sertlik gerektirir"*
13. *"Yemek benim için fotoğraf gibidir. Çünkü en iyi fotoğrafı çektiğindeki hazdır, yemek"*
14. *"Yemek benim için futbol gibidir. Çünkü vazgeçilmezimdir"*
15. *"Yemek benim için Göztepe gibidir. Çünkü ne kadar küfür etsem de ondan vazgeçemem"*
16. *"Yemek benim için hazine gibidir. Çünkü içinden ne çıksa kardır"*
17. *"Yemek benim için kulaklığım gibidir. Çünkü vazgeçemem"*
18. *"Yemek benim için maytap gibidir. Çünkü saatlerce hazırlarsın 10 dakikada biter"*
19. *"Yemek benim için oksijen gibidir. Çünkü her an ihtiyaç duyuyorum"*
20. *"Yemek benim için patlamış mısır gibidir. Çünkü yedikçe yiyesim gelir"*
21. *"Yemek benim için sadece yemek gibidir. Çünkü başka tatları birbirine karıştırmam, yemeği başka bir şeyle kıyaslamam"*
22. *"Yemek benim için sigara altı gibidir. Çünkü açken sigara pek keyifli değil"*
23. *"Yemek benim için topuklu ayakkabı gibidir. Çünkü açken en fazla istediğim şey yemektir, fakat tokken kilolarım nedeniyle acı verir"*
24. *"Yemek benim için yağmur gibidir. Çünkü toprağı nasıl yağmur beslerse bizi de yemekler besler"*

5. Kategori: Eylem Algısı Olarak Yemek

Katılımcıların "Yemek" olgusunu bir eylemle ilişkilendirdiği bu kategoride 11 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 13.75'lik bir orana sahip olan bu kategoride *kumar(2), ağırlık(1), bağımlılık(1), dinlenmek(1), doping(1), gezmek(1), oyun(1), spor(1), survivor(1), terk edilmiş şehir(1)* şeklinde metaforlar üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yemek benim için kumar gibidir. Çünkü paranı yatırırsın ve her zaman nasıl bir şey elde edeceğin belli olmaz"*
2. *"Yemek benim için ağırlık gibidir. Çünkü o hazzı, acıyı, tadı hissettikçe daha da devam etmek istersin"*
3. *"Yemek benim için bağımlılık gibidir. Çünkü yemeden hayat sürdürülemez"*
4. *"Yemek benim için dinlenme gibidir. Çünkü yemek yaparken ve yerken aldığım haz dinlenmeme neden oluyor"*
5. *"Yemek benim için doping gibidir. Çünkü aç kalmak büyük korkularım içerisindedir"*
6. *"Yemek benim için gelir kaynağı gibidir. Çünkü yemek üzerinde para kazanmayı hedefliyorum"*
7. *"Yemek benim için gezmek gibidir. Çünkü mutlu oluyorum"*
8. *"Yemek benim için oyun gibidir. Çünkü yemekler çeşit çeşit olunca sanki istop oynuyormuşum gibi olurum"*
9. *"Yemek benim için spor gibidir. Çünkü yorucudur ama sonucu güzeldir"*
10. *"Yemek benim için survivor gibidir. Çünkü bir öğün atladığınızda bile güç, enerji kaybı olur"*
11. *"Yemek benim için terk edilmiş şehir gibidir. Çünkü birçok kişinin izini taşırken sizden başka kimse olmaz"*

Tablo 3: Önlisans Öğrencilerinin "Mutfak" Olgusuna İlişkin Ürettikleri Metaforlar

	Metafor	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**		**Metafor**	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
1.	Ev	15	16.85	46	Gelecek	1	1.12
2.	Aşk	5	5.62	47.	Google	1	1.12
3.	Atölye	5	5.62	48.	Gökyüzü	1	1.12
4.	Hayat	5	5.62	49.	Göz Kalemei	1	1.12
5.	Sanat	5	5.62	50.	Hata	1	1.12
6.	Mutluluk	4	4.49	51.	Hayal Dünyam	1	1.12
7.	Okul	4	4.49	52.	Hayat Felsefesi	1	1.12
8.	Aile	3	3.37	53	Heyecan	1	1.12
9.	Arkadaş	3	3.37	54	Hobi Bahçesi	1	1.12
10.	Eğlence Parkı	3	3.37	55	Istırap	1	1.12
11.	Huzur	3	3.37	56.	İstanbul	1	1.12
12.	İş	3	3.37	57	Kafa Dağıtma Aracı	1	1.12
13.	Sevgi	3	3.37	58	Kazan	1	1.12

14.	Aksiyon	2	2.25	59	Kendini Gerçekleştirmek	1	1.12
15.	Deniz	2	2.25	60	Keşfedilmemiş Okyanus	1	1.12
16.	Dünya	2	2.25	61.	Keşfedilmemiş Toprak Parçası	1	1.12
17.	Eğlence	2	2.25	62.	Kızların Tribi	1	1.12
18.	Galeri	2	2.25	63.	Komşu Kapısı	1	1.12
19.	İmalathane	2	2.25	64.	Mucize	1	1.12
20.	Sanat Yeri	2	2.25	65.	Orman	1	1.12
21.	Sevda	2	2.25	66.	Otostop	1	1.12
22.	Sevgili	2	2.25	67.	Oyun	1	1.12
23.	Tutku	2	2.25	68.	Oyun Bahçesi	1	1.12
24.	Tuval	2	2.25	69.	Ölüm	1	1.12
25.	Abaküs	1	1.12	70.	Parktaki Boş Salıncak	1	1.12
26.	Anılar	1	1.12	71.	Rahatsızlık	1	1.12
27.	Araba Garajı	1	1.12	72.	Ruhun Gıdası	1	1.12
28.	Araç	1	1.12	73.	Sanat Evi	1	1.12
29.	Arka Sokakları İzlemek	1	1.12	74.	Sauna	1	1.12
30.	Ayna	1	1.12	75	Sınav	1	1.12
31.	Benzin İstasyonu	1	1.12	76	Stat	1	1.12
32.	Beyin	1	1.12	77	Stres Topu	1	1.12
33.	Bipolar Bozukluk	1	1.12	78	Stüdyo	1	1.12
34.	Bir İnsanı Anlamak	1	1.12	79	Sürpriz Yumurta	1	1.12
35.	Cehennem	1	1.12	80	Tatil Yeri	1	1.12
36.	Çelişki	1	1.12	81	Temizlik	1	1.12
37.	Çeşitlilik	1	1.12	82	Topluluk	1	1.12
38.	Çizim	1	1.12	83	Uçsuz Bucaksız Çöl	1	1.12
39.	Doğa	1	1.12	84	Vazgeçilmezlik	1	1.12
40.	Edebiyat	1	1.12	85	Voleybol Oynamak	1	1.12
41.	Eğitim Alanı	1	1.12	86	Yatak	1	1.12
42.	Eş	1	1.12	87	Yaşam Tarzı	1	1.12
43.	Eğlence	1	1.12	88	Yüzmek	1	1.12
44.	Evin Kalbi	1	1.12	89	Zor	1	1.12
45.	Fabrika	1	1.12	**TOPLAM**		**89**	**100**

Tablo 4: Önlisans Öğrencilerinin "Mutfak" Olgusuna İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Kategoriler	Metaforlar
1. Psikolojik Algı Olarak Mutfak	Ev(15), Aşk(5), Mutluluk(4), Huzur(3), Sevgi(3), Sevda(2), Ayna(1), Bipolar Bozukluk(1), Cehennem(1), Çelişki(1), Doğa(1), Hata(1), Heyecan(1), Istırap(1), Kızların Tribi (1), Oyun(1), Oyun Bahçesi(1), Ölüm(1), Rahatsızlık(1), Ruhun Gıdası(1), Vazgeçilmezlik(1), Zor(1)
2. Gelişim Aracı Algısı Olarak Mutfak	Sanat(5), Atölye(5), Okul(4), İş(3) Eğitim Alanı(1), Fabrika(1), Gelecek(1), Google(1), Hayal Dünyam(1), Hobi Bahçesi(1), Kendini Gerçekleştirmek(1), Keşfedilmemiş Okyanus(1), Keşfedilmemiş Toprak Parçası(1), Sanat Evi(1), Stüdyo(1)
3. Sosyolojik Algı Olarak Mutfak	Hayat(5), Arkadaş(3), Aile(3), Eğlence Parkı(3), Sevgili(2), Tutku(2), Anılar(1), Bir İnsanı Anlamak(1). Çeşitlilik(1), Doğa(1), Edebiyat(1), Eş(1), Evin Kalbi (1), Hayat Felsefesi(1), Kafa Dağıtma Aracı(1), Komşu Kapısı(1), Mucize(1), Otostop(1), Tatil Yeri(1), Topluluk(1), Uçsuz Bucaksız Çöl(1)
4. Canlı ve Somut Varlık Algısı Olarak Mutfak	Deniz(2), Dünya(2), Galeri(2), İmalathane(2), Sanat Yeri(2), Tuval(2), Abaküs(1), Araba Garajı(1), Araç(1), Beyin(1), Benzin İstasyonu(1). Gökyüzü(1), Göz Kalemi(1), İstanbul(1), Kazan(1), Orman(1), Parktaki Boş Salıncak(1) Sauna(1), Stat(1), Stres Topu(1), Sürpriz Yumurta(1), Yatak(1).
5. Eylem Algısı Olarak Mutfak	Aksiyon(2), Eğlence(2), Arka Sokakları İzlemek(1), Çizim(1), Sınav(1), Temizlik(1), Voleybol Oynamak(1), Yaşam Tarzı(1), Yüzmek(1)
TOPLAM	

1. Kategori: Psikolojik Algı Olarak Mutfak

Katılımcıların "mutfak" olgusunu psikolojik olarak ifade edilen birtakım kavramlar veya duygularla ilişkilendirdikleri bu kategoride 22 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 24.71'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *ev(15), aşk(5), mutluluk(4), huzur(3), sevgi(3), sevda(2), ayna(1), bipolar bozukluk(1), cehennem(1), çelişki(1), doğa(1), hata(1), heyecan(1), ıstırap(1), kızların tribi (1), oyun(1), oyun bahçesi(1), ölüm (1), rahatsızlık(1), ruhun gıdası(1), vazgeçilmezlik(1), zor(1)* metafor üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Mutfak benim için ev gibidir. Çünkü yemek yaparken kendimi çok mutlu ve huzurlu hissederim. Evimde olduğum gibi"*
2. *"Mutfak benim için aşk gibidir. Çünkü mutfak yaşama sebebimdir"*
3. *"Mutfak benim için mutluluk gibidir. Çünkü her aşamasında yaptığın mutluluğu yaşarsın"*
4. *"Mutfak benim için huzur gibidir. Çünkü mutfak, kafamı dinlediğim yerdir"*
5. *"Mutfak benim için sevgi gibidir. Çünkü o olmadan hiçbir şey yapılmaz"*
6. *"Mutfak benim için sevda gibidir. Çünkü alışkanlık ve tutkudur"*
7. *"Mutfak benim için ayna gibidir. Çünkü kendimi mutfakta görünce çok huzurlu hissederim"*
8. *"Mutfak benim için bipolar bozukluk gibidir. Çünkü ne göstereceğini tahmin edemiyorsun. Bazı zamanlar çok seviyorum mutfak benim için vazgeçilmez diyorum, kimi zaman mutfak çekilmez bu iş yapılmaz diyorum. Ne göstereceği belli olmayan belirsizlik"*
9. *"Mutfak benim için doğa gibidir. Çünkü huzurun her türlüsü mevcuttur"*
10. *"Mutfak benim için cehennem gibidir. Çünkü mutfak, sıcak ve yorucudur"*
11. *"Mutfak benim için çelişki gibidir. Çünkü her girdiğim mutfakta çelişkiler yaşarım"*
12. *"Mutfak benim için hata gibidir. Çünkü mutfak bana göre değil"*
13. *"Mutfak benim için heyecan gibidir. Çünkü bana daha çok yemek yaptırma hissi verir"*
14. *"Mutfak benim için ıstırap gibidir. Çünkü mutfak çok sıcak"*
15. *"Mutfak benim için kızların tribi gibidir. Çünkü nasıl başa çıkacağımı bilmiyorum"*
16. *"Mutfak benim için oyun gibidir. Çünkü mutfakta ruh halim hep değişir"*
17. *"Mutfak benim için oyun bahçem gibidir. Çünkü mutfağa girdiğimde küçük bir çocuk misali heyecan ve sevinç yaşarım"*
18. *"Mutfak benim için ölüm gibidir. Çünkü sevmiyorum"*
19. *"Mutfak benim için rahatsızlık gibidir. Çünkü mutafta iyi anım olmadı"*
20. *"Mutfak benim için ruhun gıdası gibidir. Çünkü ruh beslenmezse vücut ayakta duramaz"*
21. *"Mutfak benim için vazgeçilmezim gibidir. Çünkü aç insan mutsuz insandır"*
22. *"Mutfak benim için zor gibidir. Çünkü baskı altında çalışıyorum"*
23.

2. *Kategori: Gelişim Aracı Algısı Olarak Mutfak*

Katılımcıların "mutfak" olgusunu herhangi bir alandaki gelişimin bir aracı olarak algıladıkları bu kategoride 15 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 16.88'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *okul(4), sanat(5), atölye(5), iş(3) eğitim alanı(1), fabrika(1), gelecek(1), Google(1), hayal dünyam(1), hobi bahçesi(1), kendini gerçekleştirmek(1), keşfedilmemiş okyanus(1), keşfedilmemiş toprak parçası(1), sanat evi(1), stüdyo(1)* metafor üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Mutfak benim için sanat gibidir. Çünkü bir ürün çıkartmak sanatın bir parçasıdır"*
2. *"Mutfak benim için atölye gibidir. Çünkü yaptığım yemekleri eser olarak görüyorum"*
3. *"Mutfak benim için okul gibidir. Çünkü mutfak bana hayatın gerçeklerini öğretiyor"*
4. *"Mutfak benim için iş gibidir. Çünkü ne kadar yorucu olsa da keyifle yapıyorum"*
5. *"Mutfak benim için eğitim alanı gibidir. Çünkü usta bütün uzmanlığını altındakine kişiye aktarır"*
6. *"Mutfak benim için fabrika gibidir. Çünkü çıkan yemek iyi veya kötü de olsa arkasında yorgun ama mutlu işçi bırakır"*
7. *"Mutfak benim için gelecek gibidir. Çünkü mesleğimdir"*

8. *"Mutfak benim için Google gibidir. Çünkü aradığım her şeyi bulabilirim"*
9. *"Mutfak benim için hayal dünyam gibidir. Çünkü mutfağa girdiğimde bütün hayallerimi yemeğe katabiliyorum"*
10. *"Mutfak benim için hobi bahçesi gibidir. Çünkü beni eğlendirdiği gibi yeteneklerimi keşfetmeme sebeptir. Neler yapabileceğimi görürüm"*
11. *"Mutfak benim için kendini gerçekleştirmek gibidir. Çünkü o yemeği ben yaptım demek gurur verici"*
12. *"Mutfak benim için keşfedilmemiş okyanus gibidir. Çünkü her gün yeni bir şey keşfedip yeni şeyler öğreniyorum. Her yeni günde karşıma ne çıkacağı belli olmuyor"*
13. *"Mutfak benim için keşfedilemeyen toprak parçası gibidir. Çünkü her gün gelişen bu alanda ucu bucağı olmayan tarifler mevcut. Bu yeni tarifleri ortaya çıkarmak, işte en güzel yanı bu"*
14. *"Mutfak benim için sanat evi gibidir. Çünkü yapılan ürün tıpkı bir resim tablosu yapıyormuşum gibi hissettiriyor"*
15. *"Mutfak benim için stüdyo gibidir. Çünkü mutfak tasarım atölyesidir. Bu stüdyoda tasarım yapar"*
16.

3. Kategori: Sosyolojik Algı Olarak Mutfak

"Mutfak" olgusunun katılımcılar tarafından sosyolojik boyutuyla algılandığı bu kategoride 21 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 23,59'luk bir orana sahip olunan bu kategoride *hayat(5), arkadaş(3), aile(3), eğlence parkı(3), sevgili(2), tutku(2), anılar(1), bir insanı anlamak(1), çeşitlilik(1), doğa(1), edebiyat(1), evin kalbi (1), hayat felsefesi(1), kafa dağıtma aracı(1), mucize(1), otostop(1), tatil yeri(1), topluluk(1), uçsuz bucaksız çöl(1)* metaforları şeklinde sıralanmaktadır. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Mutfak benim için hayat gibidir. Çünkü mutfakta iyiyi, kötüyü, disiplini, yardımlaşmayı, dostlukları görüyorum"*
2. *"Mutfak benim için arkadaş gibidir. Çünkü canım sıkkın olduğunda arada onunla vakit geçirir, stres atarım"*
3. *"Mutfak benim için aile gibidir. Çünkü mutfakta bağ olmadan bir şey yapılmaz"*
4. *"Mutfak benim için eğlence parkı gibidir. Çünkü çok hareketli ve eğlenceli bir yerdir"*
5. *"Mutfak benim için sevgili gibidir. Çünkü bölüm bölüm değişir"*
6. *"Mutfak benim için tutku gibidir. Çünkü yeni şeyler keşfetmeye meraklı maceracı yönüm mutfakta dolu dolu yaşayacağım hayat vadediyor"*
7. *"Mutfak benim için anı gibidir. Çünkü tüm sevdiklerimle mutfakta sohbet eşliğinde yemek yaparım"*
8. *"Mutfak benim için bir insanı anlamak gibidir. Çünkü neler yaptığını, neler yapacağını biliyorsun ama hırsla azimle onu öğrenmeye ve çözmeye çalışıyorsun ve her yeni bir şey öğrenmek için daha da hırslanıyorsun"*
9. *"Mutfak benim için çeşitlilik gibidir. Çünkü aradığım her şeyi orda bulmak isterim"*
10. *"Mutfak benim için doğa gibidir. Çünkü huzurun her türlüsü mevcuttur"*
11. *"Mutfak benim için edebiyat gibidir. Çünkü yemekler en güzel şiirdir"*
12. *"Mutfak benim için eş gibidir. Çünkü şefimle nişanlandım"*
13. *"Mutfak benim için evin kalbi gibidir. Çünkü evin olmazsa olmazıdır. Yaşam felsefesidir, baş tacıdır"*

14. *"Mutfak benim için hayat felsefesi gibidir. Çünkü mutfaksız yaşam düşünülemez "*
15. *"Mutfak benim için kafa dağıtma aracı gibidir. Çünkü özgürlük alanı. Yaratıp sıkılmadan, bunalmadan dilediğimi yapabilmek iyi hissettiriyor"*
16. *Her an yeni lezzetler çıkabilir"*
17. *"Mutfak benim için komşu kapısı gibidir. Çünkü diğer departmanlarda üretilenleri yiyebilmektir"*
18. *"Mutfak benim için mucize gibidir. Çünkü mutfakta her an ne olacağı belli olmaz"*
19. *"Mutfak benim için otostop gibidir. Çünkü beceriksizliğimi sadece orada görüyorum"*
20. *"Mutfak benim için tatil yeri gibidir. Çünkü çanım istediğimde uğrarım hep"*
21. *"Mutfak benim için topluluk gibidir. Çünkü sektörel buluşmadır"*
22. *"Mutfak benim için uçsuz bucaksız çöl gibidir. Çünkü çöl gibi sonu olmadığını düşünüyorum.*

4. Kategori: Canlı ve Somut Varlık Algısı Olarak Mutfak

"Mutfak" olgusunun katılımcılar tarafından canlı ya da somut bir varlıkla ilişkilendirildiği bu kategoride 22 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 24.71'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *deniz(2), dünya(2), galeri(2), imalathane(2), sanat yeri(2), tuval(2), abaküs(1), araba garajı(1), araç(1), beyin(1), benzin istasyonu(1), gökyüzü(1), göz kalemi(1), İstanbul(1), kazan(1), orman(1), parktaki boş salıncak(1) sauna(1), stat(1), stres sürpriz yumurta(1), topu(1), yatak(1)* metaforları üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Mutfak benim için deniz gibidir. Çünkü bir anı bir anını tutmayan"*
2. *"Mutfak benim için tuval gibidir. Çünkü içinden ne tür bir eser çıkacağı belli olmaz"*
3. *"Mutfak benim için abaküs gibidir. Çünkü eğlenceli hem öğretici"*
4. *"Mutfak benim için araba garajı gibidir. Çünkü ihtiyacım olanları yapar giderim"*
5. *"Mutfak benim için araç gibidir. Çünkü mutluluğa ulaşmanın aracı"*
6. *"Mutfak benim için beyin gibidir. Çünkü değişik varyasyonlara sahibiz. bağlam kurabilme yetimiz ne kadar gelişmişse varyasyonu, çeşitliliği oluşturmak o kadar kolay. Bir o kadar da akıllıca varyasyona, çeşitliliğe sahibiz "*
7. *"Mutfak benim için benzin istasyonu gibidir. Çünkü gıdalar orada hazırlanır. Tadı, hissiyatı, besin değeri, kokusu her şeyi burada ayarlanır"*
8. *"Mutfak benim için dünya gibidir. Çünkü dünyasız bir insanın hayatı olamaz"*
9. *"Mutfak benim için galeri gibidir. Çünkü mutfak klasik arabadır"*
10. *"Mutfak benim için imalathane gibidir. Çünkü yemeklerin imalathanesi mutfaktır"*
11. *"Mutfak benim için sanat yeri gibidir. Çünkü mutfakta bir emek bir sanat eseri vardır"*
12. *"Mutfak benim için gökyüzü gibidir. Çünkü içine girdiğimde kayboluyorum"*
13. *"Mutfak benim için göz kalemi gibidir. Çünkü sürmek büyük ustalık ister"*
14. *"Mutfak benim için İstanbul gibidir. Çünkü karmaşık ve de çok kalabalık. Ama dünyanın en güzeli"*
15. *"Mutfak benim için kazan gibidir. Çünkü içine giren kayboluyor"*
16. *"Mutfak benim için orman gibidir. Çünkü her zaman korunmalı, sahip çıkılmalı ve düzgünce kullanmalı"*
17. *"Mutfak benim için parktaki boş salıncak gibidir. Çünkü her çocuk parka gidince ilk olarak salıncağa koşar ve en yükseğe çıkmak için sallanır. Mutfakta benim için yükseklere çıkmakta hayalini kurduğum salıncağımdır"*

18. *"Mutfak benim için sauna gibidir. Çünkü terleyip yok olduğum yer"*
19. *"Mutfak benim için stat gibidir. Çünkü mutfakta en iyi vuruşu yaparım"*
20. *"Mutfak benim için stres topu gibidir. Çünkü bütün sinirimi ve stresimi yemek yaparken atabilirim"*
21. *"Mutfak benim için sürpriz yumurta gibidir. Çünkü yeni şeyler bulmayı severim"*
22. *"Mutfak benim için yatak gibidir. Çünkü orada zorunlu kalma gibi bir şey vardır"*

5.Kategori: Eylem Algısı Olarak Mutfak

Katılımcıların "Mutfak" olgusunu bir eylemle ilişkilendirdiği bu kategoride 9 adet metafor üretilmiştir. Toplamda üretilen metaforlar içerisinde % 10.11'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *aksiyon(2), arka sokakları izlemek(1), çizim(1), eğlence(2), sınav(1), temizlik(1), voleybol oynamak(1), yaşam tarzı(1), yüzmek(1)* şeklinde metaforlar üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Mutfak benim için aksiyon gibidir. Çünkü çok hareketli"*
2. *"Mutfak benim için arka sokakları izlemek gibidir. Çünkü heyecan, aksiyon, stres ve mutluluk vardır"*
3. *"Mutfak benim için çizim gibidir. Çünkü her seferinde bana yeni şeyler katıyor"*
4. *"Mutfak benim için eğlence gibidir. Çünkü bir çocuğun oyun oynaması gibidir benim için"*
5. *"Mutfak benim için sınav gibidir. Çünkü stresli ama orada bulunmam lazım"*
6. *"Mutfak benim için temizlik gibidir. Çünkü sürekli mutfak temizliği bana denk geliyor"*
7. *"Mutfak benim için voleybol oynamak gibidir. Çünkü ikisini de aşkla yapıyorum"*
8. *"Mutfak benim için yaşam tarzı gibidir. Çünkü o olmazsa ne yaşam ne hayat ilerler"*
9. *"Mutfak benim için yüzmek gibidir. Çünkü ne kadar yorsa da ona olan tutkumdan vazgeçemiyorum"*

SONUÇ

Çalışma; Aşçılık ve ikram hizmetleri programında önlisans eğitimi alan öğrencileri yakından ilgilendiren mutfak ve yemek olgularına ilişkin gençlerin yaklaşımlarını ortaya koymuştur. Çalışma da üretilen metaforlara baktığımızda öğrencilerin "mutfak" olgusuna yönelik olumlu bir algıya sahip olduğu söylenebilir. 89 metafor içerisinde, sadece 8 metafor "mutfak" olgusuna yönelik olumsuz bir nitelik taşımaktadır. Mutfak konusunda olumsuz görüşe sahip metaforların sektördeki zorlu ve uzun çalışma saatlerine, bazı öğrencilerin bölümü istememelerine rağmen bu bölümde okumalarına ve meslek içerisinde alaylı olarak tabir edilen kesimin söz sahibi olması gibi nedenlerle olumsuz nitelendirme yapmışlardır. Mutfak konusunda önlisans öğrencilerinin en fazla % 24,71 ile psikolojik algı olarak ve canlı ve somut varlık algısı olarak metafor üretikleri görülmektedir. Sonrasında ise % 23,59 Sosyolojik Algı Olarak, % 16,88 ile Gelişim Aracı Algısı Olarak, % 10,11 ile Eylem Algısı Olarak kategoriye ayrılmıştır.

Yemek konusunda ise üretilen 80 metafordan sadece 4 ü olumsuz bir nitelik taşırken, diğerlerinde çok güzel ve olumlu betimlemeler bulunmaktadır. Yemek konusunda oluşturulan metaforlar % 27,50 ile Canlı ve Somut Varlık Algısı, % 22,50 ile Sosyolojik Algı, % 21,25 ile Psikolojik Algı, 16,25 ile Gelişim Aracı Algısı, % 12,50 ile Eylem Algısına sahiptir.

Analiz sonuçları, yemek ve beraberindeki mutfak kültürünün genç nesil tarafında samimiyetle benimsendiğini göstermektedir. Bu durum, kendilerine meslek olarak bu alanı seçen öğrencilerin yemek ve mutfağa karşı sahip oldukları algıları metaforik olarak da aktarabilme yeteneğinin bir göstergesidir.

Aşçılık ve ikram hizmetleri öğrencileri uğraş verdikleri bu eğitim seçeneklerinde bilinçli olarak hareket etmektedirler. Sonuç olarak gençlerin yemek ve mutfak alanında geleceklerini belirlemelerinin yanında bu mesleğe tutku ile sarıldıkları anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Beşirli, H. (2010). Yemek, Kültür Ve Kimlik. Milli Folklor, 22(87): 159-169.
- Doğan, H. ve Üngüren, E. (2010). İşletmelerde Metafor Kavramı ve Önemi: Yöneticilerin Stratejik İletişim ve Paylaşım Araçları Olarak Metaforlar ve Etkin Kullanım Yolları. Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2), 63-76.
- Çetin, Altan (2006). Memluk Devletinde Yemek Kültürüne Genel Bir Bakış. Milli Folklor, 18(72): 107-117.
- Gökdeniz, A. (2005). Mutfak Hizmetleri Yönetimi.(Ed. Alptekin Sökmen).Detay Yayıncılık, Ankara
- Gürhan, N. (2017). 1223 Yemek ve Din: Yemeğin Dini Simgesel Anlamları Üzerine Bir İnceleme. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 6(2): 1204-1223.
- Palmquist, R. A. (2001). Cognitive Style and Users' Metaphors for the Web: An Exploratory Study. The Journal of Academic Librarianship, 27(1), 24-32.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (8. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yob, I. M. (2003). Thinking Constructively with Metaphors, Studies in Philosophy

TÜRKİYE'DE GENÇ NÜFUSTA ARTAN HIV/AIDS SORUNU

Gülay BÖREKÇİ*

ÖZET

Human Immmunodeficiency Virusu (HIV), bağışıklık hücrelerine etki ederek bağışıklık sisteminin baskılanması sonucunda fırsatçı enfeksiyonlar ile seyreden AIDS (Acquried immunodeficiency syndrome) tablosuyla karakterize kronik ve ölümcül hastalığa yol açmaktadır. HIV/AIDS dünya genelinde toplumun tüm kesimlerini etkilemekte ve kişiden kişiye bulaşarak yayılabilmesi nedeniyle önemli bir halk sağlığı tehditi olmaya devam etmektedir. Virus, HIV pozitif kişi ile korunmasız her türlü (oral, vajinal, anal) cinsel ilişki ile, ortak kullanılan ve HIV enfekte enjektör veya steril edilmemiş cerrahi malzemelerle, enfekte kan ve kan ürünleriyle ve HIV pozitif anneden bebeğe gebelik döneminde, doğum sırasında ya da doğum sonrasında emzirme ile bulaşabilmektedir. HIV/AIDS pozitif vakaların % 79.98'sının erkek, % 20.02'ünün kadın olduğu ve en fazla 25-29 yaş grubunda görüldüğü belirtilmektedir. Hastalık insidansına bakıldığında ise dünya genelinde hasta sayısı azalırken, ülkemizde özellikle genç nüfusta HIV/AIDS sıklığının arttığı görülmektedir. İlk HIV olgusunun 1985'te bildirildiğinden bu yana Türkiye'de yaş grubu örüntüsü değişiklik göstermiş ve adölesan grubun oranında artış olmuştur. Yapılan çalışmalarda gençlerin bu hastalığa daha yatkın olma nedeninin HIV/AIDS ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar ve korunma yolları konusunda bilgilerinin yetersiz olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Bu nedenle gençlerin HIV/AIDS'in bulaşma yolları ve infeksiyondan korunma konularında bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır.
Anahtar sözcükler: Gençlik, HIV, AIDS, Türkiye

HIV/AIDS PROBLEM INCREASING IN YOUNG POPULATION IN TURKEY

ABSTRACT

The Human Immunodeficiency Virus (HIV) causes chronic and fatal disease characterized by AIDS (Acquired immunodeficiency syndrome), which presents with opportunistic infections as a result of suppression of the immune system by affecting immune cells. HIV/AIDS affects all individuals in society worldwide and continues to be a major public health threat as it can spread from person to person. The virus can be transmitted that with unprotected sexual intercourse (oral, vaginal, anal) with the HIV-positive person, HIV-infected injectors or non-sterile surgical materials, infected blood and blood products, and also from HIV-positive mother to baby during pregnancy, birth and breastfeeding. It is determined that 79.98% of HIV/AIDS positive cases are male, 20.02% are female and it is seen in the 25-29 age group at most. Regarding the incidence of the disease, it is seen that the number of patients worldwide decreases and the frequency of HIV/AIDS increases especially in the young population in our country. Since the first HIV cases reported since 1985, it has been changed in the age group pattern in Turkey and increased in the adolescent group. In the studies, it is stated that the reason for being more susceptible to this disease of the youth is the lack of knowledge about HIV/AIDS and other sexually transmitted diseases and ways of protection. Therefore, it is important the awareness of the young people about the ways of transmission of HIV / AIDS and prevention of infection.

Keywords: Youth, HIV, AIDS, Turkey

GİRİŞ

Kazanılmış bağışıklık yetmezlik sendromu (AIDS: Acquired Immune Deficiency Syndrome–AIDS), İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virus (Human Immunodeficiency Virus: HIV)'unun neden olduğu, bağışıklık sistemini baskılayan ve ölümcül seyreden hastalıklardan biridir. Retroviridae familyasının Lentivirinae alt grubunda bulunan HIV, zarflı RNA virüsü olup, insanda başlıca CD4+T lenfositleri hedef alarak çoğalmakta ve bağışıklık sistemini baskılamaktadır. Bağışıklık sisteminin baskılanması sonucu ortaya çıkan AIDS'te klinik tablo asemptomatik nonspesifik tablodan derin immunsupresyona kadar ilerleyebilmekte ve AIDS

*Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim Ana Bilim Dalı, Prof. Dr., gulay_borekci@yahoo.com

ile ilgili hastalıklar genellikle fırsatçı enfeksiyonlar, kanserler ve santral sinir sistemi ile ilgili hastalıklar sonucu ölümcül seyredebilmektedir (Başustaoğlu AC, 2010, T.C. Sağlık Bakanlığı, 2019. Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı, 2019).

HIV/AIDS ilk kez 1981 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde homoseksüel erkeklerde Pneumocystis jirovecii pnömonisi ve Kaposi sarkomu vaka sayılarında görülen artış ile tanımlanmıştır. Daha sonra ise hemofili hastaları, kan transfüzyonu alan kişiler, heteroseksüel damar içi ilaç kullananlar ile bu kişilerin cinsel eşlerinde de HIV/AIDS vakalarının görülmesi üzerine birden fazla bulaş yolunun olduğu dikkat çekmiştir. Virüs 1983 yılında kan örneklerinden izole edilmiş ve 1985 yılında da tanı için serolojik testler geliştirilmiş ve kullanıma sunulmuştur. 1986 yılında ise Afrika'daki hastalardan antijenik yönden HIV-1'den farklı olan virüs izole edilmiş ve bu virüse HIV-2 adı verilmiştir. Günümüzde tüm dünyada yaygın olan virüs HIV-1 olup, HIV-2 ise daha çok Afrika'da sınırlı kalmıştır. Bununla birlikte, son yıllarda HIV-2'nin de diğer bazı ülkelerde görüldüğü belirtilmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, HIV/AIDS Tanı, Tedavi, Rehberi, 2019).

HIV/AIDS'İN BULAŞ YOLLARI

HIV insandan insana birçok yolla bulaşmaktadır. Virüs enfekte kişilerin kan, sperm, vagina salgısı ve anne sütünde bulunmaktadır. HIV, duyarlı bir kişinin vücuduna, damar yoluyla (virüsle kontamine enjektörler ile veya damar içi uyuşturucu madde kullanımı sırasında ortak kullanılan enjektörler ile, vb.), anüs, rektum, vajina, penis, ağız, göz ve burun gibi organların mukozalarından ya da derideki kesik ve çatlaklardan girebilmektedir (Yıldırmak ve ark, 2016).

Cinsel temas HIV enfeksiyonunun en önemli bulaş yolunu oluşturmaktadır. HIV pozitif biriyle her türlü cinsel temasla (vajinal, oral, anal) virüs bulaşabilmektedir. HIV pozitif kişi ile yapılan tek bir cinsel temas bile virüsün bulaşmasına neden olmaktadır. Kondom kullanmadan yapılan her türlü cinsel temas (anal, oral ilişki) ve mukoza bütünlüğünü bozan hastalık varlığı (cinsel yolla bulaşan hastalıklar) bulaş riskini daha da artırmaktadır (Tümer A, 2001; Yıldırmak ve ark, 2016).

Bir diğer önemli bulaş yolu kan ve kan ürünleriyle (kan ve kan ürünleri transfüzyonu, intravenöz ilaç kullananlarda iğne paylaşımı, açık yara ve mukoz membranın kesici delici alet ile yaralanmaları, dövme iğneleriyle) bulaşmadır. Ancak kan ve kan ürünlerinin kullanılmadan önce rutin tarama testleri içinde HIV yönünden araştırılması bu yolla bulaş olasılığını azaltmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, HIV/AIDS Tanı, Tedavi, Rehberi, 2019).

Bir başka bulaş yolu ise virüsle enfekte anneden yenidoğana gebelik, doğum veya emzirme sırasında sütle geçiş şeklidir. Virüs tükürük veya gözyaşı gibi diğer sıvılarda da bulunmaktadır (Başustaoğlu AC, 2010; T.C. Sağlık Bakanlığı, HIV/AIDS Tanı, Tedavi, Rehberi, 2019). Bulaşmada cinsel yönden aktif kişiler (heteroseksüel ve homoseksüeller), seks işçileri, damar içi uyuşturucu madde kullananlar ve HIV ile enfekte anneden doğan bebekler yüksek risk altındadırlar. Bununla birlikte HIV yakın temas, sarılmak, öpmek, öksürmek, hapşırmak, sivrisinek ve böcek ısırıkları, yiyecek, su, mutfak eşyası, tuvaletler ve yüzme havuzlarından bulaşmamaktadır (Başustaoğlu AC, 2010;).

HIV/AIDS EPİDEMİYOLOJİSİ

Epideminin başlangıcından itibaren tüm dünyada 75 milyon kişiye HIV bulaşmış ve yaklaşık 32 milyon insan AIDS nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Dünya sağlık örgütü (DSÖ) 2019 raporuna göre 2018 yılında tüm dünyada toplam 37.9 milyon HIV ile enfekte kişi bulunduğu, 1.7 milyon kişinin HIV enfeksiyonuna yakalandığı ve 770.000 kişinin HIV ile ilişkili hastalıklar nedeniyle öldüğü belirtilmektedir (WHO: Global Health Observatory (GHO) data, 2019).

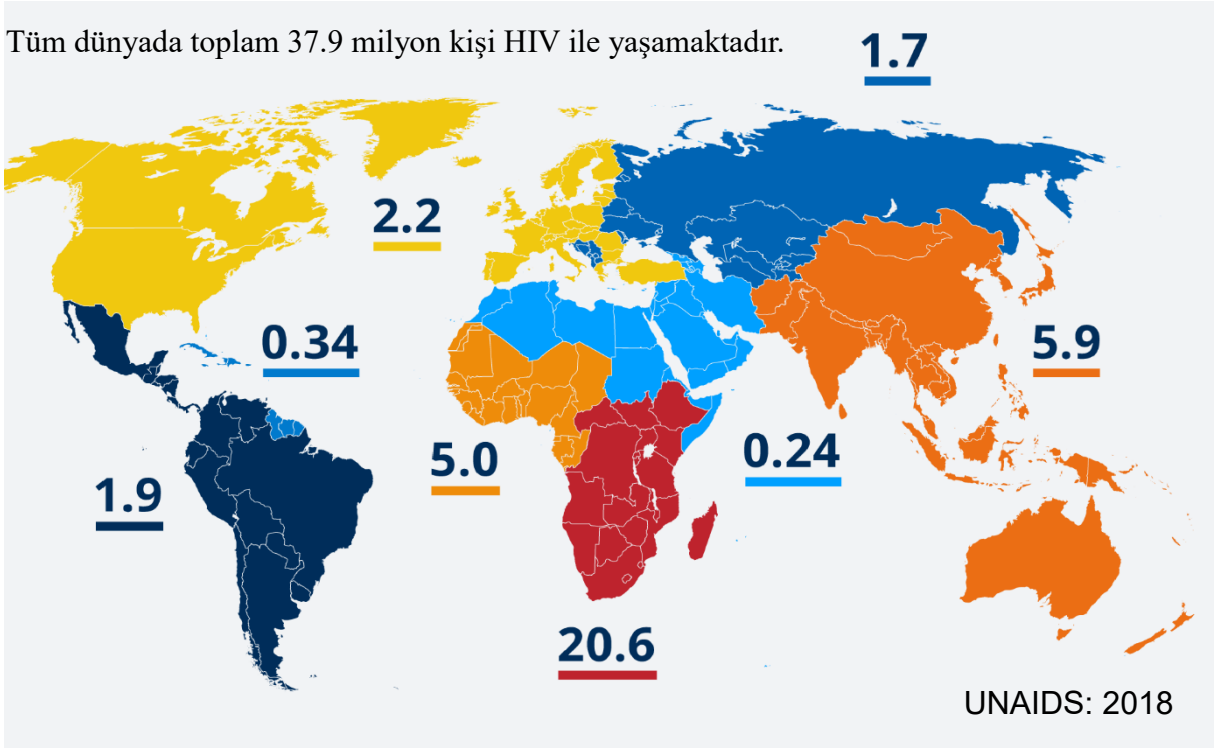

Şekil 1. Tüm dünyada HIV ile yaşayanların dağılımı (UNAIDS 2018 Global HIV Statistics, 2019).

Dünyada 15-49 yaş arası yetişkinlerin tahminen %0.8'i (%0.6-0.9) HIV ile yaşamaktadır, ancak salgının yükü ülkeler ve bölgeler arasında önemli ölçüde değişmektedir. DSÖ verilerine göre dünya genelinde HIV ile yaşayan insanların üçte ikisini oluşturan Afrika bölgesi, en ciddi şekilde etkilenmeye devam etmekte olup, bu bölgede her 25 yetişkinden yaklaşık 1'i (% 3,9) HIV ile yaşamaktadır (WHO: Global Health Observatory (GHO) data, 2019). Ölümlerin çoğunluğu ise Afrika sahra altı bölgesindedir. 15-24 yaş arası genç kadın ve adölesan kızlar arasında HIV insidansının en yüksek yüksek olduğu belirtilmektedir. Doğu ve Güney Afrika'da her hafta 7000 adölesan kız ve genç kadınlar HIV ile enfekte olmaktadır (HIV-She Conquers, 2019). Bununla birlikte yeni HIV enfeksiyonları pik yaptığı 1997 yılından itibaren %40, çocuklarda %41, pik yaptığı 2004 yılından itibaren AIDS'e bağlı ölümlerinde %55'den daha fazla azaldığı belirtilmektedir (UNAIDS, Global HIV & AIDS Statistics—2019).

UNAIDS 2010 verileri	UNAIDS 2019 verileri
2009 Yılında HIV/AIDS ile yaşayanlar	**2018 Yılında HIV/AIDS ile yaşayanlar**
Toplam 33.3 milyon	Toplam 37.9 milyon
Erişkin 30.8 milyon	Erişkin 36.2 milyon
Kadın 15.9 milyon	Kadın 18.8 milyon
15 yaş altı 2.5 milyon	15 yaş altı 1.7 milyon
2009 yılında HIV enfekte yeni vakalar	**2018 yılında HIV enfekte yeni vakalar**
Toplam 2.6 milyon	Toplam 1.7 milyon
2009 yılında HIV/AIDS hastalığından ölenler	**2018 yılında HIV/AIDS hastalığından ölenler**
Toplam 1.5 milyon	Toplam 770.000

Şekil 2. UNAIDS 2010 ve 2019 verilerinin karşılaştırılması

Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı (UNAIDS) global AIDS epidemik 2010 (UNAIDS Report on the Global AIDS Epidemic, 2010) raporuyla kıyaslandığında 2018 yılında HIV/AIDS ile yaşayanların sayısının artmaya devam ettiği, kadın nüfusta sayının fazla olduğu, buna karşın yeni enfekte olanların ve AIDS'e bağlı ölümlerin sayısının azaldığı görülmektedir (UNAIDS Report On The Global AIDS Epidemic, 2010, WHO: Global Health Observatory (GHO) data, 2019).

Türkiye'de ilk HIV/AIDS olgularının bildirildiği 1985 yılından itibaren günümüze kadar vaka sayısı artmış ve 1985 yılında toplam 3 olan vaka sayısı, 31 Aralık 2018 itibarı ile toplam 21.520'ye ulaşmıştır (Şekil 3) (T.C. Sağlık Bakanlığı, HIV-AIDS İstatistik 2019).

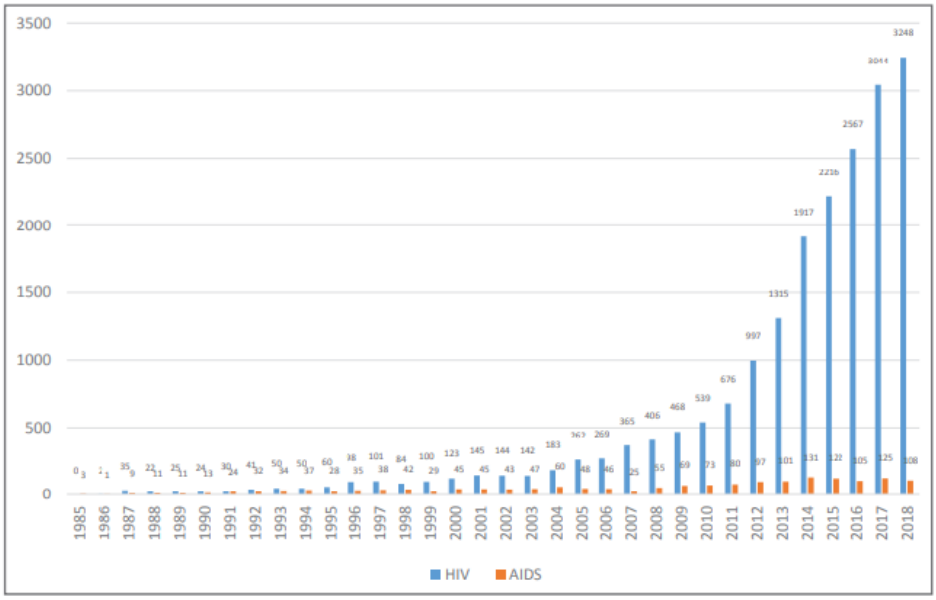

Şekil 3. Yıllara Göre HIV/AIDS Vaka Dağılımı (Türkiye 1985 – 31 Aralık 2018)

Türkiye'de HIV/AIDS vaka sayılarında son 10 yılda %426 oranında artış, son beş yılda ise %332'lik artış olduğu belirtilmektedir. 1985-2018 yılları arasındaki HIV pozitif kişilerin cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımına bakıldığında, en fazla 25-29 yaş grubunda ve erkeklerde olduğu bildirilmektedir. Ülkemizdeki HIV vakaları olası bulaş yoluna göre incelendiğinde ise %48'inin bilinmediği, %34'ünün ise heteroseksüel cinsel ilişki yoluyla olduğu belirlenmiştir (HATAM, HIV/AIDS Farkındalık Raporu, 2017).

YAŞ GRUBU	ERKEK	KADIN	TOPLAM VAKA
0	59	30	89
1-4	34	29	63
5-9	16	10	26
10-14	16	11	27
15-19	358	113	471
20-24	2065	510	2575
25-29	2911	755	3666
30-34	2758	732	3490
35-39	2315	588	2903
40-44	1622	421	2043
45-49	1337	276	1613
50-54	1019	218	1237
55-59	672	167	839
60-64	412	88	500
65 ve üstü	397	94	491
Yaşı Bilinmeyen	114	55	169
TOPLAM	**16105**	**4097**	**20202**

* 30 Haziran 2019 tarihi itibari ile doğrulama testi pozitif tespit edilerek bildirimi yapılan vakalar.

Şekil 4. Ülkemizde HIV pozitif vakaların yaş ve cinsiyete göre dağılımı (T.C. Sağlık Bakanlığı, HIV-AIDS İstatistik, 2019)

Ülkemizde HIV/AIDS'in artma nedenleri

- HIV/AIDS'den korunma konusunda bilgi eksikliği
- Damar içi uyuşturucu madde kullanımı
- Turizm hareketliliği
- Yurt dışında çalışma (Afrika vs)
- Fuhuş, cinsel istismar, tecavüz, göç olayları,vb

Korunma

- Kan ve kan ürünleri yoluyla bulaşın önlenmesi
- Anneden bebeğe geçişin önlenmesi
- Cinsel yolla bulaşın önlenmesi (Güvenli seks, kondom kullanmak, tek eşlilik, riskli davranışlardan kaçınmak)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2019 Raporuna göre 2018 yılında Türkiye'de 15-24 yaş aralığında 13 milyona yakın genç yaşamaktadır. TÜİK yaş sınıflamasını üç gruba ayırmış (0-14 yaş, 15-64 yaş ve 65 ve üstü) ve nüfusun %67.8'ini 15-64 yaş genç grubun oluşturduğunu bildirmiştir (TÜİK, 2019). Ülkemizde toplumun önemli bir kısmını genç nüfus oluşturmaktadır. HIV pozitif kişilerde yeni tanı alanlarda en yüksek oranın 25-34 yaş grubunda olduğu ve 20-24 yaş grubunda HIV pozitifliğinin arttığı dikkati çekmektedir. HIV ile mücadelede korunma yöntemleri konusunda farkındalık ve bilinçlenmek önemli olup, yapılan çalışmalarda özellikle gençlerin HIV/AIDS konusunda bilgilerinin yeterli olmadığı görülmektedir. Örgün eğitimde cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV/AIDS konusunda daha çok yer verilmesi, ebeveynlerin ve öğretmenlerin bu konuda eğitilmesi, televizyon ve gazete gibi medya da sık aralıklarla yer alması, özellikle gençlere akran temelli eğitim yaklaşımları HIV bulaşını azaltmada etkili olabilir.

KAYNAKÇA

- Başustaoğlu AC. (Çeviri Editörü), Tıbbi Mikrobiyoloji. 2010, 6th ed. Atlas Kitapçılık.
- HATAM: HIV/AIDS Farkındalık Raporu, 2017. http://sagliktagenc.org/zile/uploads/2018/01/HIV_AIDS_Farkindalik_Raporu.pdf
- HIV-She Conquers, 2019. Erişim adresi: http://sheconquerssa.co.za/hiv/
- T.C. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Bulaşıcı Hastalıklar Dairesi Başkanlığı, HIV-AIDS İstatistik 2019, Erişim adresi: https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/hiv-aids/hiv-aids-liste/hıv-aids-istatislik.html
- T.C. Sağlık Bakanlığı, HIV/AIDS Tanı, Tedavi, Rehberi, Ankara, 2019.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, 2019. Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı, 2019-2024. Ankara, s.1-74
- Tümer A, Ünal S. HIV/AIDS Epidemiyolojisi ve Korunma. *STED* 2001;10(12): 446–449.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019. Erişim adresi:http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist
- UNAIDS, 2018 Global HIV Statistics, 2019. Erişim adresi: https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/UNAIDS_FactSheet_en.pdf
- UNAIDS. Global HIV&AIDS Statistics-2019 fact sheet. Erişim adresi: https://www.unaids.org/en/resources/fact-sheet
- UNAIDS Report On The Global AIDS Epidemic, 2010. Erişim adresi: https://www.unaids.org/globalreport/documents/20101123_GlobalReport_full_en.pdf
- Yıldırmak T, ve ark. HIV Bilgilendirme Kitabı (KLİMİK/HIVÇG), 2016, s1-27.
- WHO: Global Health Observatory (GHO) data, 2019. Erişim adresi: https://www.who.int/gho/hiv/en/

GENÇLERDE GÖRÜNMEZ BAĞIMLILIK: SOSYAL MEDYA

Ferda ARSLAN*

ÖZET

Sosyal medya internet çevresinde en hızlı gelişen iletişim teknolojilerinden birisidir. Kişiler özellikle gençler internet teknolojisini sosyal medyaya girmek için kullanmaktadır. TÜİK 2018 verilerine baktığımızda sosyal medya kullanımı 13-17 yaş grubunda %3.9, 18-24 yaş grubunda %24'tür. Sosyal medya kullanımlarında ebeveyn, öğretmen denetimi olmadığı durumlarda ergenlerin olumsuz içeriklerle karşılaşması ve bu içeriklerden etkilenme olasılığı yüksektir. Sosyal medya, kullanıcı tarafından içeriklerin oluşturulmasına ve alışverişine izin veren, web 2.0'nin ideolojik ve teknolojik temelleri üzerine kurulmuş olan internet temelli bir grup şeklinde tanımlanmaktadır. Hayatımıza giren ve oldukça popüler olan sosyal medya ağlarından Facebook, Instagram, Twitter, Linkedin, Youtube, Tumblr gibi paylaşım siteleri Dünya'da ve Türkiye'de çok sayıda insan tarafından uzun süre kullanılmaktadır. Kullanım miktarlarının ve sürelerinin yoğun olması "bağımlılık" olgusunu gündeme getirmektedir. Sosyal medya bağımlığı; kişiler toplantıda iken veya okulda ders esnasında iken, trafikte araç kullanırken telefonlarına bakamama sürelerinin uzaması kişilerde huzursuzluk, güvende olmama duygusu yaratabilmektedir. Gençlerin sosyal medyada geçirdikleri zaman fazlalaştıkça aileden uzaklaştıkları ve aile ile geçirdikleri zamanın azaldığı, hatta aile içi sorumluluklarda aksamaların olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmaktadır. Tüm bu belirtilere bakıldığında sosyal medya bağımlılığı toplumda daha çok gençleri etkilemektedir. Toplumda, halk sağlığı hemşireleri sosyal medya kullanımı konusunda aileleri ve gençleri eğitmekle yükümlüdür.

Anahtar Kelimeler: gençlik, sosyal medya, bağımlılık, halk sağlığı hemşireliği

ABSTRACT

Social media is one of the fastest developing communication technologies around the internet. People, especially young people, use internet technology to enter social media. According to TurkStat 2018 data, use of the social media rate are 3.9% in the 13-17 age groups and 24% in the 18-24 age groups. While the children are using social media without supervision of parents and teacher, they can meet negative contents and affected by them. Social media is defined as an internet-based group that builds on the ideological and technological foundations of web 2.0, allowing the creation and exchange of content by the user. The most of user, who are located in Turkey and all over the world use popular social media networks such as Facebook, Instagram, Twitter, Linkedin, Youtube and Tumblr. The intense amount and duration of use raises the phenomenon of "addiction. Social media addiction; When people are in a meeting or during a lesson in school, while driving in traffic, the prolongation of inability to call their phones can create unrest and a feeling of insecurity. It is indicated that young people move away from the family as the time they spend on social media increases and the time they spend with the family decreases and even the family responsibilities are disrupted. All these indicator showed that in the society young people affected social media addiction. In the society, public health nurses have responsibilities educating parents and young people about using social media and effects.

Keywords: youth, social media, addiction, public health nursing

GİRİŞ

Küreselleşme ile hızla değişen teknoloji ve bilişim beraberinde iletişim araçlarının gelişmesine yol açmıştır. Yeni iletişim teknolojileri insanlara, düşüncelerini ve eserlerini paylaşma olanağı yaratan, paylaşım ve tartışmanın esas olduğu bir medya sunmaktadır. Günümüzde kullanımı hızla artan yaygın bir iletişim ve paylaşım aracı olan internet ve sosyal medya olarak adlandırılan bu iki sanal ortam kullanıcı tabanlı olmasının yanında kitleleri ve

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı ABD., Y.L Öğrencisi, Muğla, Türkiye, ferdaarslan1996@gmail.com

insanları bir araya getirmesi ve insanlar aralarındaki etkileşimi arttırması bakımından önem taşımaktadır (Vural Akıncı ve diğ., 2010: 3348; Erol ve diğ., 2014: 805). Sosyal medya, sanal toplulukların ürettikleri, bazen internet üzerinden fikirlerini, resimlerini, videolarını ve daha pek çoğunu paylaştıkları bireyler veya gruplar arasındaki etkileşimi azaltmak amacıyla kullanılan bir terimdir. Sosyal medya, web tabanlı bir veri iletişim şeklidir (Akram ve diğ., 2017: 347). Sosyal medya, kullanıcılara enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terimdir (Erol ve diğ., 2014: 805).

Yapılan araştırmalar insanların, bu sanal gerçeklik içinde gün geçtikçe daha fazla vakit harcadıklarını, gerçek yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıklarını ve yeni bir dünya kurarak yaşadıklarını göstermektedir. Kimi zaman sanal dünyayla, gerçek dünya arasındaki sınırın belirsizleştiği de gözlenmektedir. Öyle ki bu sanal dünyada arkadaş bulma, bu dünyadaki insanlarla sosyal ve siyasi düşünce alışverişinde bulunma, hatta bu dünyadan birileriyle tanışıp evlenme gibi ciddi kararlar alınabilmektedir (Vural Akıncı ve diğ., 2010: 3348). Günümüzün sanal ortam kullanıcıları tarafından bir alışkanlık haline gelen sosyal medya kullanımı, her kültürden ve kesimden geniş kitlelerin, sosyal taleplerine yanıt verirken; aynı zamanda bu ortamı eleştirenlerin odak noktasında bulunmaktadır. Sosyal medyayı da kapsayan ve bütün bilinen farklı ortamları bir araya getirme yetisine sahip yeni medya, bu hızlı değişimin önemli parçalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Öztürk, 2015: 287).

Yeni iletişim ortamlarının gelişmesi, her kesimden bireylerin bilgi iletişim teknolojilerine olan ilgisinin artması, sosyal medyanın gücünü arttırmakta, sosyalleşme kavramına da yeni bir boyut kazandırmaktadır. Sosyal medya, sürekli güncellenebilmesi, çoklu kullanıma açık olması, sanal paylaşıma olanak sağlaması vb. açısından en ideal mecralardan biri olarak kendini göstermektedir. İnsanlar sosyal medyada, düşüncelerini günlük olarak yazmakta, bu düşünceleri üzerine tartışabilmekte ve yeni fikirler ortaya koyabilmektedir. Ayrıca kişisel bilgilerinin yanında çeşitli fotoğraflar, videolar, paylaşabilmekte, iş arayabilmekte ve hatta aradıkları işi bulabilmekte ayrıca sıkılmadan gerçek dünyayı sanal ortamda yasayabilmektedir (Vural Akıncı ve diğ., 2010: 3351). Tüm bu yönleriyle sosyal medya, boş vaktimizi değerlendirdiğimiz, eğlendiğimiz, sohbet ettiğimiz, bilgi alışverişinde bulunduğumuz, bilgiye erişip gündemi takip ettiğimiz yegâne araç haline gelmektedir (Solmaz ve diğ., 2013: 24). Sosyal medya, isminde medya olmasına rağmen geleneksel medyadan farklı özelliklere sahiptir. Özgünlüğünü yaratan en önemli farklılığı, herhangi bir kişinin sosyal medyanın içeriğini yaratabilmesi, yorumda bulunabilmesi ve katkı sağlayabilmesidir (Erol ve diğ., 2014: 805). Sosyal ağlar denildiğinde ise insanların kullanıcılar tarafından hazırlanan içerikleri interaktif bir şekilde birbirlerine iletebildikleri internet siteleri olarak tanımlanmaktadır (Solmaz ve diğ., 2013: 3351).

İnternet kullanım amaçları arasında sosyal medya kullanımı ilk sırada yer almaktadır (Solmaz ve diğ., 2013. 24; Durak ve diğ., 2016: 531). Sosyal medya kullanıcılarının en çok kullandıkları ortamların kullanım sıklıkları sırasıyla Facebook, Twitter, Google+, Instagram şeklindedir. En çok kullanıcıya sahip ve en aktif kullanılan sosyal medya ortamı ise "Facebook"tur. Mesaj ve sohbet amaçlı sosyal medya ortamlarının kullanım sıklığı Whatsapp, Facebook Messenger ve Skype şeklinde sıralanmaktadır. Facebook, Youtube, Twitter, Instagram, Google+, Linkedln öne çıkan ve en aktif kullanılan sosyal medya ortamlarıdır (Solmaz ve diğ., 2013: 25**;** World Bank, 2016). Günümüzde sosyal medyanın özellikle çocuklar ve gençler arasında son derece yaygın, popülerliği günden güne artan bir iletişim

ortamı olarak etkin bir şekilde kullanıldığı belirtilmektedir. Sosyal medya kullanım amaçlarına bakıldığında; iletişim kurmak, bilgi, fotoğraf, video ve deneyimlerin paylaşılması, gündemi belirleme, oyun oynamak, kişilerarası ilişkileri geliştirmek, alışveriş amaçlı kullanım, video izleme, bilgi edinme ve paylaşma olduğu göze çarpmaktadır (Vural Akıncı ve diğ., 2010; Solmaz ve diğ., 2013: 31**;** Erol ve diğ., 2014: 805; Juszczyk, 2015: 80; Durak ve diğ., 2016: 532-533; Balcı ve diğ., 2018: 211, Baz, 2018: 278). TÜİK 2018 verilerine göre sosyal medya kullanımı 13-17 yaş grubunda %3.9, 18-24 yaş grubunda %24'tür (TÜİK, 2018). TÜİK (2019) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırmasına göre, İnternet kullanımı 2018 yılında 16-74 yaş grubunda %72, 9' iken, bu oran 2019 yılında %75,3'tür. Aynı çalışmada İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %81,8 iken, kadınlarda %68,9'dur. Konu ile yapılan pek çok çalışma soyal medya kullanımının gençler arasında yaygın olduğunu göstermektedir. Yapılan bir çalışmada; gençler arasında internet kullanım oranı % 51.1 iken bu gençlerden % 12,7'sinin 3-4 saat, % 9,8'inin 4 saatten fazla, %91,3'ünün ortalama 30 dakikadan fazla internette kaldığı görülmektedir. Aynı çalışmada öğrencilerin, %48,6'sı Facebook, % 25,6'sı Twitter, %11,1'i YouTube sitesini sık olarak kullandıkları, sosyal medya kullanım amaçlarının ise mevcut arkadaşları ile iletişim kurmak, bilgi erişimi, ödev, proje gibi bilgi paylaşımı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca fotoğraf, video paylaşımı, alışveriş tercihlerini belirleme, kendini ifade etme ve eğlenme amacıyla sosyal medyayı kullanma oranına bakıldığında, erkeklerin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir (Koçer, 2012: 70).

Yapılan başka bir çalışmada katılımcıların %97,6'sı sosyal medya kullanmakta olup, sosyal medya sitelerinden de sırasıyla Facebook (%79), Twitter (%16.4), Friendfeed (%4), Linkedin (%2) ve diğer sosyal ağları (%2,8) kullandıkları bildirilmektedir. Yine aynı çalışmada katılımcıların %69,2'si her gün sosyal ağları kullandığını, %50,4'ünün sosyal ağlarda günde ortalama 1-3 saat, %15,4'ünün 4-6 saat, %3,6'sının ise 9 saat ve üzeri zaman geçirdiğini belirtmektedir (Solmaz ve diğ., 2013: 27). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin %96,2'sinin sosyal medya üyeliğinin olduğu ortaya çıkmaktadır (Ezen ve diğ., 2019: 130; Ngonso, 2019: 17). Kırsal kesimdeki adölesan ve gençlerin sosyal medyayı akademik amaç için değil, aile ve kişiler arası iletişim için kullandıklarını, ayrıca facebook ve diğer network sitelerini tercih ettiklerini, Instagram, Whatsapp, Twitter ve YouTube gibi sosyal medya ortamlarını kullandıkları görülmektedir (Ngonso, 2019: 17).

Diğer bir çalışmada gençler arasında sosyal medya kullanımın yaygınlığına dikkat çekilmektedir. Gençler arasında internetin aktif sosyal etkileşim biçiminde kullanılması onlara Facebook ve My Space gibi sosyal medya sitelerinde arkadaşlarla, sınıf arkadaşlarıyla ve ortak ilgi alanlarına sahip insanlarla bağlantı kurmalarına fırsat sunmaktadır. Özellikle sosyal paylaşım ortamlarının coğrafi konumlarla sınırlı olmaması, coğrafi yerleşim yeri olarak uzak, engelli veya hastalık nedeniyle evden çıkamayan gençler için önemli bir iletişim biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır (Juszczyk, 2015: 81). Sosyal medya kullanımın toplum, sağlık ve eğitim sektöründe etkileri bulunmaktadır. Sosyal medyanın toplum üzerine etkisi, insan insana iletişim bireylerin eski arkadaşları, ortakları ve ile yeniden bağlantı kurma fırsatı sağlar. Bunun yanı sıra bireylerin yeni arkadaşlarıyla etkileşimde bulunma, aralarında içerik, resim, ses ve kayıtları paylaşmalarına, Web tabanlı sosyal ağ toplumun yaşam biçiminin değişmesine neden olmaktadır (Akram ve diğ., 2017: 349). Sosyal medya kullanımı gençlere arkadaşlarla iletişim kurma, yeni arkadaşlar edinme, resim paylaşma ve fikir alışverişinde bulunma anlamında ergenlere benlik, toplum ve dünya hakkındaki görüşlerini genişleten faydalar sunabilmektedir (Juszczyk, 2015: 81; Lad, 2017: 19653; Balcı ve diğ., 2018: 211).

Özellikle sağlık sektöründe sosyal medyanın kullanımı; doktorların reçetelerini arkadaş, akraba ve meslektaşları ile paylaşması, danışmanlık yapması, hastalıklar ve belirtileri hakkında bilgi vermesi, kritik vakalara öncelik vermek için sağlık hizmetlerine yardımcı olma gibi olumlu yanlarının yanı sıra yanlış ön tanılama ve gizlilik ihlali gibi etik sorunların yaşanmasına yol açabilmektedir (Akram ve diğ., 2017: 349). Birçok imkanı aynı anda sunması, zaman, coğrafi ve fiziki mekanları ortadan kaldırması nedeniyle her kesimde ilgi odağı olan sosyal medya, kullanıcısını hem üretici hem tüketici olarak konumlandırmaktadır. Bu konumlanma ise etik sorunları beraberinde getirmektedir. Bu etik sorunlara baktığımızda; özel yaşamın gizliliği başta olmak üzere, telif hakları, genel ahlaka aykırı paylaşımlar, kullanıcıların yoğun reklamsal içeriğe maruz kalması, dilin kullanımı, spam bloglar, sahte kimlikli profiller, yanıltıcı etiketleme ve başlıklandırılma ve nefret söylemleri etik ihlaller arasındadır (Öztürk, 2015: 287).

Ayrıca sosyal medyanın eğitimde yeni beceriler (yeni birileriyle iletişim kurma, kariyer geliştirme vb), kaliteli eğitim (öğrenciler için işbirliğinin artması, hızlı bilgi paylaşımı, grup içinde daha iyi nasıl çalışılacağı vb.), yeni teknolojiyle tanışma, yaratıcılığı arttırma (fotoğraf, resim ve video yükleme, paylaşma, geri bildirimler vb.), üyelerin birbirlerinin profillerini görmeleri, mesajlaşarak iletişim kurmaları sosyal etkileşimi kolaylaştırmakta olup genç ya da ergenlere arkadaşlık ya da ilişki için gerekli olan bilgiyi sağlama ve pek çok gence intihar yardım hatları, destek grupları, sağlıkla ilgili bilgiler ve uygun kuruluşlarla iletişim gibi sağlık kaynaklarına erişme olanakları gibi olumlu yanları bulunmaktadır (Juszczyk, 2015: 81; Lad, 2017: 19653; Balcı ve diğ., 2018: 211). Tüm bu olumlu özelliklerin yanında sosyal medyanın kullanım alanlarından çıkıp, bilinçsiz ve aşırı kullanımı kullanıcılarda bağımlılık oluşturabilmektedir. İnternet kullanımı ile ilgili problemli davranışlar bağımlılık olarak adlandırılır **(**Babacan, 2016: 25; Balcı ve diğ., 2018: 212; Keleş ve diğ., 2019: 2). Özellikle gençler arasında sosyal medyanın kullanıcılar açısından bağımlılık haline gelmesi birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir (Baz, 2018: 279; Balcı ve diğ., 2018: 214; Büyükgebiz Koca ve diğ., 2019: 34). Sosyal medya bağımlılığının "aşırı kullanım, kullanma isteğini doyuramama, aşırı kullanımdan dolayı aktivitelerin ihmal edilmesi, aşırı kullanımın sosyal ilişkilere zarar vermesi, negatif duygu ve yaşam stresinden bir kaçış aracı olarak kullanma, kullanımı azaltma ve durdurmada problemler yaşama, kullanımın mümkün olmadığı durumlarda gergin ve sinirli olma ve kullanım süresi ve miktarına ilişkin yalan söyleme durumu" olarak tanımlandığından bahsedilmektedir. Sosyal medya bağımlılığı ya da sorunlu kullanımı, daha yüksek depresyon ve kaygı düzeyi ile ilişkilidir (Balcı ve diğ., 2018: 216; Büyükgebiz Koca ve diğ., 2019: 49). Sosyal medyanın adölesanlardaki depresyon, anksiyete ve psikolojik stres sıklığını etkilediği ve bu etkilerin çok faktörlü olduğu belirtilmektedir (Keleş ve diğ, 2019: 2).

Sosyal medyanın negatif etkileri ise öğrenmeyi azaltma, akademik başarıda düşme, gönderdiği bilgileri filtrelemediği için gizliliği sağlayamama olarak sıralanabilmektedir (Lad, 2017: 19653). Ayrıca her ne kadar siber iletişim kullanımı bireyde özerk olma hissi yaratsa da insanlar ile doğrudan göz temasının olmaması ergenlerde sosyal izolasyon ve aile ilişkilerinde olumsuz etkilere yol açabilmektedir (Juszczyk, 2015: 82). Siber iletişimin olumsuz yanı kişisel bilgilere erişim kolaylığı sağlamasıdır. Kullanıcıların yaşadıkları yer, telefon numaraları ve oturdukları evin yol tarifine kolaylıkla ulaşılabilmekte, bu anlamda gençleri kişisel bilgilere güvenli olmayan erişimlerden korumak giderek zorlaşmaktadır (Juszczyk, 2015: 82). ABD'de yapılan çalışmalar 10-17 yaşları arasındaki beş gençten birinin çevrimiçi olarak istenmeyen cinsel gelişme elde ettiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra kişisel

tacizler artmakta, akran baskısına duyarlı olmaları nedeniyle, çocuklar ve gençler sosyal medyada gezinirken siber zorbalık, ırkçılık, cinsiyetçilik, homofobi, taciz ve taciz konuşmaları, sözel saldırı ve cinsel deneyimler, intihar toplulukları, kendine zarar verme, cinsel açıdan aktif olma, uyuşturucu kullanımına katılma ve diğer pek çok yasa dışı faaliyet hakkında bilgi sahibi olabilmekte tüm bunlara internet bağımlılığı ve düzensiz uyku düzeninin eklenmesi ile daha fazla risk altında oldukları ortaya çıkmaktadır. Ergenlerin ve gençlerin Facebook gibi sosyal medya sitelerinde çok fazla zaman harcamaları klasik depresyon belirtileri göstermeye başlayan "Facebook depresyonu" adlı yeni bir kavramın ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Juszczyk, 2015: 82).

SONUÇ

Sonuç olarak; hayatın her aşamasında kullanılan sosyal medya paylaşım ağlarının geleceğin toplumunu oluşturacak gençler tarafından yalnızca eğlence aracı olarak değil bilgiyi elde etme amacıyla kullanılmasına yönelik yapılacak uygulamaların geleceğin sağlıklı toplumlarının oluşturulması amacıyla gençlerin sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından son derece önemlidir. Ayrıca sosyal medyanın bilinçli kullanılmadığında bağımlılığa dönüştüğü bilinmektedir. Sosyal medya bağımlılığı sonucu gençler sosyal izolasyon açısından risk altında olup, madde bağımlılığı, güvensiz cinsel uygulamalar, saldırgan veya kendi kendine zarar verici davranışları teşvik edebilecek “yardım” için riskli internet sitelerine yada bloglarına yönelebilmektedir. Gençlerin akranlar tarafından kabul görmesi ve onlarla iletişim halinde olması ergen yaşamının önemli bir unsuru olduğu düşünüldüğünde çevrimiçi dünyada yoğunluğun, bazı ergenlerde depresyonu tetikleyebilecek bir faktör olduğu göz ardı edilmemelidir.

Bu nedenle; adölesanların sağlığı üzerine sosyal medyanın ruhsal sorunları arttırmasını uyaran nedenlerden dolayı öncelikle ele alınmalı yine çocuk, genç ve yetişkinlere yönelik internet ve sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı konusunda eğitim yapılarak farkındalık oluşturulması, internet ve sosyal medyaya yönelik afiş, broşür, kamu spotlarının hazırlanması, müfredat programlarına sosyal medya ve sosyal medya bağımlılığı ile ilgili konuların eklenmesi, okul sağlığı hemşireliğinin işlevselleşmesini sağlayarak hemşire tarafından konu ile ilgili okullarda eğitim yapılması, okullarda ve gençlerin yoğun yaşadığı alanlarda yerleşik ya da mobil psikolojik danışmanlık hizmetlerinin sunulması ve konu ile ilgili geniş örneklem grubu üzerinde kapsamlı nicel ve nitel çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akram, W., Kumar, R. (2017). A Study on Positive and Negative Effects of Social Media on Society, International Journal of Computer Sciences and Engineering 5 (10), 347-354.
- Babacan, M. E. (2016). The relationship of social media usage areas and addiction, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *3*, 20-28.
- Balcı, Ş., Baloğlu, E. (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı ile Depresyon Arasındaki İlişki: Üniversite Gençliği Üzerine Bir Saha Araştırması, İletişim Dergisi, Aralık, 209-233. DOI: 10.16878/gsuilet.500860
- Baz, F.Ç. (2018).Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Çalışma, OPUS - Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 9 (16), December, 276-295.

- Büyükgebiz Koca, E., Tunca, M.Z. (2019). İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığının Öğrencilerinin Performanslarına Etkileri Üzerine Bir Yazın Taraması, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24 (1), 33-53.
- Durak, H., Seferoğlu, S.S. (2016). Türkiye'de Sosyal Medya Okuryazarlığı ve Sosyal Ağ Kullanım Örüntülerinin İncelenmesi,Uluslararası SosyalAraştırmalar Dergisi,9(46), 526-535.
- Erol, G., Hassan, A. (2014). Gençlerin Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Medya Kullanımının Tatil Tercihlerine Etkisi, The Journal Of International Social Research, 7 (31), 804-812.
- Ezen, M., Açıkgöz, A., Emir, B., Özkaraman, A. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının iletişim becerileri üzerine etkisi, Kocaeli Med J, 8 (1), 130-140.
- Juszczyk, S. (2015). Fields of Impact of Social Media on Youth – Methodological Implications, Acta Technologica Dubnicae volume 5 (2), 80-86.
- Keleş, B., Mc Crae, N., Grealish, A.(2019), A systematic review: the influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents, International Journal of Adolescence and Youth, DOI: 10.1080/02673843.2.
- Lad, H. (2017). The Positive and Negative Impact of Social Media on "Education, Teenagers, Business and Society, International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology, 6(10), 19652-7.
- Ngonso BF. (2019). Effect of Social Media on Teenagers and Youths: A Study of Rural Nigerian Teenagers and Youths in Secondary Schools. Global Media Journal, 17:32.
- Solmaz, B, Tekin, G., Herzem, Z. ve Demir, M. (2013). İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama" Selçuk İletişim, Sayı 7 (4), 23-32.
- Öztürk, Ş. (2015). Sosyal Medyada Etik Sorunlar, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Temmuz, 9 (1), 287-311.
- TÜİK (2013). Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanımı araştırması (06- 15 Yaş grubu çocuklarda bilişim teknolojileri kullanımı ve medya, 2013). Elde edildiği kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866, Erişim tarihi: 02.11.2019
- TÜİK. (2019). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2019, Elde Edildiği Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574, Erişim Tarihi:25.10.2019
- Vural Akıncı, Z.B., Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, Journal of Yasar University, 20(5) 3348-3382.
- World Bank, World Development Report 2016 Digital Dividends , Elde edildiği kaynak: http://pubdocs.worldbank.org/en/142061452529904331/WDR16-BP-SocialMedia-Ackland.pdf, Erişim tarihi: 25.10.2019
- http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059, Erişim tarihi: 05.11.2019

GENÇLERDE ÖNEMLİ BİR HALK SAĞLIĞI SORUNU: AKRAN ZORBALIĞI

Ferda ARSLAN*
Media SUBAŞI BAYBUĞA**

ÖZET

Akran grupları tarafından tutum ve davranışlarının onaylanması veya reddedilmesi çoğu ergen için önemlidir. Ancak akranlar arkadaşlık, sosyal ve duygusal destek, yakınlık sağlama gibi olumlu işlevler yanında bazen de zorbalık gibi olumsuz etkilere neden olabilirler. Zorbalık geniş, kapsamlı, çok boyutlu ve önlenmesi için birçok disiplinin birlikte çalışmasını gerektiren bir halk sağlığı sorunu olarak görülmektedir. Zorbalık, bir birey ya da bir grubun nispeten daha güçsüz olana tekrarlayıcı şekilde aşağılayıcı ve saldırgan davranışlar sergilemesidir. Akran zorbalığı ise, zorbalığa maruz kalanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu, bir ya da birden fazla bireyin kendilerine göre daha güçsüz kişi veya gruplara karşı sergiledikleri kasıtlı ve sürekli hale gelmiş olan saldırganlık türüdür. Ergenlik döneminde fiziksel ve psikolojik açıdan yaşanılan hızlı değişim, anne, baba ve öğretmen tutumu, sosyal ilişkiler, bireysel özellikler ve kültürel faktörlerin zorbalık eğilimini etkileyen etmenler olduğu belirtilmektedir. Zorbalık eğilimi kimi zaman vurma, itme ve tartaklama gibi fiziksel, lakap takma, aşağılama ve hakaret etme gibi sözel; söylenti çıkarıp yayma ve dışlama gibi dolaylı; eşyaları zorla alma ve zarar verme gibi davranışsal olarak ortaya çıkmaktadır. Zorbalığın hem zorbalar hem de kurbanlar açısından olumsuz sonuçları vardır. Akran zorbalığına maruz kalan ve zorbalık yapan çocuklarda depresyon, intihar düşünceleri, psikiyatrik problemler, ebeveyn ilişkilerinde sorunlar sık görülmektedir. Sonuç olarak çocukların kendini güvende hissetmesi için öğrencilerin, ailelerin, okul çalışanlarının eğitilmesi ve zorbalığa karşı farkındalık oluşturulması, yüksek risk oluşturan grupların belirlenmesi, aktif bir mücadele programının geliştirilmesi ve hayata geçirilmesinde okul ve halk sağlığı hemşirelerinin önemli sorumlulukları bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: zorbalık, akran zorbalığı, halk sağlığı hemşiresi

AN IMPORTANT PUBLIC HEALTH PROBLEM AMONG YOUNG PEOPLE: PEER BULLYING

ABSTRACT

The approval or rejection of attitudes and behaviors by peer groups is important for most adolescents. However, peers can cause positive effects such as friendship, social and emotional support, proximity, and sometimes negative effects such as bullying. Bullying is seen as a public health problem that is wide, comprehensive, multidimensional and requires many disciplines to work together. Bullying is the repetitive humiliating and aggressive behavior of an individual or a group to a relatively weaker one. On the other hand, peer bullying is a deliberate and persistent form of aggression in which one or more individuals are more vulnerable to weaker people or groups than those who are exposed to bullying. It is stated that physical and psychological changes during adolescence, mother, father and teacher attitudes, social relations, individual characteristics and cultural factors are the factors affecting the tendency of bullying. The tendency to bullying is sometimes physical as hitting, pushing and weighing, verbal as nicknames, humiliation and insults; indirect as spreading and excluding rumors; as forcing and damaging property.

Bullying has negative consequences for both bullies and victims Depression, suicidal thoughts, psychiatric problems and parental relations problems are common among children exposed to bullyin g. As a result, public health nursing and school health nursing have responsibilities related to the children fell safety by themselves, to raise awarenness agains to bullying among students, families, school workers to determine high risk groups, and also to development and run active struggle program.

Keywords: bullying, peer bullying, public health nurse

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı ABD. Tezli Y.L.Ö. Muğla, Türkiye, erdaarslan1996@gmail.com
**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi , Prof. Dr., media@mu.edu.tr

GİRİŞ

Akran grupları tarafından tutum ve davranışlarının onaylanması veya reddedilmesi çoğu ergen için önemlidir. Akranlık, arkadaşlık, sosyal, duygusal destek ve yakınlık sağlamanın yanı sıra bazı durumlarda zorbalık gibi olumsuz davranışların görülmesine yol açabilmektedir (Çelen ve diğ., 2018: 2). Dolgun (2017: 95-96)'un aktardığına göre; zorbalık, 1970'li yılların sonuna doğru Olweus tarafından tanımlanmış olup genellikle agresiflik/ saldırganlık davranışlarının bir alt kategorisi olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar saldırganlık davranışları, şiddet ve zorbalık kelimeleri eş anlamlı olarak kullanılsa da şiddet; eylemin kendisini tanımlamak için kullanılmakta, fiziksel güç kullanmayı gerektirdiği için yaralanma ve ölümle sonuçlanabilmektedir. Saldırganlık şiddet ve zorbaca eylemleri içine alan bir kavram olup, saldırganlığın şiddet ve zorbalıktan farkı; kişinin psikolojik ve toplumsal gelişiminin, nörolojik ve hormonal yapısının etkileşimiyle ortaya çıkmakta, saldırganlık daha çok dürtü, içgüdü olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlık davranışı her zaman şiddete dönüşmemekte ya da zarar verme amacı gütmemektedir (Dolgun, 2017: 95-96). Zorbalık, savunmasız bireylere güç dengesizliğinin olduğu durumlarda daha güçlü biri tarafından kasıtlı olarak tekrarlayıcı ve sistematik biçimde kötü muamelede bulunma, suistimal etme, saldırgan davranışlar gösterme olarak tanımlanmaktadır (Dolgun, 2017: 95-96; Kara ve diğ., 2017: 115; Günay ve diğ., 2018: 266; Mercan ve diğ., 2018: 23; Öztürk ve diğ., 2019: 83; Yalçıntaş Sezgin, 2018: 86; Karataş ve diğ., 2019: 382). Akran zorbalığı; güçlü çocuğun ondan daha az güçlü olan çocuğa baskı yapması nedeniyle kurbanın korkmasına neden olan, taraflar arasındaki güçlerde dengesizliğin olduğu, kurban tarafından gelen bir kışkırtma olmamasına rağmen aynı çocuklar arasında tekrarlı olarak gerçekleşen fiziksel, sözel ve duygusal saldırganlığı ifade etmektedir (Sarı ve diğ., 2019: 734). Akran zorbalığının en önemli nedenlerinden birisi; bireylerin arkadaşlarına baskı yaparak bu şekilde arkadaşları arasında kendini üstün görme, şiddeti çözüm yolu olarak tercih etme ve kurbanın maruz kaldığı baskıyı hak ettiğini düşünmeleridir. Zorbalık olayları yaşanırken; zorbalık eylemini gerçekleştiren kişiler daha çok itici, agresif, empatik olmayan, fiziki olarak sağlam profili çizerken, kurbanlar ise anksiyete düzeyi yüksek, korku içinde yaşayan, benlik saygı düzeyi düşük, dışa dönük girişken yapıda olup güvensizlikten yakınan ve gruptan dışlanan birey özelliği göstermektedir.

Bu iki grubun yanı sıra zorbalık eylemi gerçekleştirilirken zorba-kurbanlar; zorbaya karşı çıkan ve kurbanı koruyan savunucular, yaşanan zorbalık olayına şahit olan izleyiciler bulunmaktadır (Kale ve diğ., 2017: 75). Zorbalık eyleminin yaşandığı en önemli grup öğrenci gruplarıdır. (Öztürk ve diğ., 2019: 83). Zorbalık eylemini gerçekleştiren öğrenciler daha çok kendi isteklerinin olmasını ve başkalarının kötü hissetmesini isteyen, fiziksel olarak güçlü görünmekle birlikte kendilerine güvenmeyen, başkalarıyla empati kuramayan ve sorun çıkarmaktan hoşlanan kişilerdir. Zorbalığa maruz kalan öğrenciler ise, düşük benlik saygısı olan, içe kapanık, yalnız ve dışlanmış bireyler olarak tanımlanmaktadır (Sarı ve diğ., 2019: 734). Zorbalık eylemi, fiziksel (tehlikeli bir araçla itmek, tokatlamak, tartaklamak, aşağılama, saldırmak, saçını veya kulağını çekmek, tehdit etmek, silahla veya bıçakla saldırmak, şaka yapmak vb.), sözel (alaycı konuşma, lakap takma, küfür etme, sözlü notlar bırakma vb.), duygusal (grubun dışına atma, aşağılama, ayrımcılık vb.), cinsel (cinsel olarak açık sözler, dokunma ile taciz, rahatsız etme vb.) ve siber zorbalık (dijital teknoloji kullanılarak sosyal medya aracılığıyla birisinin bir başkasına sanal olarak zorba davranışlarda bulunması) şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Sezen ve diğ., 2018: 163; Nazlıcan ve diğ., 2019: 75; Özdemir, 2019: 80). Zorbalık eylemi yaygın olarak tüm dünyada anaokulundan başlayarak

hayatın her alanında, mahallede, sokakta, spor alanlarında, okullarda ve iş yerlerinde insan sağlığını ciddi bir biçimde tehdit eden bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. (Dolgun, 2017: 95).

Literatüre bakıldığında konuyla ilgili pek çok çalışmanın yapıldığı dikkati çekmektedir. Bu çalışmalarda; öğrencilerin % 9,96'sının zorba, % 25,08'inin kurban, % 33,38'inin zorba-kurban ve % 31,58'sının nötr olduğu görülmektedir Aynı araştırma sonuçlarına göre zorbalara ilişkin dağılıma bakıldığında; erkeklerin % 10,3'ü, kızların % 9,7'si zorbadır. Kurbanlara ilişkin dağılımda ise; erkeklerin % 24,8, kızların % 25,3'ü kurbandır. Zorba kurbanlara ilişkin dağılımda; erkeklerin % 41,7'si, kızların % 25'i zorba kurbandır. Erkeklerin % 23,2'si, kızların % 40'ı nötrdür. Bu bulgulara göre kızların da neredeyse erkekler kadar zorba olma konumuna ulaştığı görülmektedir (Karataş ve diğ., 2019: 385). Farklı bir çalışmada; akran zorbalığı yapan öğrencilerin oranının % 1 ile %49.5, zorbalığa maruz kalan öğrencilerin oranının % 5.5 ile % 56.5, hem zorbalık yapan hem de zorbalığa maruz kalan öğrencilerin oranının ise % 1 ile % 10.34 arasında değiştiğini göstermektedir (Ergül Topçu, 2018). Ortaokul öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise öğrencilerden %27,7'sinin akran zorbalığına maruz kaldığı ortaya konurken, depresyon belirtileri öğrencilerden %16.0'sında olduğu görülmektedir. Aynı çalışmada, STAI özellik ölçeği %50,4 öğrencide yüksek kaygı düzeyi yaşadığı, öğrencilerin % 4,2'sinde hiperaktivite ve % 3,4'ünde davranış bozukluğu olduğu belirlenmiştir (Nazlıcan ve diğ., 2019). Zorbalık çeşitlerine ilişkin yapılan bir çalışmada sözlü zorbalığın daha fazla görüldüğü ortaya konmaktadır. Aynı çalışmada katılımcılardan %53.7'sinin akran zorbalığına, %40'ının sosyal zorbalığa, %14'ünün de fiziksel ve siber zorbalığa maruz kaldığı bildirilmektedir (Pečjak ve diğ., 2017: 78). Zorbalık eylemine ilişkin yapılan başka bir çalışmada, katılımcıların %12'sinin zorbalık yaptığı, %15,9'unun zorbalığa maruz kaldığı, %52.1'inin sözlü zorbalığa maruz kaldığı, %13.4'ünün fiziksel zorbalığa maruz kaldığı görülmektedir. Aynı çalışmada aile yapısının, okula ilişkin tutumun ve cinsiyetin zorbalığa maruz kalmayı etkileyen faktörler olduğu ortaya çıkarılırken, erkeklerin kızlara göre zorbalığa %1.5 kez daha fazla maruz kaldığı saptanmıştır (Çalışkan ve diğ., 2019: 169).

Sonuç olarak okulda öğrenciler arasında yaşanılan zorbalık, zorbalığa maruz kalanların kişilikleri üzerinde derin yaralar açmakta ve etkisini uzun süre devam ettirmekte, bedensel ve ruhsal anlamda geri dönüşsüz hasarlara yol açmaktadır. Özellikle öğrencilerin zorbalığa maruz kaldığı için okulda kendini güvende hissetmediği, okuldan soğudukları; depresyon, okuldan kaçma ya da okulu bırakma, disiplin problemleri, geri çekilme, kendine saygının azalması, kendini kişisel olarak suçlama, zorbalık yapma, intikam davranışları sergileme, kaçma, intihara teşebbüs ya da intihar etme, devamsızlık, okula gitmek istememe gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Ergenlik döneminde fiziksel ve psikolojik açıdan yaşanılan hızlı değişim, anne, baba ve öğretmen tutumu, sosyal ilişkiler, bireysel özellikler ve kültürel faktörlerin zorbalık eğilimini etkileyen etmenler olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple akran zorbalığına yönelik müdahaleler ile aile, okul ve toplumsal boyutta yapılmalıdır. Aile, okul ve toplumda bu soruna yönelik olarak multidisipliner bakış açısıyla okul sağlığı hemşireleri tarafından yapılacak eğitimlerle farkındalık oluşturulmasının ve konuyla ilgili daha geniş örneklem grubu üzerinde kapsamlı nicel ve nitel çalışmalar yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Çalışkan, Z. Evgin, D.Bayat, M. Caner, N. Kaplan, B., Öztürk, A., Keklik, D. (2019), Peer Bullying in the Preadolescent Stage: Frequency and Types of Bullying and the Affecting Factors, The Journal Of Pediatric Research, 6(3), 169.
- Çelen, Ç. Çöp, E., Şenses Dinç, G., Hekim, Ö., Göker, Z., Sekmen, E., Üner, Ö. Ş. (2018), ocuk Psikiyatrisi Polikliniğine Başvuran Ergenlerde Akran Zorbalığı ile Siber Zorbalık ve Öfke İfade Tarzlarının İlişkisi, Türkiye Çocuk Hastalıkları Der., 2.
- Dolgun, G. (2017), Akran Zorbalığını Önlemede Hemşirenin Rolü, Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 5(1), 95, 96.
- Ergül Topçu, A. (2018), Okullarda Akran Zorbalığının Yaygınlığı Ve Doğası Üzerine Bir Derleme, Kriz Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 2.
- Günay, Ş. Can, G. (2018), Zorbalıkla Baş Etmeye Yönelik Bir Akran Destek Programının Etkililiği, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 8(51), 266.
- Kale, M. Demir, S. (2017), İlkokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığına İlişkin Görüşlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, TÜBAV Bilim Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 3, 75.
- Kara, H. Kaçar, M. (2017), Akran Zorbalığı ve Toplumsal Önemi: İki Olgu Sunumu, Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 2, 115.
- Karataş, M. Ünalmış, A. (2019), İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Akran Zorbalığının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Tokat Örneği), Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 3, 382.
- Mercan, H. Yıldırım Sarı, H. (2018), Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Sosyodemografik Değişkenlerle İlişkisi, Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 26(1), 23.
- Nazlıcan, E. Çelik, G. G., Akbaba, M., Okyay, R. A., Kurt, B., Yolga Tahiroğlu, A. (2019), Expsure of Students to Bullying in A Secondary School and Evaluation of Related Factors, Sakarya Tıp Dergisi, Cilt: 9, Sayı:1, 75-78.
- Özdemir, Ö. (2019), Gençler Arasında Sanal Tehlike Olarak Siber Zorbalık, Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, Cilt: 41, 80.
- Öztürk, A., Tezel, A., Öztürk, F. Ö. (2019), Bir Ortaöğretim Kurumunda Akran Zorbalığının Değerlendirilmesi, Konuralp Tıp Dergisi, 11(1), 83.
- Pečjak, S., Pirc, T. (2017), School climate in peer bullying: observers' and active participants' perceptions, Znanstveni empiričnoraziskovalni prispevek, DOI: 10.20419/2017.26.470, 78.
- Sarı, H. Pürsün, T. (2019), Kaynaştırma Sınıflarında Akran Zorbalığının Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri Açısından İncelenmesi, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Sayı: 44, 734.
- Sezen, M. F., Murat, M. (2018), Ergenlerde Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 16, 163.
- Yalçıntaş Sezgin, E. (2018), Okulöncesi Öğretmenlerin Akran Zorbalığına İlişkin Algı Ve Görüşleri: Zorbalık Davranışları Tespitleri, Zorbalık Davranışları Karşısında Uyguladıkları Stratejiler Ve Aldıkları Önlemler, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı: 33, 86.

MUĞLA İLİ SANAYİ SİTESİNDEKİ ÇOCUK İŞÇİLERİN UMUTSUZLUK VE SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ

Nezihe BULUT UĞURLU*
Ekin DEMİR**

ÖZET

Giriş ve Amaç: Çocuk genel anlamıyla "Küçük yaştaki erkek veya kız" olarak tanımlanırken, başkaca bir ifadeyle "Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak" olarak da ifade edilmektedir. Toplumların gelişme süreci içinde, çocuk bir olgu olarak farklı boyutlarda algılanmış ve çocuğun anlamı bu süreç içinde değişmiştir. Kırsal toplum yapısının belirlediği geleneksel anlayışa göre çocuk; aile için duygusal bir varlık olmanın ötesinde hazır işgücü, yaşlılıkta anne ve babaya bakacak bir sosyal güvenlik aracıdır. Her ne sebeple olursa olsun çalışma yaşamı çocuk üzerinde fiziksel, ruhsal, toplumsal ve ahlaki açıdan olumsuz etkiler bırakır. Çocukların olumsuz koşullar altında çalışması, onların psikolojik gelişmelerine de zarar verir.

Sosyal kaygı sosyal ortamlarda huzursuzluk, korku ve kaygı deneyimleme ile beraber başkaları tarafından izlenme ve değerlendirilme korkusu olarak tanımlanır. Umut ve umutsuzluk kavramlarına baktığımızda umut, gelecek ile ilgili bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan fazla olan beklentilerdir. Umutsuzluk ise bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan olumsuz beklentiler şeklinde tanımlanır. Bu çalışmanın amacı; Muğla il merkezinde bulanan sanayi sitesindeki çocuk işçilerin umutsuzluk ve sosyal kaygı düzeylerini tespit etmektir.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı niteliktedir. Anketler rastgele örneklem yöntemiyle Muğla il merkezinde bulanan sanayi sitesinde çalışan ve çalışmayı kabul eden 30 çalışan çocuk ile yapılmış katılımcılara demografik özelliklerle ilgili bilgilerin yer aldığı anket formu, Beck Umutsuzlukluk Ölçeği (BUÖ) ve Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ) uygulanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan çocukların tanıtıcı özelliklerinden yaş aralıklarının %63.3'ü 13-15 yaş aralığında çalıştığı tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan çocuk işçilerin umutsuzluk ölçeğinden aldıkları puanlara bakıldığında (X=12.16), orta düzeyde umutsuz oldukları ve sıkı takip gerektiren durumda oldukları belirlenmiştir. sosyal kaygı düzeyleri incelendiğinde ise sosyal kaygı düzeylerinin (X=58.40), orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Tartışma: Çalışmaya katılan çocuk işçilerin umutsuzluk düzeyi orta düzeyde olup bu sonuçlar, 2007'de İkizoğlu ve ark. yapmış olduğu 'Çalışan Çocukların Sorunları ve Geleceğe İlişkin Beklentileri' adlı çalışmada ortaya koydukları umutsuzlukla ilgili sonuçlarla örtüşmektedir. Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeğiyle ilgili çıkan sonuçlara bakıldığında çalışan işçi çocukların sosyal kaygı düzeylerinin orta düzeyde çıktığı görülmüştür.

Sonuç: Çalışmaya katılan işçi çocukların umutsuzluk düzeyleri orta düzeyde çıkmış olup sıkı takip gerekmektedir. Çalışmaya katılan çocuk işçilerin sosyal kaygıları ise orta düzeyde çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk işçi, umutsuzluk, sosyal kaygı.

GİRİŞ

Çocuk genel anlamıyla "Küçük yaştaki erkek veya kız" olarak tanımlanırken, başkaca bir ifadeyle "Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak" olarak da ifade edilmektedir. (1) Toplumların gelişme süreci içinde, çocuk bir olgu olarak farklı boyutlarda algılanmış ve çocuğun anlamı bu süreç içinde değişmiştir. Kırsal toplum yapısının belirlediği geleneksel anlayışa göre çocuk; aile için duygusal bir varlık olmanın ötesinde hazır işgücü, yaşlılıkta anne ve babaya bakacak bir sosyal güvenlik aracıdır.

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Prof. Dr., nugurlu@mu.edu.tr
** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Y.L Öğrencisi,

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO), çocuk işgücü ile ilgili temel sözleşmelerinden olan 138 sayılı sözleşmede, istihdama kabulde asgari yaş sınırının 15 olduğu belirtilmiştir. Ancak, bazı istisnai durumlarda bu asgari yaş sınırının 13'e kadar inebileceği hükme bağlanmıştır. Bu durumda, ILO'ya göre, her ne sebeple olsun 13 yaşın altında çalışma yaşamına atılanlar, çocuk işgücü olarak tanımlanmaktadır. (2)

Çocukların çeşitli işlerde kullanılması, günümüzdeki tanımıyla çocuk işçiliği, güncel bir sorun olarak algılansa da eski dönemlerde de var olan toplumsal bir sorundur (4). Çocuk işçiliği konusundaki gerçekler rakamlarla ortaya konulduğunda, bu alanda daha çok ilerleme kaydedilmesi gerekliliği karşımıza çıkmaktadır.

Dünyada çalışan çocukların sayısı yıllar içinde azalma göstermekle birlikte, 2012 yılı itibariyle 168 milyon çocuk işçi bulunmaktadır. Çocuk işçiler, toplam çocuk nüfusunun yaklaşık % 11'ine tekabül etmektedir. Bu çocukların yarıdan fazlası, yaklaşık 85 milyonu tehlikeli işlerde çalışmakta ve dünya çocuk nüfusunun % 5,4'ünü oluşturmaktadır. Türkiye için de oldukça önemli bir sorun olan çocuk işçiliği ile mücadele kapsamında istatistiki verilerin çeşitlendirilmesi hayati önem taşımaktadır. Bu kapsamda, çalışan çocukların hangi sektörde ve hangi çalışma konularında çalıştıklarını; sosyal, ekonomik ve demografik özelliklerini ortaya koyabilmek amacıyla TÜİK tarafından 1994, 1999, 2006 ve 2012 yıllarında Çocuk İşgücü Anketi uygulanmıştır. 2012 yılı verilerine göre Türkiye genelinde 6-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 15 milyon 247 bin kişidir (5).Çocuk işçiliğiyle ilgili olarak Türkiye'deki yasal düzenlemelere bakıldığında, diğer hukuk dallarında olduğu gibi iş hukukunda da resmi kaynakların başında ve tüm kaynakların üstünde yer alan Anayasa, ulusal düzeyde çocuk işçilerin korunması konusunda temel kaynağı oluşturmaktadır. Çocuk işçilerin korunmasının Anayasa'daki temel dayanağı ise, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan "sosyal devlet ilkesi"dir. Bu ilke, 1982 Anayasası'nın "Devletin Temel Amaç ve Görevleri" başlıklı 5. maddesinde anlatımını bulmuştur. Bu maddeye göre, "Devletin temel amaç ve görevleri…kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır"(6). Her ne sebeple olursa olsun çalışma yaşamı çocuk üzerinde fiziksel, ruhsal, toplumsal ve ahlaki açıdan olumsuz etkiler bırakır. Bunların en gözle görülebileni fiziksel etkilerdir. Ağır fiziksel güçle yapılan bedensel çalışmalar çocuğun biyolojik gelişimini gerileterek bedeninde kalıcı hasarlar yaratabilir. Çocukların olumsuz koşullar altında çalışması, onların psikolojik gelişmelerine de zarar verir. Öz saygı yetişkinler için olduğu kadar çocuklar için de büyük önem taşır. Çocuk işçiliği çocuğun eğitim hayatına da zarar veren bir olgudur. Eğitimini tamamlayamayan çocuğun yaşamının geri kalan kısmında toplumsal kısır döngüden kurtulup kendini geliştirme şansı çok düşük olacak ve belli bir çevrenin kalıpları arasında sıkışmış olarak yaşayacaktır. Çocukların çalışırken aile denetiminden ve korumasından uzak olmaları onların güvenliklerini tehlike altına almaktadır. Bu onların her türlü sömürü ve istismara açık olmalarına neden olur. Çocuk aile denetiminden uzakta ve olumsuz koşullar altında çalışırken çözücü, uçucu, uyuşturucu madde kullanma, suça yönelme tehlikesi ile karşılaşır. (3)

Umut ve umutsuzluk kavramlarına baktığımızda umut, gelecek ile ilgili bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan fazla olan beklentilerdir. Bir çıkış yolu olduğuna ve yardım ile bireyin varlığında değişiklikler oluşabileceği inancı en önemli özelliğidir. Umutsuzluk ise bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan olumsuz beklentiler şeklinde tanımlanır. Gerek umut

gerekse umutsuzluk, her ikisi de kişinin gelecekteki gerçek hedeflerine ulaşma olanaklarının olası yansımasıdır.(7)

Umutsuzlukla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında 2007'de İkizoğlu ve ark. yapmış olduğu 'Çalışan Çocukların Sorunları ve Geleceğe İlişkin Beklentileri' adlı çalışmada ortaya koydukları umutsuzlukla ilgili sonuçlarla bu çalışmanın sonuçları örtüşmektedir. (8)

Umutsuzlukla ilgili yapılan bir diğer çalışma ise; Sibel KILIÇ ve ark. 2014'te yapmış olduğu 'Devlet ve Vakıf Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi' adlı çalışmada Devlet ve Vakıf Üniversite Öğrencilerinin Umutsuzluk puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilen t testi analize göre, öğrencilerin umutsuzluk ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür(t= ,922; $p<0,05$).(9)

DSM-IV'te sosyal kaygı bozukluğunun tanımı; utanç duyulabilecek toplumsal ya da bir eylemin gerçekleştirildiği durumlardan belirgin ve sürekli korku duyma, bu durumla karşılaştığı zaman anksiyete oluşmasıve hatta bu tepkinin panik atak biçimini alabileceği şeklinde tanımlanmıştır.(10)

Sosyal kaygıyla ilgili yapılan çalışmalara örnek olarak Sibel SEVİNÇ ve Serap ÖZDEMİR'in yaptığı 'Hemşirelik Öğrencilerinin Kaygı ve Umutsuzluk İlişkisi: Kilis Örneği' örnek verilebilir. Bu çalışmaya göre sınır ilinde eğitimlerine devam eden hemşirelik öğrencilerinin deneyimledikleri durumlara karşı olumlu ve olumsuz düşünce ve duyguları olduğu, kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu ve kaygı düzeyleri arttıkça umutsuzluk düzeylerinin de arttığı saptandı. (11)
Bu çalışmanın amacı; Muğla il merkezinde bulanan sanayi sitesindeki çocuk işçilerin umutsuzluk ve sosyal kaygı düzeylerini tespit etmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırma tanımlayıcı niteliktedir. Çalışma, Muğla ili sanayi sitesinde çalışan çocuk işçilere uygulanmak üzere planlanmıştır. Çalışmada rastgele örneklem yöntemi kullanılmıştır. İşyeri sahipleriyle ve çocuklarla yüz yüze görüşülerek ve gerekli izinler alınarak anket ve ölçeklerin uygulaması yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları
Demografik bilgi formu

Katılımcılara 17 maddeden oluşan demografik özelliklerle ilgili bilgilerin yer aldığı anket formu uygulanmıştır. Demografik bilgi formunda cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, anne-baba durumu, sosyal güvence, aylık gelir durumu gibi bilgiler yer almıştır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)

Beck Umutsuzluk ölçeği ilk olarak Beck ve arkadaşları (1974) tarafından uygulanmış ve Ölçeğin Türkçeye çevirisi Seber (1991) tarafından yapılmıştır. Geçerlik ve güvenirlik çalışması ise Seber (1991) ve Durak (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), 11 doğru, 9 yanlış anahtar yanıtı olan 20 doğru-yanlış önermeden oluşmuştur. Önermeler duygusal, motivasyonel ve bilişsel etmenlerden oluşmaktadır. Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı α =0,93, madde-toplam puan korelasyonlarının 0,39 ile 0,76 arasında değiştiği bulunmuştur.

Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ)

La Greca ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve Aydın, Tekinsav-Sütçü tarafından Türkçe'ye uyarlanan Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ) kullanılmıştır. ESKÖ, 4'ü ilişkisiz olmak üzere 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Faktör analizleriyle de desteklenen bu alt ölçekler, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK), Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD) ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duymadır (Y-SKHD). ESKÖ'nün geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek için ergenler üzerinde yapılan çalışmaların bazılarında yaş aralığının geniş (12-18) tutulduğu bazılarında ise daha dar olduğu (15-18) görülmüştür. Bu çalışmalarda ölçeğin iç tutarlılığının .66 ile .91 arasında değiştiği bulunmuştur. ESKÖ'nün alt ölçekleri arasında ise .52 ile .71 arasında değişen korelasyon katsayıları bildirilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Anket formundan elde edilen bilgiler SPSS 22.0 (The Pack agefor The Social Sciences) programında değerlendirilmiştir. Çalışma verilerine parametrik testler uygulanmıştır. Normal dağılım gösterdiği tespit edilen veriler için yüzdelik, t testi ve Pearson korelasyonu uygulanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 30 çocuk işçinin %100'ü erkektir. %63.3'ü 13-15 yaş arasında bulunmaktadır. Çocukların %53.3'ü liseye devam etmekte iken %6.7'si lise terktir. Çocukların %63.3'ü 1-6 aylık bir zaman diliminde çalışırken %10.0'u ise 19 ay ve üzeri bir zaman diliminde çalışmaktadır. Çalışan çocuk işçilerin %90.0'ının sigortası bulunmamaktadır. Bu çocukların %86.7'sinin anne babasının ikisi de sağ ve birliktedir. Yine bu çocukların %63.3 ünün babası işçi olmakla birlikte %60.0'ının annesi ise çalısmıyor/ ev hanımıdır. Çocukların %46.6'sının babası ilkokul mezunu iken %53.3'ünün annesi ilkokul mezunudur. Ve bu çocukların %80.0'inin ailesinin yaklaşık aylık geliri asgari ücret altıdır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Çocuk İşçilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımları

Tanımlayıcı Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	0	0
Erkek	30	100
Yaş		
13-15	19	63.3
16 ve üzeri	11	36.7

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Çocuk İşçilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımları (devam)

Tanımlayıcı Özellikler	N	%
Öğrenim Durumu		
Okuryazar	1	3.3
Ortaokul mezunu	3	10.0
Ortaokul öğrenimine devam ediyor	7	23.3
Ortaokul terk	1	3.3
Liseye devam ediyor	16	53.3
Lise terk	2	6.7
Kaç yıldır çalışıyorsunuz?		
1-6 ay	19	63.3
7-12 ay	7	23.3
13-18 ay	1	3.3
19 ve üzeri	3	10.0
Sosyal Güvence		
Yok	27	90.0
SSK	2	6.7
Özel Sigorta	1	3.3
Anne baba durumu		
İkisi de sağ birlikteler	26	86.7
İkisi de sağ ayrılar	2	6.7
Baba ölmüş anne sağ	2	6.7

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Çocuk İşçilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımları (devam)

Tanımlayıcı Özellikler	N	%
Ailenizde toplam kaç kişi var		
3 kişi	1	3.3
4 kişi	14	46.7
5 kişi	8	26.7
6 kişi	3	10.0
7 kişi	2	6.7
11 kişi	1	3.3
12 kişi	1	3.3

Ailede çalışan toplam Kişi sayısı		
1 kişi	2	6.7
2 kişi	10	33.3
3 kişi	10	33.3
4 kişi	3	10.0
5 kişi	4	13.3
9 kişi	1	3.3
Ailenizin Yaklaşık Aylık Toplam Geliri		
Asgari ücret altı	24	80.0
Asgari ücret üstü	6	20.0

Tablo 2'de çalışmaya katılan çocuk işçilerin umutsuzluk ölçeğinden aldıkları puanlara bakıldığında (X=12.16), orta düzeyde umutsuz oldukları ve sıkı takip gerektiren durumda oldukları belirlenmiştir. Çocuk işçilerin kaygı düzeyleri incelendiğinde ise sosyal kaygı düzeylerinin (X=58.40), orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Her iki ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) ve Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ) Arasındaki İlişki

Ölçekler	**x± SD**	**Anlamlılık Düzeyi**
BUÖ	12.16 ± 2.00	
		r = 0.182 p>0.05
ESKÖ	58.40 ± 11.01	

Tablo 3'e göre çalışan işçi çocukların Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği toplam puanları ile alt ölçekleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucu Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK) alt boyutu (r=0.00, p<0.01), Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD) alt boyutu (r=0.00, p<0.01) ve Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma (Y-SKHD) alt boyutu (r=0.00, p<0.01) puanları arasında istatistiksel olarak oldukça anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği'nin (ESKÖ) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilerin Dağılımı

	ESKÖ (toplam)	**ODK**	**G-SKHD**	**Y-SKHD**
ESKÖ (toplam)Pearsoncorrelation	1	,809	,827	,731
Sig. (2 tailed)		,000	,000	,000
N	30	30	30	30
ODK				
Pearsoncorrelation	,809	1	,577	,383
Sig. (2 tailed)	,000		,001	,037
N	30	30	30	30

G-SKHD				
Pearsoncorrelation	,827	,577	1	,534
Sig. (2 tailed)	,000	,001		,002
N	30	30	30	30
Y-SKHD				
Pearsoncorrelation	,731	,383	,534	1
Sig. (2 tailed)	,000	,037	,002	
N	30	30	30	30

TARTIŞMA

Bu araştırmada çocuk işçilerin umutsuzluk ve sosyal kaygı düzeyleri araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre çalışan çocuk işçilerin umutsuzluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu ve sıkı takip edilmesi gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç 2007'de İkizoğlu ve ark. yapmış olduğu olduğu 'Çalışan Çocukların Sorunları ve Geleceğe İlişkin Beklentileri' adlı çalışmada ortaya koydukları umutsuzlukla ilgili sonuçlarla örtüşmektedir.(9)

Yine bu araştırmada çocuk işçilerin sosyal kaygı düzeyi de orta düzeyde olduğu görülmüştür. Sibel SEVİNÇ ve Serap ÖZDEMİR'in yaptığı 'Hemşirelik Öğrencilerinin Kaygı ve Umutsuzluk İlişkisi: Kilis Örneği' örnek verilebilir. Bu çalışmaya göre sınır ilinde eğitimlerine devam eden hemşirelik öğrencilerinin deneyimledikleri durumlara karşı olumlu ve olumsuz düşünce ve duyguları olduğu, kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu ve kaygı düzeyleri arttıkça umutsuzluk düzeylerinin de arttığı saptanmış olup bu sonuçlar yaptığımız çalışma sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Yaptığımız çalışma sonuçlarına göre çocuk işçilerin umutsuzluk ve sosyal kaygı düzeyleri arasında bir ilişki bulunamamıştır.

SONUÇ

Çalışan çocukların %63.3'ü 13-15 yaş aralığındadır. Çalışmaya katılan çocukların %53.3'ünün liseye devam ettiği, %6.7'sinin ise lise terk olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışan çocukların %63.3'ünün 1-6 aylık bir zaman diliminde, %10.0'u ise 19 ay ve üzeri bir zaman diliminde çalıştığı saptanmıştır. Çalışan çocukların %90.0'ının sigortası olmadığı görülmüştür. Çalışan çocukların %80.0'inin ailesinin aylık toplam geliri asgari ücret altındayken %20.0'sinin asgari ücret üstü olduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılan işçi çocukların umutsuzluk düzeyleri orta düzeyde çıkmış olup sıkı takip gerekmektedir. Çalışmaya katılan çocuk işçilerin sosyal kaygıları ise orta düzeyde çıktığı görülmüştür.

ÖNERİLER

Ailelerin sosyal güvence sorununa çözüm bulmak, temel ihtiyaçlarını giderebilmek ve insanca yaşamak için gerekli olan düzenli ve yeterli gelire sahip olmalarını sağlamak, yaşam kalitelerini arttırmak öncelikli olarak ele alınması gereken konuların başında gelmektedir. Çocuk istihdamına neden olan faktörler arasında sayılan denetim yetersizliğinin giderilmesi ve çalışma hayatının etkin olarak denetlenmesini sağlamak amacıyla iş müfettişlerinin sayısı artırılmalı ve iş müfettişleri çocuk istihdamı konusunda duyarlılaştırılmalıdır. Çocuk istihdamı konusunda geniş kesimlerin duyarlılıklarını artırıcı ve kamuoyu oluşturucu çalışmalara hız verilmelidir. Bu tür çalışmaların daha geniş örneklem gruplarıyla yapılması, çocukların umutsuzluk ve sosyal kaygı düzeylerini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1.Dur A. İ. B., ÖZTÜRK, M. (2017).Türkiye'de ve Dünyada Çocuk İşçiliği ve Mücadele Politikaları: SDÜ MYO Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (3), 614.
2.Günöz M. (2007). Türkiye'de Çocuk İşçiliği Sorunu ve Çözüm Önerileri (Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara), Erişim adresi: https://media.iskur.gov.tr/15621/mustafa-gunoz.pdf
3.Avşar Z., Öğütoğulları E. (2012). Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele Stratejileri. Sosyal Güvenlik Dergisi, 2 (1), 14-15.
4.Güzel B. (2016). 21. Yüzyılda Çocuk İşçiliği İlerleme Raporu. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (42), 1993.
5. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü. (2017-2023). Çocuk işçiliği ile Mücadele Ulusal Programı, 18-20.
6. Aykaç H.B. (2016). Hukuksal Açıdan Çocuk ve Genç İşçiliği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 27 (116), 341-355.
7.Dilbaz N., Seber G. (1993). Umutsuzluk Kavramı: Depresyon ve İntiharda Önemi, Kriz Dergisi, 1 (3), 134.
8.İkizoğlu M.,Dölek Önal B., Çiftçi Gökçearslan E. (2007). Çalışan Çocukların Sorunları ve Geleceğe İlişkin Beklentileri, Toplum ve Sosyal Hizmet, 18 (2), 21-36.
9.Kılıç N.T. (2018). Devlet ve Vakıf Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18 (2), 178.
10. Erkan Z. (2002). Sosyal Kaygı Düzeyi Yüksek ve Düşük Ergenlerin Ana Baba Tutumlarına İlişkin Nitel Bir Çalışma, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (10), 121.
11.Sevinç S., Özdemir S. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Kaygı ve Umutsuzluk İlişkisi: Kilis Örneği, Hemşirelik Araştırma Geliştirme Dergisi, 19 (2), 23.
12. Yıldırım T., Çırak Y., Konan N. (2011). Öğretmen Adaylarında Sosyal Kaygı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (1), 87.
13.Doğan U., Tosun İlçin N. (2016). Lise Öğrencilerinde Problemli Akıllı Telefon Kullanımının Sosyal Kaygı ve Sosyal Ağların Kullanımına Aracılık Etmesi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 110, DOI:10.14520/adyusbd.66762
14.Aslan H., Koç Z. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Beden İmajı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri, Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 4 (3), 73.
15.Tosun İlçin N., Doğan U. (2016). Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı, Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 25.
16.Yıldız M. A., Kutlu M. (2015). Erinlerde Okula Bağlanmanın Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı ve Depresif Belirtilerin İncelenmesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12 (31), 339.
17.Çakmak A., Demirbaş Akıncı E. (2017). Farklı Türde Ortaokula Devam Eden Öğrencilerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi, Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 0 (43), 148.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DİNİ YÖNELİMLERİ İLE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Hasan BOZGEYİKLİ*
Mustafa ÇALIŞKAN**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu kapsamda öncelikler öğrencilerin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluş düzeylerinin, cinsiyet, okul türü, sınıf, anne eğitim ve baba eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu incelenmiştir. Ardından öğrencilerin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki düzeyi incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın katılımcıları 2018-2019 öğretim yılında Samsun il merkezinde çeşitli liselere devam eden %35'i kız (143 kişi) ve %65'i erkek (265 kişi) toplam 408 lise öğrencisidir. Öğrencilerin %20,6'sı (84 kişi) Anadolu İmam Hatip Lisesi (AİHL), %27,9'u (114 kişi) Endüstri Meslek Lisesi (EML), %27,2'si (111 kişi) Anadolu lisesi (AL) ve %24,3'ü (99 kişi) Fen lisesi (FL) öğrencisidir. Araştırma verileri "Dini yönelim ölçeği", "Psikolojik iyi oluş ölçeği" ve araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde bağımsız gruplar için t testi, tek yönlü varyans analizi ve pearson korelasyon teknikleri kullanılmıştır. Araştırma bulguları erkeklerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin kızlarınkinden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca erkek öğrencilerin katı dini kurallar ve dışsal dini yönelimlerinin kız öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu, kızlarda ise sorgulayıcı dini yönelimin erkeklere kıyasla daha baskın olduğu sonucu bulunmuştur. Diğer taraftan İçsel Dini yönelim, katı kuralcı dini yönelim ve dışsal dini yönelim ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sorgulayıcı dini yönelim ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki ise ,05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde tartışılarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Lise öğrencileri, Dini yönelim, psikolojik iyi oluş, okul türü

THE RELATİONSHİP BETWEEN HİGH SCHOOL STUDENTS' RELİGİOUS ORİENTATİON AND PSYCHOLOGİCAL WELL-BEİNG

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between high school students' religious orientation and psychological well-being in terms of various variables.In this context, students' religious orientation and psychological well-being levels were examined in terms of gender, school type, class, mother education and father education level. Then, the relationship between students' religious orientation and psychological well-being was investigated. Relational scan research models that use the 2018-2019 academic year, participants in Samsun 35% of girls who attend various high schools in the center (143 people) and 65% were male (265 people) is a total of 408 high school students. 20.6% of the students (84 people) Anatolian Imam Hatip High School (AİHL), 27.9% (114 people) Industrial Vocational High School (EML), 27.2% (111peopleAnatolian high school (AL) and 24.3% (99 people) are students of Science High School (FL). Research data "Religious orientation scale", the "psychological well-being scale" developed by the researchers and "Personal Information Form" were collected using. In the analysis of the research data, t-test, one-way analysis of variance and pearson correlation techniques were used for independent groups. Research findings revealed that men's psychological well-being levels were higher than girls. In addition, it was found that the strict religious rules and external religious orientations of male students were significantly higher than that of female students, whereas in girls the questioning religious orientation was more dominant than the male students. On the other hand, it has been concluded that there is a positive positive relationship between intrinsic religious orientation, strict religious religious orientation and external religious orientation and psychological well-being. The relationship between religious orientation and psychological well-being inquisitive, was not significant at the ,05 level. The results of the research were discussed in the context of the relevant literature and various suggestions were presented.

Keywords: High school students, religious orientation, psychological well-being, school types

*Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Selçuklu / Konya. Prof. Dr. hbozgeyikli@selcuk.edu.tr,
**Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı, Samsun. Doktora Öğr. caliskan5542@hotmail.com

GİRİŞ

Din; insanın insanüstü bir kuvvet karşısındaki ihtiyaç, istek, sığınma, inanç, duygu, ilham, dua ve tapma gibi çok çeşitli tezahürlerinin ve iç yaşayışlarının bütünüdür (Dinç, 2007). Çok farklı din tanımlarının yapılmasına rağmen tanımlardaki ortak nokta, dinin insanın içindeki psikolojik atmosferi, kendi dışındaki toplumsal atmosferi ve onun ötesindeki aşkın boyutu açıklayan bir sistemler bütünü olmasıdır (Ayten,2004, s.40; Dinç, 2007,s.39). Psikolojik bir tarifle Din, "İnsanın insanüstü bir kuvvet karşısındaki ihtiyaç, istek, sığınma, inanç, duygu, ilham, dua ve tapma gibi çok çeşitli tezahürlerinin ve iç yaşayışlarının bütünüdür" şeklinde tanımlanabilir (Dinç, 2007,s.40).

Yönelim kelimesi Türkçe sözlükte "kişinin kendi durumunu veya bulunduğu yerin durumunu başka yerlere göre belirleme" (Kurnaz, 2015, s.20), kişinin çevresinde bulunan varlıklara ve durumlara vereceği tepki/cevap üzerinde canlı bir etkiye sahip (yönlendirici) deneyimler yoluyla şekillenmiş, düşünsel ve doğal hazır oluş halidir." (Dinç, 2007,s.40). Yönelim kelimesi araştırmalarda bireysel yönelim, toplumsal yönelim, dini yönelim vb. gibi çeşitli şekillerde kullanılmaktadır (Kurnaz, 2015, s.20).

Bu noktada Dini yönelim ise kişinin dinini nasıl yaşadığı ve dinin onun için ne anlam ifade ettiği ile ilgili bir kavramdır. Bireyin dini hayatında motive edici kaynakların neler olduğu ve bireyin din ile ilgili algı ve yaklaşımlarının ortaya konması dini yönelim biçiminin anlaşılmasında önemlidir. Dinin kendisi için çok önemli olduğunu söyleyen ve hayatını dini referansları dikkate alarak şekillendiren kimseler genelde dindar olarak değerlendirilir (Erdoğan, 2014,s.74).

Kişilerin dindarlık düzeyini rakamsal değerlerle(puanlama yöntemiyle) göstermek amacıyla geliştirilen ölçme araçlarına dini yönelim ölçekleri denir. Dini yönelim 20.yüzyılın sonlarından itibaren üzerinde çalışılan bir konudur. Yapılan ilk çalışmalarda dindarlığın tek boyutu üzerinde durulmuştur. Daha sonra dindarlık çok boyutlu bir olgu olarak tanımlanmış ve dindarlığı ölçmek için çok boyutlu dindarlık ölçekleri geliştirilmiştir (Dinç, 2007,s.64).

Psikolojik iyi-oluşun benzer diğer kavramlardan ayrı bir kavram olarak literatüre girmesi 20. yüzyılın ikinci yarısına denk gelmektedir (Küçü, 2018,s.41-44). İlk kez 1969'da Bradburn tarafından olumlu duyguların olumsuz duygulardan daha çok olması durumu olarak tanımlanan psikolojik iyi oluş kavramı, 1989 yılında Ryff'in gelistirdigi altı boyut ile birlikte günümüzde kullanılan halini almıştır. O yıllarda psikolojik iyi oluş durumu olumlu duyguların olumsuz duygulara baskın olması ile açıklanmıştır. (Küçü, 2018,s.41-44; Hamurcu, 2011; Polatcı, 2011).

Bireyin kendini ve geçmiş yaşantılarını olumlu değerlendirmesine, bir birey olarak büyüme ve gelişme hissine, yaşamının amaca ve anlama sahip olduğu duygusuna, başkalarıyla kaliteli ilişkilere sahip olmasına, çevresini etkili bir şekilde yönetmesine ve kendi kararlarını kendisinin vermesine ilişkin yaptığı bütüncül bir değerlendirmedir (Küçü, 2018,s.41-44).

Kişinin yaşam amaçlarını, potansiyelinin farkında olup olmadığını, diğer insanlarla ilişkisinin kalitesini ve bireyin sahip olduğu potansiyeli tam olarak kullanabilme yeteneği

olarak da ifade edilebilen psikolojik iyi oluş düzeyinin yüksek olmasının, bireyin hayatını her yönden olumlu etkileyeceği düşünülmektedir (Hamurcu, 2011,s.11; Polatcı, 2011)

Bu kapsamda lise öğrencilerinin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılması önemli görülmüş ve bu araştırmanın amacını oluşturmuştur. Araştırmanın genel amacına ulaşmak amacıyla aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır.

1. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri okul türlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sınıflarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan yöntem toplanan veri temelinde nicel bir paradigmaya sahiptir. Bu araştırmada lise öğrencilerinin dini yönelim biçimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, sınıf, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve öğrenim görülen okul türü değişkenlerinde farklılaşma durumu incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan işlem var olan durumun betimlenmesi olduğundan araştırma yöntemi genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli olarak belirlenmiştir.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2018-2019 öğretim yılında Samsun il merkezinde çeşitli liselere devam eden %35'i kız (143 kişi) ve %65'i erkek (265 kişi) toplam 408 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin %20,6'sı (84 kişi) Anadolu İmam Hatip Lisesi (AİHL), %27,9'u (114 kişi) Endüstri Meslek Lisesi (EML), %27,2'si (111 kişi) Anadolu lisesi (AL)ve %24,3'ü (99 kişi) Fen lisesi (FL) öğrencisidir. Öğrencilerin %27'si (110 kişi) 9. Sınıf, %23,3'ü (95 kişi), %23,3'ü (95 kişi) 10. Sınıf, %22,5'i (92 kişi) 11. Sınıf ve %27,2'si (111 kişi) 12. Sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", "Dini Yönelim Ölçeği" ve "Psikolojik İyi oluş Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada öğrencilerin, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyleri ve öğrenim gördükleri okul türlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yukarıda belirtilen değişkenlerle ilgili kapalı uçlu sorular sorulmuş ve katılımcılardan kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Dini Yönelim Ölçeği

Öğrencilerin dini yönelimlerini belirlemek amacıyla Ercan (2009) tarafından geliştirilen "Dini yönelim ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçeğin içsel dini yönelim (İDY), katı kuralcı dini yönelim (KKDY), dışsal dini yönelim (DDY) ve sorgulayıcı dini yönelim(SDY) olmak üzere 4 alt ölçeği bulunmaktadır. Ölçeğin amacı kişinin dine bakış açısını ve dini anlamlandırma biçimini belirlemektir. Dört alt boyuttan oluşan ölçeğin son formunda toplam 21 maddebulunmaktadır. Ölçek 7'li likert yapıdadır. Ölçek maddelerinden 1,2, 7, 8, 13 ve 18. maddeler içsel dini yönelimi; 3, 5, 12, 20 ve 21. maddeler katı kuralcı dini yönelimi, 10, 11, 15, 16 ve 17. maddeler dışsal dini yönelimi; 4, 6, 9, 14 ve 19. maddeler sorgulayıcı dini yönelimi ölçmekte ve ölçeğin maddeleri (1 -Kesinlikle uygun değil, 7- Tamamen uygun) şeklinde puanlanmaktadır. İDY ile ilgili maddelerden yüksek puan alınması bireyin dinle ilgili içsel motivasyonunun yüksekliğini, DDY alt ölçeğinden yüksek puan alınması dini motivasyonda toplumsal ya da manevi beklentilerin var olduğunu , SDY alt ölçeğinden yüksek puan alınması dini sunulduğu kabul etmeyip dini sorgulayan aynı zamanda araştırmacı bir yaklaşımın varlığını, KKDY alt ölçeğinden yüksek puan almak ise dinde kuralları her şeyin üzerinde gören, dinin sorgulanmasına karşı çıkan bir yönelim biçiminin var olduğunu ortaya koymaktadır.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla Diener, Wirtz, Tov, Kim-Prieto, Choi, Oishi ve Biswas-Diener (2010) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması, Telef (2013) tarafından gerçekleştirilen "Psikolojik iyi oluş ölçeği" kullanılmıştır. Sekiz maddeden oluşan ölçeğin her bir maddesi "Kesinlikle katılmıyorum (1)" ile "Kesinlikle katılıyorum (7)" şeklinde 1-7 arasında puanlanmaktadır. Ölçek puanı 8 ila 56 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin pek çok psikolojik kaynağa ve güce sahip olduğunu ifade etmektedir.

VERİLERİN ANALİZİ

Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşma durumunu tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi, okul türü, sınıf ve anne-baba eğitim durumlarına göre farklılaşma durumunu belirlemek için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılmıştır. Anova sonucunda fark çıkan boyutlarda farkın kaynağını bulmak amacıyla ileri analiz olarak scheffe testi kullanılmıştır. Bunun yanı sıra dini yönelim alt boyutları ile psikolojik iyi oluş ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi ,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel çözümlemeleri sonucunda elde edilen bulgular yer almıştır. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin yapılan bağımsız gruplar için t testi analizi sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları

Faktörler Cinsiyet N **X** Std. Sapma t p

Dini Yönelimler İDY Kız 143 33,13 7,85 -1,050 ,294 Erkek 265 33,97 7,69 KKDY Kız 143 18,46 6,81 -9,578* ,001 Erkek 265 25,45 7,14 DDY Kız 143 21,29 6,14 -4,131* ,001 Erkek 265 24,31 7,49 SDY Kız 142 24,40 6,12 5,331* ,001 Erkek 265 20,46 7,57

Psikolojik İyi oluş Kız 143 38,18 10,53 -2,442* ,015

Erkek 265 41,03 11,58

*p<,05

Öğrencilerin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasın ilişkin Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde Dini Yönelimler Ölçeği İDY alt boyutunda kız öğrencilerin ortalamasının X=33,13 erkek öğrencilerin ortalamasının ise X=33,97 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=1,050, p>,05) gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığını ifade etmektedir. Buna göre kız ve erkek lise öğrencilerinin içsel dini yönelimleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

Dini Yönelimler Ölçeği KKDY alt boyutunda kızların ortalaması X=18,46 iken erkek öğrencilerin ortalaması X=25,45 olarak bulunmuştur. Bu alt boyutta grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=9,578, p<,05) gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Bu bulguya dayalı olarak erkek lise öğrencilerinde dinde kuralları her şeyin üzerinde gören, dinin sorgulanmasına karşı çıkan bir yönelim biçiminin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelimler Ölçeği DDY alt boyutunda kızların ortalaması X=21,29 iken erkek öğrencilerin ortalaması X=24,31 olarak bulunmuştur. Bu alt boyutta grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=4,131, p<,05) gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Bu bulguya dayalı olarak erkek lise öğrencilerinde dini motivasyonda toplumsal ya da manevi beklentilerin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelimler Ölçeği SDY alt boyutunda kızların ortalaması X=24,40 iken erkek öğrencilerin ortalaması X=20,46 olarak bulunmuştur. Bu alt boyutta grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=5,331, p<,05) gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Bu bulguya dayalı olarak kız lise öğrencilerinde dini sunulduğu gibi kabul etmeyip dini sorgulama ve aynı zamanda araştırmacı bir yaklaşım sergileme davranışının erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasın ilişkin Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde kız öğrencilerin ortalamasının X=38,18 erkek öğrencilerin ortalamasının ise X=41,03 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=2,442, p<,05) gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Buna göre erkek öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin okul türlerine göre farklılaşmasına ilişkin yapılan F testi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin F testi (ANOVA) sonuçları

Faktörler Okul Türü N **X** Std. Sapma F p Scheffe A.

Dini Yönelimler İDY AİHL 84 33,94 7,69 AİHL >FL EML 114 35,11 6,26 11,358* ,001 EML>FL AL 111 35,32 6,85 AL>FL FL 99 29,96 9,06 KKDY AİHL 84 27,48 5,88 AİHL>EML EML 114 22,10 6,48 75,967* ,001 AİHL>FL AL 111 27,04 6,26 AL>EML FL 99 15,70 6,19 AL>FL DDY AİHL 84 24,92 7,27 AİHL>FL EML 114 23,49 5,91 25,917* ,001 AL>EML
AL 111 26,04 7,03 AL>FL FL 99 18,44 6,27 EML>FL SDY AİHL 84 17,69 8,00 FL>AİHL EML 114 22,37 6,18 19,383* ,001 FL>EML AL 111 21,28 6,77 FL>AL FL 98 25,40 6,76

Psikolojik İyi oluş AİHL 84 40,41 12,58 AL>FEN EML 114 39,95 10,35 2,931* ,033 AL 111 42,08 11,66 FL 99 37,51 10,39
*p<,05

Öğrencilerin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluş düzeylerinin okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde İDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=35,32 ile AL öğrencilerine ait olduğu bunu sırası ile EML (X=35,11), AİHL (X=33,94) ve FL (X=29,96) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. İDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=11,358, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. İDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın FL öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre FL'de öğrenim gören öğrencilerin içsel dini yönelimlerinin AİHL, AL ve EML öğrencilerinkinden anlamlı düzeydedüşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği KKDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=27,48 ile AİHL öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile AL (X=27,04), EML (X=22,10) ve FL (X=15,70) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. KKDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=75,976, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. KKDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın AİHL ve AL

öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre AİHL ve Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin katı kuralcı dini yönelimlerinin EML ve FL öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği DDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=26,04 ile AL öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile AİHL (X=24,92), EML (X=23,49) ve FL (X=18,44) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. DDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=25,917, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. DDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın FL öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre FL'de öğrenim gören öğrencilerin dışsal dini yönelimlerinin AİHL, EML ve AL öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=25,40 ile FL öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile EMLL (X=22,37), AL (X=21,28) ve AİHL (X=17,69) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. SDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=19,383, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. SDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın AİHL öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre AİHL lisesinde öğrenim gören öğrencilerin sorgulayıcı dini yönelimlerinin FL, EML ve AİHL öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde en yüksek ortalamanın X=42,08 ile AL öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile AİHL (X=40,41), EML (X=39,95) ve FL (X=37,51) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. Psikolojik iyi oluş puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=2,931, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Psikolojik iyi oluş düzeyinde ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre FL ve EML lisesinde öğrenim gören öğrencilerin Psikolojik iyi oluş düzeylerinin AL ve AİHL öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin sınıflarına göre farklılaşmasına ilişkin yapılan F testi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 3'de sunulmuştur

Tablo 3: Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin sınıflarına göre farklılaşmasına ilişkin F testi (ANOVA) sonuçları
Faktörler Sınıf düzeyi N **X** Std. Sapma F p Scheffe A.
Dini Yönelimler İDY 9. Sınıf 110 33,18 9,11 1,756 ,155 10. Sınıf 95 32,49 6,88 11. Sınıf 92 34,20 7,07 12. Sınıf 111 34,75 7,44 KKDY 9. Sınıf 110 23,60 8,23 2,049 ,106 10. Sınıf 95 21,28 6,98 11. Sınıf 92 23,54 7,73 12. Sınıf 111 23,43 7,85 DDY 9. Sınıf 110 23,29 7,93 ,410 ,746 10. Sınıf 95 22,58 6,30 11. Sınıf 92 23,40 6,27 12. Sınıf 111 23,67 7,85 SDY 9. Sınıf 110

20,15 7,79 7,021* ,001 12. S. > 9. S. 10. Sınıf 95 22,95 6,63 12. S. > 11. S. 11. Sınıf 92 20,31 6,61 12. Sınıf 110 23,84 7,45

Psikolojik İyi oluş 9. Sınıf 110 42,88 10,04 4,625* ,003 9. S. > 10. S 10. Sınıf 95 37,92 10,50 9. S. > 11. S 11. Sınıf 92 38,04 13,06 12. Sınıf 111 40,67 10,99
*p<,05; **p<,001

Öğrencilerin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluş düzeyinin sınıflarına göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 3'deki bulgular incelendiğinde İDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=34,75 ile 12.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunu sırası ile 11. Sınıf (X=34,20), 9.sınıf (X=33,18) ve 10. sınıf (X=32,49) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. İDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=1,756, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin içsel dini yönelimlerinin 9, 10, 11 ve 12.sınıf düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği KKDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=23,60 ile 9.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunu sırası ile 11.sınıf (X=23,54), 12.sınıf (X=23,43) ve 10. sınıf (X=21,28) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. KKDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=2,049, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin katı kuralcı dini yönelimlerinin 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği DDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=23,67 ile 12.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunu sırası ile 11.sınıf (X=23,40), 9. sınıf (X=23,29) ve 10. sınıf (X=22,58) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. DDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F= ,410, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin içsel dini yönelimlerinin 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=23,84 ile 12.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile 10.sınıf (X=22,95), 11.sınıf (X=20,31) ve 9.sınıf (X=20,15) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. SDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=7,021 p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. SDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın 10.sınıf ve 12.sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre 10. sınıf ve 12.sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin sorgulayıcı dini yönelimlerinin 9. sınıf ve 11.sınıf öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin sınıflara göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 3'deki bulgular incelendiğinde en yüksek ortalamanın X=42,88 ile 9.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile 12.sınıf (X=40,41), 11.sınıf (X=39,95) ve 10.sınıf (X=37,51) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. Psikolojik iyi oluş puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=4,625, p<,05) grupların puan

ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Psikolojik iyi oluş düzeyinde ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın 9.sınıf ve 12.sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre 9.sınıf ve 12.sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin Psikolojik iyi oluş düzeylerinin 10.sınıf ve 11. sınıf öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin yapılan F testi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur. Tablo 4: Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına ilişkin F testi (ANOVA) sonuçları

Faktörler Anne Eğitim N **X** Std. Sapma F p Scheffe A.

Dini Yönelimler İDY İlkokul 124 34,96 6,91 Ünv. >İlkokul Ortaokul 93 33,54 8,35 3,082* ,027 Lise 120 33,75 8,36 Üniversite 71 31,49 6,85 KKDY İlkokul 124 25,76 7,21 İlkokul>lise Ortaokul 93 23,79 7,34 17,401* ,001 İlkokul>Ünv. Lise 120 22,50 7,73 Ort.O. > Ünv. Üniversite 71 18,00 6,85 DDY İlkokul 124 25,16 6,89 İlkokul>lise Ortaokul 93 22,94 7,55 4,554* ,004 İlkokul>Ünv. Lise 120 22,30 7,45 Üniversite 71 21,95 6,16 SDY İlkokul 123 20,38 7,32 Ünv. > İlkokul Ortaokul 93 20,66 7,72 6,462* ,001 Ünv. > Ortaokul Lise 120 22,61 6,92 Üniversite 71 24,60 6,70

Psikolojik İyi oluş İlkokul 124 40,86 11,10 Ortaokul 93 38,97 12,63 ,696 ,555 Lise 120 40,50 11,56 Üniversite 71 39,18 9,17
*p<,05; **p<,001

Öğrencilerin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluş düzeylerinin Anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 4'deki bulgular incelendiğinde İDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=34,96 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunu sırası ile Lise (X=33,75), Ortaokul (X=33,54) ve Üniversite (X=31,49) mezunlarının izlediği görülmektedir. İDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=3,082, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. İDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın annesi üniversite mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre annesi üniversite mezunu olanların içsel dini yönelimlerinin annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği KKDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=25,76 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul (X=23,79), Lise (X=22,50) ve Üniversite (X=18,00) mezunlarının izlediği görülmektedir. KKDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=17,401, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. KKDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın annesi üniversite mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre annesi Üniversite mezunu olanların katı kuralcı dini yönelimlerinin annesi İlkokul, Ortaokul ve Lise mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği DDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=25,16 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul (X=22,94), Lise (X=22,30) ve Üniversite (X=21,95) mezunlarının izlediği görülmektedir. DDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=4,554, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. DDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın annesi İlkokul mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre annesi İlkokul mezunu olanların dışsal dini yönelimlerinin annesi Ortaokul, Lise ve Üniversite mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=24,60 ile Üniveriste mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Lise (X=22,61), Ortaokul (X=20,66) ve İlkokul (X=20,38) mezunlarının izlediği görülmektedir. SDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=6,462p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. SDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın annesi üniversite mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre annesi üniversite mezunu olanların sorgulayıcı dini yönelimlerinin annesi İlkokul, Ortaokul ve Lise mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Anne Eğitim Düzeylerine göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 4'deki bulgular incelendiğinde en yüksek ortalamanın X=40,86 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Lise (X=40,50), Üniversite (X=39,18) ve Ortaokul (X=38,97) mezunlarının izlediği görülmektedir. Psikolojik iyi oluş puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F= ,696, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir Buna göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Anne Eğitim düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin yapılan F testi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 5'de sunulmuştur

Tablo 5: Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına ilişkin F testi (ANOVA) sonuçları

Faktörler Baba Eğitim N **X** Std. Sapma F p Scheffe A.

Dini Yönelimler İDY İlkokul 81 35,71 6,32 3,209* ,023 İlkokul>Üniv. Ortaokul 86 33,36 8,42 Lise 124 33,87 8,15 Üniversite 117 32,30 7,47 KKDY İlkokul 81 26,50 7,08 13,563* ,001 İlkokul>Lise Ortaokul 86 24,22 7,48 İlkokul>Üniv. Lise 124 22,79 7,79 Ortaokul>Üniv Üniversite 117 19,90 7,24 DDY İlkokul 81 26,29 6,88 6,527* ,001 İlkokul>Ortaok. Ortaokul 86 22,90 7,84 İlkokul>Lise Lise 124 22,64 7,20 İlkokul>Üniv. Üniversite 117 22,05 6,35 SDY İlkokul 80 21,23 6,77 1,032 ,378 Ortaokul 86 20,94 7,46 Lise 124 22,27 7,69 Üniversite 117 22,46 7,24

Psikolojik İyi oluş İlkokul 81 40,54 11,74 Ortaokul 86 38,88 12,08 ,929 ,427 Lise 124 41,17 11,81 Üniversite 117 39,32 9,72
*p<,05

Öğrencilerin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluş düzeylerinin Baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 5'deki bulgular incelendiğinde İDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=35,71 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunu sırası ile Lise (X=33,87), Ortaokul (X=33,36) ve Üniversite (X=32,30) mezunlarının izlediği görülmektedir. İDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=3,209, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. İDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupları puan ortalamaları arasındaki farkın babası ilkokul mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre babası ilkokul mezunu olanlarının içsel dini yönelimlerinin babası ortaokul, lise ve üniversite mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği KKDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=26,50 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul (X=24,22), Lise (X=22,79) ve Üniversite (X=19,90) mezunlarının izlediği görülmektedir. KKDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=13,563, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. KKDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın babası üniversite mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre babası Üniversite mezunu olanların katı kuralcı dini yönelimlerinin İlkokul, Ortaokul ve Lise mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği DDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=26,29 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul (X=22,90), Lise (X=22,64) ve Üniversite (X=22,05) mezunlarının izlediği görülmektedir. DDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=6,527, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. DDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın babası İlkokul mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre babası İlkokul mezunu olanların dışsal dini yönelimlerinin Ortaokul, Lise ve Üniversite mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın X=22,46 ile Üniversite mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Lise (X=22,27), İlkokul (X=21,23) ve Ortaokul (X=20,94) mezunlarının izlediği görülmektedir. SDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=1,032 p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Baba Eğitim düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Baba Eğitim Düzeylerine göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 5'deki bulgular incelendiğinde en yüksek ortalamanın X=41,17

ile Lise mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile İlkokul (X=40,54), Üniversite (X=39,32) ve Ortaokul (X=38,88) mezunlarının izlediği görülmektedir. Psikolojik iyi oluş puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F= ,929, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Baba Eğitim düzeyinde anlamlı olmadığsöylenebilir.

Lise öğrencilerinin dini yönelimler ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanlar ve psikolojik iyi oluş ölçeği toplam puanı arasındaki ilişkiyi belirlemek için bu puanlara uygulanan Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki düzeyine ilişkin pearson korelasyon analizi sonuçları

Psikolojik iyi oluş
İçsel Dini Yönelim (İDY), r ,245** p ,000
Katı Kuralcı Dini Yönelim (KKDY) r ,268** p ,000
Dışsal Dini Yönelim (DDY), r ,207** p ,000
Sorgulayıcı Dini Yönelim(SDY) r ,030 p ,541
*p<,05; **p<,001

Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi gösteren Tablo 6'daki pearson korelasyon değerleri incelendiğinde İDY ile Psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönlü anlamlı düşük bir ilişkinin (r=,245, p<,05) olduğu görülmektedir. KKDY ile psikolojik iyi oluş arasında yine pozitif yönlü anlamlı ve düşük bir ilişki (r=,268, p<,05) bulunurken aynı durum DDY ile Psikolojik iyi oluş (r=,207 p<,05) arasında da gözlenmektedir. Diğer taraftan SDY ile Psikolojik iyi oluş arasında hesaplanan korelasyon değeri (r=,030, p>,05),05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu bulgulara göre İDY, KKDY ve DDY arttıkça bireylerin psikolojik iyi oluşlarının da az da olsa arttığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın önceki bölümlerinde elde edilen bulgu ve yapılan yorumlarla ilişkili olarak sonuçlara yer verilmiş, bu sonuçlara dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

1. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasında kız ve erkek lise öğrencilerinin içsel dini yönelimleri, arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Diğer taraftan erkek lise öğrencilerinde dinde kuralları her şeyin üzerinde gören, dinin sorgulanmasına karşı çıkan bir yönelim biçiminin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerinde dini motivasyonda toplumsal ya da manevi beklentilerin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu ve kız öğrencilerinde dini sunulduğu gibi kabul etmeyip dini sorgulama, aynı zamanda araştırmacı bir yaklaşım sergileme davranışının erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu ve öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

2. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin İDY alt boyutunda anlamlı olduğu, buna göre FL'de öğrenim gören öğrencilerin içsel dini yönelimlerinin AİHL, AL ve EML öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir. KKDY alt boyutunda anlamlı olduğu, buna göre AİHL ve AL'de öğrenim gören öğrencilerin katı kuralcı dini yönelimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. DDY alt boyutunda anlamlı olduğu, buna göre FL'de öğrenim gören öğrencilerin dışsal dini yönelimlerinin düşük olduğu söylenebilir. SDY alt boyutunda anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre AİHL lisesinde öğrenim gören öğrencilerin sorgulayıcı dini yönelimlerinin düşük olduğu söylenebilir. Psikolojik iyi oluş puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre FL ve EML lisesinde öğrenim gören öğrencilerin Psikolojik iyi oluş düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

3. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin sınıflarına göre farklılaşmasına ilişkin İDY, KKDY ve DDY alt boyutlarında farkın anlamlı olmadığını, buna göre öğrencilerin içsel, katı kuralcı ve dışsal dini yönelimlerinin 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir. SDY alt boyutunda farkın anlamlı olduğunu, buna göre 10. sınıf ve 12. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin sorgulayıcı dini yönelimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. Psikolojik iyi oluş puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu, buna göre 9.sınıf ve 12. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin Psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına ilişkin İDY alt boyutunda farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre annesi üniversite mezunu olanların içsel dini yönelimlerinin düşük olduğu söylenebilir. KKDY alt boyutunda farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre annesi üniversite mezunu olanlardan katı kuralcı dini yönelimlerinin olduğu söylenebilir. DDY alt boyutunda farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre annesi İlkokul mezunu olanlardan dışsal dini yönelimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. SDY alt boyutunda farkın anlamlı olduğunu, buna göre annesi Üniversite mezunu olanlardan sorgulayıcı dini yönelimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. Psikolojik iyi oluş puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını, buna göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Anne Eğitim düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

5. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına ilişkin İDY alt boyutunda farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre babası İlkokul mezunu olanların içsel dini yönelimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. KKDY alt boyutunda farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre babası üniversite mezunu olanların katı kuralcı dini yönelimlerinin düşük olduğu söylenebilir. DDY alt boyutunda farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre babası İlkokul mezunu olanların dışsal dini yönelimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. SDY alt boyutunda farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Baba Eğitim düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir. Psikolojik iyi oluş puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Baba Eğitim düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

6. Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki düzeyine ilişkin KKDY ile psikolojik iyi oluş arasında yine pozitif yönlü anlamlı ve düşük bir ilişki ($r=,268$, $p<,05$) bulunurken aynı durum DDY ile Psikolojik iyi oluş ($r=,207$ $p<,05$)

arasında da gözlenmektedir. Diğer taraftan SDY ile Psikolojik iyi oluş arasında hesaplanan korelasyon değeri (r=,030, p>,05),05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu bulgulara göre İDY, KKDY ve DDY arttıkça bireylerin psikolojik iyi oluşlarının da az da olsa arttığı söylenebilir.

Lise öğrencilerinin dini yönelimleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki İlişki üzerine etkilerinin incelendiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Bu araştırma lise öğrencileri ile yapılmıştır. Farklı gelişim dönemindeki gruplarla (ilkokul, ortaokul, üniversite) benzer çalışmalar yapılarak bu araştırmadan elde edilen bulguların genellenebilirliği arttırılabilir.
2. Bireylerin dinin olumlu etkisinden faydalanması amacıyla risk gruplarının bulunduğu cezaevlerinde, hastanelerde, çocuk esirgeme kurumları ve çocuk evlerinde, kadın sığınma evlerinde, psikolojik danışmanın yanı sıra din psikolojisi uzmanlarının istihdam edilmesi.

KAYNAKÇA

- Ayten, Ali (2004) Kendini Gerçekleştirme ve Dindarlık İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek
- Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., Oishi, S., & Biswas- Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. Social Indicators Research, 97, 143–156.
- Dinç, A. (2007) Ergenlerde Anne-Baba Tutumları Ve Dini Yönelim. Yayımlanmamış Yüksek
- Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ercan, N. (2009). The predictors of attitudes toward physical wife abuse: Ambivalent sexism, system justification and religious Orientation.
- Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, E (2014) Tanrı Algısı Dini Yönelim Biçimleri Ve Dindarlığın Psikolojik
- Dayanıklılıkla İlişkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal
- Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Hamurcu, H (2011) Ergenlerin Yetkişkinlik İnançları ve Psikolojik İyi Oluşlarını Yordamada
- Psikolojik İhtiyaçlar, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Kurnaz, M (2015) Yetişkinlerde Dini Yönelim-Mutluluk İlişkisi, Yayımlanmamış Yüksek
- Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta
- Küçü, E (2018) Lise Öğrencilerinde Mükemmeliyetçilik, İhtiyaç Doyumu Ve Psikolojik İyi-
- Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz
- Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Polatcı, S(2011) Psikolojik Sermayenin Performans Üzerindeki Etkisinde İş Aile Yayılımı Ve
- Psikolojik İyi Oluşun Rolü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi,
- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri
- Telef, B. B. (2013) Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(3), 374- 384.

GENÇLERDE İYİMSERLİK-KÖTÜMSERLİK DÜZEYİ İLE DİNİ YÖNELİMLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

Mustafa ÇALIŞKAN*
Hasan BOZGEYİKLİ**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu kapsamda öncelikler öğrencilerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimlerinin, cinsiyet, okul türü, sınıf, anne eğitim ve baba eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu incelenmiştir. Ardından gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimleri arasındaki ilişki düzeyi incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın katılımcıları 2018-2019 öğretim yılında Samsun il merkezinde çeşitli liselere devam eden %36,3'ü kız (140 kişi) ve %63,7'si erkek (246 kişi) toplam 386 lise öğrencisidir. Katılımcıların %20,5'i (79 kişi) Anadolu İmam Hatip Lisesi (AİHL), %28,0'ı (108 kişi) Endüstri Meslek Lisesi (EML), %26,9'u (104 kişi) Anadolu lisesi (AL) ve %24,6'sı (95 kişi) Fen lisesi (FL) öğrencisidir. Araştırma verileri "Dini yönelim ölçeği", "İyimserlik-Kötümserlik ölçeği" ve araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde bağımsız gruplar için t testi, tek yönlü varyans analizi ve pearson korelasyon teknikleri kullanılmıştır. Araştırma bulguları gençlerin iyimserlik ve kötümserlik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte erkeklerin katı kuralcı dini yönelim ve dışsal dini yönelim düzeylerinin kızlara kıyasla daha yüksek olduğu, kızlarda ise sorgulayıcı dini yönelim yaklaşımının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Ayrıca gençlerin iyimserlik düzeyleri ile sadece katı kuralcı dini yönelim arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki tespit edilirken, kötümserlik düzeyi ile tüm dini yönelimler arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde tartışılarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gençler, İyimserlik, Kötümserlik, Dini yönelim

THE RELATİONSHİP BETWEEN PESSİMİSM-PESSİMİSM AND RELİGİOUS ORİENTATİON İN YOUNG PEOPLE

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between optimism-pessimism levels and religious orientations of young people in terms of various variables.In this context, firstly of the students ' optimism-pessimism levels and their religious orientations, gender, school type, class, maternal education and father education level have been examined in terms of differentiation. Then, the level of relationship between optimism-pessimism levels and religious orientations of young people was examined. The participants of the research using the Relational screening model are 2018-2019% of the girls (140 people) and 63,7% male (246 people) in the center of Samsun in the city centre of the year, and a total of 386 high school students. 20.5% of Respondents (79 person) were Anadolu Imam Hatip High School (AIHL), 28,0% (108 person) Industrial Vocational High School (EML), 26.9% (104 person) Anatolian High School (AL) and 24.6% (95 person) Science high school students(FL). Research data were collected using "Religious orientation scale", "Optimism-Pessimism scale" and "Personal Information Form" developed by researchers. In the analysis of Research data, T-Test, one-way variance analysis and Pearson correlation techniques were used for independent groups. Research findings have revealed that the levels of optimism and pessimism of young people do not differ according to gender. However, the strict rules of religious orientation of men and the levels of external religious orientation are higher compared to the girls, whereas in girls, the interrogative religious orientation approach has been found to be higher than men. In Addition, with the levels of optimism of young people, only a positive-directional relationship between the strict rule-and-religious orientation was detected, while the level of pessimism and significant positive relations between all religious oriations were identified. The results obtained from the research were discussed in the framework of the relevant literature and presented various proposals.

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı, Doktora Öğr. Samsun. caliskan5542@hotmail.com,
**Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Prof. Dr. Selçuklu / Konya. hbozgeyikli@selcuk.edu.tr

GİRİŞ

Bireylerin hayata ve olaylara dair beklentileri, iyimser veya kötümser tavır takınmalarında önemli rol oynamaktadır. İyimserlik hayatta zorluklarla karşı karşıya kalmamıza rağmen her şeyin istediğimiz şekilde olacağına dair beklenti içinde olmak şeklinde tanımlanmıştır.(Şahin,2015,s.5) iyimserlik kavramının zıttı olarak kötümserlik ise insanların başına kötü şeyler geleceğine ilişkin bir beklenti içinde olmaları şeklinde tanımlanmaktadır. (Çalışkan ve Uzunkol, 2018)

İyimserliğin tarih sahnesine çıkışı ise 1700'lü yıllarda Leibniz tarafından, bir düşünce biçimi olarak tanımlanması ile olmuştur. Voltaire, Candide romanı ile bu kavramı popüler bir hale getirmiştir. Eserinde Voltaire, iyimser bakış açısının sığlığının eleştirisini yapmıştır. Kötümserlik ise ilginç bir şekilde bir asır sonra Schopenhauer ve Coleridge tarafından tanımlanmıştır. (Öztürk,2013s.23)

İyimserler ve kötümserler yaşamlarının kritik dönemlerini yönetmede farklı stratejiler kullanırlar. İyimser insanlar, gelecekleri hakkında kendilerine güvenmeleri/ kendilerinden emin olmaları sebebiyle, ciddi zorluklarla başa çıkarken bile, sürekli çaba sarf ederler. Kötümserler ise geleceği konusunda şüphe içinde olduklarından, zorlukları bir kenara iterek ve varlığını yok sayarak zorluklardan kaçarlar. (Öztürk,2013s.23)

Din; insanın insanüstü bir kuvvet karşısındaki ihtiyaç, istek, sığınma, inanç, duygu, ilham, dua ve tapma gibi çok çeşitli tezahürlerinin ve iç yaşayışlarının bütünüdür (Dinç, 2007). Çok farklı din tanımlarının yapılmasına rağmen tanımlardaki ortak nokta, dinin insanın içindeki psikolojik atmosferi, kendi dışındaki toplumsal atmosferi ve onun ötesindeki aşkın boyutu açıklayan bir sistemler bütünü olmasıdır (Ayten,2004, s.40; Dinç, 2007,s.39). Psikolojik bir tarifle Din, "İnsanın insanüstü bir kuvvet karşısındaki ihtiyaç, istek, sığınma, inanç, duygu, ilham, dua ve tapma gibi çok çeşitli tezahürlerinin ve iç yaşayışlarının bütünüdür" şeklinde tanımlanabilir (Dinç, 2007,s.40).

Yönelim kelimesi Türkçe sözlükte "kişinin kendi durumunu veya bulunduğu yerin durumunu başka yerlere göre belirleme" (Kurnaz, 2015, s.20), kişinin çevresinde bulunan varlıklara ve durumlara vereceği tepki/cevap üzerinde canlı bir etkiye sahip (yönlendirici) deneyimler yoluyla şekillenmiş, düşünsel ve doğal hazır oluş halidir." (Dinç, 2007,s.40). Yönelim kelimesi araştırmalarda bireysel yönelim, toplumsal yönelim, dini yönelim vb. gibi çeşitli şekillerde kullanılmaktadır (Kurnaz, 2015, s.20).

Bu noktada Dini yönelim ise kişinin dinini nasıl yaşadığı ve dinin onun için ne anlam ifade ettiği ile ilgili bir kavramdır. Bireyin dini hayatında motive edici kaynakların neler olduğu ve bireyin din ile ilgili algı ve yaklaşımlarının ortaya konması dini yönelim biçiminin anlaşılmasında önemlidir. (Erdoğan, 2014,s.74).

Kişilerin dindarlık düzeyini rakamsal değerlerle(puanlama yöntemiyle) göstermek amacıyla geliştirilen ölçme araçlarına dini yönelim ölçekleri denir. Dini yönelim 20.yüzyılın sonlarından itibaren üzerinde çalışılan bir konudur. Yapılan ilk çalışmalarda dindarlığın tek boyutu üzerinde durulmuştur. Daha sonra dindarlık çok boyutlu bir olgu olarak tanımlanmış ve dindarlığı ölçmek için çok boyutlu dindarlık ölçekleri geliştirilmiştir (Dinç, 2007,s.64).

Bu kapsamda Gençlerde İyimserlik-Kötümserlik Düzeyi ile Dini Yönelimler Arasındaki İlişkinin araştırılması önemli görülmüş ve bu araştırmanın amacını oluşturmuştur.

Araştırmanın genel amacına ulaşmak amacıyla aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır.

1. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimleri okul türlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimleri sınıflarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimleri anne eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimleri baba eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan yöntem toplanan veri temelinde nicel bir paradigmaya sahiptir. Bu araştırmada gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelim biçimlerinin cinsiyet, sınıf, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve öğrenim görülen okul türü değişkenlerine farklılaşma durumu incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan işlem var olan durumun betimlenmesi olduğundan araştırma yöntemi genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2018-2019 öğretim yılında Samsun il merkezinde çeşitli liselere devam eden %36,3'ü kız (140 kişi) ve %63,7'si erkek (246 kişi) toplam 386 lise öğrencisidir. Katılımcıların %20,5'i (79 kişi) Anadolu İmam Hatip Lisesi (AİHL), %28,0'ı (108 kişi) Endüstri Meslek Lisesi (EML), %26,9'u (104 kişi) Anadolu lisesi(AL) ve %24,6'sı (95 kişi) Fen lisesi (FL) öğrencisidir. Öğrencilerin %27'7si (107 kişi) 9. Sınıf, %22,8'i (88 kişi) 10. Sınıf, %22,5'i (87 kişi) 11. Sınıf ve %26,9'u (104 kişi) 12. Sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", "Dini Yönelim Ölçeği" ve "Ergenlerde İyimserlik-Kötümserlik Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada gençlerin, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyleri ve öğrenim gördükleri okul türlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yukarıda belirtilen değişkenlerle ilgili kapalı uçlu sorular sorulmuş ve katılımcılardan kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Erenlerde İyimserlik Kötümserlik Ölçeği

Gençlerin iyimserlik ve kötümserlik düzeylerini belirlemek amacıyla Çalışkan ve Uzunkol (2018) tarafından geliştirilen "Ergenlerde İyimserlik-Kötümserlik ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde yapılan AFA sonucunda ölçeğin toplam varyansın %43,24'ünü açıklayan 16 madde ve iyimserlik-kötümserlik olmak üzere 2 faktörden oluşan bir yapı ortaya koyulmuştur. DFA sonucunda elde edilen model uyum indekslerinin ve tüm sonuçların temel ölçütleri oldukça iyi düzeyde karşıladığından yapının kuramsal ve istatistiksel açıdan da uygun olduğu doğrulanmıştır. Güvenirlik çalışmaları sonucunda, Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları, iyimserlik için .86, kötümserlik için .82 olarak hesaplanmıştır (Çalışkan ve Uzunkol, 2018). Ölçek 8 madde iyimserlik ve 8 madde kötümserlik olmak üzere iki faktör ve toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte dereceleme olarak ―Hiç Uygun Değil (1), Uygun Değil (2), Biraz Uygun (3), Uygun (4), Tamamen Uygun (5)" şeklinde 5'li likert dereceleme kullanılmaktadır. Ölçekteki alt faktörlerden alınan yüksek puanlar ilgili boyutta yüksek bir düzeyi ifade etmektedir.

Dini Yönelim Ölçeği

Gençlerin dini yönelimlerini belirlemek amacıyla Ercan (2009) tarafından geliştirilen "Dini yönelim ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçeğin içsel dini yönelim (İDY), dışsal dini yönelim (DDY), katı kuralcı dini yönelim (KKDY) ve sorgulayıcı dini yönelim(SDY) olmak üzere 4 alt ölçeği bulunmaktadır. Ölçeğin amacı kişinin dine bakış açısını ve dini anlamlandırma biçimini belirlemektir. Dört alt boyuttan oluşan ölçeğin son formunda toplam 21 madde bulunmaktadır. Ölçek 7'li likert yapıdadır. Ölçek maddelerinden 1,2, 7, 8, 13 ve 18. maddeler içsel dini yönelimi; 3, 5, 12, 20 ve 21. maddeler katı kuralcı dini yönelimi, 10, 11, 15, 16 ve 17. maddeler dışsal dini yönelimi; 4, 6, 9, 14 ve 19. maddeler sorgulayıcı dini yönelimi ölçmekte ve ölçeğin maddeleri (1 -Kesinlikle uygun değil, 7- Tamamen uygun) şeklinde puanlanmaktadır. İDY ile ilgili maddelerden yüksek puan alınması bireyin dinle ilgili içsel motivasyonunun yüksekliğini, DDY alt ölçeğinden yüksek puan alınması dini motivasyonda toplumsal ya da manevi beklentilerin var olduğunu, SDY alt ölçeğinden yüksek puan alınması dini sunulduğu kabul etmeyip dini sorgulayan aynı zamanda araştırmacı bir yaklaşımın varlığını, KKDY alt ölçeğinden yüksek puan almak ise dinde kuralları her şeyin üzerinde gören, dinin sorgulanmasına karşı çıkan bir yönelim biçiminin var olduğunu ortaya koymaktadır.

Verilerin Analizi

Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumunu tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi, okul türü, sınıf ve anne-baba eğitim durumlarına göre farklılaşma durumunu belirlemek için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılmıştır. Anova sonucunda fark çıkan boyutlarda farkın kaynağını bulmak amacıyla ileri analiz olarak scheffe testi kullanılmıştır. Bunun yanı sıra iyimserlik-kötümserlik ve dini yönelim alt boyutlarından alınan puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi ,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel çözümlemeleri sonucunda elde edilen bulgular yer almıştır. Gençlerin İyimserlik ve Kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin yapılan bağımsız gruplar için t testi analizi sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Gençlerin İyimserlik ve Kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimlerinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları

	Faktörler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Std. Sapma	t	p
	İyimserlik	Kız	140	26,77	7,34	-1,835	,057
		Erkek	246	28,34	8,47		
	Kötümserlik	Kız	140	22,48	7,25	-,550	,582
		Erkek	246	22,94	8,16		
Dini Yönelimler	**İDY**	Kız	140	33,22	7,86	-,906	,366
		Erkek	246	33,97	7,86		
	KKDY	Kız	140	18,45	6,76	-9,450*	,001
		Erkek	246	25,54	7,25		
	DDY	Kız	140	21,27	6,18	-4,007*	,001
		Erkek	246	24,30	7,64		
	SDY	Kız	139	24,39	6,15	5,034*	,001
		Erkek	246	20,59	7,59		

*p<,05

Gençlerin iyimserlik ve kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimleri cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde gençlerin iyimserlik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin kızların ortalaması $\bar{X}$=26,77 erkeklerin ortalaması ise $\bar{X}$=28,34 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=-1,835, p<,05) gruplar arasında, 05 düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığını ifade etmektedir. Buna göre kız ve erkeklerin iyimserlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

Gençlerin kötümserlik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin kızların ortalaması $\bar{X}$=22,48 erkeklerin ortalaması ise $\bar{X}$=22,94 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=-,550, p<,05) gruplar arasında, 05 düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığını ifade etmektedir. Buna göre kız ve erkeklerin kötümserlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

Dini Yönelimler Ölçeği İDY alt boyutunda kızların ortalaması $\bar{X}$=33,22 erkeklerin ortalaması ise $\bar{X}$=33,97 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=-,906, p>,05) gruplar arasında, 05 düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığını ifade etmektedir. Buna göre kız ve erkeklerin içsel dini yönelimleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

Dini Yönelimler Ölçeği KKDY alt boyutunda kızların ortalaması $\bar{X}$=18,45 iken erkeklerin ortalaması $\bar{X}$=25,54 olarak bulunmuştur. Bu alt boyutta grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=-9,450, p<,05) gruplar arasında, 05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Bu bulguya dayalı olarak erkeklerin dinde kuralları her şeyin üzerinde gören, dinin sorgulanmasına karşı çıkan bir yönelim biçiminin kızlara kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelimler Ölçeği DDY alt boyutunda kızların ortalaması $\bar{X}$=21,27 iken erkeklerin ortalaması $\bar{X}$=24,30 olarak bulunmuştur. Bu alt boyutta grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=4,007, p<,05) gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Bu bulguya dayalı olarak erkeklerin dini motivasyonda toplumsal ya da manevi beklentilerin kızlara kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelimler Ölçeği SDY alt boyutunda kızların ortalaması $\bar{X}$=24,39 iken erkek öğrencilerin ortalaması $\bar{X}$=20,59 olarak bulunmuştur. Bu alt boyutta grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri (t=5,034, p<,05) gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Bu bulguya dayalı olarak kızların dini sunulduğu gibi kabul etmeyip dini sorgulama ve aynı zamanda araştırmacı bir yaklaşım sergileme davranışının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin okul türlerine göre farklılaşmasına ilişkin yapılan F testi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur

Tablo 2: Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin F testi (ANOVA) sonuçları

Faktörler		Okul Türü	N	$\bar{X}$	Std. Sapma	F	p	Scheffe A.
	İyimserlik	AİHL	79	27,98	8,87			
		EML	108	28,50	7,24	1,000	,393	
		AL	104	27,96	8,65			
		FL	95	26,58	7,76			
	Kötümserlik	AİHL	79	23,96	8,72			
		EML	108	22,28	7,58	2,504	,059	
		AL	104	23,76	8,12			
		FL	95	21,26	6,79			
Dini Yönelimler	**İDY**	AİHL	79	33,86	7,86			AİHL>FL
		EML	108	35,20	6,39	10,388*	,001	EML>FL
		AL	104	35,35	6,89			AL>FL
		FL	95	30,05	9,17			
	KKDY	AİHL	79	27,55	6,02			AİHL>FL
		EML	108	22,01	6,60	70,957*	,001	EML>FL

	AL	104	27,09	6,27			AL>FL
	FL	95	15,73	6,26			AİHL>EML
DDY	AİHL	79	25,11	7,39			AİHL>FL
	EML	108	23,42	5,92	25,116	,001*	EML>FL
	AL	104	25,99	7,14			AL>FL
	FL	95	18,31	6,35			
SDY	AİHL	79	18,20	7,94			FL>AİHL
	EML	108	22,50	6,30	15,800	,001*	FL>EML
	AL	104	21,22	6,82			FL>AL
	FL	94	25,35	6,87			EML&AL>AİHL

*p<,05

Gençlerin iyimserlik ve kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimlerinin okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde iyimserlik alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=28,50 ile EML öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile AİHL ($\overline{X}$=27,98), AL ($\overline{X}$=27,96) ve FL ($\overline{X}$=26,58) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. İyimserlik puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=1,000, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını ifade etmektedir. Buna göre FL ve EML AL ve AİHL öğrencileri arasında iyimserlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

Kötümserlik düzeyinde en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=23,96 ile AİHL öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile AL ($\overline{X}$=23,76), EML($\overline{X}$=22,28) ve FL ($\overline{X}$=21,26) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. Kötümserlik puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=2,504, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını ifade etmektedir. Buna göre FL ve EML AL ve AİHL öğrencileri arasında kötümserlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

Dini Yönelim Ölçeği İDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=35,35 ile AL öğrencilerine ait olduğu bunu sırası ile EML ($\overline{X}$=35,20), AİHL ($\overline{X}$=33,86) ve FL ($\overline{X}$=30,05) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. İDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=10,388, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. İDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın FL öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre FL'de öğrenim gören öğrencilerin içsel dini yönelimlerinin AİHL, AL ve EML öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği KKDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=27,55 ile AİHL öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile AL ($\overline{X}$=27,09), EML ($\overline{X}$=22,01) ve FL ($\overline{X}$=15,73) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. KKDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=70,957, p<,05)

grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. KKDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın AİHL ve AL öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre AİHL ve Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin katı kuralcı dini yönelimlerinin EML ve FL öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği DDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=25,99 ile AL öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile AİHL ($\overline{X}$=23,42), EML ($\overline{X}$=23,42) ve FL ($\overline{X}$=18,31) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. DDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=25,116, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. DDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın FL öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre FL'de öğrenim gören öğrencilerin dışsal dini yönelimlerinin AİHL, EML ve AL öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=25,35 ile FL öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile EMLL ($\overline{X}$=22,507), AL ($\overline{X}$=21,22) ve AİHL ($\overline{X}$=18,20) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. SDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=15,800, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. SDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın AİHL öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre AİHL lisesinde öğrenim gören öğrencilerin sorgulayıcı dini yönelimlerinin FL, EML ve AİHL öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin sınıflarına göre farklılaşmasına ilişkin yapılan F testi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3: Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin sınıf düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin F testi (ANOVA) sonuçları

Faktörler	Sınıf Düzeyi	N	$\overline{X}$	Std. Sapma	F	p	Scheffe A.
İyimserlik	9. Sınıf	107	30,07	8,00	5,193*	,002	9. Sın > 10. Sın
	10. Sınıf	88	26,31	7,20			9. Sın > 11. Sın
	11. Sınıf	87	26,13	8,42			
	12. Sınıf	104	28,02	8,20			
Kötümserlik	9. Sınıf	107	22,26	8,10	,897	,443	
	10. Sınıf	88	23,37	7,37			
	11. Sınıf	87	21,97	7,06			
	12. Sınıf	104	23,47	8,55			
DİDY	9. Sınıf	107	33,13	9,22	1,213	,305	

	10. Sınıf	88	32,79	6,86			
	11. Sınıf	87	34,14	7,20			
	12. Sınıf	104	34,68	7,62			
KKDY	9. Sınıf	107	23,52	8,33	1,335	,263	
	10. Sınıf	88	21,51	6,97			
	11. Sınıf	87	23,37	7,89			
	12. Sınıf	104	23,30	7,97			
DDY	9. Sınıf	107	23,16	7,95	,330	,804	
	10. Sınıf	88	22,57	6,44			
	11. Sınıf	87	23,48	6,37			
	12. Sınıf	104	23,53	8,00			
SDY	9. Sınıf	107	20,11	7,90	6,254*	,001	12. Sın > 9. Sın
	10. Sınıf	88	22,82	6,69			12. Sın > 11. Sın
	11. Sınıf	87	20,93	6,21			
	12. Sınıf	103	24,03	7,56			

*p<,05

Gençlerin iyimserlik ve kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimlerinin sınıflara göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 3'deki bulgular incelendiğinde en yüksek ortalamanın$\overline{X}$=30,07 ile 9.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile 12.sınıf ($\overline{X}$=28,02), 10.sınıf ($\overline{X}$=26,31) ve 11.sınıf ($\overline{X}$=26,13) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. İyimserlik puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=5,193, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. İyimserlik düzeyinde ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın 9.sınıf ve 12.sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre 9.sınıf ve 12.sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin iyimserlik düzeylerinin 10.sınıf ve 11. sınıf öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Kötümserlik alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=23,47 ile 12.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile 10.sınıf ($\overline{X}$=23,37), 9.sınıf ($\overline{X}$=22,26) ve 10. sınıf ($\overline{X}$=21,97) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. Kötümserlik puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F= ,897, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını ifade etmektedir. Buna göre öğrencilerin kötümserlik düzeylerinin 9, 10, 11 ve 12.sınıf düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği İDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=34,68 ile 12.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunu sırası ile 11. Sınıf ($\overline{X}$=34,14), 9.sınıf ($\overline{X}$=33,13) ve 10. sınıf ($\overline{X}$=32,79) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. İDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=1,213, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin içsel dini yönelimlerinin 9, 10, 11 ve 12.sınıf düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği KKDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\bar{X}$=23,52 ile 9.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunu sırası ile 11.sınıf ($\bar{X}$=23,374), 12.sınıf ($\bar{X}$=23,30) ve 10. sınıf ($\bar{X}$=21,51) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. KKDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=1,335, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin katı kuralcı dini yönelimlerinin 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği DDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\bar{X}$=23,53 ile 12.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunu sırası ile 11.sınıf ($\bar{X}$=23,48), 9. sınıf ($\bar{X}$=23,16) ve 10. sınıf ($\bar{X}$=22,57) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. DDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F= ,330, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin dışsal dini yönelimlerinin 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\bar{X}$=24,03 ile 12.sınıf öğrencilerine ait olduğu bunları sırası ile 10.sınıf ($\bar{X}$=22,82), 11.sınıf ($\bar{X}$=20,93) ve 9.sınıf ($\bar{X}$=20,11) öğrencilerinin izlediği görülmektedir. SDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=6,254, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. SDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın 10.sınıf ve 12.sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre 10. sınıf ve 12.sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin sorgulayıcı dini yönelimlerinin 9. sınıf ve 11.sınıf düzeyinde anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin yapılan F testi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4: Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin anne eğitim durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin F testi (ANOVA) sonuçları

Faktörler		Anne Eğitim	N	$\bar{X}$	Std. Sapma	F	p	Scheffe A.
	İyimserlik	İlkokul	113	28,69	7,74	1,302	,273	
		Ortaokul	91	28,32	8,95			
		Lise	116	27,03	7,99			
		Üniversite	66	26,75	7,63			
	Kötümserlik	İlkokul	113	22,68	8,07	,574	,632	
		Ortaokul	91	23,06	8,06			
		Lise	116	23,24	7,70			
		Üniversite	66	21,72	7,42			
Dini	**İDY**	İlkokul	113	35,21	6,91	3,347*	,019	İlkokul > Ünv.
		Ortaokul	91	33,47	8,43			

	Lise	116	33,71	8,48			
	Üniversite	66	31,40	6,97			
KKDY	İlkokul	113	25,87	7,21	17,393*	,001	İlkokul > Lise
	Ortaokul	91	23,82	7,41			İlkokul > Ünv.
	Lise	116	22,45	7,84			Ortaokul>Ünv.
	Üniversite	66	17,74	6,84			Lise>Ünv
DDY	İlkokul	113	25,01	6,98	3,661*	,013	İlkokul > Ünv
	Ortaokul	91	22,97	7,61			
	Lise	116	22,36	7,56			
	Üniversite	66	21,89	6,35			
SDY	İlkokul	112	20,39	7,24	6,272*	,001	Ünv.> İlkokul
	Ortaokul	91	20,85	7,69			Ünv. >Ortaokul
	Lise	116	22,79	6,93			
	Üniversite	66	24,72	6,77			

*p<,05

Gençlerin iyimserlik ve kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimlerinin Anne Eğitim durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 4'deki bulgular incelendiğinde iyimserlik düzeyinde en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=28,69 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul ($\overline{X}$=28,320), Lise ($\overline{X}$=27,03) ve Üniversite ($\overline{X}$=26,75) mezunlarının izlediği görülmektedir. İyimserlik puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=1,302, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını ifade etmektedir. Buna göre öğrencilerin iyimserlik düzeylerinin Anne Eğitim durumunda anlamlı olmadığı söylenebilir.

Kötümserlik alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=23,24 ile Lise mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul ($\overline{X}$=23,06), İlkokul ($\overline{X}$=22,68) ve Üniversite ($\overline{X}$=21,72) mezunlarının izlediği görülmektedir. Kötümserlik puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=1,000, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını ifade etmektedir. Buna göre öğrencilerin kötümserlik düzeylerinin Anne Eğitim durumunda anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği İDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=35,21 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunu sırası ile Lise ($\overline{X}$=33,71), Ortaokul ($\overline{X}$=33,47) ve Üniversite ($\overline{X}$=31,40) mezunlarının izlediği görülmektedir. İDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=3,347, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. İDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın annesi üniversite mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre annesi

üniversite mezunu olanların içsel dini yönelimlerinin annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği KKDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\bar{X}$=25,87 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul ($\bar{X}$=23,82), Lise ($\bar{X}$=22,45) ve Üniversite ($\bar{X}$=17,74) mezunlarının izlediği görülmektedir. KKDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=17,393, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. KKDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın annesi üniversite mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre annesi Üniversite mezunu olanların katı kuralcı dini yönelimlerinin annesi İlkokul, Ortaokul ve Lise mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği DDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\bar{X}$=25,01 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul ($\bar{X}$=22,97), Lise ($\bar{X}$=22,36) ve Üniversite ($\bar{X}$=21,89) mezunlarının izlediği görülmektedir. DDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=3,661, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. DDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın annesi İlkokul mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre annesi İlkokul mezunu olanların dışsal dini yönelimlerinin annesi Ortaokul, Lise ve Üniversite mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\bar{X}$=24,72 ile Üniversite mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Lise ($\bar{X}$=22,79), Ortaokul ($\bar{X}$=20,85) ve İlkokul ($\bar{X}$=20,39) mezunlarının izlediği görülmektedir. SDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=6,272 p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. SDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın annesi üniversite mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre annesi üniversite mezunu olanların sorgulayıcı dini yönelimlerinin annesi İlkokul, Ortaokul ve Lise mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin yapılan F testi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5: Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin baba eğitim durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin F testi (ANOVA) sonuçları

Faktörler	Baba Eğitim	N	$\bar{X}$	Std. Sapma	F	p	Scheffe A.
İyimserlik	İlkokul	75	28,94	8,45	,782	,504	
	Ortaokul	84	27,51	8,35			

		Lise	116	27,83	8,40			
		Üniversite	111	27,13	7,36			
	Kötümserlik	İlkokul	75	22,38	8,27	,743	,527	
		Ortaokul	84	23,89	7,90			
		Lise	116	22,37	7,85			
		Üniversite	111	22,61	7,51			
Dini Yönelimler	**İDY**	İlkokul	75	35,72	6,50	3,150*	,025	İlkokul > Ünv.
		Ortaokul	84	33,30	8,52			
		Lise	116	34,08	8,19			
		Üniversite	111	32,23	7,59			
	KKDY	İlkokul	75	26,52	7,23	12,773*	,001	İlkokul > Ünv
		Ortaokul	84	24,17	7,54			Ortaokul> Ünv
		Lise	116	22,81	7,83			Lise > Ünv
		Üniversite	111	19,82	7,34			İlkokul>Lise
	DDY	İlkokul	75	26,16	7,00	5,412*	,001	İlkokul > Ünv
		Ortaokul	84	22,72	7,84			İlkokul > Ortaok.
		Lise	116	22,65	7,38			İlkokul > Lise
		Üniversite	111	22,14	6,47			
	SDY	İlkokul	74	21,09	6,98	1,585	,193	
		Ortaokul	84	20,92	7,46			
		Lise	116	22,49	7,63			
		Üniversite	111	22,79	7,07			

*p<,05

Gençlerin iyimserlik ve kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimlerinin Baba Eğitim durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin Tablo 5'deki bulgular incelendiğinde iyimserlik düzeyinde en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=28,94 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Lise ($\overline{X}$=27,83), Ortaokul ($\overline{X}$=27,51) ve Üniversite ($\overline{X}$=27,13) mezunlarının izlediği görülmektedir. İyimserlik puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F= ,782, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını ifade etmektedir. Buna göre öğrencilerin iyimserlik düzeylerinin Baba Eğitim durumunda anlamlı olmadığı söylenebilir.

Kötümserlik düzeyinde en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=23,89 ile Ortaokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile İlkokul ($\overline{X}$=22,38), Lise ($\overline{X}$=22,37) ve Üniversite ($\overline{X}$=22,61) mezunlarının izlediği görülmektedir. Kötümserlik puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F= ,743, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını ifade etmektedir. Buna göre öğrencilerin kötümserlik düzeylerinin Baba Eğitim durumunda anlamlı olmadığı söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği İDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=35,72 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunu sırası ile Lise ($\overline{X}$=34,08), Ortaokul ($\overline{X}$=33,30) ve Üniversite ($\overline{X}$=32,23) mezunlarının izlediği görülmektedir. İDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=3,150, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. İDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın babası ilkokul mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre babası ilkokul mezunu olanlarının içsel dini yönelimlerinin babası ortaokul, lise ve üniversite mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği KKDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=26,52 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul ($\overline{X}$=24,17), Lise ($\overline{X}$=22,81) ve Üniversite ($\overline{X}$=19,82) mezunlarının izlediği görülmektedir. KKDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=12,773, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. KKDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın babası üniversite mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre babası Üniversite mezunu olanların katı kuralcı dini yönelimlerinin babası İlkokul, Ortaokul ve Lise mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği DDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=26,16 ile İlkokul mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Ortaokul ($\overline{X}$=22,72), Lise ($\overline{X}$=22,65) ve Üniversite ($\overline{X}$=22,14) mezunlarının izlediği görülmektedir. DDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=5,412, p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. DDY alt boyutunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla hesaplanan Scheffe analizi bulguları incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasındaki farkın babası İlkokul mezunu olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre babası İlkokul mezunu olanların dışsal dini yönelimlerinin babası Ortaokul, Lise ve Üniversite mezunlarındakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda en yüksek ortalamanın $\overline{X}$=22,79 ile Üniversite mezunlarına ait olduğu bunları sırası ile Lise ($\overline{X}$=22,49), İlkokul ($\overline{X}$=21,09) ve Ortaokul ($\overline{X}$=20,92) mezunlarının izlediği görülmektedir. SDY alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan F değeri (F=1,585 p<,05) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin sorgulayıcı dini yönelimlerinin Baba Eğitim düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimler ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için bu puanlara uygulanan Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimleri arasındaki ilişki düzeyine ilişkin pearson korelasyon analizi sonuçları

		İyimserlik	Kötümserlik
İçsel Dini Yönelim (İDY),	r	,183**	,106*
	p	,000	,037
Katı Kuralcı Dini Yönelim (KKDY)	r	,172**	,175**
	p	,001	,001
Dışsal Dini Yönelim (DDY),	r	,069	,233**
	p	,176	,000
Sorgulayıcı Dini Yönelim(SDY)	r	,077	,129*
	p	,132	,011

*p<,05; **p<,001

Gençlerin dini yönelimleri ile iyimserlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi gösteren Tablo 6'daki pearson korelasyon değerleri incelendiğinde İDY ile iyimserlik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı düşük bir ilişkinin (r=,183, p<,05) olduğu görülmektedir. KKDY ile iyimserlik düzeyi arasında yine pozitif yönlü anlamlı ve düşük bir ilişki (r=,172, p<,05) gözlenmektedir. Diğer taraftan DDY ile iyimserlik düzeyi (r=,069 p<,05) arasında ve SDY ile iyimserlik düzey arasında hesaplanan korelasyon değeri (r=,077, p>,05),05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu bulgulara göre İDY ve KKDY arttıkça bireylerin iyimserlik düzeylerinin de da az da olsa arttığı söylenebilir.

Gençlerin dini yönelimleri ile kötümserlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi gösteren Tablo 6'daki pearson korelasyon değerleri incelendiğinde İDY ile kötümserlik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı düşük bir ilişkinin (r=,106, p<,05) KKDY ile kötümserlik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı düşük bir ilişkinin (r=,175, p<,05) olduğu görülmektedir. DDY ile kötümserlik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı düşük bir ilişkinin (r=,233 p<,05)olduğu görülmektedir. SDY ile kötümserlik düzeyi arasında da arasında pozitif yönlü anlamlı düşük bir ilişkinin (r=,129, p>,05)olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre İDY, KKDY, DDY ve SDY arttıkça bireylerin kötümserlik düzeylerinin de az da olsa arttığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın önceki bölümlerinde elde edilen bulgu ve yapılan yorumlarla ilişkili olarak sonuçlara yer verilmiş, bu sonuçlara dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

SONUÇLAR

1. Gençlerin İyimserlik ve Kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimlerinin cinsiyete göre farklılaşmasında, kız ve erkeklerin iyimserlik, kötümserlik ve içsel dini yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Diğer taraftan erkeklerin dinde kuralları her şeyin üzerinde gören, dinin sorgulanmasına karşı çıkan bir yönelim biçiminin kızlara kıyasla daha yüksek olduğu, dışsal dini yönelim düzeyinde erkeklerin dini motivasyonda toplumsal ya da manevi beklentilerin kızlara kıyasla daha yüksek olduğu ve sorgulayıcı dini yönelim düzeyinde kızların dini sunulduğu gibi kabul etmeyip dini sorgulama ve aynı zamanda araştırmacı bir yaklaşım sergileme davranışının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

2. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin Kız ve erkeklerin iyimserlik ve kötümserlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Dini yönelimler alt boyutlarında anlamlı olduğu İDY alt boyutunda FL'de öğrenim gören öğrencilerin düşük olduğu, KKDY alt boyutunda AİHL ve Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin yüksek olduğu, DDY alt boyutunda FL'de öğrenim gören öğrencilerin düşük olduğu ve SDY alt boyutunda İHL lisesinde öğrenim gören gençlerin düşük olduğu söylenebilir.

3. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin sınıf düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin Dini yönelimler İDY, KKDY ve DDY alt boyutlarında ve Kötümserlik boyutunda anlamlı olmadığı söylenebilir. Diğer taraftan iyimserlik düzeyinde 9.sınıf ve 12.sınıflarda yüksek olduğu ve Dini Yönelim ölçeği SDY alt boyutunda 10. sınıf ve 12.sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin yüksek olduğu söylenebilir.

4. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin anne eğitim durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin kız ve erkeklerin iyimserlik, kötümserlik ve içsel dini yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Dini Yönelim ölçeği İDY ve KKDY alt boyutlarında annesi üniversite mezunu olanların düşük olduğu, DDY alt boyutunda İlkokul mezunu olanların yüksek, SDY alt boyutunda ise üniversite mezunu olanlar yüksek olduğu söylenebilir.

5. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ve dini yönelimlerinin baba eğitim durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin iyimserlik- Kötümserlik düzeylerinin Baba Eğitim durumunda anlamlı olmadığı söylenebilir. Dini Yönelim ölçeği İDY alt boyutunda babası ilkokul mezunu olanlarının yüksek olduğu, KKDY alt boyutunda babası Üniversite mezunu olanların düşük olduğu, DDY alt boyutunda babası İlkokul mezunu olanların yüksek olduğu SDY alt boyutunda Baba Eğitim düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir.

6. Gençlerin iyimserlik-kötümserlik düzeyleri ile dini yönelimleri arasındaki ilişki düzeyine ilişkin İDY ve KKDY ile iyimserlik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı düşük bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Diğer taraftan DDY ve SDY ile iyimserlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu bulgulara göre İDY ve KKDY arttıkça bireylerin iyimserlik düzeylerinin de da az da olsa arttığı söylenebilir.

7. Gençlerin dini yönelim boyutları (İDY, KKDY ve SDY) ile kötümserlik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı düşük bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre İDY, KKDY, DDY ve SDY arttıkça bireylerin kötümserlik düzeylerinin de az da olsa arttığı söylenebilir.

ÖNERİLER

Gençlerde İyimserlik-Kötümserlik Düzeyi ile Dini Yönelimler Arasındaki İlişki üzerine etkilerinin incelendiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Bu araştırma lise öğrencileri ile yapılmıştır. Farklı gelişim dönemindeki gruplarla (ilkokul, ortaokul, üniversite) benzer çalışmalar yapılarak bu araştırmadan elde edilen bulguların genellenebilirliği arttırılabilir.

2. Bireylerin dinin olumlu etkisinden faydalanması amacıyla risk gruplarının bulunduğu cezaevlerinde, hastanelerde, çocuk esirgeme kurumları ve çocuk evlerinde, kadın sığınma evlerinde, psikolojik danışmanın yanı sıra din psikolojisi uzmanlarının istihdam edilmesi.

KAYNAKÇA

- Ayten, A (2004) *Kendini Gerçekleştirme ve Dindarlık İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek
- Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Çalışkan, H. ve Uzunkol, E. (2018). Ergenlerde iyimserlik-kötümserlik ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being, 6*(2), 78-95
- Dinç, A. (2007) *Ergenlerde Anne-Baba Tutumları Ve Dini Yönelim.* Yayımlanmamış Yüksek
- Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ercan, N. (2009). *The predictors of attitudes toward physical wife abuse: Ambivalent sexism, system justification and religious Orientation.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, E (2014) *Tanrı Algısı Dini Yönelim Biçimleri Ve Dindarlığın Psikolojik*
- *Dayanıklılıkla İlişkisi,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal
- Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Kurnaz, M (2015) *Yetişkinlerde Dini Yönelim-Mutluluk İlişkisi*, Yayımlanmamış Yüksek
- Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta
- Şahin, Y (2015), *Üniversite Öğrencilerinin Mutluluk, İyimserlik Ve Özgecilik Düzeylerinin*
- *İncelenmesi,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,Tokat
- Öztürk, E. E (2013), *İyimserlik Ve Dindarlık,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

NAHCİVAN ÖZERK CÜMHURİYYETİNDE SOSYAL-EKONOMİ ALANLARINDA GENÇLİK

Cavadxan QASIMOV*
Flora ALESGEROVA**
Sedaket AHMEDOVA***

ÖZET

Naxçıvan Muxtar Respublikasında gənclərin sosial-iqtisadi sahələrdəki üstünlükləri onların fəal əmək ehtiyatları olaraq inkişafına zəmin yaratmaqdadır. Hadisələrin gedişi göstərir ki, müasir iqtisadi şəraitdə gənclər öz potensialları və malik olduqları perspektivləri ilə ölkənin regional və milli iqtisadi inkişafına çevik təsir edə bilirlər. Nəticə etibarə ilə bu, onların müəyyən olunmuş prioritetlərə uyğun fəaliyyət nümayiş etdirmələrinə stimul verməkdədir. Hazırda muxtar respublikada gənclərin aktiv fəaliyyəti sosial-iqtisadi sahələrin hamısında özünü göstərməkdədir. Reallaşdırılan layihələr, islahatların qarşıdakı dövrlər üzrə davamlılığı üçün hazırlanan təkliflər, müxtəlif ideya və təşəbbüslər məhz gənclərin iştirakı ilə təmin olunmaqdadır. Bunlar özünü:

- genişmiqyaslı startap layihələrinin icra olunmasında;
- sosial könüllülük sahəsindəki tədbirlərin həyata keçirilməsində;
- milli iqtisadiyyatın inkişafı üçün əsaslı regional dayaqların möhkəmləndirilməsində;
- yeni iqtisadi fəaliyyət sahələrinin güclü təsisatlarının hazırlanmasında, xüsusən də turizimçi gənclərin formalaşmasında;
- dünyaya açıq olan, daim axtarışlar arxasınca gedən, öyrənən və daha da təcrübə qazanan və nəticə etibarı ilə güclü potensiala malik qüvvə olan gənclərin formalaşmasında və s. sahələrdə göstərir.

Müasir dövrün tələbləri, çağırışları və inkişaf qanunları əsasında təşəkkül tapan gənclik yeni və kreativ ideyaların, xüsusən də “startap Naxçıvan” hərəkatının, həmçinin “ideyadan başlanğıca”, “ideyadan biznesə”, “elektron təhsil şəbəkəsi və rəqəmsal multimedia infrastrukturunun yaradılması” və s. layihələrin uğurlu icrasında iştirak etməkdədirlər. Bu sahədəki proseslərin davamlılığında 2019-cu ilin aprel ayında Naxçıvan Muxtar Respublikasında fəaliyyətə başlayan “Sosial Könüllülük Akademiyası”nı qeyd edə bilərik ki, bu da gənclərin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə böyük töhfə vermişdir.

Açar sözlər: İdeyalar, kreativ, gənclik, layihələr, start up, milli, regional, iqtisadiyyat və s.

YOUTH IN SOCIAL-ECONOMIC FIELDS IN NAKHIVAN AUTONOMOUS REPUBLIC

ABSTRACT

In Nakhchivan Autonomous Republic, the advantages of young people in the socio-economic sphere are the basis for their development as active labor resources. The course of events shows that in modern economic conditions, young people, with their potential and prospects, are able to have a direct impact on the regional and national economic development of the country. As a result, it encourages them to act in accordance with their defined priorities. At present, activity of young people in the autonomous republic shows itself in all socio-economic spheres. The participation of young people is ensured by the implemented projects, proposals for the sustainability of the reforms for the forthcoming periods, various ideas and initiatives. It appears at the following fields:

- in the implementation of large-scale start-up projects;
- implementation of activities in the field of social volunteerism;
- strengthening of regional support for the development of the national economy:
- in the development of strong institutions for new economic activities, in particular, in the formation of tourist youth;
- in the formation of young people who are openminded to the world, constantly pursuing searches, learning and gaining more experience and, as a result, have strong potential etc.

The youth, founded on the demands of the modern era, the laws of development, and the emergence of new and creative ideas, in particular the "start-up Nakhchivan" movement, as well as "from idea to business", "from idea to business", "e-learning network and digital multimedia infrastructure" are involved in successful

*Azerbaycan Cümhuriyyeti, Nahcivan Devlet Universitesi,Cavadxan.yusifoglu@mail.ru
**ATA, Turizm ve Menecment Universitesi, Flora_aleskerova@mail.ru
***Bakü Devlet Universitesi, öğretim üyesi, Sedaqet.ahmedova2016@mail.ru

implementation of projects. In the sustainability of processes in this area, we can note the Academy of Social Volunteerism, which began its operations in the Nakhchivan Autonomous Republic in April 2019, has contributed greatly to the coordination of youth activities.

Keywords: Ideas, creativity, youth, projects, start-ups, national, regional, economics, etc.

GIRIŞ

Azərbaycan Respublikası özünün gənc müstəqillik dövrünü yaşamaqdadır. Bu dövrdə ümumilikdə, dövlət idarəçiliyi, ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və digər sahələrdə ilkin addımlar atılmağa başlandı. Daha doğrusu, keçilən yol gəncliyə xas mərhələnin əsaslarını yaratmış oldu. Keçdiyimiz 30 ilə yaxın bir müddət də gəncliyə aid dövr olmaqla, mühüm inkişaf göstəriciləri ilə yadda qaldı. Belə ki, həmin dövrlərdə ölkə iqtisadiyyatının müəyyən olunan hədəflərə köklənməsi bu sahədə yeni ideyaların mövcudluğunu göstərdi və müvafiq dövrlərə xas inkişaf səviyyəsinə uyğun yeni prioritetlərin bazasını yaratmış oldu. Burada çox mühüm amillərdən birini də dövlətin gənclər sahəsindəki siyasəti təşkil edirdi. Qeyd edək ki, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən ölkədə gənclərlə işlərin düzgün qurulması, onların dövlət quruculuğu proseslərində iştirakının təmin olunması və gənclərin mövcud vəziyyətin və perspektiv islahatların reallaşması sahəsindəki rolunu nəzərə alınaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26 iyul 1994-cü il tarixli, 179 saylı fərmanı və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 26 iyul 1994-cü il tarixli, 861 saylı qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi yaradılmışdır (mys.gov.az/nazirlik/nazirlik-haqqinda). Bu proseslərin məntiqi davamı olaraq, 1996-cı il fevral ayının 2-də gənclərin birinci forumunun keçirilməsi təmin olunmuş və orada ölkənin bütün regionlarından olmaqla, 2000 -ə qədər nümayəndə iştirak etmişdir. 1999-cu il mart ayının 2-3 tarixlərində isə ikinci Forumun keçirilməsi təmin olundu. Bu sahədə davamlı diqqətin və dövlət qayğısının nəticəsi olaraq, 2003-cü il oktyabr ayının 13-də gənclərin III Forumu keçirildi (azerbaijan.az/portal/Society/Youth/youth_a.html?youth_03). Bu, Azərbaycan Respublikasının müasir müstəqillik tarixinin gənclərlə bağlı səhifəsinin zənginliyini bir daha göstərmiş oldu.

Təbii ki, bu təşkilatlanma həm də Dövlət Gənclər Siyasətinin əsaslarını yaratmaqda, onu daha da gücləndirməkdə idi. Bu mənada ölkənin bütün regionlarında gənclər siyasətinin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi məsələləri aktual məsələ olaraq götürüldü və müvafiq strukturlar təşkil olundu. Fikrimizi əsaslandırmaq üçün makroiqtisadi və ictimai-siyasi üstünlüyü ilə özünəməxsus yeri və əhəmiyyətliliyi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının da gənclik sahəsindəki nailiyyətlərini qeyd edə bilərik. Ulu öndərin bu sahədəki islahatlarının nəticəsi olaraq muxtar respublika Ali Məclisi Sədrinin 1994-cü il dekabrın 30-da imzaladığı Fərmanla 1946-cı il martın 30-da yaradılan Naxçıvan Muxtar Respublikası Bədən Tərbiyəsi və İdman Komitəsi ləğv olundu. Müasir dövrün tələbləri və gənclərlə işlərin daha dinamik təşkili məqsədilə ləğv olunan qurumun bazasında Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi yaradıldı. Yeni sosial-iqtisadi aktuallığa uyğun olaraq, daha doğrusu, iqtisadi prioritetlər nəzərə alınaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin 2001-ci il iyunun 23-də imzaladığı Fərmana əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyi kimi fəaliyyətini davam etdirmiş, 28 fevral 2006-cı il tarixli Fərmanına əsasən isə Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi yaradılmışdır.

Qeyd edək ki, muxtar respublikada turizmin uzunmüddətili perspektivləri nəzərə alınmaqla və bu sahədəki fəaliyyətin daha məhsuldar qurulması hədəflənərək Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri tərəfindən 2018-ci il aprelin 23-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Turizm Departamenti yaradıldı.

Bir sıra mənbələrdə turizm sektorunun davamlı inkişafı istiqamətindəki islahatlar və onun perspektiv intibahı məhz gənclər üçün uyğun hesab olunur. Çünki, turizm dinamikliyi istəyir, çevik, yaradıcı və məhsuldar addımların atılmasının tərəfdarıdır. Sürətli və işlək mexanizmlər yalnız və yalnız gənclərin sayəsində mümkün ola bilər (Bingöl, Z,M. Frig vadisi. 2006).

GƏNCLƏR SAHƏSİNDƏ QANUNVERİCİLİK BAZASININ GÜCLƏNDİRİLMƏSİ VƏ BU SAHƏDƏKİ FƏALİYYƏTİN TƏNZİMLƏNMƏSİ

Aydın məsələdir ki, istənilən sahə üzrə səmərəli təşkil və idarə olunma məqsədləri əsas götürülərək hüquqi baza yaradılmalı və həmin sahənin perspektivləri nəzərə alınmalıdır. Bu məqsədlə ölkədə Azərbaycan əhalisinin 31 faizini təşkil edən gənclərin (Azərbaycanın ictimai həyatında gənclərin rolu, Bakı: 2012**)** dövlət tərəfindən qayğı ilə əhatə olunması, irəli çəkilməsi, onların maddi vəziyyətlərinin daha da yaxşılaşdırılması, rifahının yüksəldilməsi və digər istiqamətlər üzrə əlverişliliyin təmin olunması məqsədilə elmi cəhətdən əsaslandırılmış müvafiq qanunvericilik bazası yaradılmışdır. Bunlar, “Gənc ailə”, “Gənclərdə vətənpərvərlik və vətəndaşlıq hisslərinin yüksəldilməsi”, “Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında”, “Dövlət gənclər siyasəti haqqında”, “Uşaqların təlim-tərbiyəsinin yaxşılaşdırılması və hüquqlarının qorunması haqqında”, “İstedadlı yeniyetmələrin və yaradıcı gənclərin sosial, iqtisadi və s. problemlərinin həllinə yönəlmiş, onların öz qabiliyyətlərini inkişaf etdirmələrinə kömək edən dövlət proqramı”, “Ordudan tərxis olunmuş gənclərin məşğulluğu” Dövlət proqramları təsdiq olunmuş, “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul olunmuşdur. Təbii ki, bütün bunlar güclü, yetkin, vətənpərvər gənclər ordusunun hazırlanmasına hesablanmış və qeyd edə bilərik ki, hazırda buna nail olunmuşdur (azerbaijan.az/portal/Society/Youth/youth_a.html?youth_03). Bu sahədə 15 sentyabr 2017-ci il tarixdə ölkə Prezidenti tərəfindən imzalanan sərəncamla təsdiq olunan “Azərbaycan gəncliyi 2017–2021-ci illərdə” Dövlət Proqramı”nın önəmini xüsusilə qeyd etmək yerinə düşər. Həmin Dövlət Proqramının məqsədi Azərbaycan Respublikasında gənclər siyasətinin daha səmərəli həyata keçirilməsinə nail olmaq, cəmiyyətin bütün sahələrində gənclərin fəal iştirakına şərait yaratmaq, onların yaradıcı və innovativ potensialının üzə çıxarılmasını dəstəkləmək, gənc nəslin sağlamlığını qorumaq, gənclərin təhsil və məşğulluq məsələlərinə diqqəti artırmaq, müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından səmərəli istifadə etmək, ölkədə könüllülük hərəkatını inkişaf etdirməkdən ibarətdir.

Qeyd edək ki, bütün bunlarla, gənclər milli iqtisadi inkişafın hərəkətverici qüvvələrinə çevrilmişdir. Milli iqtisadiyyatın elə millətə məxsus olduğunu nəzərə alsaq, onda gənclər savadlı, ixtisaslı, dünyagörüşlü, təcrübəli, çevikliyi ilə ümumilikdə millətin rifahına istiqamətlənən xidmət göstərməkdə, fəaliyyət ortaya qoymaqdadır (Qasımov C. Y., Ələsgərova F. Q. 2017).

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA İCRA OLUNAN LAYİHƏLƏRDƏ GƏNCLƏRİN İŞTİRAKI

Yuxarıda bəhs olunan Dövlət Proqramının məqsədlərindən də göründüyü kimi, gənclər sahəsində həyata keçirilən dövlət siyasətinin əsası onların innovativ düşüncəyə malik olması, sağlam yaşaması, dünyanın yeni çağırışlarına çevik cavab verə bilməsi, məşğulluğu, təhsili, elmli və savadlı, daha doğrusu, ixtisaslı kadr olaraq formalaşması və bununla da ölkənin islahatlar fonunda inkişaf strategiyalarının rallaşmasında yaxından iştirakından və digər artan aktuallığa malik fəaliyyətdən ibarətdir. Artıq qeyd etdiyimiz kimi, müasir dövrün tələbləri, çağırışları və inkişaf qanunları əsasında təşəkkül tapan gənclik yeni və kreativ ideyaların, xüsusən də "startap Naxçıvan" hərəkatının, həmçinin "ideyadan başlanğıca", "ideyadan biznesə", "elektron təhsil şəbəkəsi və rəqəmsal multimedia infrastrukturunun yaradılması" və s. layihələrin uğurlu icrasında iştirak etməkdədirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, startap layihələri sosial-iqtisadi sferanın daha da hərəkətlənməsi məqsədilə, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələri üzrə gəlirliliyin müəyyənləşdirilməsinə istiqamətlənib, özündə məşğulluq imkanlarını da əks etdirməkdədir. Artıq muxtar respublikada startap layihələrinin icrası bir hərakat xarakterinə malikdir. Burada startap hərəkatının əhatəsinin genişləndirilməsinə, vətəndaşların innovativ ideyalarının reallaşdırılmasına dəstək məqsədini daşıyan startap turları ölkənin Mingəçevir, Lənkəran, Quba, Sumqayıt, Şəki, Gəncə və Bakı şəhərlərində də reallığa çevrilib. Sözügedən şəhərlərin hər birinə səfərlər təşkil olunub, informativ sessiya, interaktiv təqdimatlar, müxtəlif mövzuları əhatə edən təlimlər, müsabiqələr keçirilib. Gənclərin dünyada gedən proseslərə inteqrasiyasının mühüm ifadə formalarından biri onların "start up" layihələrinin icra olunması sahəsindəki fəallığından ibarətdir. Hələ 1939-cu ildə ABŞ da yaranan bu ifadə Azərbaycan dilində işə salmaq mənasını verməkdədir. İnkişafa nail olmaq üçün yeni və gənc ideyaların işə salınmasını hədəfləyən bu anlayış muxtar respublikada gənclərin daha çevik nəticələr ortaya qoymasını təmin etməkdədir.

Bu sahədəki proseslərin davamlılığında 2019-cu ilin aprel ayında Naxçıvan Muxtar Respublikasında fəaliyyətə başlayan "Sosial Könüllülük Akademiyası"nı göstərmək olar ki, bu da gənclərin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə böyük töhfə vermişdir. Göstərilən tarixdə "Sosial Könüllülük Akademiyası"nın təqdimatı keçirilmiş (https://azertag.az/xeber/Naxchivanda_Sosial_Konulluluk_Akademiyasinin_teqdimati_olub-1271986) və müvafiq sahə üzrə hədəflər müəyyən olunmuşdur. Muxtar respublikada digər bir layihə olan "ideyadan başlanğıca" müəllifi gənclərin olmaqla sosial-iqtisadi sahələrdəki fəaliyyətini daha da aktuallaşmaqdadır. Qeyd edək ki, sözügedən layihələrin həyata keçirilməsində əsas məqsəd könüllülük fəaliyyətinin ictimai, sosial və tərbiyəvi əhəmiyyətinin təşviqi, bu prosesə gənclərin qoşulmasının təmin olunması, sosial sahədə çalışacaq könüllülərin hazırlanması və qarşıdakı dövrlərdə onların dövlət quruculuğu proseslərində işlə təmin olunmasından ibarətdir.

Gənclərin sosial-iqtisadi inkişaf proseslərində iştirakı davamlı xarakterə malikdir. Belə ki, cari ilin aprel ayında həmçinin gənclərin bəhs olunan sahələr üzrə inkişafında keyfiyyətcə yeni mərhələnin əsasları da qoyulmuş oldu. Onlarda mühüm stimula çevriləcək olan bu tədbirlər "Naxçıvanqala" Tarix-Memarlıq Muzey Kompleksində reallaşdı. Belə ki, rəsm, əl işləri, foto, memarlıq, musiqi, rəqs və teatr yaradıcılığı sahələri üzrə ilk dəfə olaraq "Yaradıcı Gənclər Festivalı" keçirildi ki, bu da Dövlət Gənclər Siyasətinin uğurlu nəticələrini özündə birləşdirməkdədir. Elə bunun nəticəsidir ki, 2019-cu ilin yanvar ayından Naxçıvan şəhəri gənclər şəhəri kimi öz uğurlarını davam etdirməkdədir.

NƏTICƏ

Naxçıvan Muxtar Respublikasında sosial-iqtisadi sahələrdə gənclərin iştirakına nəzər saldıqda aydın olur ki:

- gənclər yeni ideya və təşəbbüslərin ortaya qoyulmasında maraqlıdır və onları milli iqtisadi inkişaf xəttinə xas şəkildə yönləndirə bilirlər;
- əsasən kreativ düşüncə müəlliflərdir və dünya standartlarında inteqrasiyanın ən üst səviyyəsinin tərəfdarlarıdır;
- dünya iqtisadiyyatında baş verən yeniliklərin milli iqtisadiyyata tətbiqinə və bu dəyərlər əsasında növbəti layihələrin reallaşmasına hazırdırlar;
- "startap" layihələrinin hazırlanmasına sosial-iqtisadi həyatın bütün sahələrində nail olmağa çevik şəkildə səy göstərirlər;
- Dövlət Gənclər Siyasətinin uğurlu təminatında məşğulluq və özünüməşğulluq imkanlarının artırılmasına meyillidirlər və s.

KAYNAKÇA

- "Azərbaycan gəncliyi 2017–2021-ci illərdə" Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında
- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. 15 sentyabr 2017-ci il.
- Bingöl, Z,M. Frig vadisi. İstanbul: Erguvan yayımevi, 2006, 56 s.
- Qasımov C. Y., Ələsgərova F. Q. Naxçıvan Muxtar respublikasının sosial-iqtisadi inkişafı: tarixilik və müasirlik. Dərs vəsaiti. Naxçıvan: Əcəmi, 2017, 184 s.
- Quliyev T. Ə (Tofiq Əvəz). Əməyin iqtisadiyyatı. Bakı: Nağıl evi, 2003, 695 s.
- Azərbaycanın ictimai həyatında gənclərin rolu / A. M. Cəfərovun, E. B. İmaməliyevin redaktəsi ilə. — SPb.; Bakı: MDB iştirakçısı olan dövlətlərin Parlamentlərarası Assambleyası Şurasının Katibliyi. 2012. — 100 s.
- Şərifov H. İ. Uşaq-gənclər idman məktəblərinin idarə olunmasının modernləşdirilməsi. Monoqrafiya. – Bakı: Mütərcim, 2018. – 260 səh
- Vəliyev T. S., Babayev Ə, P., Meybullayev M. X. redaktəsi ilə. İqtisadi nəzəriyyə. Bakı: Çaşıoğlu, 1999, 684 s.
- (mys.gov.az/nazirlik/nazirlik-haqqinda).
- azerbaijan.az/portal/Society/Youth/youth_a.html?youth_03
- https://azertag.az/xeber/Naxchivanda_Sosial_Konulluluk_Akademiyasinin_teqdimati_olub-1271986
- http://www.startup.az/news/227
- https://nuhcixan.az/news/cemiyyet/14629-naxcivanda-ilk-defe-yaradici-gencler-festivali-kecirilib

SMART CULTURAL ROUTES IN THE CONTEXT OF EUROPEAN CULTURAL ROUTES

Rumen DRAGANOV*
İrena PETEVA**
Stoyan DENCHEV***

ABSTRACT

The research focuses on innovative perspectives for smart cultural routes based on innovations and blockchain technologies, implemented on road of St.st. Cyril and Methodius and route of St. Sophronius of Vratza. The aim of the paper is to give an idea of developing smart cultural routes based on blockchain platform for European Cultural Routes. The cultural routes ecosystem is multifarious, with various stakeholders and complex, sensitive interactions. This usually leads to both data security and stakeholder's privacy challenges and operating efficiencies. Ownership and trusted access to tourist information and managerial data is critical and the process must be made less costly and simpler. With blockchain technology, a cultural routes network allows members to interchange items of value through a distributed ledger. Using blockchain technology in European cultural routes, every transaction throughout the tourist chain is recorded in a block that will support European Cultural Routes.

Keywords: Innovation, Tourism, European Cultural Routes, Blockchain,

JEL Classification: Z32

1. INTRODUCTION

As it has been for centuries, tourism and commerce relies on two key factors - trust and guarantied quality. In other words, what is the deal and who is behind it? Nowadays tourist transactions are conducted mostly online and require intermediaries such as banks, governments, or other local or central authorities to verify the identity of each party in the process and to establish the trust required between them. When you deal with other parties you end up with problems like low speed, high cost, and sporadically even fraud.

The study reveals the cultural routes as an important engine to the development of local economics and especially with the new IT technologies will bring to a better quality of life. Leisure time will be to a greater extend the factor contributing to the tourist development and this will require new models of cooperation and sharing of the branding of the cultural heritage thus improving competitiveness of the cultural routes and yielding the benefits to the cultural and touristic institutions and SMEs.

The interest to the cultural routes established in 1987 as a result of European council, EU and UNESCO decisions is growing and the number is amounting to 34 routes at the end of 2018 already incorporated in the European Map of cultural routes. Three of those cross Bulgaria and together with the UNESCO cultural heritage and other historical sights in the country represent good asset for the development of tourism. It was in SULSIT last year that the idea of two new routes emerged: those of St. St. Cyril and Methodius and of St. Sofroni Vratchanski, This in turn suggested further research of the existing routes and the UNESCO sights considering the correlation to the IT technologies. Thus we come to the conclusion of needed digital platform for the management of the cultural routes based on blockchain.

*University Of Library Studies And İnformation Technologies, Sofia, Bulgaria, Faculty Of Culture, Heritage And Tourism, Assoc. Dr., rumen.draganov@gmail.com

The creation of a new platform together with the IT specialist allows a better use of the economic resources of the respective destination related to the cultural routes and will result in the improvement of the local economy.

The study includes analyses of the existing cultural routes connected to the European cultural routes and the UNESCO cultural heritage sights in Bulgaria and the possibilities for the creation of new cultural routes based on blockchain together with private tokens for payment.

2. METHODOLOGY

The studies present the results of the research of the authors over the last 10 years, covering observations and analysis, and outline trends in documentary transformations a field of the practices on European cultural routes. In studies are applied the methods used of system analysis, the divergence-convergence method, and the method of analogy and symbolic-logical modeling. Methodology was also applying a SWAT analyses based questioner. Respondents categorized the Blockchain as a new and unknown technology which could reduce the expenses, time and risk; Cuts some of the bureaucracy and is beneficiary to the performance of the cultural institutions; solving complicated problems; smart contracts allow the decentralized network of economic agents to agree, at regular intervals, on the true state of shared data; supports creation of new digital platforms. The weaknesses in SWOT analysis are as follows: managers do not have an in-depth understanding of what blockchain and cryptocurrencies are and their potential impact on the cultural practices; it is necessary to develop a solid knowledge of the mechanisms of blockchain and cryptocurrencies with detailed explanations of benefits, decentralized consensus, cryptography, intelligent contracts etc.; in order to achieve real synergy in the activities related to the cultural sights, a blockchain needs to adapt existing practicalities, and not just mechanically to connect them; the implementation of a new system requires additional investments. Opportunities in SWOT analysis shows that: blokchain is a new technology for European cultural routes and monuments of UNESCO and will have future development; it can start with on a limited scale to solve a specific business problem and implementing smart contracts that legally certify each transaction. Possible threats to the SWOT analysis as follows: there is a risk of not a wid enough perspective on innovation for Managers; there are concerns about implementing new decentralized organizational structures, networks and applications; each manager introducing an innovative blockchain system has to deal with the complexity of the technology; possible hacker attacks targeting cryptocurrencies.

3. DEFINITION OF THE TERM

The importance of development of cultural routes for tourism industry is a part of overall development of tourism (Denchev at all: 2016). UNWTO estimates that worldwide international tourist arrivals (overnight visitors) increased 6% to 1.4 billion in 2018, clearly above the 3.7% growth registered in the global economy. The growth of tourism in recent years confirms that the sector is today one of the most powerful drivers of economic growth and development. It is our responsibility to manage it in a sustainable manner and translate this expansion into real benefits for all countries, and particularly, to all local communities, creating opportunities for jobs and entrepreneurship and leaving no one behind" said

UNWTO Secretary-General Zurab Pololikashvili. “This is why UNWTO is focussing 2019 on education, skills and job creation (UNWTO:2019).

Tourism undoubtedly creates employment, but the sector faces a large challenge to move towards new technologies based on blockchain and cryptocurrencies. Inspiring positive examples exist that can open the discussion on making real progress towards economic growth that is both sustainable and creates decent work.(Canada :2017),

The cultural route is a good sample how we can use the blockchain and cryptocurrencies to describe a new and innovative concept for travel experience. It could be a unique product of creative tourism that from one side brings thematically link together different monuments of cultural and natural heritage throughout various countries and new IT technologies implementing various stakeholders and SMEs improving their competitiveness.

4. CULTURAL ROUTES AS A FORM OF DEVELOPING TOURISM AND TRADE RELATIONS IN SOUTH EAST AND CENTRAL EUROPE.

The Cultural routes have lasted throughout different periods and ages under the influence of political, economic and cultural circumstances. Silk Route is one such example. They are incredibly dynamic, as a result of deep inner processes and the tangible external influence on culture and politics. The Council of Europe provides assistance with institutional capacity-building in the field of heritage management, and encourages the use of heritage as a means for confidence building within and between countries. Council also supports the improvement of management systems and skills in public administration, by harmonizing legislations and by supporting the development of policies and strategies for the preservation of heritage and, equally important, for access to heritage (Council of Europe: 2005).

The Varna Declaration is adopted at the Regional Forum Cultural Corridors of South East Europe (Varna, 20-21 May 2005). It is a result of a true dialogue. During the preparatory phase of the Forum, network of experts from UNESCO, the Council of Europe, the European Commission, ICOMOS and Bulgaria constantly exchanged opinions on the project of the Declaration in a virtual forum of experts. Forum was supported by the "Regional Program for Cultural and Natural Heritage" of the Council of Europe to adopt a new perspective on diversity of heritage as a source of social progress and human development. During the Forum itself, the project fostered the dialogue between politicians and experts. A contribution to it has also the Conceptual Framework of UNESCO. With the Declaration, the Heads of States undertook particular commitments for identification, preservation, sustainable use and promotion of the cultural corridors of South East Europe (Varna :2005).

The European Cultural Routes Institute (ECRI) was established as a European public service and technical body as part of a political agreement between the Council of Europe and the Grand Duchy of Luxembourg (Ministry of Culture, Further Education and Research). Since 1988 the Institute has worked in close collaboration with the Council of Europe in carrying out its responsibilities, namely to ensure the continuity and development of the program of the Cultural Routes in the 51 signatory countries of the European Cultural Convention and, depending on the geographical and historical requirements of the themes, in those countries which have had and continue to have close relations with. ECRI has established 34 cultural routes, stretching across 70 countries on four continents, and including

thousands of attractive destinations. The activities of the networks are constantly growing. Currently, cultural routes provide a basis for hundreds of cultural events, educational projects and tours (Council of Europe, 2010). In addition, the EICR provides advice and expert assistance for the implementation, development, promotion and evaluation of cultural routes, as well as training and capacity building for cultural routes operators , Statute of the Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes (Council of Europe :2010/ CM/Res(2010)53).

The Council of Europe certification provided in Resolution CM/Res(2010)53 of establishing an Enlarged Partial Agreement (EPA) on Cultural Routes (Council of Europe, 2013) that drawing in particular on the expertise of the ECRI, shall provide advice and expert assistance for the development, implementation, evaluation and promotion of Cultural Routes. This involves expertise on: (i) setting up and functioning of project networks and organisations and the development of co-operation agreements; (ii) research on the historical background of the routes and the development of the cultural and educational content and activities of the Cultural Routes; (iii) development of a sustainable tourist offer based on the Cultural Routes, thus contributing to the economic well-being of regions; (iv) preparation and implementation of financing and promotion strategies; (v) training and capacity building for Cultural Routes operators, in particular in relation to Council of Europe and other international standards in the field of heritage and culture, as well as standards of professional practice in the field of tourism; (vi) promotion, visibility and all other aspects related to the compliance with the Council of Europe standards. The economic, social and cultural development of the countries depends on the implementation of international cooperation and support activities (Spassova: 2014).

In the field of cultural routes and cultural tourism, there is a partnership between the Council of Europe and the European Union. A meeting of all cultural routes representatives and stakeholders takes place annually as a Cultural Routes Advisory Forum. As mentioned above, only 34 cultural routes have received the Council of Europe Cultural Route certification (Council of Europe, 2010/2).

5. MODELING CULTURAL ROUTES DEVELOPMENT IN SERBIA AND THE SOUTHEAST EUROPE

From the study, it can be concluded that many managers have no deep understanding of what blockchain is, what is the place of cryptocurrencies and their potential impact on hotel policies but they are keen to improve their knowledge and recognize the opportunities in the business space for implementation of the system. It is necessary to develop a solid understanding of the internal functioning of blockchain and cryptocurrencies with detailed explanations of the way of use, decentralized consensus, cryptography, intelligent contracts and many other important concepts. Managers want to get a wider perspective on innovations associated with blockchain and cryptocurrencies, including decentralized organizational structures, networks and applications, and be better informed about the new paradigm within blockchain technology based business applications.

The modeling of hotel policies in the implementation of the cryptocurrencies aims to contribute to the improvement of the management system of a particular tourist site. The creation of a model allows optimizing the form of management, the form of behavior and the form of action for the respective hotel by identifying the focus of the proposed product,

defining the main goals and the processes related to their realization, which is important for achieving a positive final result - increasing competitiveness.

Blockchain modeling is a process in which patterns are constructed and studied, reflecting the objects studied. At the same time, the model itself is a complex object with certain characteristics that match the elements of the original. Depending on the level of research, the degree of adequacy of the model is determined. The model is a copy or abstract reflection of the main features of the studied process or phenomenon. The closer the copy of the real object is to the model, the more accurate the results are subsequently obtained (Ivanova: 2008).

Fig. 1 Modeling a Blockchain System for European Cultural Routes.

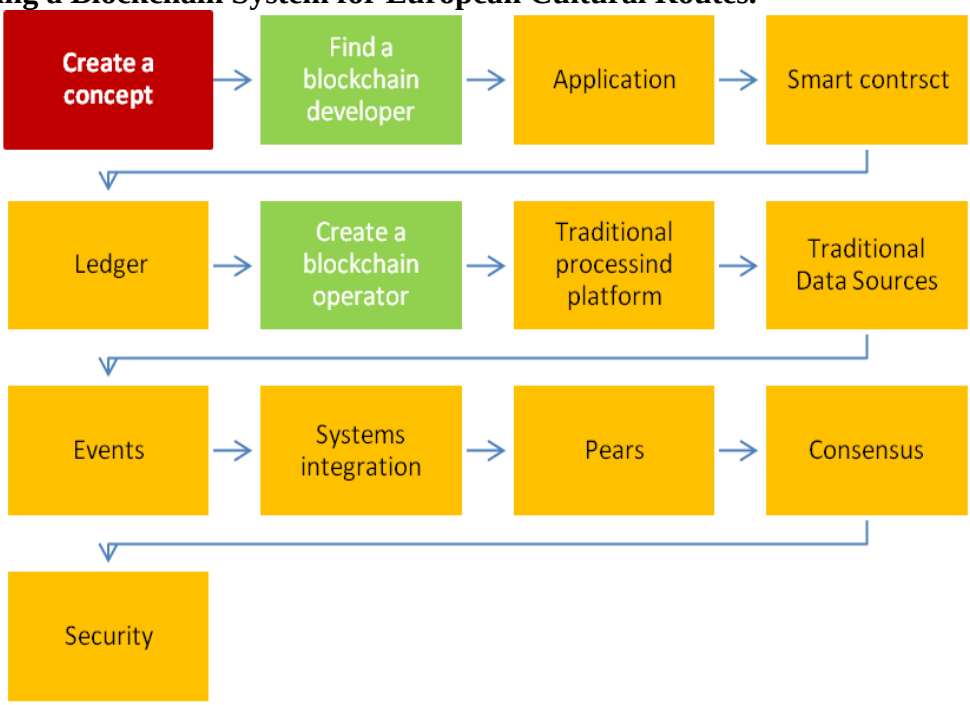

Created by author based on the idea of The blockchain implementation roadmap (Deloiite analysis: 2018).

Modeling a blockchain system for the European Cultural Routes is based on the scheme proposed by Deloitte in the 2008 Annual Analysis and represents a road map for the action needed to create the system. It involves the necessity of finding an IT specialized company to make the platform work and to put the system into operation. The drafting of the conceptual design and the technical specifications for the roadmap should be made in agreement with the contractor. It also describes the necessary requisites for the smart contract and the system registry.

The creation of an operator to manage the standalone software product developed specifically for the consortium of cultural institutes to manage European cultural routes is important in the second phase of the project. It involves creating and operating of the system platforms, operators of initial information and mechanisms of access to the operating system, the operators of information about events in the process of operation of the system, its

integration with existing and emerging sources of information, management system and confirmation, and security systems.

5. CONCLUSION
6.

The digital transformation according to Max Shtarkov (HEBS Digital) and the blockchain technology will have fourpotential applications in the hospitality industry:

- The large hotel chains such as Marriott, that works with thousands of suppliers in different geographic areas when using a public or private version of blockchain technology (as the IBM Blockchain Platform), could introduce smart contracts to trace the supplies and to rationalize the supply logistics - from contracting supply management to deals with suppliers, consumers, etc .;

- Reliability with negotation: Bloccain can feed smart contracts between hotel chains and multiple legal entities, from franchise agreements and preferred supplier contracts to corporate groups and managed business travel contracts, etc .;

- Universal digital identifiers: in the future, the blockchain could provide universal users with travel information, for online and hotel reservations, membership in loyalty programs, and ultimately easier and safer online transactions;

- Another use of a blockchain is tokenization of the current loyalty programs by replacing old-fashioned mileage plan or service collection, the loyalty customers cards, and even the rewarding with blockchain digital cards;

Starkov believes that Artificial Intelligence (AI) will have a more immediate impact on hotel loyalty programs than machine training for marketing and pricing. The AI will dramatically improve customer service through chat blogs and AI voice assistants and others. In order to achieve any optimization of the block system, one must anticipate the integration of all previous legacy systems, and not just to interface with them. And the key questions are: "Who will pay for this huge investment?", And "When will a block distribution system payback its investments in the Application Programming Interface (API), and when the current API management, will replace the previous distribution systems?" (Max Starkov: 2018).

In conclusion, we should not overlook the business capabilities of blockchain system applications and the introduction of cryptocurrencies (public and private), as the market obviously not only follows but also increasingly responds to their effectiveness. The introduction of blockchain systems in the management of European cultural routes will certainly take time before it happens in practice but that time comes.

REFERENCES

- **Berti, E. (2015/2).** Cultural Routes - From idea to project. Cultural Routes Management: from theory to practice; Step-by-step guide to the Council of Europe Cultural Routes, ISBN 978-92-871-7691-2, pp. 35-42.
- **Denchev, S., I. Peteva., (2010),** Culture de transparence: Société, information, bibliothèques (French Edition) (French) Paperback – Editions L'Harmattan, (December 1, 2010), ISBN-10: 2296130607, p.242.
- **Denchev, S., I. Peteva, D. Stoyanova.(2016),** An Innovative Method for Knowledge Diffusion – Powerful Instrument for Enhancing Students' Motivation. In Proceedings of

the New Perspectives in Science Education (Florence, 17-18 March, 2016), pp. 101-104 ISSN 2420-9732.

- **Dobreva, V.,(2015), Добрева, В.** Прочити и наследства: Из възрожденската книжнина. С. Изд. Захари Стоянов, ISBN 978-95-409-0959-2, p.12.
  Council of Europe, (2005), Address By The Secretary General of the Council of Europe Terry Davis "European heritage without borders" https://seecorridors.eu/filebank/file_81.pdf (Accessed 19/01/19).
- **Council of Europe, (2010:1)**, Resolution CM/Res(2010)53. establishing an Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes (Adopted by the Committee of Ministers at its 1101st meeting of the Ministers' Deputies). Retrieved Mart 24, 2013. from Council of Europe: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1719265&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=ED B021&BackColorLogged=F5D383 (Accessed 19/01/19).
- **Graf, M., J. Popesku, (2016),** Cultural Routes as Innovative Tourism Products and Possibilities of their Development , International Journal of Cultural and Digital, Tourism , Volume 3, Number 1, Spring 2016 , ISSN (Online): 2241-9705,ISSN (Print): 2241-973X (Accessed 07/01/19).
- **History of Bulgaria, (1987),** История на България", Том 6 Българско Възраждане 1856–1878, Издателство на Българската академия на науките, София, 1987, стр. 106 (in Bulgarian; in English: "History of Bulgaria", Volume 6 Bulgarian Revival 1856–1878, Publishing house of the Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, 1987, page 106)
- **Liturgy of the Hours, (1980),** Ordinary Time, Weeks 1-17(Vol.3), 14 February, https://rcav.org/prayer-and-spirituality-liturgy-of-the-hours/(Accessed 14/02/19)
- **Pavlov, P. (2008),** Павлов, Пламен. 100 неща, които трябва да знаем за историята на България – Том I, Световна библиотека, 2008, стр. 29.(Bulgarian).
- **Pope John Paul II, (2008),**"Egregiae Virtutis". Archived from the original on 4 January 2009. Retrieved 26 April 2009. Apostolic letter of Pope John Paul II, 31 December 1980 (in Latin) https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/homilies/1980.index.html (Accessed 20/01/19).
- **Radev, Iv. Радев, Иван, (2007),** История на българската литература през Възраждането. Велико Търново, Абагар, 2007. ISBN 978-954-427-758-1. с. 104.
- **Rohdewald, S., (2008),** Figures of (trans-) national religious memory of the Orthodox southern Slavs before 1945: an outline on the examples of SS. Cyril and Methodius, Trames Journal of the Humanities and Social Sciences 12(3) · January 2008 with 65 Reads DOI: 10.3176/tr.2008.3.04, https://www.researchgate.net/publication/237540225_Figures_of_trans_national_religious_memory_of_the_Orthodox_southern_Slavs_before_1945_an_outline_on_the_examples_of_SS_Cyril_and_Methodius (Accessed 20/01/19).
- **Spassova, S., (2014), Спасова, С.,** Социализация на културното наследство в образователната система: Извънкласни дейности. // Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство. – София: За буквите – О писменехъ, 2014, с. 258-266. ISBN 978-619-185-133-1
- **UNESCO (2005),** Address by Koichiro Matsuura Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) On the occasion of the Regional Forum on "The cultural corridors of South-East Europe: common past and shared heritage, a key to future partnership" Varna, Bulgaria, 20-21 May 2005 https://seecorridors.eu/filebank/file_79.pdf (Accessed 19/01/19).

- **UNWTO (2017),** World Heritage List , New Inscribed Properties (2017, https://whc.unesco.org/en/newproperties/date=2017&mode=table (Accessed 19/01/19).
- **UNWTO, (2019),** International Tourist Arrivals Reach 1.4 billion Two Years Ahead of ForecastsMadrid, Spain, PR No.: PR 19003, 21 Jan 19, http://www2.unwto.org/press-release/2019-01-21/international-tourist-arrivals-reach-14-billion-two-years-ahead-forecasts. (Accessed 19/01/19)
- **William, M., K. Trochim, (2006)**, Descriptive Statistics, Web Center for Social Research Methods, October 20, 2006, http://www.socialresearchmethods.net/kb/statdesc.php (Accessed 17/01/19).

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN TURİZME BAKIŞ AÇISI

Ülkü Gül UMAT*
Arzu GÜRDOĞAN**

ÖZET

Küreselleşme ile birlikte teknolojinin hayatımıza getirdiği yenilikler, insanların farklı ihtiyaçlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İnsanların turizme katılmalarının nedenleri arasında sadece değişik yerler görme, doğayla iç içe olma gibi nedenler yatmamaktadır. Gençlerin yaşamlarına yön veren en önemli adımlardan biri üniversite ve meslek seçimi üzerine yaptıkları tercihlerdir. Kimi öğrenci bu tercihler noktasında kendi isteği ile hareket ediyor olsa da kimi öğrenci farklı etkiler ile tercihlerine yön verebilmektedir. Turizm sektörü açısından bu durum değerlendirildiğinde gelişmekte olan ve kalifiye eleman statüsüne ihtiyaç duyulan bir alan olması itibariyle önem arz etmektedir. Gençlerin turizm ve seyahat konularındaki eğilimlerinin ne olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada turizm eğitimi alan öğrencilerin turizme olan bakış açıları incelenmeye çalışılmıştır. Turizm öğrencilerinin, turizmi sektörünü algılamalarında mezun oldukları lise, ailenin gelir durumu, turizm eğitimini bilinçli bir şekilde almak isteyip istememeleri, staj yaparken ya da çalışırken sektördeki çalışma süresi, çalıştığı departman ve müşteri ile yüz yüze çalıştığı çalışma süresinin onların sektörü algılamalarında ne kadar etkili olup olmadığını görmek çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır. Araştırma, turizm eğitimi alan 341 öğrenci üzerinde hazırlanan soru formu yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Toplam 269 öğrenciden elde elden nicel veriler istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Araştırmada nicel yöntemlerden anket tekniğinden faydalanılmıştır. Turizm eğitimi almış olan meslek lisesi öğrencilerinin, daha öncesinde turizm sektöründe staj yapmaları nedeniyle, mesleğin geleceğine yönelik beklentilerinin daha genel geçerli olduğu görülmektedir. Turizm bölümü öğrencilerinin, okudukları bölümle ilgili geleceğe yönelik kaygılarının ortaya çıkması, mezun olduktan sonra turizmle ilgili bir alanda çalışma isteklerini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Kelime: Üniversite Gençliği, Turizm Öğrencileri, Öğrencilerin Sektör Algıları, Turizme Bakış Açısı.

UNİVERSİTY YOUTH'S PERSPECTİVE ON TOURİSM

ABSTRACT

With the globalization, the innovations brought by technology to our lives cause different needs of people. Among the reasons why people participate in tourism, there are no reasons such as seeing different places and being intertwined with nature. One of the most important steps leading the lives of young people is their choice of university and career choice. Although some students act on their own will, some students can guide their preferences with different influences. When this situation is evaluated in terms of tourism sector, it is important as it is an area that needs developing and qualified personnel status. In this study, which was conducted to reveal the tendencies of young people on tourism and travel issues, it is tried to examine the perspective of tourism students. Tourism students, the high school in the tourism sector, the income status of the family, whether they want to consciously receive tourism education, internship or working time in the sector, working in the face of the department working with the customer working in their perception of how the sector is effective see the sub-objectives of the study. The research was carried out with the help of a questionnaire prepared on 341 students who were educated in tourism. Quantitative data obtained from a total of 269 students were analyzed by using statistical package program. The survey technique was used in quantitative methods. It is seen that the expectations of the students regarding the future of the profession are more generally valid because of having done internship in tourism sector. The emergence of tourism department students' concerns about the department they have read shows that they negatively affect their willingness to work in a field related to tourism after graduation.

Keyword: Youth at the University, Tourism Students, Students' Perceptions of the Sector, Perspective of Tourism.

* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, SBE, Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret ABD Yüksek Lisans Öğrencisi,umat232@hotmail.com
**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ortaca Meslek Yüksekokulu, agurdogan@mu.edu.tr

GİRİŞ

Ülkemizde üniversite eğitimine olan ilgi günden güne artmakla beraber, açılan üniversiteler ve yeni bölümler ile sınırlar genişletilmektedir. Bölümlerde kontenjan sayılarının artması ve buna paralel olarak da öğrenci sayısının artması kaçınılmazdır. Artan öğrenci sayıları beraberinde nitelikli iş gücünü de getirmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu nitelikli genç potansiyeline rağmen değerlendirilmesi konusunda ciddi sorunların bulunduğu görülmektedir. (Tunalı ve Kiraz, 2017). İşsizliğin günümüzde yapılan faaliyetlere karşın artış göstermesi de bu durumu destekler niteliktedir. Bir yandan nitelikli birey sayısını arttırırken işsizlik eğiliminin de beraberinde gelmesi bazı çözümler yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Öğrencileri ihtiyaç talebinde ve beklenen nitelikler doğrultusunda yetiştirme eğilimi göstermek her açıdan daha sağlıklı görülmektedir. Özellikle mesleki teknik ve beceri gerektiren alanlarda daha özenli ve dikkatli eğitimler şarttır. Üniversite eğitimi sonrası öğrenciden beklenen teorik bilgi mesleki alanlarda yerini pratik uygulama becerisi gerekliliğine bırakmaktadır. Üniversite eğitimi içerisinde yer alan mesleki bilgi ve beceriyi de içerisinde barındıran, günümüzde öğrenciler tarafından tercihlerin sıklaştığı bölümlerin başında turizm bölümleri gelmektedir. Turizm çokça tercih edilen bölümlerin başında gelmekle beraber günümüzde istihdam sorunu yaşayan sektörlerin de içerisinde yer almaktadır.

Turizm sektör itibariyle artan rekabet ortamında sürekli gelişme eğilimi içinde olan ve bu gelişimi çalışanlardan yöneticilere kadar her noktada faaliyete geçiren yapıya sahiptir. Sektörü bu denli gelişime yönlendiren durumun küresel ortam içerisinde varlığını sürdürebilme amacı olduğu görülmektedir. Bu noktada turizm işletmelerinin özellikle çalışanlar noktasında daha seçici davrandığı, nitelikli personel arayışı içerisinde olduğu yapılan çalışmalar ile ortaya konmuştur. Turizm sektöründe nitelikli çalışan tanımı içinde yabancı dil bilgisi, eğitim, tecrübe, görünüş gibi kolayca ölçülebilir kriterlerin önemli olduğu söylenebilir (Yücel ve Oduncuoğlu, 2019). Ancak yapılan araştırmalara bakıldığında akademik turizm eğitiminin zayıf yönleri içinde yabancı dil eğitimi sorunu ve ihtiyaca yönelik yabancı dil eğitimi verilememesi sayılmaktadır (Kozak, 2009). Günümüz turizm standartları içerisinde yalnızca bir dil bilen kişilerin dahi kalifiye sayılmadığı göz önünde bulundurulduğunda turizm eğitimi içerisinde yabancı dilin ne denli önemli olduğu açıktır.

Ülkemizde mesleki turizm eğitiminin; örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Örgün turizm eğitimi veren öğretim kurumları, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi veren okullardan oluşmaktadır. Yaygın turizm eğitimi ise; gerek resmi gerekse özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar niteliğinde bir görünüm arz etmektedir (Ünlüönen ve Boylu, 2005). Turizm eğitim kurumları içerisinde yer alan turizm fakülteleri de alt kademelerden yönetici kadrolarına kadar sektörün personel ihtiyacını karşılama noktasında önemli yer tutmaktadır. Ehtiyar ve Engüren, 2008'de turizm sektörüne kalifiyeli eleman kazandırılmasının hem hizmet kalitesini arttıracağını hem de zaman, malzeme, işgücü tasarrufu sağlaması noktasında verimliliği arttıracağı hususunu belirtmektedir. Turizm eğitimi alan öğrencilerin de sektörde çalışma eğilimleri kendilerini sektörde geliştirmeleri anlamında oldukça önemlidir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Turizm, gerek eğitim alanı gerek sektör itibariyle küreselleşme sürecinde en çok etkilenen ve gelişimi ülkeyi etkileyecek boyutta geniş bir sektördür. Turizmin gelişiminin artarak devam etmesinde verilen eğitimlerin önemi bilinmekle beraber öğrencilerin verilen eğitimlere ve sektöre bakış açıları önemlidir. Araştırmanın temel amacı, Türkiye'de yükseköğretim kurumları düzeyinde turizm eğitimi görmekte olan lisans öğrencilerinin mesleğe bakış açılarını ve tutumlarını ölçmektir. Çalışma, öğrencilerin gelişim ve kariyerlerini belirlemesi, turizm işletmelerinin verimliliğinin artması ve üniversitelerin turizm bölümlerinin sorunların bilincinde olarak faaliyetlerini yürütmesi noktasında oldukça önemlidir. Bu doğrultuda araştırmanın kapsamını Fethiye İşletme Fakültesi turizm işletmeciliği lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Toplam 341 lisans öğrencisinden 269 öğrenciye ulaşılmış ve çalışma 269 lisans öğrencisi üzerinden yürütülmüştür. Anket, araştırmacı tarafından, öğrencilerin sınav saatlerinde gönüllülük esasına göre katılım yoluyla toplanmıştır. Veriler 1, 2, 3 ve 4. sınıf turizm işletmeciliği öğrencilerinden toplanılmış olup öğrencilere sınav başlangıçları öncesinde anket hakkında kısa bilgi verilmiş ve elde edilen bilgilerin yalnızca araştırma amaçlı kullanılacağı bildirilmiştir. Anket toplamak amacıyla dersten sorumlu öğretim görevlilerinden gerekli izinler alınmıştır

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada, nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama tekniği olarak anket tekniği kullanılmış, anket soruları Köşker ve Unur (2017)'un yapmış olduğu "Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmadan alınarak, çalışılan araştırma konusuna uyarlanmıştır. Ankette öğrencilerin turizm sektörüne olan bakış açılarını ölçmek amacıyla 17 ifadeden oluşan sorular yer almaktadır. Ayrıca, öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, ailenin geliri, mezun oldukları okul, babanın-annenin eğitim durumu ve ikamet yeri gibi demografik sorular sorulmuştur. Bu soruların yanında öğrencilerin bölüme isteyerek gelip gelmedikleri, tercih yaparken etkilendiği kişiler, staj deneyimi olup olmadığı, staj yaptığı departman, staj ile birlikte sektördeki deneyimi ve müşteri ile yüzyüze görüşme süresi gibi birçok kişisel soru sorulmuştur. Öğrencilerin turizme yönelik algılarının belirlenmesi amacıyla 17 önermeden oluşan ve 5'li Likert ölçeğinde (1-Kesinlikle Katılmıyorum; 5-Kesinlikle Katılıyorum) hazırlanan ifadelere yer verilmiştir.

Elde edilen veriler SPSS 20 for Windows paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. İfadelerin faktör yükleri ile Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve güvenirlik analizi için Cronbach Alpha değerleri saptanmıştır. Ancak hem verilerin normal dağılımına (Kolmogorov-Smirnov Test) hem de homojenliğine (Levene) ilişkin testler yapıldığında, verilerin parametrik test koşullarını sağladığı görülmüştür. Bu testlerden ise, tanımlayıcı istatistik analizleri, farksızlık testlerinden Bağımsız t-testi, tek yönlü Anova ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Güvenilirlik analizi genel olarak, Alpha değeri: ,77 çıkmıştır.

İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Yapılan literatür analizi sonucunda öğrencilerin turizm sektörüne yönelik algı ve tutumlarını ölçen birçok çalışmaya rastlanılmıştır. Konu ile ilgili olan çalışmaların amaç ve sonuçlarına ilişkin bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri ile İlgili Literatür Taraması

Yazar/ Yazarlar	Temel Bulgu/Bulgular
Aksu ve Köksal (2005)	Çalışmada öğrencilerin sektöre bakış açıları incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğu olumsuz görüş içerisinde olduğunu belirmiş olsa da olumlu görüş bildiren öğrenciler olduğu da saptanmıştır. Olumlu görüş bildiren öğrenciler bölüme isteyerek geldiklerini belirtmişlerdir.
Avcı (2011)	Çalışma turizm öğrencilerinin almış oldukları eğitim ile iş değerlerindeki farklılıkları kapsamaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmada, turizm öğrencilerinin, insan ilişkileri, iş özellikleri, iş ortamı, yenilikçilik ve liderlik özellikleri noktalarına daha fazla önem verdikleri ortaya konmuştur.
Getz (1994)	İskoçya'da turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin yıllara göre karşılaştırıldığı araştırmada, öğrencilerin turizmde kariyer yapma algılarının, isteklerinin zamanla kötüye doğru gittiği ortaya konulmuştur.
Gezen ve Köroğlu (2014)	Çalışma, turizm eğitimi alan öğrencilerin meslek ve kariyer seçimlerine etkisi olan kariyer çapalarını belirlemektir. Çalışmada, turizm eğitimi alan öğrenciler için teknik yetkinlik, yaşam tarzı, girişimcilik etmenlerinin kariyer çapaları içerisinde diğerlerinden daha önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu kariyer çapalarının, öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, mesleği seçmede etkili olan durumu ve mezun olduktan sonra mesleği yapma isteğine göre farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.
Güzel (2006)	Çalışmada üniversitelerde verilen turizm eğitiminin öğrenci beklentileri noktasında yeterli olmadığı ve öğrencilerin tatmin düzeylerinin beklenenden düşük olduğu sonucuna varılmıştır.
Üzümcü ve Bayraktar (2014)	Turizm eğitmenlerinin verdiği mesleki eğitimi etik açısından inceledikleri çalışmada, etik ilkelerin tam olarak uygulanmadığını ve verilen eğitimin etik açıdan yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.
Kozak ve Kızılırmak (2001)	Çalışma ön lisans turizm öğrencilerinin sektöre bakış açılarını ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin turizm sektöründe ilerlemek istemediklerini kariyer noktasında turizm sektörüne olumsuz tutum içinde oldukları tespit edilmiştir.
Köşker ve Unur (2017)	Çalışmada turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin sektörde çalışma yönelimleri araştırılmıştır. Araştırmada staj veya deneyimi olmayan öğrencilerin deneyimi olan öğrencilere oranla mesleğe tutumlarının anlamlı olduğu ortaya konmuştur. Araştırma da aynı zamanda cinsiyete göre de bir farklılaşma çıkmıştır.
Richardson ve Thomas (2012)	Amerika'da turizm eğitimi alan Y kuşağı öğrencileri üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, öğrencilerin çoğunluğunun turizm mesleğinde kariyer yapmak istedikleri ve mesleğe olumlu baktıkları sonucuna varılmıştır.
Yıldız (2013)	Çalışmada turizm lisans öğrencilerinin tutumları ölçülmüştür. Araştırma sonucunda bölüme isteyerek gelmiş olan öğrencilerin meslekte ilerleme adına daha az kaygılarının olduğu, sektörde çalışmak istedikleri sonucu tespit edilmiştir.
Walmsley (2004)	İngiltere'de turizm eğitimi almış ve sektörde çalışan kişiler üzerinde yapmıştır. Araştırma sonucunda turizm sektörünün tüm yıla yayılmaması ve iş garantisinin olmadığının düşünüldüğü, bu yüzden kişilerin kariyer olarak turizm sektörünü tercih etmedikleri tespit edilmiştir.

Jiang ve Tribe (2009)	Çalışmalarında turizm sektöründe çalışanların bu işi kısa vadede iş olarak gördüklerini, uzun vadede bu işi yapmak istemediklerini ve turizm sektöründe saygınlığın çok fazla olmadığını belirtmişlerdir.

Yapılan literatür taramasında öğrencilerin genel olarak turizm sektöründe çalışma eğilimlerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu tutumun altında yatan birçok faktör olduğu görülmektedir. Bu faktörlerden en önemlileri çalışma koşulların ağır olması, uzun çalışma saatleri, özel hayatın olmaması, hızlı bir şekilde yükselememe, işin sezonluk olması vb. sebeplerdir. Öğrencilerin eğitim aldıktan sonra iş bulma noktasında sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Bu sebeplerden dolayı öğrenciler mezun olduktan sonra aldıkları eğitimle hiç alakası olmayan mesleklere yönelmekte, buna sebep olarak da yukarıda belirtilen engelleri söylemektedirler.

BULGULAR ve DEĞERLENDİRME

Bu kısımda, öğrencilerin anket sorularına vermiş oldukları cevaplar neticesinde elde edilen bulguların analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Sosyo-Demografik Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Erkek	166	61,7
	Kız	103	38,3
	Toplam	269	100,0
Yaş	18 yaş altı	2	0,7
	18-21 yaş	133	49,4
	22-25 yaş	126	46,8
	26-29 yaş	8	3,0
	Toplam	269	100,0
Çalıştıkları İşletme	Acenta	31	11,5
	Otel	159	59,1
	Cevapsız	79	29,4
	Toplam	269	100,0
İkamet Yeri	Köy	32	11,9
	Belde	5	1,9
	İlçe	91	33,8
	İl	138	51,3
	Cevapsız	3	1,1
	Toplam	269	100,0
Ailenin Geliri	0-2020 TL	49	18,2
	2021-3000TL	71	26,4
	3001-4000TL	56	20,8
	4001-5000TL	32	11,9
	5001-6000TL	30	11,2
	6001-7000TL ve üstü	31	11,6
	Toplam	269	100,0
	Düz Lise	52	19,3

Okuduğu Lise	Anadolu Lisesi	140	52,0
	Anadolu Turizm Lisesi	17	6,3
	Diğer Turizm Meslek Liseleri	7	2,6
	İmam Hatip	8	3,0
	Sosyal Bilimler	1	0,4
	Fen Lisesi	1	0,4
	Diğer	43	16,0
	Toplam	269	100,0

Öğrencilerin demografik özellikleri incelendiğinde, %62'sinin erkek öğrencilerden, %38'inin kız öğrencilerden; yaklaşık %96'sının 18-25 yaş aralığında olduğu; %60'ının otelde çalıştığı; %51'inin ilde ikamet ettiği; yaklaşık %26'sının ailesinin gelir durumunun 2000-3000TL aralığında olduğu ve çoğunluğunun Anadolu lisesi (%52) mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3: Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi (Devamı)

Sosyo-Demografik Değişkenler		**n**	**%**
Baba Eğitimi	Okur-yazar değil	4	1,5
	İlkokul	76	28,3
	Ortaokul	53	19,7
	Lise	97	36,1
	Önlisans	7	2,6
	Lisans	24	8,9
	Lisansüstü	5	1,9
	Cevapsız	3	1,1
	Toplam	269	100,0
Anne Eğitimi	Okur-yazar değil	13	4,8
	İlkokul	86	32,0
	Ortaokul	62	23,0
	Lise	14	5,2
	Önlisans	66	24,5
	Lisans	6	2,2
	Lisansüstü	16	5,9
	Cevapsız	3	1,1
	Toplam	269	100,0
Bölümü İsteyerek Seçme	Evet	184	68,4
	Hayır	73	27,1
	Cevapsız	12	4,5
	Toplam	269	100,0
Bölümü Tercih Etme Şekli	Kendi tercihim	150	55,8
	Rehber öğretmen	55	20,4
	Ailem	38	14,1
	Arkadaşlarım-akrabalarım	22	8,2

	Cevapsız	4	1,5
	Toplam	269	100,0
Staj Deneyimi	Evet	114	42,4
	Hayır	139	51,7
	Cevapsız	16	5,9
	Toplam	269	100,0
Mesleki Deneyim Süresi	0-6 ay	98	36,4
	1yıl	26	9,7
	2yıl	17	6,3
	3yıl	14	5,2
	4yıl	15	5,6
	5yıl	7	2,6
	6yılveüzeri	10	3,7
	Cevapsız	82	30,5
	Toplam	269	100,0
Müşteri ile yüzyüze bulunma süresi	0-3 saat	27	10
	4-6 saat	28	10,4
	7-9 saat	77	28,7
	10 saat ve üzeri	44	16,4
	Cevapsız	93	34,6
	Toplam	269	100,0

Tablo 3'e bakıldığında, öğrencilerin babalarının eğitim durumlarının annelerininkine oranla daha yüksek olduğu, özellikle %36 oranı ile babaların eğitiminin daha çok lise eğitimli, annelerde bu oranın %5,2 olduğu görülmektedir. Annelerde en yüksek eğitimin %32 oranı ile ilkokul düzeyinde olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerin yaklaşık %69'unun bölümü isteyerek seçtikleri, %56'sının kendi tercihi olduğu; %52'sinin staj deneyimi olmadığı; turizm mesleğindeki deneyimlerinin %36 oranı ile 0-6 ay arasında olduğu ve müşteri ile yüzyüze geldiği zamanın yaklaşık %30'unun 7-9 saat aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Öğrencilerin Turizme Bakış Açılarının Dağılımı

İfadeler	**Ortalama**	**Standart Sapma**
Turizm sektöründe çalışmanın dezavantajları avantajlarından ağır basmaktadır.	2,65	1,158
Turizmi bir meslek alanı olarak seçtiğime memnunum.	**3,44**	**1,185**
Gelecekte oğlumun turizm eğitimi almasını istemem.	3,09	1,421
Gelecekte oğlumun turizm sektöründe çalışmasını istemem.	3,04	1,187
Mezun olduktan sonra turizm sektöründe çalışmak istiyorum.	**3,49**	**1,180**
Turizm sektöründe çalışmak için büyük çaba sarf etmeyeceğim.	2,69	1,242
Mezun olduktan sonra turizm sektöründe herhangi bir iş yaparım.	3,06	1,261
Mezun olduktan sonra turizm sektöründe kesin olarak çalışmayacağım.	2,48	1,205
Mezun olduktan sonra yönetici yada departman yöneticisi olmak şartıyla turizm sektöründe çalışırım.	3,36	1,258
Birinci sınıfta okuyan turizm öğrencilerine üniversite sınavlarına	2,93	1,277

hazırlanıp başka bir bölüm okumalarını öneririm.		
Turizmi kariyer olarak seçmem büyük bir hata idi.	2,47	1,204
Gelecekte kızımın turizm eğitimi almasını istemem.	3,07	1,320
Gelecekte kızımın turizm sektöründe çalışmasını istemem.	3,12	1,277
Turizm sektörünün bir parçası olmak güzel/hoş olduğu için arkadaş ve akrabalarıma tavsiye ederim.	3,16	1,097
Turizm sektöründe sadece yüksek ücretli işlerde çalışırım.	**3,40**	**1,153**
Turizm sektörü dışında başka bir sektörde çalışmayı planlamıyorum.	2,72	1,252
Mesleki geleceğimi turizm sektöründe görüyorum.	3,28	1,181
TOPLAM	**3,03**	**1,2269**

Tablo 4'de görüldüğü üzere öğrencilerin "Mezun olduktan sonra turizm sektöründe çalışmak istiyorum" ifadesine en yüksek ortalama (3,49) ile cevap verdikleri görülmektedir. Bu durum turizm sektörü açısından öğrencilerin geleceğe umutla baktıklarının bir göstergesi olabilir. Nitekim diğer ifadelerden "Turizmi bir meslek alanı olarak seçtiğime memnunum" (3,44) ve "Turizm sektöründe sadece yüksek ücretli işlerde çalışırım" ifadesine (3,40), ortalama ile yüksek düzeyde katıldıkları görülmektedir. Verilen cevapların Likert ölçeğine göre karşılığı 3: orta derecede katılıyorum/orta derecede katılmıyorum şeklindedir. Ancak, ifadelere verilen cevapların 3'den yukarıda olması ve 3,5 ortalamasına yakın olması öğrencilerin tutumlarının olumlu yönde olduğunu, dolayısıyla öğrencilerin turizm sektöründe kalma niyetlerinin olmasına yol açtığı söylenebilir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise öğrencilerin turizm sektörüne olan bakışları, niyetleri ve tutumlarının kararsızlık (3,03) içinde olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Öğrencilerin Turizme Bakış Açısıyla Değişkenler Arasındaki Farklılık-Farksızlık Analizi

Boyutlar	Alt Değişkenler	n	Ort.	ss.	Sig.
Cinsiyet	Kız	102	,0075	579	,965
	Erkek	161	,0053	249	
Bölümü İsteyerek Tercih Etme	Evet	165	,9594	754	,296
	Hayır	73	,1180	049	
Staj Deneyimi	Evet	112	,9334	733	,674
	Hayır	123	,0469	640	
* p < 0,05					

Tablo 5'de görüldüğü gibi öğrencilerin turizme bakış açısı ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Öğrencilerin bölümü tercih etmeleri ile turizme olan bakış açıları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aynı şekilde, öğrencilerin staj deneyimleri ile turizme bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Turizme Bakış Açılarıyla Demografik Özellikleri Arasındaki Farklılık-Farksızlık Analizi (Tek Yönlü Anova)

Faktörler	Varyansların Homojenliği Sig.)	F	Anova Tablosu (sig. Değeri)
Yaş	,004	,703	,590
Gelir	,045	1,277	,268
Eğitim Durumu	,579	,823	,569
Baba Eğitim Durumu	,339	,647	,717
Anne Eğitim Durumu	,773	,865	,535
İkamet Yeri	,718	,447	,774
Bölümü Tercih Etmedeki Etkili Kişiler	,323	,646	,630
Okuduğu Sınıf	,293	,366	,872
Çalıştığı İşletme Türü	,472	,545	,742
Deneyim Süresi	,182	1,502	,217
Müşteri Yüzyüze Görüşme Saati	,338	,854	,578
Çalıştığı Departman	,808	,535	,848
*p < 0,05			

Yapılan tek yönlü Anova testinde öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Sig. Değerleri 0,005'den büyük olan değişkenler, öğrencilerin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu, ikamet yeri, bölümü tercih etmedeki etkili olan kişiler, okuduğu sınıf, çalıştığı işletme türü, sektördeki deneyim süresi, müşteri ile yüzyüze görüştüğü saat ve çalıştığı departman değişkenleridir. Ancak bu ilgili değişkenlerin Anova tablosundaki Sig. değeri olan p değerleri 0,005'den büyük olduğu için analiz sonuçları anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla, öğrencilerin bakış açısıyla demografik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 7: Öğrencilerin Turizme Bakış Açısıyla Değişkenler Arasındaki İlişki (Korelasyon Analizi)

Boyutlar	Önemlilik Derecesi	Bakış Açısı
Cinsiyet	Pearson Korelasyon	-,002
	Sig.(2-tailed)	,974
Yaş	Pearson Korelasyon	,051
	Sig.(2-tailed)	,406
Okuduğu Lise	Pearson Korelasyon	-,052
	Sig.(2-tailed)	,405
Babanın Eğitimi	Pearson Korelasyon	,051
	Sig.(2-tailed)	,409
Annenin Eğitimi	Pearson	-,089

	Korelasyon	
	Sig.(2-tailed)	,153
İkamet Yeri	Pearson Korelasyon	,002
	Sig.(2-tailed)	,974
Bölüme İsteyerek Gelme	Pearson Korelasyon	,090
	Sig.(2-tailed)	,147
Bölümü Tercih Etme	Pearson Korelasyon	,072
	Sig.(2-tailed)	,245
Staj Yapma Durumu	Pearson Korelasyon	**,141***
	Sig.(2-tailed)	**,025**
Staj Yaptığı Yer	Pearson Korelasyon	-,012
	Sig.(2-tailed)	,891
Staj Deneyimi	Pearson Korelasyon	-,119
	Sig.(2-tailed)	,110
Yüzyüze iletişim	Pearson Korelasyon	-,063
	Sig.(2-tailed)	,409
Çalıştığı Departman	Pearson Korelasyon	-,060
	Sig.(2-tailed)	,420
*p < 0,05		

Tablo 7'de görüldüğü gibi öğrencilerin turizme bakış açılarıyla değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında öğrencilerin staj yapmaları ile sektöre bakış açıları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsetmek mümkündür. Sig. değerinin 0,025<0,05 çıkması pozitif bir ilişki olduğunu ancak bu ilişkinin zayıf düzeyde olduğunu göstermektedir. Diğer değişkenlerle öğrencilerin turizme olan bakış açıları arasında anlamlı ilişkiye rastlanılmamıştır (p>0,05).

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Turizm faaliyetlerindeki eğilimlerin günümüz koşulları göz önünde bulundurulduğunda gittikçe farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın, özellikle Türkiye gibi genç nüfusa sahip olan ülkelerde daha yoğun yaşadığı dikkat çekmektedir. Öğrencilerin yaz tatillerini çalışarak geçirmeleri, onların seyahate çıkma ihtimallerini de azaltmaktadır. Öğrenimleri esnasında eğitim aldıkları bölümleri gereği staj yapma zorunluluğu olan gençlerin sektörü tanıdıktan sonra bu mesleği yapmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Bu olumsuz giden durumun değişmesi için gençlerin yaşamış oldukları sıkıntıların üzerine gidilerek çözüm yolları bulunulması, sektörün devamlılığına da güç verecektir.

Yapılan araştırma sonucunda, öğrencilerin bakış açısıyla demografik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin turizme bakış

açılarını etkileyen başka faktörlerin olabileceğini akla getirmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda bu faktörlerle ilgili çalışmalar bu noktanın aydınlatılmasına yardımcı olabilir.

Diğer önemli sonuçlardan birisi de öğrencilerin turizme bakış açılarının net bir tutum içinde olmadığı sonucudur. Ancak, bu belirsizlik durumunun pozitif yöne doğru kaymakta olması sektörün geleceği açısından umut vericidir. Öğrencilerin, turizme bakış açıları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmekle birlikte, bölümü isteyerek tercih etmeleri ile sektöre bakış açıları arasında da anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Köşker ve Unur (2017)'un çalışmalarında ise araştırma sonuçlarından farklı olarak kız öğrencilerin turizme bakış açıları erkek öğrencilere göre anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin staj deneyimlerinin %40 civarında olduğu düşünüldüğünde, turizme olan bakış açıları ile aralarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Öğrencilerin diğer demografik özellikleri ile ilgili yapılan analizler değerlendirildiğinde ise; öğrencilerin yaşı, ailenin gelir düzeyi, öğrencilerin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu, ikamet yeri, bölümü tercih etmedeki etkili olan kişiler, okuduğu sınıf, çalıştığı işletme türü, sektördeki deneyim süresi, müşteri ile yüzyüze görüştüğü saat ve çalıştığı departman değişkenleridir.

Son olarak, öğrencilerin staj yapmaları ile sektöre bakış açıları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsetmek mümkündür. Ancak, bu ilişkinin zayıf düzeyde olumlu bir ilişki olduğu söylenebilir. Köşker ve Unur (2017)'un çalışmaların da staj yapma durumu ile sektöre bakış açıları arasında anlamlılık tespit edilmiştir. Bu sonuçlar lisans turizm öğrencilerinin turizm sektöründe staj/mesleki deneyimi yaşamadan önce sektöre daha ılımlı baktıklarını, ancak turizm sektörünün çalışma koşullarını ve sektörün sorunlarını gördükçe, turizm sektörüne olan algılarının olumsuz yönde değiştiği şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin turizm bölümünü tercih etmelerinde büyük oranda 'kendi tercihim' cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin bölüme isteyerek gelmeleri turizm sektörü açısından umut vericidir, ancak Baltacı vd. (2012) çalışmalarında öğrencilerin büyük çoğunluğunun bölüme isteyerek gelmedikleri, öğrencilerin bilinçsiz tercih yapmakta olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan, bahsi geçen demografik özelliklerle öğrencilerin sektöre bakış açıları arasında anlamlı ilişkiye rastlanılmamıştır.

Sonuçlar değerlendirildiğinde, çözüm önerileri şu şekilde olabilir: Turizm eğitimi almış bireylerin sektöre yönelimleri konusunda teşvikler arttırılabilir. Üniversite tercih dönemlerinde aileler, rehber öğretmenler vb. ilgili kişiler öğrencilerin becerileriyle ve ilgileri ile örtüşen bölümleri seçmeleri yönünde teşvik edici olabilir. Turizm işletmelerinde staj/mesleki deneyim yaşayan öğrencilere uyum programları uygulanabilir. Sezonluk stajlardan sonra öğrencilerden geri bildirim alınabilir ve bu geri bildirimler hususunda çalışmalar yapılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı ile yükseköğretim kurumlarının bünyelerinde bulunan turizm bölümleriyle ilgili ders müfredatları birbirlerine paralel olarak yapılandırılabilir ve bu işlem sırasında turizm sektörü temsilcilerinin görüşleri alınabilir. İhtiyaç oranında ve kalifiye standartlarında eğitimler gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksu, A. ve Köksal, C.D. (2005). Türkiye'deki Turizm Öğrencileri Algıları ve Tutumları, *Uluslararası Çağdaş Konaklama İşletmeciliği Dergisi*, 17 (5): 436-447.
- Avcı, N. (2011). Turizm Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin İş Değerleri: Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22 (1): 7-18.
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H. ve Demirel, O. N. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açıların Belirlemesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4 (1): 17-25.
- Ehtiyar, R. ve Üngören, E. (2008). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri ile Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki ilişkinin Blirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (4)159-: 181.
- Getz, D. (1994). Students Work Experiences, Perceptions and Attitudes Towards Careers in Hospitality and Tourism: A Longitudinal Case Study in Spey Valley, Scotland, *International Journal of Hospitality Management*, 13 (1): 25-37.
- Gezen, T. ve Köroğlu, Ö. (2014). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kariyer Seçimine Etki Eden Kariyer Çapalarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 16 (2): 213-234.
- Güzel, N. G. (2006). Yükseköğretimde Turizm Eğitimi ve Hizmet Kalitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Jiang, B. ve Tribe, J. (2009). Tourism Jobs-Short Lived Professions: Student Attitude Towards Tourism Careers in China, Journal of Hospitality, *Leisure,Sport & Tourism Education*, 8 (1): 4-19.
- Kozak, M. A. (2009). Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (22): 1-20.
- Kozak M. ve Kızılırmak, İ. (2001). Türkiye`de Meslek Yüksekokulu Turizm Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12 (Bahar Dönemi): 9-16.
- Köşker, H. ve Unur, K. (2017). Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14 (2): 126-141.
- Richardson, S. ve Thomas, N. (2012). Y kuşağının Kullanılması: Amerika Birleşik Devletleri Ağırlama ve Turizm Öğrencilerinin Sektördeki Kariyer Algılarını Kullanma, *Konaklama ve Turizm İşletmeciliği Dergisi*, 19: 3-13.
- Tunalı, S. ve Kiraz, E. (2017). Gelecek Üzerine Araştırma Yapma Yöntemlerinin Eğitim Araştırmalarında Kullanılması, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi,* 31 (2): 41-54.
- Ünlüönen, K. ve Boylu, Y. (2005). Türkiye'de Yüksek Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (12): 11-32.
- Üzümcü T.P. ve Bayraktar, S. (2004). Türkiye'de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yükseköğretim Kuruluşlarındaki, Eğiticilerin Turizm Mesleki Eğitiminin Etkisel Açıdan İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması, *3. Bilgi-Ekonomi-Yönetim Kongresi*, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir: 79-92.

- Yıldız, S.B. (2013). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektörde Çalışmaya Yönelik Bakış Açıları, *14. Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı*, Kayseri: 595-614.
- Yücel, E. ve Oduncuoğlu, F. (2019). Turizm Öğrencilerinin Bağlanma Biçimleri: Lisans Düzeyinde Turizm Öğrencilerine, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*: 597, 614.
- Walmsley, A. (2004). Assessing Staff Turnover: A View from the English Riviera, *Internatıonal Journal of Tourısm Research*, 6: 275–287.

GENÇLİK TURİZMİ

Gülşen BAYAT*

ÖZET

Gençlik turizmi, 15-24 yaş aralığındaki gençlerin aileden bağımsız olarak katıldıkları turizm türüdür. Dünya Turizmine katılan kişi sayısının yaklaşık %20'sini oluşturan bu turizm türü başka kültürleri tanımak isteyen, sınırlı bütçeli gençlerin katıldığı turizm çeşitidir. Gençler kişilik özellikleri bakımından daha maceracı, değişime açık ve harekete hazır konumdadırlar. Çok seçici olmamaları ve hızlı karar vermeleri nedeniyle bu turizm türüne katılım diğer turizm türlerine oranla daha fazladır. Gençlik turizmine katılan genç bireyler özellikle dağcılık, kampçılık ve sportif faaliyetler için seyahat ederler. Konaklama alanı olarak hostel, pansiyon çadır tercih ederler. Dil öğrenmek, gönüllü çalışmak veya öğrenmek için yurtdışına seyahat ederler. Bu gezginlerin yüzde 80'i seyahatten sonra daha hoşgörülü ve diğer kültürlere saygılı olduklarını söylediğinden, bu tür bir turizm kesinlikle olumlu olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle birçok otorite pazarın bu kısmını cezbetmek için yeni cazibe merkezleri geliştiriyor.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Gençlik Turizmi, Turizm Tipleri

YOUTH TOURISM

ABSTRACT

Youth tourism is a type of tourism in which young people between the ages of 15-24 participate independently of their families. This type of tourism, which constitutes approximately 20% of the number of people participating in World Tourism, is a type of tourism that includes young people who want to get to know other cultures. In terms of their personality traits, young people are more figurative, open to change and ready for action. Participation in this type of tourism is higher than other types of tourism because they are not very selective and make quick decisions. Young people who participate in youth tourism travel especially for mountaineering, camping and sporting activities. As accommodation area, we prefer hostel, hostel tent. They travel abroad to learn languages, volunteer work or learn. Since 80 percent of these travelers say they are more tolerant and respectful to other cultures after travel, such tourism can certainly be considered positive. Therefore, many authorities are developing attractions to attract this part of the market

Keyword: Youth Tourism, Tourism, Tourism Types

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gençlerin, diğer kültürleri daha iyi tanımak, ufuklarını genişletmek ve yabancı dil öğrenmek için yurtdışına çıkması çok popüler oldu**.** İlk başlarda bu tür turizm geleneksel turizm kavramının sadece bir parçasıydı, ancak zamanla popülerliği hızla artmaya başladı ve genç gezginlerin profili klasik turistlerin profilinden ayrıldı. 2010 yılına gelindiğinde dünyayı dolaşan 940 milyon uluslararası turistin yaklaşık% 20'sinin genç insanlar olduğu tahmin ediliyor. Gençlik turizminin popülaritesinin artması, bu geziler sırasında gençlerin katıldığı faaliyet türlerini de artırmıştır (Demeter ve Bratucu, 2014: 115-116).

Genç gezginler turizm endüstrisi oyuncuları için giderek daha önemli bir pazar haline geliyor. Dünya Gençlik, Öğrenci ve Eğitim Seyahat Konfederasyonu ve UNWTO tarafından yayınlanan bir araştırmaya göre, gençlik seyahati tüm uluslararası varışların yaklaşık yüzde 20'sini oluşturuyor. Bu sektör açıkça turizm endüstrisinde en hızlı büyüyen sektörlerden biridir. Genç turistler sadece kısıtlı bütçe gezginleri değildirler. Aslında günümüzde genç

*Iğdır Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Assist Prof. Iğdır, Türkiye, gülsen.bayat@igdir.edu.tr

gezgin, ana turistten daha da fazla para harcıyor. Seyahat başına genç bir gezginin ortalama harcaması, 2007 yılında 2002 yılına göre yüzde 40'lık bir artışla 1.915 Euro tutarında olmuştur. Dil öğrenmek, gönüllü çalışmak veya öğrenmek için yurtdışına seyahat ederler. Bu gezginlerin yüzde 80'i seyahatten sonra daha hoşgörülü ve diğer kültürlere saygılı olduklarını söylediğinden, bu tür bir turizm kesinlikle olumlu olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle birçok otorite pazarın bu kısmını cezbetmek için cazibe merkezleri geliştiriyor (Khoshpakyants ve Vidishcheva, 2010).

15-24 yaş aralığındaki gençlerin aile veya diğer aile fertleri olmadan turizm hareketine katılmaları gençlik turizmi olarak tanımlanır. Turizm hareketine katılma oranı bakımından gençlerin psikolojik özellikleri diğer yaş grupları ile kıyaslandığında genç yaştaki bireyler turizme daha çok katılırlar. Gençlerin kişilik özellikleri bakımından değerlendirildiğinde daha maceracı, değişime açık ve harekete hazır bir yapıdadırlar. Bu yaş grubunun daha az sorumluluklarının taşımaları, konaklama yeri seçiminde çok seçici olmamaları ve daha kolay memnun olma özellikleri bakımından seyahat etme eğilimleri daha yüksektir. Ailelerin ayırdığı sınırlı bütçelerle seyahat eden gençlerin katıldığı turizm türü birçok ülkede sosyal turizm kapsamında değerlendirilmektedir. Gençlik turizmine katılan genç bireyler özellikle dağcılık, kampçılık ve sportif faaliyetler için seyahat ederler. Konaklama alanı olarak hostel, pansiyon çadır tercih ederler (Kozak, 2012:23).

1.TURİZM

İnsanların günlük hayatlarına devam ettikleri yerlerden, başka yerlere gezme, görme, dinlenme, sağlık, sportif faaliyetler, tarihi yerleri görme gibi pek çok amaçla süresi belli zamanlarda seyahat etmeleri ve gittikleri yerde turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetlerden herhangi bir kar amacı gütmeden faydalanması ve tekrar yaşadığı yere dönülmesi olayına turizm denir. Turizm olayının başlangıcı oldukça eskidir. İlk insanlar ticaret, dini ve sportif faaliyetler için seyahat etmişlerdir. İlk seyahat olayı Sümerlerin tekerleği icadına kadar dayandırılır. İnsanlar bir yerden bir yere tarih boyunca sürekli hareket etmişlerdir. Turizmin en önemli gelişme dönemi sanayi devriminin getirdiği yenilikler sayesinde olmuştur. Makinelerin insan hayatına sağladığı kolaylıklar nedeniyle ve çalışan kesimin daha önemli hale gelmesini ile çalışanlara sağlanan kolaylıklar turizm hareketlerini artırmıştır. Sonraki dönemlerde çalışanlara verilen ücretli tatil hakkı, teknolojik gelişmeler neticesinde ulaşımın daha hızlı ve ucuz hale gelmiştir. Boş zamanı artan çalışanların elde ettikleri gelir artışları da yeni yerler görme isteğini artıran önemli gelişmelerdendir. İnternetin daha yaygın hale gelmesi ve insanların bir yerden bir yere gitmeleri seyahat sınırlarının genişlemesi sayesinde daha kolay hale gelmesi nedeniyle turizm olayı günümüzdeki gelişmiş haline ulaşmıştır.

Turizm ekonomik getirisi nedeniyle tüm devletlerin önemsediği önemli bir sektördür. Turizme katılan kişi sayısının ve elde edilen gelirin her geçen gün artması bu sektörü daha cazip hale getirmiştir. Özellikte gelişmekte olan ülkelerin ödeme dengesi açıklarını kapatmada turizmden faydalanırlar. İnsan faktörünün etkin olduğu bu sektörde daha çok insan gücü kullanılmakta ve daha çok insan istihdam edilmektedir. Bu özelliği ile turizm ekonomilerin önemli taşıcılarıdır.

Yaklaşık 30-40 yıl önce seyahat eden turist mümkün olduğunca az ödeyerek, maksimum güneş ve eğlenceyi amaçlıyordu. Ama artık günümüz turistleri sadece güneş ve

plaj değil farklı alternatif tatil olanakları aramaktadırlar. Bu istekler farklı turizm türlerinin gelişmesine neden olmuştur. Bu turizm türlerinden biri de gençlik turizmidir. Aşağıda bu turizm türü ile ilgi geniş bilgi verilecektir.

2. GENÇLİK TURİZMİ

Turistik hareket araştırmaları genç yaşta turizme katılma isteğinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu yaş dönemi enerjinin yüksek olduğu bir dönemdir. Gençler, bu enerjiyi açığa vurmak, bağımsızlıklarını kendi dünyalarına kanıtlamak, yaşamlarına anlam katarak kimliklerini oluşturmak için yeni şeyler öğrenmek, değişik yerler görmek için hep bir araştırma içerisindedirler. Turizm bu yaş dönemindeki gençlerin isteklerini karşılayabilecek en uygun alanlardan biridir (Doğan, 1992: 7-8).

Literatürde gençlik turizmi ile ilgili kabul görmüş ortak bir tanım yoktur. Dünya Turizm Örgütüne göre gençlik turizmi, yirmi dört saatten fazla bir zaman diliminde veya bir yıldan az olmak kaydı ile normal yaşanılan yerlerin dışına seyahatler olarak tanımlanır (WTO, 2008). Başka bir tanıma göre; 15-24 yaş aralığında olan gençlerin aile olmaksızın seyahat etmelerine gençlik turizmi denir (Toskay, 1983:159). Toros (1992: 56) gençlik turizmine katılım yaşını 15-24 olarak belirtmiştir. (Horak ve Weber, 2000:37) ise yaş sınırını 29'a çıkarmıştır. Perret (2007) belirlediği çalışma grubunda üst yaş sınırını 30 olarak belirlemiştir. Bu tanımlamalar da daha çok yaş aralığı üzerinde durulmuştur.

15-25 yaş aralığındaki gençlerin kamu veya özel destekler alarak veya gençleri destekleyen başka teşviklerden yararlanarak bireysel veya grup olarak yurtiçinde veya yurtdışında yapılan kültür ve dinlenme motifli seyahatlerdir (Oral, 1992:126). Konaklama alanı olarak ucuz alanların tercih edildiği, özgürce organize edilen, seyahat programının esnek olduğu ve seyahat süresi uzun olan turizm çeşitidir (Haigh, 1995:78). Gençlik turizminin gelişmesine etki eden sosyal değişimler ve eğilimler şu şekildedir (https://youthtourism.wordpress.com/).

Krediler: Seyahat için gençlere sağlanan kredi kolaylıkları,
Vizeler: Gençlere farklı ülkelere seyahat etme imkânı sağlayan kolaylık,
İnternet: Gençlere seyahat yerlerini ve konaklama alanlarını belirleyebildikleri alan,
Sosyal Medya: Sosyal medya aracılığıyla gezginler arasında pazarlama ve iletişim açıktır. Gençlik turistleri deneyimlerini iletişim kurmak, teşvik ve etkileme için geniş bir kitle aracılığıyla paylaşabildiği alan,
Esneklik: Gençlik turistleri ekonomik düşüşe karşı daha esnek olma eğilimindedir. Bu nedenle, bu niş pazarı göz ardı etmeyi seçen herhangi bir turizm pazarı "çok ciddi bir rekabet dezavantajına sahip olur.
Ekonomik Önem: Gençlik turizmi son birkaç yılda ekonomik açıdan önemli ve yüksek profilli bir pazar haline gelmiştir. Gezginlerin döviz kazancı sayesinde; İstihdam fırsatlarında artış, gerekli mal ve hizmetlerin ithalatını karşılayabilme ve yerel ekonomilerde artışlar yaratılmıştır. Tatilde çalışma vizesi aynı zamanda yerel ekonomileri olumlu etkiler. Çünkü genç gezginler seyahat ederken para kazanma şansına sahipler. İlaveten gençlik turizmi seyahati daha uzun süre harcama eğiliminde olduğundan, ucuz konaklama alanlarında kalma, aktiviteler için daha fazla para harcamalarını ve daha az "popüler" yerlere seyahat etmelerini sağlar. Yani gençlik turizmi ekonomik avantajları yerel ekonomilere dağıtır.

Gençlik turizmi tipik olarak 18-30 yaşları arasındaki gezginler olarak tanımlanmaktadır (Wilkening 2010). Genç gezginlerin çoğu ya yalnız ya da başka biriyle seyahat ediyor. Çoğu zaman, diğer gezginlerle tanışmak ve hatta yol boyunca gruplar oluşturmak. Ek olarak, gençlik turistleri genellikle bir kaçış şekli, kişisel gelişim ve anlam aramak için bir fırsat olarak seyahat etmektedir (https://youthtourism.wordpress.com/).

Genç gezginler seyahat acentalarını kullanmayı pek tercih etmezler. Genç turistlerin% 80'i seyahat acentelerini hiçbir plan için kullanmazlar. Genç gezginler macera turizmi veya spor aktivitelerine katılmayı daha çok tercih ederler.

Gençlik turizmi kitlesel ve sosyal bir olay olarak, kültür ve dinlenme motifleri ile günümüz motiflerinin önemli bir olgusudur. Gençler çoğunlukla sportif faaliyetler, macera ve rahatlama amacıyla seyahat ederler. İlaveten gençlerin turizme katılma amaçları, farklı ülkelerden arkadaşlar edinme, farklı kültürleri tanıma, farklı deneyimler elde etme ve konforlu alanların dışına çıkmadır. Bu turizm türüne katılanların çoğu öğrenci ve çoğunlukla seyahatlerini aileden bağımsız gerçekleştirmektedirler. Harcama miktarlarının az olmadığı

hatta diğer turistlerden daha çok harcama yapmaktadırlar. Gençlerin katıldıkları turizm sorumlu ve sürdürülebilir turizm türü kapsamında değerlendirilmektedir. Gençlerin seyahat süreleri daha uzun ve seyahate katılma sıklıkları daha fazladır (İlbay, 2014: 25).

3. GENÇLİK TURİZMİNİN ÖZELLİKLERİ

Gençlik turizmi birçok türde olabilir, ancak en sık kullanılanlar şunlardır: Eğitim, gönüllü, iş ve seyahat kültürel değişim, spor ve eğlence turizmidir. Turizm çeşitleri içerisinde yer alan gençlik turizminin katkısı hem sektörel hem de ülkesel bazda oldukça fazladır.
Gökdeniz (1992:184) gençlik turizminin özelliklerini aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır:

- ✓ Gençlik Turizmi, kar amacı gütmeyen daha çok sosyal fayda üzerinde yoğunlaşmış kamu kuruluşları tarafından desteklenen ve teşvik edilen ucuz seyahat organizasyonudur.
- ✓ Düzenli bir gelire sahip olmayan çoğunlukla 18-25 genç yaş grubundaki bireylere ve genellikle bu yaş grubundaki öğrencilere hitap eder.
- ✓ Sosyal amaç içeren bir turizm türüdür.
- ✓ Dünya barışına katkı sağlar.
- ✓ Gençlerin ve öğrencilerin fiziksel güçlerini ve üretkenliklerini artıran faaliyetlerdir.
- ✓ Ruhsal ve kültürel yönden gençlerin gelişmesine katkı sağlar.
- ✓ Farklı kültürleri ve çevrelerini tanıma imkânı sağlar.
- ✓ Gençlerin analitik düşünme gücüne katkı sağlar (Yıldırım, 2019:5).

Bunlara ilaveten Savcı (1997:123) gençlik turizminin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır.

- ✓ Turizm mevsimi olarak tabir edilen yaz mevsiminde turizm tesisleri yüksek doluluk oranları ile çalışırlar. Yaz dönemlerinde öğrenci yurtları ve pansiyonlar kullanılmamaktadır. Gençlik turizmi bu tür alanların kullanılmasını sağlayan bir turizm çeşididir.
- ✓ Gençlik turizminden elde edilen gelir, her ne kadar diğer turizm türlerinden az görünse de turizmin tüm yıla yayılması ile ekonomiye toplam katkıları diğer turizm türlerinden daha fazladır.
- ✓ Kültürel yakınlaşmalar farklı toplumları tanıma ve önyargılardan kurtulmayı sağlar. İlaveten kültürlerin tanınmasına ve yayılmasına katkı sağlar.

KAYNAKÇA

- Doğan, H.Z. (1992). Gençlik turizminin psikolojik temelleri. Gençlik Turizmi Konferansı. Ankara: Turizm Bakanlığı, ss. 7-14.
- Demeter, T, Bratucu, G. (2014). Typologıes of Youth Tourism. Bulletin Of The Transilvania University of Braou Series. Economic Scienses. Vol.7.
- Gökdeniz, A. (1992). Gençlik Turizminde Teşvikler ve Gençlik Turizminin Alt Yapı, Tesis ve Servis İhtiyacı. Gençlik Turizmi Konferansı. Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Dünya Gençlik Öğrenci ve Eğitim Seyahati.(2009). http://www.wysetc.org/ ve https://www.atec.net.au/david_jones_symposium_presentation.pdf.
- Haigh, R.,(1995).Backpackers in Australia. Occasional Paper No. 20, Canberra: Bureau of Tourism Research.

- Horak, S. ve Weber, S.(2000). Youth Tourism in Europe: Problems and Prospects. Tourism Recreation Research, s. 37-44.
- Khoshpakyants, A. V, Vidishcheva, E.V. (2010). Challenges Of Youth Tourısm. European researcher. № 1.
- Kozak, Akoğlan, Meryem. (2012). Genel Turizm Bilgisi. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Uzaktan Öğretim Birimi. S:23.
- Oral, S. (1992). Türkiye'de gençlik turizmi ve geliştirilmesi (sorunlar-öneriler). Gençlk Turizmi Konferansı. Ankara: Turizm Bakanlığı, ss.125-134.
- Perrett, C. (2007). Travel motivation of independent youth leisure travellers. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kanada: Manitoba Üniversitesi.
- Savcı, K. (1997). Potansiyel turizm pazarı olarak Çanakkale ilinde turizmi geliştirme olanakları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi
- Toskay, T. (1983). Turizm olayına genel yaklaşım. İstanbul: Der Yayınları.
- Toros, A. (1992).Gençlik Turizminde Kavramsal Çerçeve ve Türkiye'de Temel Göstergeler. Turizm Dünyası Dergisi; 3(32).
- İlbay, B. (2014). Gönüllü ve Gençlik Turizmi: Eskişehir'e Yönelik Bir Öneri. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- (https://youthtourism.wordpress.com/). Erişim Tarihi: 26.10.2019.
- Wilkening, D. (2010). Youth matters: The most neglected travel market.
- WTO. (2008). Youth Travel Matters - The Global Phenomenon of Youth Travel. Madrid: World Tourism Organization.
- Yıldırım, V. (2019). Gençlik Turizmine Katılanların Memmuniyeti üzerine Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

- Fotoğraflar: (https://youthtourism.wordpress.com/adresinden alınmıştır.

KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE GENÇLERİN YÖRESEL YEMEK ALGILARI

Melahat YILDIRIM SAÇILIK*
Kadir BAYSAL**

ÖZET

Yöresel yemekler toplumların geçmişinin bir göstergesidir. Kültürün önemli bir yansıması olan yöresel yemeklerin gelecek kuşaklara aktarımı, kültürün de aktarımı anlamına gelmektedir. Yemek konusunu yerinde öğrenen gençlerin yöresel yemek, diğer bir ifadeyle yöresel mutfak algıları kültürel sürdürülebilirlikte büyük önem arz etmektedir. Yöresel yemek kavramının kişiler tarafından nasıl algılandığını ortaya koymak; yemek uygulama faaliyetlerinde bilgi alışverişi ve etkin iletişimi sağlama açısından faydalı olmaktadır. Bu gerekçeden yola çıkarak çalışmanın amacı; aşçılık ve ikram hizmetleri bölümlerinde öğrenim gören önlisans öğrencilerinin yöresel yemek konusundaki algılarını ortaya çıkarmak olarak belirlenmiştir. Çalışma, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Marmaris Turizm Yüksekokulu aşçılık ve ikram hizmetleri öğrencilerinin *"yöresel yemek size ne ifade eder*?" sorusuna verilen cevaplar ışığında şekillenmiştir. Örneklemden elde edilen veriler, içerik analizi ile sınıflandırılarak temalar oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılan araştırmanın sonucunda öğrencilerin yöresel yemek algıları "Aile", "Nostalji", "Hasretlik", "Kültür", "Duygusallık" ve "Nesne" olarak altı boyutta sınıflandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Sürdürülebilirlik, Gençlik, Yöresel Yemek Algısı, İçerik Analizi, Olgubilim.

LOCAL FOOD PERCEPTİONS OF YOUTH İN CULTURAL SUSTAİNABİLİTY

ABSTRACT

Local food is an indication of the past of societies. Transmission to future generations of traditional foods, which is an important reflection of culture, means the transfer of culture. Local food or local cuisine perceptions of young people who learn about food on-site are of great importance in cultural sustainability. To reveal how the concept of local food is perceived by people; It is useful for information exchange and effective communication in food application activities. Based on this reason, the aim of the study was to reveal the perceptions of associate degree students in the cookery and catering services departments about the local food. The study was shaped in the light of the answers given to the question of "what local food means to you" by the students of the cookery and catering services departments of Muğla Sıtkı Koçman University Marmaris Tourism School. The data obtained from the sample were classified by content analysis and themes were formed. As a result of the research used phenomenological design, one of the qualitative research methods, students' perceptions of local food clasified in six dimensions as "Family", "Nostalgia", "Longing", "Culture", "Sensuality" and "Objectivity".

Keywords: Cultural Sustainability, Youth, Local Food Perception, Content Analysis, Phenomenology.

1. GİRİŞ

Bir bölgedeki yemek kültürü o bölgede yaşamla başlayan ve yüzyıllar boyu birikerek devam eden yaşayan bir kültürel mirastır. Yemek kültürü, hayatta olmayan insanların yaşamış olduğu topraklardaki gelenek, görenek, dini inanışlar, inançlar, sosyal ve ekonomik koşullar gibi birçok faktör tarafından şekillenmektedir (Wahlqvist ve Lee, 2007: 2). Yemek kültürü, bireyin kim olduğu ve nereye ait olduğu hakkında bilgi vermektedir (Delind**,** 2006: 136).

Yemek, bir iletişim sistemi, bir imgeler topluluğu, bir kullanım protokolü, durumlar ve davranışlardır (Barthes, 1997: 21). Yemek yaşanılan yerle olan bağıntıdır. Köklere bağlılık ve toplumsal birlikteliğin önemli bir aracıdır. Toplumsal kültür sürdürülebilirliğinin en iyi

*Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Erdek MYO, Dr. Öğr. Üy.
**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-, Marmaris TMYO, Öğr. Gör.,kadirbaysal@mu.edu.tr

yansıması olan yemekler, derin yapısal özelliklerini korurken yöreden yöreye de değişmektedir. Doğaçlama şeklinde ortaya çıkan farklı nitelikler taşıyan yemekler, Türk mutfağının çeşitlenmesinde büyük rol oynamaktadır. Yaşam için vazgeçilmez bir unsur olan yemek, aynı zamanda maneviyatın çeşitli sembollerle dışavurumudur. Bu dışavurum, farklı davranış ve ritüellerin bir arada yaşanmasına ön ayak olmaktadır.

Yemek somut bir nesnedir, ancak etrafında gelişen olaylar ve ilişki ağları yemekle ilgili kültürü oluşturur. Yemek, önemli bir kültür unsuru olduğu gibi kültür incelemelerinin de temel konularındandır. Kültür insanın doğaya kattığı her şeydir. Gündelik hazırlayıp yediğimiz yemeklerin maddi kültür boyutu olduğu kadar maddi olmayan kültür boyutunu da içermektedir. Yemeğin hazırlanması, pişirilmesi, sunulması ve tüketilmesi yemek kültürünün maddi boyutunu oluştururken damak tadı dâhil yemekle ile bağlantılı tüm alışkanlıklar, beklentiler, gelenekler, görenekler, tarzlar, tatlar, beğeniler, tercihler pratikler, sözler, ifadeler, simgeler, imgeler ve çağrışımlar kültürün maddi olmayan boyutunu oluşturur (Malatya Valiliği, 2013:9).

Vanhonacker ve diğ. (2010: 453) yöresel yemeği diğer bir ifade ile geleneksel gastronomiyi şu şekilde açıklamıştır; "geleneksel yiyecek ürünü, belirli bir yere, bölgeye ya da ülke ait olan, nesilden nesile aktarılan, doğal olarak işlenen ve duygusal özelliklerinden dolayı ayırt edilen ve bilinen özel kutlamalarda ve/veya dönemlerde sıklıkla sunulan, özel bir şekilde yapılan, doğal bir üretim süreci olan bir üründür" şeklinde tanımlamıştır. Yöresel yemekler, bölgenin sahip olduğu kimliğin bir ifadesidir ve bölge kültürünün bir parçasıdır (Lee, 2014: 20). Her kültürün, her ulusun coğrafyasının, yaşam tarzının ve tat duygusunun vazgeçilmez öğelerini taşıyan yemek kültürü, yüzlerce yıl olgunlaşarak kuşaktan kuşağa aktarılır ve o kültürün neredeyse temsilcisi niteliğini taşır (Kaldırım, 2018).

Ulusal kültürün yansıması olan yöresel yemekler, küreselleşme sürecinden dolayı tehdit altındadır. Richards (2002) hızla değişen bir gastronomik zeminde küreselleşme ve yerelleşme güçlerinin yeme-içme alışkanlıklarımıza baskı uyguladığını savunmaktadır. Yazar, somut mirasın birçok türünde olduğu gibi bazı insanların küreselleşme ve özellikle MC Donaldlaşmanın etkisiyle yok olmadan önce gastronomik miraslarının kurtarılması gerektiğini düşündüklerini ileri sürmektedir. MC Donaldlaştırma sürecini Ritzer (1996) şu şekilde tanımlamaktadır: 'Fast-food restoranlarının temelindeki ilkelerin, Amerikan toplumunun ve dünyanın geri kalan kısmının gitgide daha fazla kısmına egemen olma sürecidir'. Bu süreç doğrultusunda insanların yemek yapımı için harcadığı zaman ve çabalar azalmış, dünya çapında yağmacı yemek şirketlerinin saldırısı artmış, sentetik tatlar insanları cezbetmiş ve hızlı yayılmıştır (T.C. Malatya Valiliği, 2013:11). Modern şehir hayatı, artan teknolojik araç-gereçler ve gelişen iletişim kanalları ve global kültürün baskılaması her ne kadar geleneksel mutfağı dönüştürüp ve tek tipleştirip kendine uyarlamaya çalışsa da kadim değerlerin, gelenekselliğin, özgünlüğün, yerel, doğal ve özelliklerin verdiği tat ve lezzetlere olan ilgi ve özlem giderek artmakta ve insanlar giderek özgün olanı tercih etmektedir. Bu durumda bu değerlerin korunarak insanlara sunulması ve gelecek nesillere aktarılması için yoğun çaba sarf edilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Kaldırım, 2018)

Son 20 yıla damgasını vuran hazır yemek anlayışı gençlerin yöresel yemeklere verdiği önem dahilinde değişmektedir. Fast-food algısı yerini geleneksel ve yöresel yemeklere bırakmaktadır. Buna neden olarak sosyal medya, sağlık programları ve sağlıklı besinlerin sürekli dile getirilmesi, okullarda sağlıklı beslenmede yöresel yemeklerin önemine

değinilmesi gibi konular; genç neslin anneannesinin, babaannesinin pişirdiği yemeğin daha sağlıklı olduğu bilincinin yaygınlaşması gösterilebilir.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Amacı ve Yöntem

Araştırmanın amacı, Aşçılık ve İkram Hizmetleri bölümlerinde öğrenim gören önlisans öğrencilerinin yöresel yemek konusundaki algılarını ortaya çıkarmak olarak belirlenmiştir. Amaca yönelik olarak bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 72).

2.2. Araştırmanın Örneklemi

2018-2019 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulu, Aşçılık ve İkram Hizmetleri bölümlerinde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemin %26,7'si (40 öğr.) ikram hizmetleri öğrencilerinden, %73,3'ü (110 öğr.) Aşçılık öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklemi oluşturan 150 öğrencinin % 52.7' sı (79 öğr.) kız öğrencilerden; % 47.3'si ise (71 öğr.) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaşı 18-36 aralığında olup, %70 lik bölümü 18- 22 yaş aralığındadır.

Çalışmanın sadece önlisans düzeyinde eğitim almakta olan aşçılık ve ikram hizmetleri bölümü öğrencilerini kapsıyor olması ve Lisans ya da lisansüstü gibi farklı düzeylerde bulunan üniversite öğrencilerini ya da öğretim elemanlarını kapsamaması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Çalışma, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Marmaris Turizm Yüksekokulu aşçılık ve ikram hizmetleri öğrencilerinin "*yöresel yemek size ne ifade eder?"* sorusuna verilen cevaplar ışığında şekillenmiştir. Örneklemden elde edilen veriler, içerik analizi ile sınıflandırılarak temalar oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmaya okulda kayıtlı, 245 aşçılık öğrencilerinden 110 unun, 120 İkram hizmetleri bölümü öğrencilerinin 40 ının katılımı olmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilere çeşitli benzer çalışmalarla yönteminin ne olduğu ve faydaları hakkında bilgi verilmiştir. **Verilerin Toplanması** amacıyla araştırmaya katılan önlisans öğrencilerine "yöresel yemek" olgusuna ilişkin sahip oldukları algıları belirlemek amacıyla **"Yöresel yemek benim için ..... gibidir. Çünkü ..... "** şeklindeki ifadeyi tamamlamaları istenmiştir.

Öğrencilere ilgili konuyla ilgili algıları yazmaları için 15 dakika süre verilmiş ve öğrencilerin kendi el yazılarıyla doldurdukları bu kağıtlar araştırmanın **temel veri kaynağını** oluşturmuştur. **Verilerin Analizinde** içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek ve bunlar anlaşılabilecek bir biçimde düzenlenerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, araştırma sonucunda elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için yapılan işlem ise, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227). Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılan araştırmanın sonucunda öğrencilerin yöresel yemek algıları "Aile", "Nostalji", "Hasretlik", "Kültür", "Duygusallık" ve "Nesne" olarak altı boyutta sınıflandırılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Kategori: Aile Algısı Olarak Yöresel Yemek

Katılımcıların "Yöresel Yemek" algısı 11 nesnel varlıkla ifade edilmiştir. Toplam algılar içerisinde % 15.49'luk bir orana sahip olunan bu kategoride eski *ev(4), aile(3), anneanne(3), anne-baba(3), anne(2), babaanne(2), anneanne hikâyeleri(1), anne kucağı(1), anne yemeği(1), evlat(1), vazgeçilmezlik(1)* şeklinde nitelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yöresel yemek bana evimi ifade eder. Evimde ne yediğimi bilir yabancılık çekmem"*
2. *"Yöresel yemek bana ailemi ifade eder. Ne kadar uzakta olsam da her zaman yanımda, aklımda"*
3. *"Yöresel yemek bana anneannemi ifade eder. Eskilerden bir haberdir benim için"*
4. *"Yöresel yemek bana annemi babamı özlemeyi ifade eder. Biz onlarla büyüdük yöresel benim için vazgeçilmez"*
5. *"Yöresel yemek bana annemi ifade eder. Sadece o yaptığında güzel"*
6. *"Yöresel yemek bana babaannemi ifade eder. Eskilerden kalan en güzel şeydir, sürekli yaşayan hiç bitmeyen"*
7. *"Yöresel yemek bana anneannemin hikâyelerini ifade eder. Dinlemesi, tadı verdiği huzur çok güzel ve anlamlı"*
8. *"Yöresel yemek bana anne kucağını ifade eder. Sıcak, samimi ve içtendir"*
9. *"Yöresel yemek bana anne yemeğini ifade eder. Yöresel yemekte annemin yemeklerini hissediyorum"*
10. *"Yöresel yemek bana evladımı ifade eder. Kendi yöremin yemeklerini benimser ve her seferinde en iyisini yaparım"*
11. *"Yöresel yemek bana vazgeçilmezliği ifade eder. Çocukluk döneminden başlayan yeme alışkanlıklarım vazgeçilmezdir"*

3.2. Kategori: Nostalji Algısı Olarak Yöresel Yemek

Katılımcıların "Yöresel Yemek" algısı 6 nesnel varlıkla ifade edilmiştir. Toplam algılar içerisinde % 8,45'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *eski hatıralar(5), tarih(5), eski sevgili(3), fotoğraf albümü(2), miras(1), nostalji(1)* şeklinde nitelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yöresel yemek bana eski hatıraları ifade eder. Geçmişimi hatırlatır"*

2. *"Yöresel yemek bana tarihi ifade eder. Altında tarih yatar"*
3. *"Yöresel yemek bana eski sevgiliyi ifade eder. İlk aşklar unutulmaz aynı tadı başkasında bulamazsın"*
4. *"Yöresel yemek bana fotoğraf albümünü ifade eder. Eski sıcaklığıyla kucaklayan anılar"*
5. *"Yöresel yemek bana mirası ifade eder. Büyüklerimizden bize kalan tattır"*
6. *"Yöresel yemek bana nostalji ifade eder. Yöresel yemekleri yerken eskiye gidiyorum"*

3.3.Kategori: Hasretlik Algısı Olarak Yöresel Yemek

Katılımcıların "Yöresel Yemek" algısı 9 nesnel varlıkla ifade edilmiştir. Toplam algılar içerisinde % 12.67'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *memleket(8), köy(3), hasret(2), yolculuk(2), Gaziantep(1), kürkçü dükkânı(1), memlekete yolculuk(1) yalınayak toprağa basmak(1), Yenipazar(1)* şeklinde nitelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yöresel yemek bana memleketi ifade eder. Küçüklüğümde olduğu gibi akşam ezanında tüm aile ile yemek yeme gibi"*
2. *"Yöresel yemek bana köyü ifade eder. Her yörenin yemeyi sanki oradaymış gibi hissettirir"*
3. *"Yöresel yemek bana hasreti ifade eder. Öğrenci olunca insan sürekli fast food yiyiyor insan"*
4. *"Yöresel yemek bana yolculuğu ifade eder. Yeni yolculuklara çıkıp yeni yerler görüyorum. Yöresel yemekler de benim için bir yolculuktur"*
5. *"Yöresel yemek bana Gaziantep'i ifade eder. Herhalde en fazla yöresel yemeğe sahip ilimizdir"*
6. *"Yöresel yemek bana kürkçü dükkânını ifade eder. Ne kadar dolaşsam dönüp geleceğim yerdir.*
7. *"Yöresel yemek bana memlekete yolculuğu ifade eder. O yemekleri tattığım zaman beni o memlekete götürmesini beklerim"*
8. "Yöresel yemek bana yalınayak toprağa basmayı ifade eder. Anadolu'nun doğallığı geçmişimi ve geleceğimizi saflığımızı ifade eder"
9. "Yöresel yemek bana Yenipazar'ı yöresel yemekler doğal olduğu için"

3.4. Kategori: Kültür Algısı Olarak Yöresel Yemek

Katılımcıların "Yöresel Yemek" algısı 13 nesnel varlıkla ifade edilmiştir. Toplam algılar içerisinde % 18,30'luk bir orana sahip olunan bu *kültür(13), vatan(4), kimlik(4), şive(3), Anadolu(2), değer(1), etnik yapı(1), haz(1), Mevlana(1), milli tarih(1), Ruh(1), Türkiye(1), zenginlik(1)* şeklinde nitelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yöresel yemek bana kültürü ifade eder. Her geçen gün unutuyoruz"*
2. *"Yöresel yemek bana kültürü ifade eder. Kendi yöremizi ve kültürümüzü temsil eder"*
3. *"Yöresel yemek bana vatanı ifade eder. O bölgenin o ülkenin kültürünü yansıtır"*
4. *"Yöresel yemek bana karakteri ifade eder. Yörenin kimliğine ait bir parçadır, ne ekersen onu biçersin"*
5. *"Yöresel yemek bana şiveyi ifade eder. Ne kadar uğraşsak uğraşalım kopamayız"*

6. *"Yöresel yemek bana Anadolu'yu ifade eder. Anadolu'yu en iyi yansıtan şey yöresel yemeklerdir"*
7. *"Yöresel yemek bana bir değeri ifade eder. Herkes bilmez herkes yapamaz"*
8. *"Yöresel yemek bana etnik yapıyı ifade eder. Yörenin ticareti geliştikçe siyasi, sosyal, din ve geleneksel baskısı değişkenlik gösterir"*
9. *"Yöresel yemek bana hazzı ifade eder. Her bölgeden her toplumdan ayrı ayrı yemek stili var. Ayrı ayrı tatlıları var."*
10. *"Yöresel yemek bana Mevlana'yı ifade eder. Vazgeçilmezimdir, döne döne yerim"*
11. *"Yöresel yemek bana milli tarihi ifade eder. Kazanılmış bir savaş veya bir zaferden farklı görmüyorum tüm dünya Çanakkale destanını bildiği gibi kebabı da biliyor."*
12. *"Yöresel yemek bana ruhu ifade eder. Benliğimizi gösterir"*
13. *"Yöresel yemek bana Türkiye'yi ifade eder. Her yöresel yemekte vatana ait illaki bir şey görürüm"*
14. *"Yöresel yemek bana zenginliği ifade eder. Ülkemizin her yerinde çok farklı ve çok sayıda yöresel yemekle karşılaşmak mümkündür"*

3.5. Kategori: Duygusallık Algısı Olarak Yöresel Yemek

Katılımcıların "Yöresel Yemek" algısı 14 nesnel varlıkla ifade edilmiştir. Toplam algılar içerisinde % 19,71'lik bir orana sahip olunan bu kategoride *lezzet(3) damak tadı(1), hapishane(1), hüzün(1), kendimi bulduğum şey(1), kumar(1), mutluluk(1), olmadığım yerde hissetmek(1), özel(1), samimiyet(1), sıcak hava(1), tensel doku(1), unutulmamak(1), zevk(1)* şeklinde nitelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yöresel yemek bana lezzeti ifade eder. Bizim yöremizin yemekleri başka hiçbir yerde yok"*
2. *"Yöresel yemek bana damak tadını ifade eder. Her yörenin farklı sihir, farklı tadı var"*
3. *"Yöresel yemek bana hapishaneyi ifade eder. Kuralların dışına çıkamazsın"*
4. *"Yöresel yemek bana hüznü ifade eder. Her yerde bulunmaz ve eski tadı tuzu yoktur"*
5. *"Yöresel yemek bana kendimi bulduğum şeyi ifade eder. Batılılaşma hevesine inatla, ülkemizdeki güzellikleri görebilmemizi sağlar"*
6. *"Yöresel yemek bana kumarı ifade eder. Belki sevcen belki sevmicen tam bir kumar"*
7. *"Yöresel yemek bana mutluluğu ifade eder. O olmadan yaşanmaz"*
8. *"Yöresel yemek bana özeli ifade eder. Yaparken yörenin anlık havasını yaşarım"*
9. *"Yöresel yemek bana samimiyeti ifade eder. Her yöresel yemek benim içimi ısıtır. Her yediğimde farklı bir mutluluk olur"*
10. *"Yöresel yemek bana olmadığım yerde hissetmeyi ifade eder. Gitmesem de orada olduğumu hissettiriyor"*
11. *"Yöresel yemek bana sıcak havayı ifade eder. Sevmem, işkence gibi"*
12. *"Yöresel yemek bana tensel dokuyu ifade eder. O kadar özel o kadar bana ait olduğunu hissettiriyor"*
13. *"Yöresel yemek bana unutulmamayı ifade eder. Hiçbir zaman unutulmaması gereken lezzetler"*
14. *"Yöresel yemek bana zevki ifade eder. Özellikle aranıp bulunur"*
15. *"Yöresel yemek bana arkadaşı ifade eder. Her şeyini bilir onunla mutlu olursun"*

3.6.Kategori: Nesne Algısı Olarak Yöresel Yemek

Katılımcıların "Yöresel Yemek" algısı 18 nesnel varlıkla ifade edilmiştir. Toplam algılar içerisinde % 25.35'lik bir orana sahip olunan bu kategoride hayat(3), baklava(2), toprak(2), altın(1), klasik araba(1), bayram(1), gevrek(1), kitap(1), evin sahibi(1), Laz Böreği(1), macera(1), odun ateşi(1), şarap(1), sınır(1), sıradan bir şey(1), tarhana(1), yaşam tarzı(1) şeklinde nitelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kategoride yer alan bazı katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

1. *"Yöresel yemek bana hayatı ifade eder. Yöresel yemekler herkesin kendi yöresini anlatır"*
2. *"Yöresel yemek bana baklavayı ifade eder. Baklava gibi her katında ayrı doku vardır"*
3. *"Yöresel yemek bana toprağı ifade eder. Her yemekte memleketimin tadı, tuzu, organik sebzelerin ağzımda oluşan seremonisi gelir"*
4. *"Yöresel yemek bana altını ifade eder. Hem değerli hem kaybetmek istemem"*
5. *"Yöresel yemek bana klasik arabayı ifade eder. Her gün yenmez özeldir"*
6. *"Yöresel yemek bana bayramı ifade eder. Özel günlerde tüketilir"*
7. *"Yöresel yemek bana gevreği ifade eder. Bizde simite gevrek derler"*
8. *"Yöresel yemek bana kitabı ifade eder. Okudukça daha çok mutlu olursun ve okursun. Bu da aynı yedikçe yersin"*
9. *"Yöresel yemek bana evin sahibini ifade eder. Yöresel yemeklere o sahip çıkar"*
10. *"Yöresel yemek bana Laz Böreğini ifade eder. Yemeklerden gına gelmesiyle yöneldiğim keşfetmeye çalıştığım küme"*
11. *"Yöresel yemek bana macerayı ifade eder. Keşfedilmeyi bekleyen mutluluk unsuru gibi"*
12. *"Yöresel yemek bana odun ateşini ifade eder. Közde pişen patatesler bir başka"*
13. *"Yöresel yemek bana şarabı ifade eder. Sadece içmesini bilenler bundan zevk alır"*
14. *"Yöresel yemek bana sınırı ifade eder. Hepsi sınırlı ve belli tariflere göre yapılır, doğaçlama yapılmaz"*
15. *"Yöresel yemek bana sıradan bir şeyi ifade eder. Fast food daha iyi yöreseli sevmem"*
16. *"Yöresel yemek bana tarhanayı ifade eder. Her terde yapılır ama tadı farklı"*
17. *"Yöresel yemek bana yaşam tarzını ifade eder. Her yöreye göre farklılık gösterir"*

4. SONUÇ

Önlisans öğrencilerinin ''yöresel yemek" olgusuna yönelik üretmiş oldukları algılar 6 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre "turizm" olgusuna yönelik olarak, önlisans öğrencilerinin;

% 25,35' i nesne
% 19,71' i duygusallık
% 18,30'u kültür
% 15,49'u aile
% 12,67' si hasretlik
% 8,45' i ise nostalji olarak kategorize etmişlerdir.

Önlisans öğrencilerinin evlerinden ve ailelerinden uzak bir durumda bulunmalarının duygusallık, aile ve hasretlik gruplarına giren algıları oluşturmalarına neden olmuştur.

Nostalji kategorisinin en az paya sahip olması, gençlerin çoğunluğunun yöresel yemeği geçmişe özlem olarak nitelendirilen bu duygu ya da durum olarak görmediklerinin bir işaretidir. Bu durum zengin bir mutfak kültürüne sahip ve her yöresinde bu zenginliğin farklı izlerini taşıyan Türk Mutfağı için kültürel sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Yöresel yemeğin %25 üzerinde bir nesneye benzetilmesi ve bu konuda algı yaratılması aşçılık ve ikram hizmetleri öğrencilerinin yakın oldukları ‘’yöresel yemek’’ konusunda oldukça klasik bir anlayışa sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

‘’Yöresel Yemek" kategorileri incelendiğinde öğrencilerin bu tür etkiler konusunda farkındalığının düşük olduğunu söyleyebiliriz. Oluşturulan algılar içerisinde gastronomi, gastronomi turizmi, tanıtım, turizm, somut olmayan kültürel varlık gibi algı kategorilerinin olmaması aşçılık ve ikram hizmetleri önlisans eğitiminde bu konular üzerinde daha fazla durulması gerektiği ortaya çıkarmıştır.

‘’Yöresel yemek’’ konusunda oluşturulan 79 adet algıdan sadece 3 tanesinin olumsuz algı içermesi gençlerin bu konuda kendi kültürlerinin bilincinde olması ve kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından umut vericidir. Unutulmamalıdır ki kültürel sürdürülebilirliğin önemli bir altbileşeni yöresel yemeklerdir.

KAYNAKÇA

- BARTHES, Roland (1997) “Towards a Psychosociology of Contemporary Food Consumption”, Food and Culture: A Reader, (Ed: Penny Van Esterik), London: Routledge.
- Kaldırım, Ç., O. (2018).Elazığ Mutfağı; Mutfak Kültürü – Yöresel Yemekler. T.C Elazığ LİĞİ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Lee, K.H. (2014). *The Importance of Food in Vacation Decision-Making: Involvement, Lifestyles and Destination Activity Preferences of International Slow Food members*, Queensland Üniversitesi, Doktora Tezi. Avustralya.
- Vanhonacker F., Verbeke W., Guerrero L., Claret A., Contel M., Scalvedi M.L., Zakowska-Biemans S., Gutkowska K., SulmontRossé C., Raude J., Granli B.S., Hersleth M. (2010). How European consumers defi ne the concept of traditional food: Evidence from a survey in six countries, *Agribusiness*, 26(4), 453–476.
- T.C Malatya Valiliği (2013). Malatya Mutfak ve Yemek Kültürü. Malatya Kitaplığı.
- Delind, L.B. (2006). Of Bodies, Place and Culture: Re: Situating Local Food, *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*,19, 121-146.
- Wahlqvist, M. ve Lee, M.S. (2007). Regional Food Culture and Development, Asia Pac J Clin Nutr. 16(1), 2-7.
- Yıldırım,A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Richards, G. (2002). Gastronomy: an essential ingredient in tourism production and consumption. Tourism and Gastronomy (Ed: A. M. Hjalager ve G. Richards). London – New York: Routledge. 3-20.
- Ritzer, G. (1996). Toplumun McDonaldlaştırılması: Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme (Ş. Süer Kaya, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

NAHCİVAN ÖZERK CÜMHURİYETİ EKONOMİSİ: REFORM VE GENÇLİK

Cavadxan QASIMOV*
Flora ALESGEROVA**
Zekeriya BİNGÖL***

ÖZET

Gençlik, her ülkenin sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmasının itici gücüdür. Bu anlamda, gençler, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde uygulanan projelerin, kararların ve uzun vadeli hedeflerin stratejik itici gücüdür. Gençlerin bilimsel ve pratik nitelikleri ve becerilerinin sosyal alanda reformlara, ekonomik refahın sürdürülebilirliğine duyulan ihtiyaçlara ve bu temelde perspektiflerin geliştirilmesine ilham verdiği bir gerçektir. Modern çağın talepleri, gençlerin gerçek sorunların çözümündeki rolünü daha da arttırmaktadır. Ülkede, ulusal ekonomik inşaat alanında uygulanan önlemler, özellikle, bölgesel ve ulusal seviyelerdeki sabit hedefleri tanımlamakta ve gençleri ve profesyonelleri eğitmek ve aynı zamanda özel insan kaynakları oluşturmak alanındaki faaliyetlerin sürekliliğini sağlamaktır. Özerk cumhuriyetin mevcut gelişim düzeyine yaklaştıkça, ilgili kategorinin uzmanlığını şu şekilde tanımlayabiliriz:
- genç insanlar bilim insanlarıdır;
- genç insanlar girişimcidir;
- Gençler yöneticidir;
- genç insanlar reformcu;
- gençler, üreticilerdir;
- Gençler turist;
- Gençler ekonomik ve sosyal alanlarda yenilikçi uzmanlardır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Reformcu, Bölgesel, Ulusal, İnşaat, Yapımcı, Turizm, Hedefler, Vb.

ABSTRACT

Youth is the driving force of sustainable socio-economic development of each country. In this sense, young people are the strategic driving force of projects, decisions and long-term goals implemented in the Nakhchivan Autonomous Republic. It is a fact that the scientific and practical qualities and skills of young people inspire reforms in the social sphere, the need for sustainability of economic prosperity and the development of perspectives on this basis. The demands of the modern age further increase the role of young people in the solution of actual problems. Measures implemented in the country in the field of national economic construction, in particular, identify the constant goals at regional and national levels, and ensure the continuity of activities in the field of training young and professionals and at the same time building specialized human resources. As we approach the current level of development of the autonomous republic, we can define the specialization of the relevant category as follows:
-young people are scientists;
- young people are entrepreneurs;
- young people are managers;
- young people are reformer;
- young people are producers;
- young people are tourists;
- young people are innovative specialists in economic and social fields and so on.

Key Words: Youth, Reformer, Regional, National, Construction, Producer, Tourism, Goals, Etc.

*Azerbaycan Cümhuriyyeti, Nahcivan Devlet Universitesi, Doç. Dr., Cavadxan.yusifoglu@mail.ru
**ATA, Turizm ve Menecment Universitesi, Doç. Dr., Flora_aleskerova@mail.ru
*** Muğla Kültür ve turizm İl Müdürülüğü, Dr., zbingol@mu.edu.tr

GIRIŞ

Gənclik insan həyatının yetkin və enerjili dövrü olmaqla, özündə çevik və dinamik keyfiyyətləri yaşatmaqdadır. Ölkələrin başlatdığı sosial proseslərinin, reallaşdırmaq istədiyi uzunmüddətli iqtisadi ideya və təşəbbüslərinin, iqtisadiyyatın sahə strukturu üzrə müəyyən olunan yenilikçi gedişlərin hər birində gənclərin mövqeyi, rolu və gücü özünü göstərməkdədir. Gənclik həyata baxışı, hadisələrə yanaşması, proseslərə qoşulmaq istəyi, sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi münasibətlərin yaranması, formalaşması və inkişafındakı çalışqanlığı ilə yenidir, təbiidir və buna görə də dövlətlərin bu sahə üzrə konsepsiyası, strategiyası və siyasəti vardır. Müasir dünyada gənclik anlayışının tərifləmməsi keçid etdiyimiz yeni yüzillikdən əvvəlki dövrlərdən fərqli olaraq, özündə daha modern baxışları əks etdirməkdədir. Öyrənmədəki sərhədsizlik, təcrübələrin qazanılmasındakı çoxşaxəlilik, proseslərə lokal yanaşmadan dünyəvi səviyyələrə qədər gedilən yol gənclərin daha müasir dünyagörüşlərinin təşəkkülünə ciddi zəminlər yaratmışdır. Artıq yeni dünya gerçəkliyində əl əməyindən ən müasir texnika və texnologiyaya qədər tətbiq sahələrində iştirak edən gənclik formalaşmaqdadır. O gənclik ki, orada innovativ inkişafa dayanan düşüncə ilə ETT-nin nəticələrinə geniş yer verməyi bacaran bir təbəqə görməkdəyik. Beynəlxalq səviyyədə cərəyan edən hadisə və proseslərə elə beynəlxalq səviyyədə qəbul olunan aparıcı dillərlə münasibət bildirən gənclik yerli, regional, milli və dünya iqtisadiyyatının həm hərəkətverici qüvvəsinə çevrilmiş, həm də ona yeni istiqamət vermişdir. Təkcə 2017-ci il 12-22 may tarixlərində Bakıda keçirilən IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarında Azərbaycan gənclərinin və idmançılarının böyük fədakarlıq göstərməklə, 162 medal qazanaraq birinci yerdə qərarlaşmalarını göstərə bilərik Qeyd edək ki, medallardan 75-i qızıl, 50-si gümüş, 37-si bürünc idi ki, bu da tarixi bir hadisə kimi qiymətləndirilməlidir (Şərifov H. İ. Monoqrafiya, 2018).

Müstəqllik dövrünün 30 ilinə yaxın inkişaf tarixçəsini özündə əks etdirən Azərbaycan Respublikası gənclərin yuxarıda sadalanan bütün keyfiyyətlərə malik olması istiqamətində əhatəli və geniş tədbirlər reallaşdırmış və bunu indi də davam etdirməkdədir. Ölkənin bütün regionlarında, təşkilatlanan gənclər milli iqtisadiyyatın uzunmüddətli perspektivlərinin formalaşmasına və ondan hədəflər üzrə səmərəli istifadə olunmasına səy göstərirlər. Azərbaycan dövlətinin hazırda malik olduğu milli-iqtisadi potensial onun ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən etibarən başlatdığı islahatların həm bazası əsasında mümkün olduğunu göstərdi, həm də həmin islahatların dürüst və məqsədyönlülüyünü sübut etdi. Təbii ki, bu isə regional mahiyyət etibarı ilə çevik sosial-iqtisadi mexanizmlərə xas idarəçiliklə mövcud olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının dayanıqlı inkişafı əsasında daha mütərəqqi görünməkdədir. Burada gənclərin ideya və təşəbbüslərinin dəstəklənməsi, onların müxtəlif layihələrdə uğurlu iştirakı, müasir düşüncə tərzinin inkişafı sahəsindəki üstünlükləri artan dövlət qayğısı fonunda daha mütərəqqi görünməkdədir (Qasımov C.Y., məqalə, 2019).

Qeyd edək ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Dövlət Gənclər Siyasətinin titanik əsaslara malik olması ilk növbədə:

- dövlətinin özünün müstəqillik dövrü üzrə gənc olması;
- iqtisadiyyatının yeni dəyərlər əsasında qurulması və təşəkkülü;
- dövlət idarəçiliyinin müvafiq bölmələrinin və iqtisadi idarəetmənin gənclərə etibar olunması;
- istehsal münasibətlərinin effektiv təşkilində gənclərdən istifadənin operativliyi;

- prioritet sahələr üzrə kreaktiv düşüncəyə malik gənclərin üstünlük təşkil etməsi və digər strateji xüsusiyyətlərlə bağlıdır.

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLIKASINDA DAVAM EDƏN ISLAHATLAR VƏ IQTISADIYYATIN APARICI SAHƏLƏRI ÜZRƏ GƏNCLƏRIN INAMLI IŞTIRAKI

Naxçıvan Muxtar Respublikası ölkənin milli iqtisadi və sosial sahələr üzrə müəyyənləşdirdiyi prioritetlərinə uyğun olaraq, dayanıqlı, davamlı və perspektivli inkişaf xətti ilə getməkdədir. Təbii ki, əsas məqsəd bütün tərəfləri ilə yanaşı, makroiqtisadi proseslərin tənzimlənməsində kifayət qədər çevik olacaq potensialın formalaşması və ondan müvafiq hədəflərə nail olmaq üzrə düzgün və məqsədyönlü istifadə olunmasından ibarətdir. Eyni zamanda, burada müasir dövrün nəbizini tuta biləcək və modern inkişaf təşəbbüslərinə müəlliflik edəcək təbəqənin – gənclərin irəli çəkilməsi və onlardan milli iqtisadi inkişaf üçün resurs kimi istifadə olunması strateji məqsəd olaraq götürülmüşdür. Bu da imkan vermişdir ki, gənclər sosial həyatın və iqtisadi proseslərin müxtəlif yönlərində səmərəli fəaliyyət göstərsin və uğulu iştirak edə bilsin. Hazırda Naxçıvan Muxtar Respublikasında Dövlət Gənclər Siyasətinin perspektivləri fonunda gənclərin artan rolu aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir:

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLIKASINDA GƏNCLƏRIN IXTISASLAŞMIŞ KADR POTENSIALI OLARAQ INKIŞAFI MAKROIQTISADI GÜCÜN DAHA DA ARTMASINA XIDMƏT ETMƏKDƏDIR

Yuxarıda göstərilənlər gənclər Naxçıvan Muxtar Respublikasının müasir hərtərəfli inkişafının hərəkətverici qüvvəsidir və bu, bir-biri ilə sıx bağlılığı olan vahid bir güc formalaşdırmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, muxtar respublikada sosial-iqtisadi proseslərin tənzimlənməsində maddi istehsalla yanaşı, qeyri-maddi istehsal sahələrinin də rolu kifayət qədər artmaqdadır. İstər ixtisaslaşmanın davamlılığı zərurəti, istər innovativ əsaslara söykənən fəaliyyətin ortaya qoyulması, istərsə də müasir dünya təsərrüfatındakı proseslərin

öyrənilməsi məqsədilə araşdırmaların aparılması muxtar republikada gənclərin söz sahibi olmasını göstərməkdədir. Naxçıvan Muxtar Respublikasında gənclər sahəsində yüksək təşkilatlanma proseslərinin davamlı xarakterə malik olması günümüzün mühüm reallığı olaraq öz yerini tutmaqdadır.

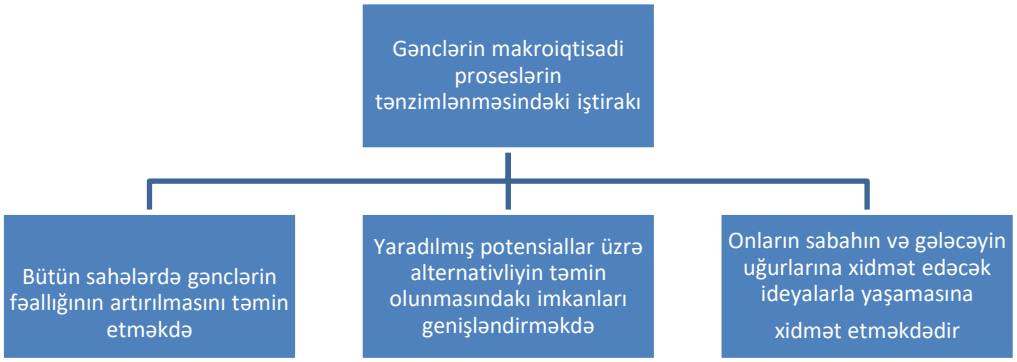

GƏNCLƏR UZUNMÜDDƏTLI PRIORITETLƏRIN REALLAŞMASINDA HƏRƏKƏTVERICI QÜVVƏDIR

Artıq ölkəmizdə bir neçə ildir ki, gənclərin də fəal iştirakı olmaqla milli iqtisadiyyatın perspektvləri üzrə strateji Yol Xəritələri icra olunmaqdadır. 12 çox zəruri istiqamət üzrə elmi və təcrübi cəhətdən əsaslandırılmaqla təsdiq olunan bu hüquqi sənədlər cari, orta və uzunmüddətli dövrlər üzrə böyük perspektivləri özündə əks etdirməkdədir. Orada iqtisadiyyatın sahə strukturu üzrə yer alan bütün sahələr, o cümlədən, qeyri-neft sektorunun təşəkkülü sahəsində reallaşması zəruri olan (artıq reallaşan) layihələr yer almışdır. Aydındır ki, 2003-cü ildən hüquqi əsasları müəyyən olunan, 2004-cü ildən etibarən isə uğurlu icrasına başlanan regional inkişaf proqramları artıq öz yerini milli iqtisadi inkişafa vermişdir. Bunların ardınca isə sənayeləşmə siyasətinin davamı olaraq, Sənaye parkları və məhəllələrinin yaradılması prosesləri başlandı (Sənaye parkları haqqında nümunəvi əsasnamə, 2013). Daha doğrusu, milli iqtisadiyyat üzrə davamlı inkişaf üçün gerçək zəmin yaratmışdır.

Nəticədə isə əldə olunan nailiyyətləri şərti olaraq dörd mərhələyə aid ardıcıl və çevik dövriyyə mexanizminə malik olan iqtisadiyyat olaraq ayıra bilərik:

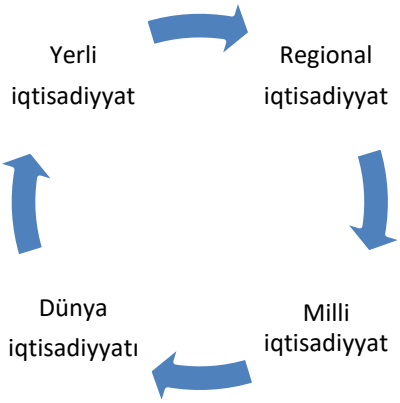

Qeyd edək ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası regional xüsusiyyətlərə malik olması ilə həm də özünün ayrı-ayrı rayon və şəhərlərinin sosial-iqtisadi inkişaf xüsusiyyətlərinə görə yerli iqtisadiyyata aid olan potensialın da yaradılımasına güclü zəminlər yaradılmışdır. Buna görə də burada yerli və regional inkişaf üçün formalaşan potensial nəticə etibarı ilə milli iqtisadiyyat üçün əlverişli zəmin yaratmaqdadır. Bu isə, təbii ki, müasir reallıqlar şəraitində dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya proseslərinin sürətləndirici meyarları olaraq çıxış etməkdədir. Təbii ki, bütün bunların təmin olunmasında gənclərin rou və iştirakı xüsusilə diqqəti çəkməkdədir. Hesablamalar göstərir ki, hazırda muxtar respublikada gənclərin 35 faizə yaxını sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaqdadır ki, bu da makroiqtisadi hədəflərin reallaşması baxımından mühüm göstəricidir. Bu yanaşmanı digər aktual sektor olan turizm sənayesinin inkişaf perpspektivləri üçün də qeyd edə bilərik.

Qeyd edək ki, müasir təşkilati-iqtisadi yanaşma baxımından qeyd edə bilərik ki, turizm ölkələrin iqtisadi siyasətinin səmərəliliyinə güclü bazadır və bu, davamlı xarakterə malikdir. Təbii resursların faydalılığı onda özünü göstərə bilir ki, ondan milli iqtisadiyyat üçün kifayət qədər isifadə oluna bilsin. Daha doğrusu, bu potensial cəmiyyət üzvlərinin rifahına xidmət etməyi bacarsın (Bingöl, Z,M. Frig vadisi, 2006). Bu mənada prioritet sahə olaraq turizm milli iqtisadiyyatlar üçün daha effektiv bir sahə rolunu oynaya bilir.

NƏTICƏ

Müasir dövrdə milli iqtisadi inkişaf proseslərində gənclərin fəal iştirakı Naxçıvan Muxtar Respublikasının milli iqtisadi quruculuq proseslərindəki rolunu dolğun şəkildə artırmaqda və uzunmüddətli perspektivlər vəd etməkdədir. Bunlarla yanaşı:

- İqtisadiyyatın ənənəvi sahələri ilə yanaşı, onun priroitet kimi müəyyən olunmuş istiqamətlərində də gənclərin iştirakını olduq qədər həm zəruri, həm də məhsuldar etməkdədir;
- Dövlət Gənclər Siyasətinin hazırkı inkişaf səviyyəsi qarşıdakı dövrlərdə də gənclərin daha mütərəqqi ideyalarla çıxış etmələrinə səmərəli mühit yaradacaqdır;
- Gənclər hazırda “yeni fikir”, “yeni təşəbbüs”, “yeni baxış”, “yeni yanaşma”, “yeni strategiya” və s. kimi keyfiyyətlərlə muxtar respublikanın sosial-iqtisadi inkişafına yeni mənzərə gətirməkdədir;
- İqtisadiyyatın sahə strukturu üzrə gənclərin çevik iştirakı müasir iqtisadi şərait üçün yeni və aktual iqtisadi fəaliyyət sahəsi olan gənc turizmçilərin formalaşmasına stimullaşdırıcı təsir etməkdədir;
- Özünüməşğulluq imkanlarının genişlənməsində, xüsusilə, ailə təsərrüfatlarının fəaliyyətinin səmərəli təşkili və idarə olunmasında gənclərin fəaliyyətinə səmərəlilik gətirilməkdədir və s.

ƏDƏBİYYAT

- Azərbaycanın ictimai həyatında gənclərin rolu / A. M. Cəfərovun, E. B. İmaməliyevin redaktəsi ilə. — SPb.; Bakı: MDB iştirakçısı olan dövlətlərin Parlamentlərarası Assambleyası Şurasının Katibliyi. 2012. — 100 s.
- Bingöl, Z,M. Frig vadisi. İstanbul: Erguvan yayımevi, 2006, 56 s.
- Qasımov C.Y. Naxçıvan Muxtar Respublikası: Muxtariyyətin 95-ci ilinə güclü iqtisadi potensial // 525-ci qəzet. - 2019.-24 yanvar. - № 15. - S. 6.
- Quliyev T. Ə (Tofiq Əvəz). Əməyin iqtisadiyyatı. Bakı: Nağıl evi, 2003, 695 s.

- Sənaye parkları haqqında nümunəvi əsasnamə. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 24 aprel tarixli 865 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.
- Şərifov H. İ. Uşaq-gənclər idman məktəblərinin idarə olunmasının modernləşdirilməsi. Monoqrafiya. – Bakı: Mütərcim, 2018. – 260 səh
- Vəliyev T. S., Babayev Ə, P., Meybullayev M. X. redaktəsi ilə. İqtisadi nəzəriyyə. Bakı: Çaşıoğlu, 1999, 684 s.
- http://www.nakhchivan.az/portal-1/tarix-abideler.htm
- http://www.ikisahil.az/?page=49982&newsId=49982&lang=aze
- http://turizm.nakhchivan.az/
- https://kayzen.az/tag/yeni%20sənaye%20ölkələri/
- http://www.statistika.nmr.az/

GENÇLİĞİN PARA YÖNETİMİ ALGISI: OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Salim KÖKSAL*
Mehmet CİHANGİR**

ÖZET

Günümüz ekonomik sistemleri içerisinde para önemli bir rol üstlenmektedir. Toplumdaki bireylerin birçoğu ekonomi eğitimi almamalarına rağmen parayı yönetme ve parasal konularda oldukça başarılıdır. Gelecekte ekonomik ve sosyal birimlerden biri olacak olan gençlerin para yönetimi ve para davranışlarının araştırılması ve ortaya konması önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı gelecekte para yönetimi ve davranışlarında bir birey olarak veya karar verici pozisyonlarda etkili olacak olan gençlerin para yönetimi konusundaki algılarını ve para yönetimiyle ilgili tutum ve davranışlarını incelemeye çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada anket uygulamasından faydalanılarak Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye Meslek Yüksekokulu bünyesinde çeşitli birimlerde okuyan öğrencilere anket yapılmıştır. Anket çeşitli istatistiki yöntemlerle analiz edilmiş ve bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin para yönetimi ve davranışları konusunda çok başarısız olmadıkları, harcama ve bütçe gibi konularda planlama yapabildikleri şeklinde bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca para yönetimi ve parayla ilgili algı ve davranışların Meslek Yüksekokulu bölümleri bazında farklılık gösterdiği sonucuna da ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Para Yönetimi, Gençlik, Para Algısı

MONEY MANAGEMENT PERCEPTION OF YOUTH: AN INVESTIGATION ON THE STUDENTS AT THE UNIVERSITY OF OSMANIYE KORKUT ATA UNDERGRADUATE STUDENTS

ABSTRACT

Money plays an important role in today's economic systems. Although many individuals in society do not study economic education, they are very successful in managing money and in monetary matters. In this respect, it is important to investigate and reveal the money management and money behaviors of young people who will be one of the economic and social units in the future. The aim of this study is to examine the perceptions of young people who will be influential in money management and behaviors as individuals or in decision making positions in the future about money management and their attitudes and behaviors related to money management. For this purpose, a questionnaire was applied to the students of Osmaniye Korkut Ata University Osmaniye Vocational School. The questionnaire was analyzed by various statistical methods and the findings were obtained. As a result of the research, it was found that the students were not very unsuccessful about money management and behavior and that they could plan for spending and budget. In addition, it has been concluded that the perceptions and behaviors related to money management and money differ on the basis of Vocational School departments.

Keywords: Money Management, Youth, Money Perception

1. GİRİŞ

Günümüz toplumlarının en önemli değişim (mübadele) aracı, para olarak ifade edilmektedir. Para, kişinin gelir veya giderini ilgilendiren bir araç olmasının yanında bugün ülke ekonomilerinin büyümesinden kalkınmasına, ekonomik istikrarından fiyat istikrarına kadar birçok göstergeyi etkilediği herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Bu kapsamda ülke ekonomileri için bu denli önemli bir araç olarak ifade edilen paranın kullanımı, hangi

*Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Prof. Dr., cihangir@osmaniye.edu.tr
**Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye MYO, Öğr. Gör., salimkoksal@osmaniye.edu.tr

kanallarla ve nasıl harcandığı veya hangi kaynaklardan gelir elde edildiği kişilerin gelir ve giderlerini nasıl yönettiği, kişisel bütçe açısından önem taşıdığı kadar bireylerin oluşturduğu devletin para yönetimi açısından da önem taşımaktadır. İnsanların para ile ilgili bilinç düzeyleri, parayla ilgili refleskleri, davranışları, paraya bakış açıları uygulanacak politikalar bakımından da önemlidir.

Bu bağlamda toplumda yaşayan bireylerin ve toplumsal katmaların para ile ilgili tutum ve davranışları, paraya bakış açıları, parayla ilgili bilgileri son derece önem taşımaktadır. Geleceğimizin teminatı olan gençlerin uygulanacak para politikalarında rol alacak olmaları veya gelecekte para döngüsü içinde etkin bir şekilde bulunmaları göz önüne alındığında gençliğin para algısının önemi daha da artmaktadır.

Bu çalışma gelecekte para konusunda karar verici pozisyonunda veya para döngüsü içerisinde olacak olan gençlerin para yönetimi davranışlarının incelenmesinden ibarettir. Çalışmada Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin para ile ilgili tutum ve davranışlarıyla algılarının ölçülmesi amacıyla anket hazırlanmış ve hazırlanan anket yüksekokulun çeşitli birimlerinde 214 öğrenciye uygulanmıştır.

2. LİTERATÜR

Para yönetimi konusu literatürde daha önce bazı araştırmacılar tarafından çalışılmıştır. Literatürde para yönetimi çalışmaları ile finansal okuryazarlık çalışmaları birbirine yakın olarak algılanarak genel anlamda para yönetimi ile finansal okuryazarlık konularını aynı konu gibi çalışan pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada daha çok para yönetimi konusunda çalışılmış olan literatüre yer verilecektir.

Tablo 1. Daha Önceden Yapılmış Çalışmalar

Yazar/Yılı	Konu	Yöntem	Sonuç
Norvilitis, MacLean (2010)	The Role of Parents in College Students' Financial Behaviors And Attitudes	Faktör Analizi	Öğrencilerin ebeveynlerinin kredi kartı kullanımı konusunda etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.
Bayram (2014)	Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama	Frekans Analizleri, Pearson Ki Kare	Öğrencilerin finansal durumlarında başarılı oldukları algılarına sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.
Öztürk ve Demir (2015)	Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama	Güvenilirlik Analizi, Parametrik Olmayan Testler	Araştırma sonucunda akademisyenlerin finansal okuryazar oldukları ancak yine de bu konuda eğitime ihtiyaç duydukları ortaya konmuştur.
Alkaya ve Yağlı (2015)	Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama	Frekans, Yüzde, Ki-Kare Analizi	Öğrencilerin finansal bilgi, tutum ve davranışları arasında ilişki olduğu, öğrenciler olumlu finansal davranış sergileseler de finansal bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı bulgulanmıştır.

Barış (2016)	Finansal Okuryazarlık ve Bütçeleme Davranışı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma	Sayı-Yüzdelik İstatistikleri, Ki-Kare ve T-Testi	Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek veya düşük olmasının bütçeleme ile arasında bir farklılık tespit edilmemiştir.
Bakay (2018)	Devlet Üniversiteleri Lisans Programlarında Kayıtlı Öğrencilerin Para Harcama Davranışları: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Örneği	Standart Sapma, Ortalama, T-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi	Öğrencilerin para ve harcama ile ilgili davranışları hem fakülte olarak hem de cinsiyet yönünden farklılık göstermektedir.
Karyağdı (2018)	Bütçeleme ve Para Yönetimine İlişkin Kredi Kartı Kullanım Anlayışının Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma: Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Örneği	Anova Testi, Ki-Kare Testi ve Korelasyon Analizi	Araştırma sonucunda kredi kartı kullanımının para yönetimi ve bütçelemeyi etkilediği tespit edilmiştir.
Arofah, Purwaningsih, Indriayu (2018)	Financial Literacy, Materialism and Financial Behavior.	Yapısal Eşitlik Modellemesi (SEM), Bileşenleri Veya Varyansı (PLS)	Finansal okuryazar olmak ve materyalist tutum finansal davranışa olumsuz ve önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

3. UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın amacı günümüzde her kesimden insan için önemli olan ve her yaştan herkesin her gün karşılaştığı ve ihtiyaç duyduğu para ile ilgili bireysel para yönetimi algısını araştırmaya çalışmaktır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırma kapsamında öğrencilerin para yönetimi algılarının ortaya konması hedeflenmiştir. Bu bağlamda araştırma sadece Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye Meslek Yüksekokulu öğrencilerini kapsamaktadır. Bu bakımdan araştırma sadece Osmaniye MYO öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Araştırma MYO'da öğrencisi olan programlarda 214 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmanın bir başka kısıtı ise araştırmanın sadece ankete verilen cevaplarla sınırlandırılmış olmasıdır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye Meslek Yüksekokuluna 2018-2019 döneminde kayıtlı 2842 öğrenciden oluşmaktadır

(https://yokatlas.yok.gov.tr) Evreni temsil eden örneklem ise Yüksekokulun farklı programlarında kayıtlı 214 öğrenciden oluşmaktadır.

3.3. Araştırmada Veri ve Yöntem

Çalışmanın uygulama kısmı anket yoluyla elde edilen verilerden oluşmaktadır. Anket kapsamında literatürden faydalanılarak oluşturulan likert tipi ölçekle birlikte demografik sorular sorulmuştur. Ölçek hazırlanırken Bayram (2014), Ergün vd. (2014), Alkaya ve Yağlı (2015), Biçer ve Altan (2016), Coşkun (2016), Er vd. (2017), Karyağdı (2018)'deki çalışmalarından faydalanılarak çalışma özelinde düzenlemeler yapılmış ve anket oluşturulmuştur. Anket Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye Meslek Yüksekokulunda farklı bölümlerde kayıtlı öğrencilere rastgele yöntemle 214 öğrenciye uygulanmıştır. Anket sorularından likert tipi sorulara verilen cevaplar "1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde ifadelerden oluşmaktadır.

Anket sorularının ve anket bütünlüğünün sağlıklı olup olmadığı öncelikle ön uygulama yapılarak test edilmiş, aksaklıklar veya eksiklikler tamamlandıktan sonra anket uygulamaya geçirilmiştir. Anket rastgele yöntemle 214 öğrenciye Mayıs-2019 ve Eylül-2019 aralığında Osmaniye Meslek Yüksekokulunda uygulanmıştır. Anket sonucunda toplanan veriler SPSS paket programında değerlendirmeye tabi tutularak analizler yapılmıştır.

Çalışmanın öncelikle güvenilirlik analizi yapılmış ve anketin iç tutarlığı ve soruların birbiriyle uyumunu gösteren güvenilirlik katsayısı %76,5 olarak bulunmuştur. Kılıç (2016)'a göre güvenilirlik katsayısı 0,70 ile 0,90 arası iyi derece ölçek olarak kabul edilmektedir.

Araştırma kapsamında hipotezler oluşturulmuş ve bu hipotezlerin geçerliliği test edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda t-testi, Anova ve frekans analizleri yapılmıştır. Bu hipotezlerin testi için dağılımın normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmış ve Kolmogorov-Smirnova testi sig.değeri 0,016 olarak bulunmuştur. Buna göre sig. değeri 0,050'den küçük olduğundan Ho red edilmiştir. Verilerin normal dağılmadığı görülmekle birlikte sosyal bilimlerde çarpıklık basıklık değerleri de önem kazanmakta ve o değerlere de bakılmaktadır. Bu kapsamda değişkenlerin, Skewness ve Kurtosis değerleri -2,0;+2,0 güven aralığında ise verinin normal dağılım gösterdiği kabul görmektedir[1]. Bu çalışmada verilerin Skewness değeri -0,460 ve Kurtosis değeri 0,134 olduğu görülmekte olduğundan dağılımın normal dağılıma sahip olduğu kabul edilmiştir.

3.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamında dört adet hipotez oluşturulmuş ve bu hipotezler test edilerek analiz sonuçları paylaşılmıştır.

$\mathbf{H_1}$: Para yönetimi davranışları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

$\mathbf{H_2}$: Para yönetimi yeteneği ile ilgili davranışlar bölüme göre farklılık göstermektedir.

[1] Daha detaylı bilgi için kaynak: Tabachnick and Fidell (2013), Using Multivariate Statistics (6th Edition), Pearson, Boston.

H_3: Para yönetimine ilişkin davranışlar öğrencilerin harcama miktarına göre farklılık göstermektedir.

H_4: Öğrencilerin aylık gelirleri ile para yönetimine ilişkin davranışları arasında farklılık vardır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma verilerinin sağlanmasında anketten faydalanmış anket sonuçları ve anket ile ilgili değerlendirmeler aşağıda paylaşılmıştır. Anket kapsamında tanımlayıcı istatistikler ile hipotez testleri sonuçları bu kısımda verilmiştir.

4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırma kapsamında ankete katılanlara demografik özelliklere yönelik bazı sorular sorulmuş ve cevaplar aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 2. Betimleyici İstatistiki Sonuçlar

Cinsiyet	**Frekans**	**%**	**Sınıf**	**Frekans**	**%**
Kadın	108	50,5	Birinci Sınıf	78	36,4
Erkek	106	49,5	İkinci Sınıf	136	63,6
Toplam	214	100,0	**Toplam**	214	100
Program	**Frekans**	**%**	**Genel Not Ortalaması**	**Frekans**	**%**
Posta/İşletme /Muhasebe	82	38,3	2'den küçük	51	23,8
Çocuk Gelişimi	54	25,2	2.00 ile 2,99 arası	131	61,2
Elektrik/ Makine/İnşaat	28	13,1	3,00 ile 3,50 arası	27	12,6
Bilgisayar/Elektronik/Harita/ Çevre	50	23,4	3,51 ile 4,00 arası	5	2,3
Toplam	214	100,0	**Toplam**	214	100,0
Mezun olduğunuz lise türü	**Frekans**	**%**	**Ailenin yerleşim yeri**	**Frekans**	**%**
İmam Hatip	22	10,3	Köy/kasaba	51	24,9
Anadolu Lisesi	66	31,0	Büyükşehir olmayan il	47	22,9
Mesleki ve Teknik lise	103	48,4	İlçe Merkezi	68	33,2
Açık Lise	5	2,3	Büyükşehir	39	19,0
Diğer	17	8,0	**Toplam**	205	100,0
Toplam	213	100,0	**Baba Eğitim düzeyi**	**Frekans**	**%**
Ailenin ortalama aylık geliri (TL)	**Frekans**	**%**	Üniversite	16	7,6
1.700'den az	74	36,1	Lise	60	28,6
1.701-3.500	86	42,0	Ortaokul-İlkokul	124	59,0
3.501-4.500	29	14,1	Okuryazar değil	10	4,8
4.501 ve üzeri	16	7,8	**Toplam**	210	100,0
Toplam	205	100,0			

Bir ayda ortalama sadece kendiniz ne kadar harcama yapıyorsunuz?	Frekans	%	Bir ayda ortalama kendine ait gelir?	Frekans	%
0-500	134	62,6	0-500	148	77,9
501-750	57	26,6	501-750	20	10,5
751-1.000	15	7,0	751-1.000	9	4,7
1.001'den fazla	8	3,7	1.001'den fazla	13	6,8
Toplam	214	100,0	**Toplam**	190	100,0
Finansla İlgili Eğitim Aldı mı?	**Frekans**	**%**			
Evet	32	15,0			
Hayır	182	85,0			
Toplam	214	100,0			

Çalışma kapsamında ankete katılanların cevaplarına göre ankete katılanların cinsiyet bakımından dengede oldukları görülmektedir. Öğrencilerin 78'i (%36,4) birinci sınıfta okurken 136 öğrenci (%63,6) ikinci sınıfta okumaktadır. Ankete katılanların %38,3'ü Posta Hizmetleri/İşletme/Muhasebe programında okuyan öğrencilerden, %25,2'si Çocuk Gelişimi programında, %13,1'i Elektrik/Makine/İnşaat programında okuyan öğrencilerden, %23,4'ü ise Bilgisayar/Elektronik/Harita/Çevre programı öğrencilerinden olduğu görülmektedir. Ankete katılanların not ortalamaları gruplandırıldığında, not ortalaması 2,00 ile 2,99 olan öğrencilerin katılımının bir hayli yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Mesleki ve Teknik liselerle Anadolu liselerinden mezun oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin harcamaları ve gelirlerine bakıldığında büyük çoğunluğunun 0-500 TL gelir grubunda gelir elde ettikleri ve harcama yaptıkları tespit edilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin %85'inin finans eğitimi almadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmada kullanılan likert tipi sorular ve ortalamaları aşağıdadır. Ankete verilen cevapların sıralaması "1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum" şeklindedir.

Tablo 3. Likert Tipi Soruların Ortalamaları

ÖNERMELER	N	Ortalama
Alışveriş yaparken kendime hâkim olabiliyorum.	214	3,6075
Her ay düzenli olarak gelir ve giderlerimi planlıyorum.	214	3,3458
Kredi kartına vade farkı veya masraf alınmasa dahi taksitlendirme yaptırmam.	208	3,1202
Kredi kartları puanları, taksitler, bonus, hediyeler benim harcamalarımı artırmaz.	208	3,3077
Her ay beklenmedik harcamalar olsa da gelir-gider dengesini tutturabiliyorum.	207	3,3285
Her ay az da olsa para biriktiriyorum.	214	3,0794
Kredi kartı, telefon, doğalgaz, elektrik faturaları, kira gibi ödemeleri her zaman süresinde öderim.	212	3,7925
Kredi kartımın limitiyle övünmem.	212	3,9245

Alışverişlerde kişisel ihtiyaçlarımı dikkate alır, kendi tercihim dışında anne-baba, eş tercihini önemsemem.	212	2,4340
Kendi harçlığım yetmediğinde borç para bulabiliyorum.	212	2,9340
Para yönetimini bilmenin harcamalarda önemli etkisi olduğunu düşünürüm.	212	4,0236

Ankete katlan öğrencilerin önermelere verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, "Alışveriş yaparken kendime hakim olabiliyorum" önermesinin ortalamasının 3,60 olduğu ve "Katılıyorum" değerlendirmesine daha yakın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin "Para yönetimini bilmelerinin harcamalara etkisi olduğu" yönündeki önermeye katıldıkları yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin "Alışverişlerde kişisel ihtiyaçlarımı dikkate alır, kendi tercihim dışında anne-baba, eş tercihini önemsemem" önermesine katılmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Buradan öğrencilerin alışverişlerde dışardan etkilendikleri söylenebilmektedir.

Tablo 4. Likert Tipi Bazı Önermelerin Frekans ve Yüzdeleri

Alışveriş yaparken kendime hakim olabiliyorum.	**Frekans**	**Yüzde**	**Her ay düzenli gelir giderlerimi planlıyorum.**	**Frekans**	**Yüzde**
Kesinlikle Katılmıyorum	38	17,8	Kesinlikle katılmıyorum	29	13,6
Katılmıyorum	15	7,0	Katılmıyorum	36	16,8
Fikrim yok	22	10,3	Fikrim yok	42	19,6
Katılıyorum	57	26,6	Katılıyorum	46	21,5
Kesinlikle Katılıyorum	82	38,3	Kesinlikle katılıyorum	61	28,5
Toplam	214	100,0	Toplam	214	100,0

Her ay gelir giderimi tutturuyorum	**Frekans**	**Yüzde**	**Alışverişlerde kişisel tercihimi dikkate alırım.**	**Frekans**	**Yüzde**
Kesinlikle katılmıyorum	30	14,5	Kesinlikle katılmıyorum	84	39,6
Katılmıyorum	35	16,9	Katılmıyorum	43	20,3
Fikrim yok	33	15,9	Fikrim yok	28	13,2
Katılıyorum	55	26,6	Katılıyorum	23	10,8
Kesinlikle katılıyorum	54	26,1	Kesinlikle katılıyorum	34	16,0
Toplam	207	100,0	Toplam	212	100,0

Buna göre "**Her ay gelir giderimi tutturuyorum**" önermesine katılan öğrencilerin yarısından çoğunun gelir ve giderlerini yönetmede başarılı oldukları söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin alışveriş yaparken kendi tercihlerinin dikkate aldıklarına dair önermeye çoğunluğun katılmadığı görülmekte olup, başka kişileri de dikkate aldıkları bulgulanmıştır. Bunun yanında tüketim toplumunda öğrencilerin çoğunluğu alışveriş yaparken kendilerine hâkim olabildiklerini ifade etmeleri de dikkat çekici bir sonuçtur. İlaveten öğrencilerin gelir ve gider planlama noktasında da planlama yapanların bir hayli yüksek olduğu görülmektedir.

4.2. Araştırmanın Hipotez Testleri ve Sonuçları

H_1: Para yönetimi davranışları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Hipotezin test edilmesi amacıyla yapılan t-testi sonucuna göre sig değeri 0,63 olarak bulunmuştur. Buna göre %5 anlamlılık düzeyinde para yönetimi davranışlarında erkek ve bayan öğrenciler arasında bir farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

H_2: Para yönetimi yeteneği ile ilgili davranışlar bölüme göre farklılık göstermektedir.

Öğrencilerin para yönetimi yeteneğine ilişkin davranışları bölümler bazında değişiklik gösterip göstermediğini test etmek için Anova testi uygulanmıştır. Anova analizine göre sig. değeri 0,022 olarak tespit edilmiştir. %5 anlamlılık düzeyinde para yönetimi yeteneğine ilişkin davranışlar bölümler/programlar arasında farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

H_3: Para yönetimine ilişkin davranışlar öğrencilerin harcama miktarına göre farklılık göstermektedir.

Hipotezin testi için Anova analizi yapılmış ve sig. değeri 0,29 olarak bulunmuştur. Buna göre ankete katılan öğrencilerin para yönetimine ilişkin davranışlarının farklı harcama tutarları bakımından herhangi bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Yani farklı miktarlarda harcama yapan öğrencilerin para yönetimi konusunda farklı davranış sergilemedikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

H_4: Öğrencilerin aylık gelirleri ile para yönetimine ilişkin davranışları arasında farklılık vardır.

Bu hipotezi test etmek için Anova analizi kullanılmış ve analiz sonucuna göre sig. değeri 0,36 olarak bulunmuştur. Buna göre gelirleri farklı olan öğrencilerin para yönetimi davranışlarının farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

5. SONUÇ

Bu çalışma her gün herkesin elinde olan ve herkesin bildiği, tanıdığı ve istediği düşünülen paranın, yetişkinliğe yeni adım atan gençlerde nasıl algılandığını ve para ile ilgili bilgi ve ilgileriyle, tutum ve davranışlarının nasıl olduğunun ortaya konması amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda araştırma gençleri kapsadığı için gençliğin en fazla olduğu ve kısmen de olsa bir miktar parayı elinde bulundurma ve yönetme fırsatına sahip üniversite gençliğinin para yönetimine ilişkin tutum ve davranışları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında Osmaniye Meslek Yüksekokulu bünyesinde farklı bölümlerde anket uygulanmış ve en yüksek katılım Posta/İşletme/Muhasebe bölümlerinde olmuştur. Ankete katılanların cinsiyet yönünden dengede olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılanların not ortalamaları bağlamında gruplandırıldığında not ortalaması 2,00 ile 2,99 olan öğrencilerin katılımının bir hayli yüksek olduğu gözükmektedir. Osmaniye MYO'da kayıtlı ankete katılan öğrencilerin çoğunluğunun mesleki ve teknik liselerden geldiği görülmektedir. Tanımlayıcı istatistiki bilgilere öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun finans eğitimi almadıkları bulgusuna ulaşılırken, öğrenciler para yönetmeyi bilmenin harcamalara etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. İlaveten para yönetimi konusunda belki de en değerli konulardan birisi olan bütçe veya gelir-gider dengesi takibinin de öğrenciler tarafından takip edildiği bulgular arasındadır.

Araştırmada tanımlayıcı istatistikler yanında hipotezler de kurularak bu hipotezler test edilmiştir. Buna göre para yönetimi davranışlarının cinsiyet yönünden bir farklılık göstermediği, öğrencilerin para yönetimi davranışlarının öğrencilerin harcama tutarlarına göre de farklılık göstermediği bulgulanmıştır. Aynı şekilde öğrencilerin gelirleri ile para yönetimi davranışları arasında farklılık tespit edilmemiştir. Ankete katılan öğrencilerin okudukları bölümlere göre para yönetimi davranışlarının farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda gelecekte toplumun ekonomik ve sosyal birimlerinden birisi olan veya olacak olan gençliğin parayı nasıl yönettikleri ve parayla ilgili görüş, tutum ve algıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Gençlerin para yönetimi konusunda beklentinin aksine daha temkinli oldukları, daha sağlıklı düşüncelere sahip oldukları ifade edilebilir. Gelir-gider ve bütçe konusunda verilen cevaplardan anlaşılmaktadır ki bu gençler gelecekte para yönetimi konusunda daha başarılı olacakları yönünde ipuçları vermiştir.

Öğrencilerin para yönetimi konusunda daha da bilinçlendirilmesi, başka bölümlerde de para yönetimi veya finans alanında derslerle öğrencilerin desteklenmesi önerilmektedir. Bu bağlamda seçmeli olarak bazı bölümlere finans, ekonomi, para konusunda güncel içerikli dersler konulması öğrencilere daha faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Alkaya, A., & Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık-Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Journal of International Social Research, 8*(40).
- Arofah, A. A., Purwaningsih, Y., & Indriayu, M. (2018). Financial Literacy, Materialism and Financial Behavior. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 5*(4), 370-378.
- Bakay, M. E. (2018). Devlet Üniversiteleri Lisans Programlarında Kayıtlı Öğrencilerin Para Harcama Davranışları: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Örneği. *Electronic Turkish Studies, 13*(30).
- Barış, S. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Bütçeleme Davranışı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *TESAM Akademi Dergisi, 3*(2), 13-38.
- Bayram, S. S. (2014). Finansal Okuryazarlık Ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. *Business & Management Studies: An International Journal, 2*(2), 105-135.
- Biçer, E. B., Altan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi/Evaluation of University Student's Financial Literacy Related to Attitudes and Behavior. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20*(4), 1519-1533.
- Coşkun, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Algıları Üzerine Bir Araştırma. *İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi, 5*(7), 2247-2258.
- Er, B., Şahin, Y. E., & Mutlu, M. (2017). Finansal Eylem ve Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 54*(630), 75-88.

- Ergün, B., Şahin, A., & Ergin, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Journal of International Social Research, 7*(34). 847-864.
- Karyağdı, N. G. (2018). Bütçeleme ve Para Yönetimine İlişkin Kredi Kartı Kullanım Anlayışının Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma: Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *7*(1), 123-142.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı, *Journal of Mood Disorders (JMOOD)*, 6(1):47-48 .
- Norvilitis, J. M., & MacLean, M. G. (2010). The Role Of Parents İn College Students' Financial Behaviors And Attitudes. *Journal of economic psychology*, *31*(1), 55-63.
- Öztürk, E., & Demir, Y. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama. *Journal of Accounting & Finance*, (68).113-134.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics (6th Ed.), Boston:Allyn and Bacon.
- https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans-univ.php?u=1085). (Erişim Tarihi:03.09.2019)

ÇALIŞAN ADÖLASANLAR İLE İLGİLİ YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Sibel Serap CEYLAN*

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, Türkiye'de 2008-2018 yılları arasında çalışan adölesanların çalışma koşulları ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin sonuçlarının incelenmesi amacıyla yürütülmüştür.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırmanın verileri Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanı taranarak Haziran-Temmuz 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmaya adölesan yaş grubunda çalışılmış, yayın dili Türkçe olan, tam metnine ulaşılabilen ve erişime izinli olan genç işçiler ile ilgili lisansüstü tezler dahil edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya alınan tezlerin %76.47'si yükseklisans tezi olup %64.71'i tanımlayıcı çalışmadır. İncelenen tezlerin bulguları incelendiğinde çalışan adölesanların ebeveylerinin ise eğitim seviyesinin ise ilkokul ve altı olduğu, annelerin çoğunlukla çalışmadığı ve kardeşlerin ise çoğunlukla çalıştığı saptanmıştır. Çalışma nedenleri incelendiğinde ekonomik nedenler önde gelmektedir. Bununla birlikte adölesanlar düşük ücretle uzun saatlerce çalışmaktadır. Adölesanların işyerinde istismara uğrama durumuna bakıldığında sözel ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları bildirilmiştir.

Sonuç: Araştırmanın sonucunda genç işçilerin olumsuz koşullarda çalıştığı görülmektedir. Çalışma ortamındaki tehliklerden daha fazla etkilendikleri için çocuk ve gençlerin çalışma hayatında daha fazla korunması gerekmektedir. Bu nedenle var olan yasalar çerçevesinde işyerlerinde denetimlerin arttırılması, iş kazalarına yönelik önlemlerin arttırılması, çalışma ortamlarının düzeltilmesi ve gençlerin çalışmasını önlemek içinde ailelerin ekonomik gücünü geliştirmeye yönelik düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çalışan Adölesan, Adölesan, Tezler, Lisansüstü

INVESTION OF GRADUATE THESIS RELATED TO EMPLOYEE TO EMPLOYEE ADOLESCE

ABSTRACT

Aim: The aim of the study was to investigate results of the postgraduate theses conducted about young workers between 2008-2018 in Turkey.

Method: The data of the descriptive study was collected between June and July 2019 by scanning the database of the National Council of Higher Education Thesis Center. Inclusion criteria for postgraduate theses about young workers were adolescent age group, language of publication in Turkish, full text available and with open access.

Results:76.47% of the theses were master's thesis and 64.71% were descriptive studies. When the findings of the theses were examined, it was found out that the parents of the working adolescents had primary and lower education level, the mothers were mostly not working and their siblings were mostly working. In addition, economic reasons were the leading reasons for working. However, adolescents worked long hours at low wages. When the abuse situation in the workplace is examined, it is reported that adolescents are exposed to verbal and physical violence.

Conclusion: As a result of the research, it is seen that young workers work in negative conditions. Children and young people need to be protected more in the working life as they are more affected by the dangers in the working environment. For this reason, within the framework of the existing laws, it is recommended that to increase the controls in the workplaces, to increase the precautions for work accidents, to improve the working environment and to make arrangements to improve the economic power of the families in order to prevent the work of young people.
Key Words: Employee Adolescents, Adolescent, Thesis, Postgraduat

* Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği A D, Öğr. Gör. Dr., ssceylan@pau.edu.tr

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 10-19 yaş grubunu adölesan dönem olarak tanımlamıştır (WHO 2018). Bu dönem fizyolojik, duygusal, biyokimyasal ve sosyal yönden hızlı bir büyüme, gelişme ve olgunlaşmanın yaşandığı, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir (Parlaz ve diğ., 2012). Türkiye İstatistik Kurumu 2018 yılı verilerine göre ülkemizde toplam nüfusun %15'i adolesan yaş grubundadır (TUİK, 2017). TÜİK 2012 Çocuk işgücü anketine göre 15-17 yaş grubunun oranı %15.6 iken, 15-19 yaş grubunda işgücüne katılma oranın 2018'de %29.1'e yükselmiştir (TÜİK, 2012; TÜİK 2018). Bu dönemde birçok sorunla mücadele etmek zorunda olan adölesanlar, aynı zamanda herhangi bir işte de çalışarak ya da çalıştırılarak iş hayatının zorlukları ile mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar (Havlioğlu ve Koruk, 2013)

Adölesanın bir işte çalışıyor olma durumu, onun biyolojik ve ruhsal değişimini, hızlı bedensel gelişimini birçok yönden olumsuz olarak etkilemektedir. İşyerlerinin; küçük ve gürültülü olması, yeterli havalandırılmaması, yetersiz ışıklandırılması, uygunsuz nem oranı, kalabalık olması, temiz olmaması, iş yerinde kullanılan maddeler ve kimyasal etmenler çalışan çocuklar da erken yaşta bazı ciddi hastalıkların ortaya çıkmasına ve madde bağımlılıklarına neden olmaktadır. Özellikle, işle ilgili kazalar ve deri, gözler, solunum sistemi ve kas-iskelet sistemi üzerinde fiziksel sağlık semptomları ise ergen işçiler arasında yaygındır (Kayhan, 2012; Esin ve diğ., 2005). Ayrıca çalışma koşulları nedeni ile yeterli ve dengeli beslenemeyen gençlerin genel sağlık düzeyleri bozulmakta, büyüme ve gelişmeleri aksamaktadır (Göl, 2016). Çalışan adölesanlar ile ilgili bir diğer risk faktörü de işyerinde istismar ve ihmale uğramadır (Aydın ve Çiftçi 2016; Örnek ve Esin, 2018). Bununla birlikte yaşamında önemli ve ani değişiklikler yaşamış, zor şartlarda çalışmak zorunda kalan ergenlerin, sağlık ve davranış sorunlarına karşı daha hassas oldukları belirtilmektedir (Bildik ve diğ., 2004). Ülkemizde yapılan araştırmalara göre çalışan çocuklarda; benlik saygısında azlık, utanma ve suçluluk hissetmede artış, özkıyım düşüncesi ve girişimi, olumsuz sosyal davranışlar, etkisiz baş etme yöntemlerini kullanma, özgüven eksikliği, depresyon, karşı cinsten korkma, madde bağımlılığı, uyumsuzluk, saldırganlık, anksiyete ve umutsuzluğun sık görüldüğü saptanmıştır (Sütoluk ve diğ., 2005; Razı ve diğ., 2009; Deveci ve diğ., 2011).

Lisansüstü tez çalışmaları yapıldığı alanın bilimsel temelini zenginleştirmekte, bu alandaki araştırmaların temelini oluşturmakta ve ilgili alanlarda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara da rehberlik etmektedir.

Bu nedenle çalışan adölesanların çalışma koşulları ile ilgili tez çalışmalarının incelenerek sonuçlarının değerlendirilmesi, bu konudaki yetersizliklerin belirlenmesi ve çözüme yönelik planlamaların yapılabilmesi için önemlidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma, Türkiye'de 2008-2018 yılları arasında çalışan adölesanların çalışma koşulları ile ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin sonuçlarının incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yürütülmüştür. Araştırmanın verileri Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanı taranarak Haziran-Temmuz 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmaya çalışan adölesan grubunda yapılmış, yayın dili Türkçe olan, tam metnine ulaşılabilen ve erişime izinli olan lisansüstü tezler dahil edilmiştir. Veri tabanın taranmasında

"genç işçi", "çalışan gençler", çalışan adölesan", "çalışan ergenler", "çocuk işçi", "çalışan çocuk" anahtar kelimeleri kullanılmıştır.

Belirlenen arama kriterleri doğrultusunda yapılan tarama sonucunda erişim izni olan 17 ve erişim izni olmayan 3 tez olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya erişim izni olan 17 tez dahil edilmiştir.

Verilerin Toplanması:

Verilerin toplanmasında literatür doğrultusunda hazırlanan Tez Değerlendirme Formu, Sosyodemografik Özellikler Formu ve Çalışma Koşulları Bilgi Formu kullanılmıştır (Öncel ve Akdeniz 2019; Emiroğlu ve ark, 2018; Yeşildağ ve Gölbeşı 2018).

Tez değerlendirme formunda veriler tezin türü, yayınlandığı yıl, üniversite, anabilim dalı, araştırma türü, yapıldığı yer, il, evren, örneklem ve tezin bulguları olmak üzere on farklı konu başlığı altında toplanmış ve gruplandırılmıştır.

Sosyodemografik özellikler bilgi formunda veriler adölesanın eğitim düzeyi, ebevynlerin eğitim düzeyi ve çalışma durumunu, kardeşlerin çalışma durmunu göre gruplandırılmıştır.

Çalışma koşulları bilgi formu; incelenen tezlerin bulgularına göre çalışan adölesanların çalışma süresi, izin kullanma, aldığı ücret, sigortalı olma ve işyerinde şiddete uğrama durumu ile ilgili bulguların kaydedildiği formdur.

Verilerin Değerlendirilmesi:

Araştırma verilerinin değerlendirmelerinde tanımlayıcı istatistiklerden sayı ve yüzde kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik yönü:

Araştırmaya Yüksek Öğretim Kurumu ulusal tez merkezi sayfasından erişim izni olan tezler dahil edilmiştir.

BULGULAR

Arştırmaya dahil edilen tezlerin %47.06'sı 2008-2010 yıllarında tamamlanmış olup, %76.47'si yükseklisans tezidir. İncelenen tezlerin %23.53'ü çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri ile Halk sağlığı alanında yürütülmüş, %64.71'sinde nicel araştırma desenlerinden tanımlayıcı araştırma türü kullanılmıştır (Tablo 1).

Araştırmaya dahil edilen tezlerin %52.94'ünde aölesanın eğitim seviyesi ilkokul ve üstü olduğu, %35.29'unda adölesanların sigara, %41.18'inde alkol ve %23.53'ünde madde kullandığı bildirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda adölesanların ebevynlerinin eğitim

seviyesinin çoğunlukla ilkokul ve altı olduğu, annelerinin çalışmadığı ve kardeşlerinin çalıştığı saptanmıştır (Tablo 2).

Araştırmaya dahil edilen tezlerin bulgularına göre adölesanların çalışma koşulları Tablo 3'de verilmiştir. Buna göre gençler düşük ücret ile uzun saatler boyunca çalışmakta ve çoğunlukla yılllık izin kullanmamaktadır. Ayrıca gençler işyerinde çoğunlukla şiddete uğramış ve iş kazası geçirmiştir.

Tablo1. Çalışan adölesanların çalışma koşulları ile ilgili yapılmış tezlerin tanımlayıcı özellikleri:

Özellikler	**Sayı**	**Yüzde**
Yayınlanma yılı		
2008-2010	8	47.06
2011-2013	3	17.64
2014-2016	5	29.42
2015-2018	1	5.88
Tez türü		
Uzmanlık tezi	3	17.65
Yükseklisans tezi	13	76.47
Doktora tezi	1	5.88
Yapıldığı Enstitü		
Sosyal Bilimler Enstitüsü	9	52.94
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1	5.88
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	4	23.53
Tıp Fakültesi	3	17.65
Yapıldığı Anabilim Dalı		
Özel hukuk	1	5.88
Çalışma ekonomisi ve endüstri	4	23.53
ilişkileri	1	5.88
Sosyal Hizmet	4	23.53
Halk Sağlığı	1	5.88
İktisat	1	5.88
Halk Eğitimi	1	5.88
Klinik (uygulamalı) psikoloji	1	5.88
Hemşirelik	1	5.88
Halk Sağlığı Hemşireliği	1	5.88
Psikiyatri Hemşireliği	1	5.88
Sosyal Politika		
Araştırma türü		
Tanımlayıcı		
Nicel	11	64.71
Nitel	3	17.65
Karma	1	5.88
Deneysel	2	11.76
Verilerin toplandığı il		
İstanbul	6	35.29
Trabzon	1	5.88

Kayseri	2	11.76
Isparta	1	5.88
Malatya	1	5.88
İzmir	1	5.88
Kahramanmaraş	1	5.88
Muğla	1	5.88
Çankırı	1	5.88
Samsun	1	5.88
Van	1	5.88
Verilerin toplandığı yer		
İşyeri	7	41.18
Mesleki eğitim merkezi (okul)	8	47.06
Sokak	1	5.88
Yaşadığı yer	1	5.88

Tablo 2. İncelenen tezlerin bulgularına göre adölesanların sosyodemografik özellikleri:

Özellikler	Sayı	Yüzde
Adölesanın eğitim seviyesi		
İlkokul ve altı	8	47.06
İlkoul ve üstü	9	52.94
Bilgi yok	0	0.00
Anne eğitim		
İlkokul ve altı	12	70.59
İlkokul ve üstü	0	0.00
Bilgi yok	5	29.41
Baba eğitim		
İlkokul ve altı	12	70.59
İlkokul ve üstü	0	0.00
Bilgi yok	5	29.41
Anne çalışma durumu		
Çalışıyor	0	0.00
Çalışmıyor	13	76.47
Bilgi yok	4	23.53
Baba çalışma durumu		
Çalışıyor	13	76.47
Çalışmıyor	0	0.00
Bilgi yok	4	23.53
Kardeş çalışma durumu		
Çalışıyor	9	52.94
Çalışmıyor	0	0.00
Bilgi yok	8	47.06
Sigara		
Kullanıyor	6	35.29
Kullanmıyor	0	0.00
Bilgi yok	11	64.71
Alkol		
Kullanıyor	7	41.18

Kullanmıyor	0	0.00
Bilgi yok	10	58.82
Madde		
Kullanıyor	4	23.53
Kullanmıyor	0	0.00
Bilgi yok	13	76.47

Tablo 3. İncelenen tezlerin bulgularına göre adölesanların çalışma koşulları

Özellikler	Sayı	Yüzde
Ücret		
Düşük	15	88.24
Yeterli	0	0.00
Yüksek	0	0.00
Bilgi yok	2	11.76
Alınan ücretin türü		
Günlük	4	23.53
Haftalık	10	58.82
Aylık	1	5.88
Bilgi yok	2	11.76
Çalışma süresi		
8 saatten az	0	0.00
8 saatten fazla	16	94.12
Bilgi yok	1	5.88
Yıllık İzin		
Var	0	0.00
Yok	10	58.82
Bilgi yok	7	41.18
Haftalık İzin		
Var	9	52.94
Yok	3	17.65
Bilgi yok	5	29.41
Sigorta		
Var	8	47.06
Yok	6	35.29
Bilgi yok	3	17.65
Yemek		
Var	4	23.53
Yok	4	23.53
Bilgi yok	9	52.94
Sözel şiddet		
Var	9	52.94
Yok	0	0.00
Bilgi yok	8	47.06
Fiziksel şiddet		
Var	9	52.94
Yok	0	0.00
Bilgi yok	8	47.06

Ekonomik şiddet		
Var	6	35.29
Yok	0	0.00
Bilgi yok	11	64.71
İş kazası geçirme		
Var	10	58.82
Yok	0	0.00
Bilgi yok	7	41.18

SONUÇ

Çalışan adölesanların çalışma koşulları ile ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin sonuçlarının incelenmesi sonucunda;

- Tezlerin daha çok yüksek lisans tezi olarak çalışıldığı ve bu alanda yapılan tez zamanla azaldığı,
- Deneysel çalışmaların yerine tanımlayıcı çalışmaların tercih edildiği,
- Bu konuda en fazla sosyal bilimler alanında çalışıldığı,
- Çalışan adölesanların ve ailelerinin düşük eğitim seviyesine sahip olduğu,
- Adölesanların düşük ücretle, uzun çalışma saatlerinde çalıştıkları ve yıllık kullanmadıkları,
- Çalışan gençlerin işyerinde şiddete uğradıkları, sigara, alkol ve madde kullandıkları,
- İşyerinde gençlerin şiddete uğradıkları belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Aydın, D., Çiftçi, E. K. (2016). Mesleki eğitim merkezinde eğitim alan gençlerin işyerinde istismara uğrama durumları. *Journal of Human Sciences, 13*(1), 851-861.
- Bildik, T., Büküşoğlu, N., Kesikçi, H. (2004). Çalışan ergenlerin psikososyal sorunları ve kendi çözüm önerileri. *Ege Tıp Dergisi, 43*(2), 105-111.
- Deveci, S. E., Ulutaşdemir, N., Açık, Y. (2011). Bir mesleki eğitim merkezi öğrencilerinde umutsuzluk düzeyi ve etkileyen faktörler. *Dicle Tıp Dergisi, 38*(3), 312-317.
- Esin, M. N., Bulduk, S., & Ince, H. (2005). Workrelated risks and health problems of working children in urban Istanbul, Turkey. *Journal of occupational health, 47*(5), 431-436.
- Havlioğlu, S., & Koruk, İ. (2013). Göçebe mevsimlik tarim işçisi ergenlerde yaşam kalitesi düzeyi ve sorun davranişlari sikliği. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 11*(1), 11-22.
- Kayhan, Necati. (2012). Çocuk İşçiliği, IPEC Deneyimi Işığında Sanayide Çalışan Çocukların Sorunları. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları* Dergisi, 4(1), 187-200.
- Ornek, O. K., Esin, M. N. (2018). Psychological Health Problems Among Adolescent Workers and Associated Factors in Istanbul, Turkey. *Safety and health at work, 9*(1), 101-108.
- Razı, G. S., Kuzu, A., Yıldız, A. N., Ocakcı, A. F., Arifoğlu, B. Ç. (2009). Çalışan Gençlerde Benlik Saygısı, İletişim Becerileri ve Stresle Baş Etme. *TAF Preventive Medicine Bulletin, 8*(1), 17-26.
- Sütoluk, Z., Nazlıcan, E., Azizoğlu, A., & Akbana, M. (2005). Yüreğir Çıraklık Eğitim Merkezi öğrencilerinde depresyon sıklığı ve nedenleri. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG), 6*(23), 23-26

İnternet Kaynakları

- Türkiye İstatistik Kurumu. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.d o?istab_id=945 (Erişim tarihi: 15.09.2018).
- TÜİK 2018 İşgücüne katılma oranı. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr (Erişim tarihi: 17.10.2019)
- TÜİK 2012. Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları, 2012 http://www.uis.gov.tr/media/1071/tuik_cocuk_isgucu_haber_bulteni_2012.pdf (Erişim tarihi: 17.10.2019)
- World Health Organization (WHO) Recognizing adolescence. Erişim adresi: http://apps.who.int/adolescent/second-decade/section2/page1/recognizing-adolescence.html (Erişim tarihi: 15.09.2019)

LANGUAGE AND YOUTH: THE LANGUAGE USAGE OF YOUTH İN THE FACEBOOK

Ragchaa BEGERMA*
Jylkhyaidaris KHİNATAİ**

ABSTRACT

Today, considering the relatively small population, the statistic report of Internet World Statistics (2019) shows that there are more than 2,000,000 Internet users in Mongolia. Social media like Facebook has specifically soared in popularity, with more than half a million young Facebook users.

This article is based on the idea that the language variety change of Mongolian youth can be taken as in the Facebook and developments in the language.
The changes involve and have repercussions on various levels of grammar, namely, phonetics/phonology, morphology, syntax, semantics and pragmatics.
This paper will review the Language changes in the Facebook users, then point out the problems existing in methodology and research findings, and finally propose that researchers should pay more attention to the Language ecology.

In the other side: The special things of any nation such as language and culture, custom, religion are ignored and sometimes they are posing a threat to them. In this situation, (today) we should pay more attention on language ecology of youth. If any country wants to protect and develop its culture they should pay more attention on their mother language, and acquire, study, and promote the oral and written language heritage, the encyclopedia of the nation's thinking, and inherits them to the next generation. It is straightly related to the independence of the nation. Also the language ecology is the basic root of the cultural ecology.
So, to protect language ecology of the youth, we should pay attention on the following things:
1. To study the changes of the Mongolian language in the Facebook
2. *The language ecology is to keep the written language and enrich it more.*
3. *To improve the language education of every youth*
4. *To establish correctly the foreign words' usage*
5. *To improve the translation language etc.*

Keywords: Ecology of Mongolian Language, youth, various change, facebook users

I. INTRODUCTION

Social network is a network of social interactions and personal relationships. It is also online content that is easy-to-use made of people. In essence, it is a kind of development which enables users to communicate with each other by posting information, comments, messages and images. It is a social and technological integrated system that changes a message or content from by one person into the conversation between two more users.[1] (It is sent to one more users and to other many users). In other word, social network is an information democracy that changes content to content readers.

We are trying to talk about the Facebook consumption of Mongolianshow the youth interact with Facebook friends and about impact on the national Mongolian language,whether the

[1]Common Sense Media., Social media, social life., (Obar, Jonathan A.; Wildman, Steve, BV

* Asian Studies, School of Foreign Language, Mongolian University of Science and Technology.,., bigermaa_ragchaa@yahoo.com
** University of the Khovd State University in Bayan-Ulgii., Prof. Dr. , khinatai@yahoo.com

language is changing or not during these conversations, chats, at this generation when technology and information have been developing rapidly.

II. REVİEW OF THE LİTERATURE

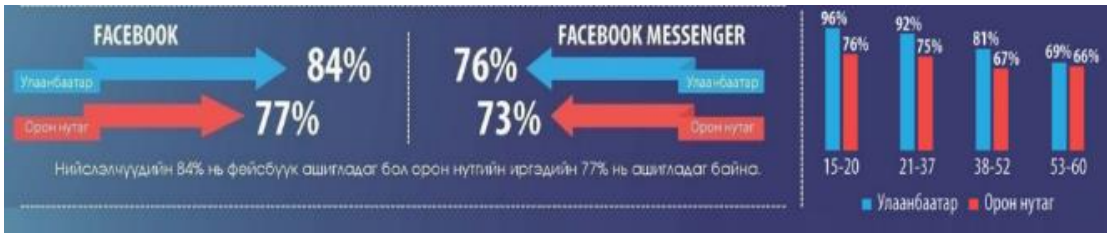

According to the latest statistics, over 70% of Mongolian population is children, teens aged up to 35. Consumption of various social networks, especially Facebook have increased rapidly over the last 5 years. On statistic studies, the 66% of Mongolian entire population over 18 years old who use Facebook are 18-35 year old youth. When observing this indicator,business users are muchmore in Facebook. In the future, this consumption is likely to grow and grow. So, it's required the users to have right attitude, to be ethical as well as they have to avoid national language evolution, language and writing culture lost.

The youth use Facebook for various purposes including making new friends, communicating, getting new information, increasing the knowledge base, finding strange stories or video, doing charity event, creating public announcement, spending leisure time. In this way, the Facebook users can always share personal message with their friends and express their thoughts and feelings with them under the imagery. Studies also show that men write about 4 comments in a month but women write 9 comments in a month, in average. Men share 3 imageries but women share almost 6 imageries.

График 1.

III. THE STUDY AND SUBJECTS

Therefore, the Facebook designers support more the users' comments in 2018. To make it faster and easier to use they created a mobile application. It has increased the number of comment writers.

For example; followingobservations for Facebook platform use are listed below:These include:

(1) Some English words are commonly used for comments or messages.
(2) Only consonants abbreviations are also used very much, not any vowels.
(3) Grammatical mistake doesn't ever serve.
(4) Abbreviation theory lost
(5) A group of swear words are created for private chats and messages.

(6) The sentence structure of Mongolian language is at risk. Mongolian languagegrammar is not ever considered when people chat, text message. It is likely to have a negative impact on Mongolian language development.

(1) Some English words are popularly used for comment, post and chat.

English words are used instead of Mongolian language when the people interact on Facebook. In the worldwide globalization society, English is being widely used because of international relations like tourism and business travel and trade are intensifying. It affects our communication very much and some common English words are often used for Facebook chats, messages or comments. However, these words can be translated into Mongolian.

Example 1.

1. Англи үг хэрэглэсэн (in English):
   1. Hi
   2. Sainuu, bro?
   3. Cheese sharsan yum uu?
   4. Tegeed saladbaigaamuu?
   5. Burger hiigeedbaijiiy.
   6. Share hiigeeduguuch.
   7. Chat-lahuu?
   8. Random Picker programaaryalagchiigtodruulna.
   9. Enehesgiig selection hiigeerei

2. Монголоор бичвэл (in Mongolian):
   1. Сайн уу?
   2. Сайн уу, ах аа?
   3. Бяслаг шарсан юм уу?
   4. Тэгээд салат байгаа юм уу?
   5. Шарсан талх бэлтгээд байж байя.
   6. Хуваалцаад өгөөч.
   7. Захиа бичих үү?
   8. Random Picker программаар ялагчийг тодруулна.
   9. Энэхэсгийгсонгоорой.

Example 2.

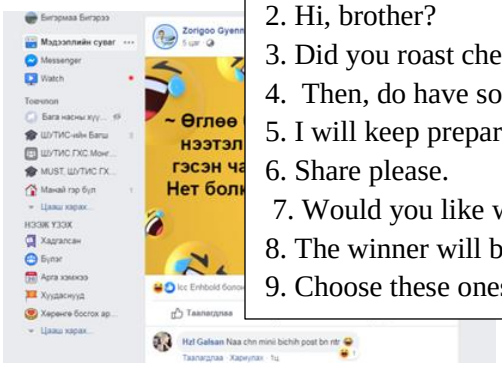

1: Hello (Hi).
2. Hi, brother?
3. Did you roast cheese?
4. Then, do have some salad?
5. I will keep preparing the barbecue.
6. Share please.
7. Would you like write a message?
8. The winner will be selected by Random Picker.
9. Choose these ones.

.....(мессенжерээ)
ууу, танилцъя”
ирээгүй байх юм.
байгаа юм байх

.....(messenger opens), There is not chat from someone.

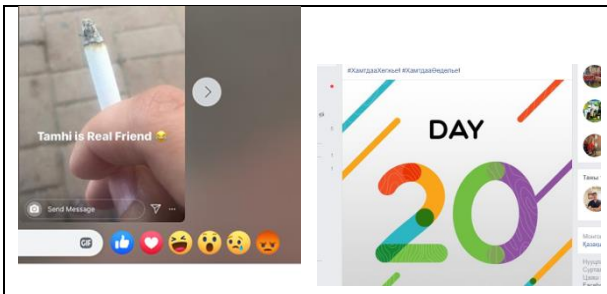	1. Тамхи бол (is) жинхэнэ (real) амьдрал (life). 2. 20 өдөр (day)
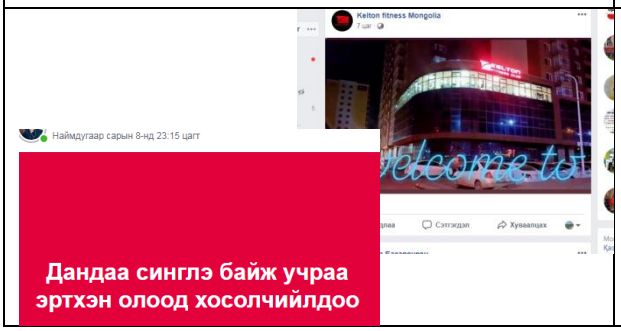	1. Тавтай морил. (Welcome) 2. Дандаа гэр бүлгүй (single) байж, учраа эртхэн олоод, хосолчихъё. Since you are single, let's make friends.

(2) Only consonants abbreviations are also used very much, not any vowels.

When observing personal videos by the youthon Facebook network, they usually use only consonant, not vowels when they write personal messages and chat.

In other hand, that I just mentioned below seems like so good for keeping time, writing faster, but there might be some negative impact for Mongolian language. It means the main structure of native Mongolian language can be slowly broken. The sentence structure such as "vowel + consonant + vowel + consonant".

Example

	1. Hi (Сайн уу?) 2. Sain o md yuhjbn? (Сайн, өдрийн мэнд, юу хийж байна?) 3. Ajil dr bn (Ажил дээр байна) 4. So sa (Сонин сайхан юу байна?)
Hello. Hi, good afternoon. What are you doing? Iam at work. Okay.Whatis the news?	

	1. Ci (чи) 2. Ygd tgsn ai (Яагаад тэгсэн ай)
You? Why? ai- (intonation)	
	1. Hente bgn (Хэнтэй байгаа вэ?) 2. Nzuud (Найзууд) 3. Heze yvhii (Хэзээ явах вэ?)
With whom? With my friends. When are they go to home?	
	1. Snuu (Сайн уу?) 2. Sn yu bn daa (Сайн юу байна даа) 3. Unth gl (унтах гээл)
Hello? Hi, dear. I am good and you? Fine. What is the news?	

(2) Grammatical mistake doesn't ever serve

The Facebook users don't think of grammatical mistakes while they are chatting, communicating each other. In the words, they commonly use oral communication language purpose of keeping time, writing quickly.

Example 1.

Буруу бичлэг (кирилл): wrong	***Буруу бичлэг (латин): wrong***	***Зөв бичлэг (Correct)***	***In english***
явий	yavii	явъя	Let"s go!
гэсиймаа	gesiimaa	гэсэн юм аа	That is it.

Яажийгаан бэ	yajiigaan be	Яаж байгааюм бэ?	How are you?
нааг	naag, nmg	намайг	me
т1	t1	Тэнэг	stupid
гээдахийн	geedahiin	гээд байх юм	That is

Example 2.

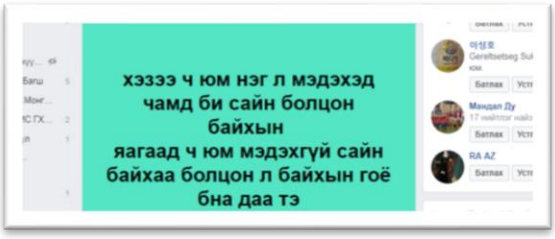	1. болцон (болчихсон) 2. байхын (байх юм) 3. болцон (боличихсон) 4. бна даа тэ (байна даа тийм ээ)	1. has become 2. that is… 3. stopped 4. it is… yes
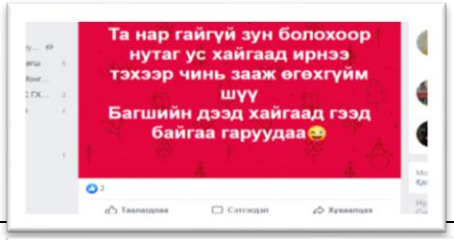	1. тэхээр (тэгэхээр) 2. өгөхгүйм шүү (өгөхгүй юм шүү)	1. so…. 2. will not give…
	1. баг (бага) 2. хийхгү (хийхгүй) 3. хирнэ (хэр нь) 4. минээ (минь ээ)	1. small /mask/ 2. do not … 3. extent 4. my
	1. нилэзд (нэлэзд) 2. барьцан (барчихсан) 3. санжигнаа (санжигнаад) 4. явжзэтэл (явж байтал) 5. хаанав (хаана вэ?) 6. гэжийн (гэж байна) 7. сургааль (сургаал) 8. атуусны (автобусны) 9. байдгийн (байдаг юм)	1. a lot… 2. hold 3.dangled 4. going… 5. where? 6. that is 7. advice 8. bus 9. was

(3) Abbreviation theory lost

There can be some risks or negative impact. For example when some other people who are communicating with the comment writer, they can't understand the meaning of the abbreviation. They have ask consonant abbreviation' meaning from others to understand themselves. Other examples are: chemistry, chemical technology institute, information technology, post, post office.

Example

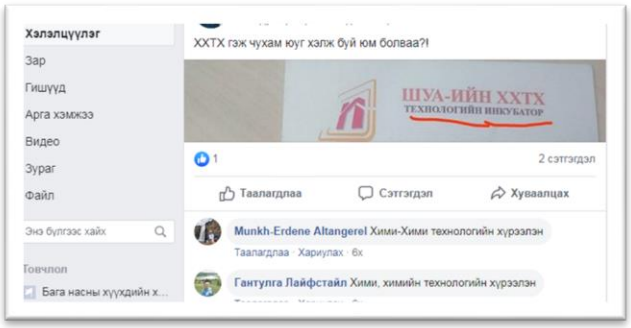	ХХТХ- Хими, хими технологийн хүрээлэн (Зөвхөн тухайн байгууллагад ажилладаг хүмүүс л мэднэ. Нийтэд ойлгомжгүй.) chemistry, chemical technology institute
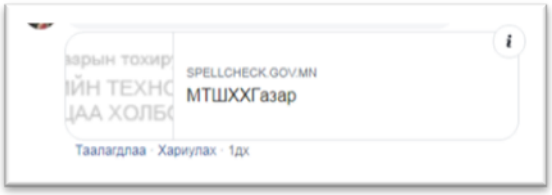	МТШМГазар- Мэдээлэл технологи, шуудан,харилцаа холбооны газар (1. Олон нийтэд ойлгомжгүй. Газар гэж товчилдоггүй.)information technology, post, post office.
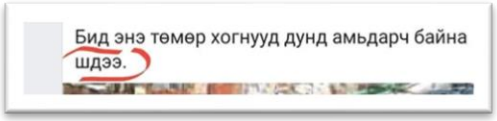	шдээ- шүү дээ That is it.
	1. Xmf-huur music festival Khuur music festival

(4) A group of jargons are created for private chats and messages

The Mongolian vocabulary used in social media is changing as it reflects the evolution of society, because of the comment writers want to suppress their feelings from the reader, create a personal image, and chat. Some people joke and make a mock of someone or give a hard time and tease each other. Today, jargons, swear words, curses words are sometimes seen on the Facebook.

Example

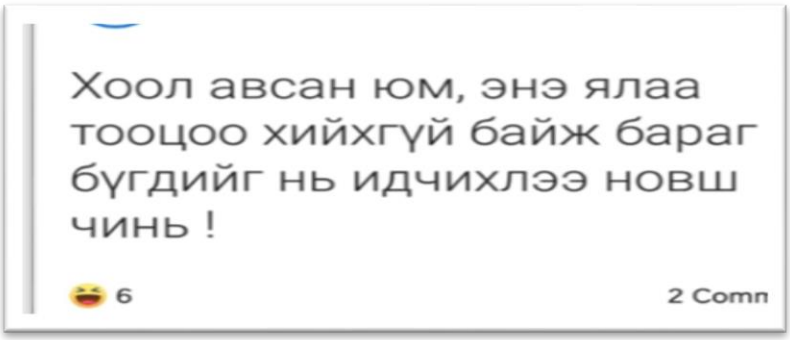	
Fuck!	Took a lunch. This fly, I know he can pay. He has eaten almost all.
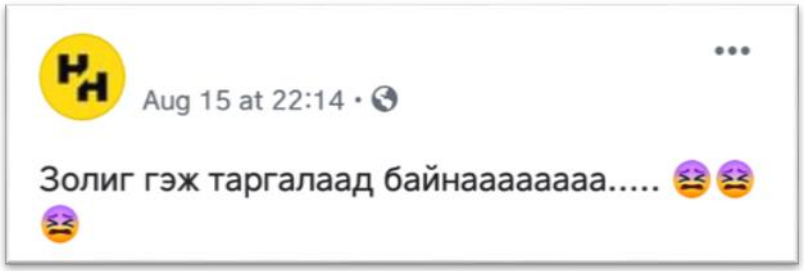	
What a Damn! fattening up.	
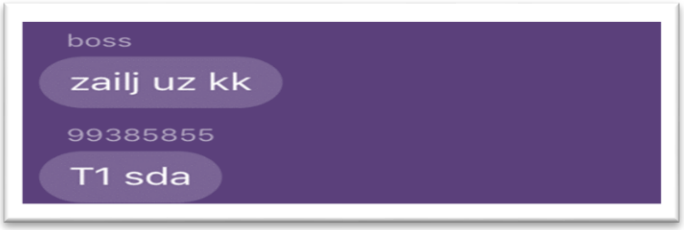	
Go away kk.	Stupid fuck.

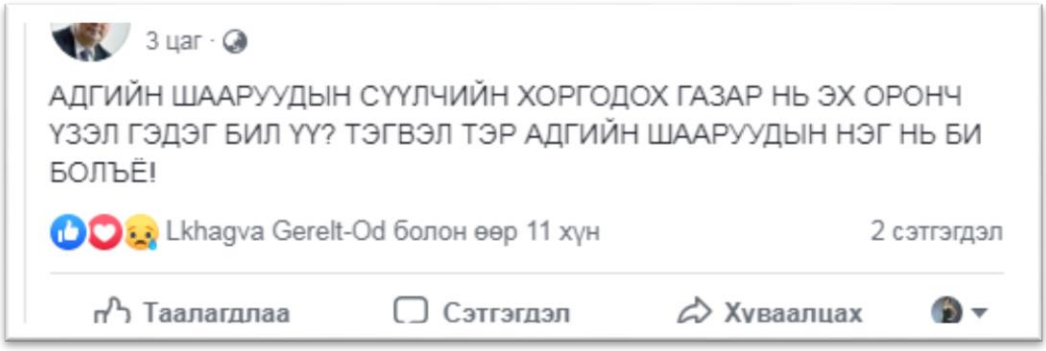

Shit! Their last refuge is patriotism, isn't it? I will be one of the fucks.

(6) The sentence structure of Mongolian language is at risk.

Mongolian languagegrammar is not ever considered when people chat, text message. It is likely to have a negative impact on Mongolian language development.

The Mongolian is the Altaic language which is agglutinative in word structure.Sentences are the main parts as for linguistic. Grammatically, making compound or complex compound sentences are so important. The sentence in Mongolian language consists of subject and predicate clauses. These clause sentences are developed by other narratives and completions. Today, the sentence structure is lost by youth They makes wrong sentences in their voluntary.

These are some **examples** below:

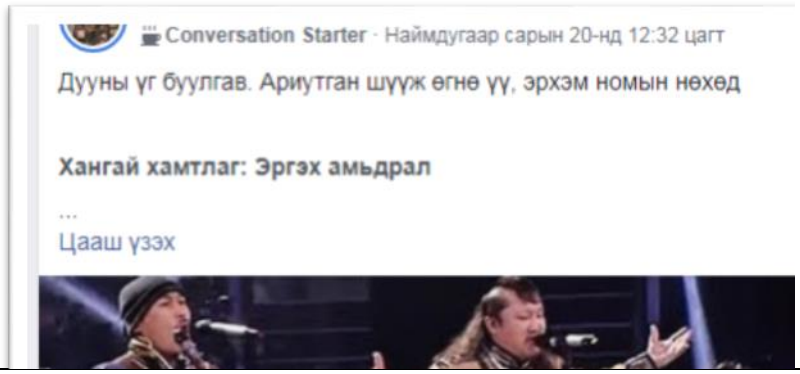	Ариутган шүүж өгнө үү, эрхэм номын нөхөд (Эрхэм номын нөхөд, ариутган шүүж өгнө үү.)
Sanctify for us, dear friends. Correct:Dear friends, sanctify for us.	
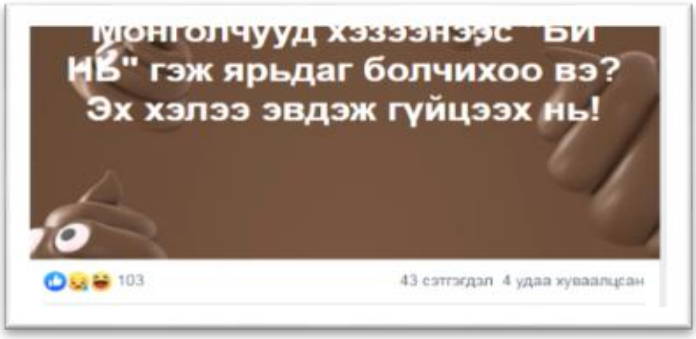	
Recently, it’s been used the word "Би нь" by Mongolians. It’s a distorted your mother tongue.	
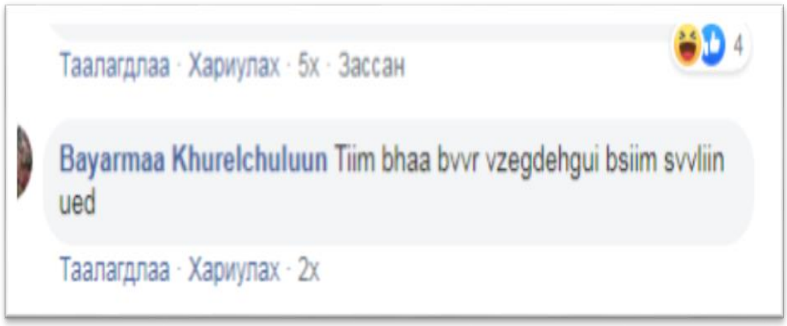	Тийм бхаа бүүр үзэгдэхгүй байсийм сүүлийн үед (Тийм байх аа, бүүр үзэгдэхгүй байсан юм, сүүлийн үед)
That might be, haven’t seen recently. Correct:That might be. Have not seen, recently.	
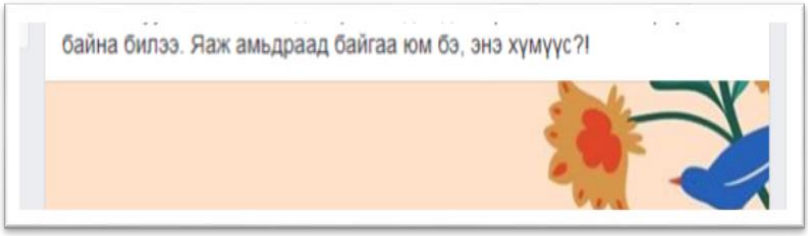	Яаж амьдраад байгаа юм бэ, энэ хүмүүс? (Энэ хүмүүс яаж амьдраад байгаа юм бэ?)
Wow, What a wonderful living! These people. Correct:These people are living wonderfully.	

CONCLUSİON

When summarizing the above, the Facebook is really powerful social media in the worldwide globalized societywith Intensive development of technological science. It's so good, this powerful social media is a powerful media tool but it's so bad it sometimes brings harm to society. Consequently,we face the loss of public literacy education, and violation of language norms. It is one of the more important issues of Mongolian security.

In general, the key factor of the country's development policy is the national language, you know. We must respect it for the purpose of inheriting the national history and culture of the future generations, developing social and spiritual culture, retention of experience and knowledge, transmission and disseminate information.

Hence, the language is not only a communication tool but also it is one key of the foundations of independence as well as a usual treasure of the heritage, history and culture of the country. The development of national language is associated with national social development policy. In other words, this century is an era of knowledge-based societies and economics.

Today, science and technology are rapidly developing, and there is a huge change in human and social life. In this regards, the role of language which is the main instrument of human communication has been increasing.

In the globalization, a key source of development for a country or individuals has been based on information and advanced technology development. So, the key for finding out something around the world and getting information is language.

What is the ecology of the language? Scientist and scientists answer this question: "The ecology of language means aesthetics of speech which identifies the methods for enriching, protecting and making health the national language, linguistic sensitivity, the culture of psychology and the culture of language".[2] [Choimaa.Sh].Modern advanced technology, applications sometimes makes national language is at risk. So that, it's required, the ecology of national language needs to be emphasized. We must educate more, learn from oral and linguistic heritage, and inherit to our future generations if we canrespect, glorify and protect our culture. It is directly related to the national independence. The ecology of language is the root of cultural ecology. [Choimaa.Sh].[3]

Therefore, we face the requirement of studying language changes in social networks, especially in Facebook.

1. Researching and to analyze youth's language changes scientifically.
2. Having ecological preservation of the written language. In other words, we don't have to makedistortion of the classical written language structure.
3. Paying attention for improvement of youth language education

[2] Mongol Studies., XXIX volume., УБ., 2010 [Sh.Choimaa., ecology of language]
[3] Mongol Studies., XXIX volume., УБ., 2010 [Sh.Choimaa., ecology of language]

4. Limiting foreign words use, there should be special regulations for the social media consumption.
5. Original Mongolian worlds must be used then the foreign language is translated into Mongolian.

Using the written language when we write and using spoken language when we speak is perfect for us. For thing this, we have to know the principle or grammarof spoken language and written language.

REFERENCE

1. Bayansan.J “Culture, language and national mentality”., UB., 2002
2. Bang,J.,Eco-Linguistics:Framework., Conference of linguistics Stockholm., 2003
3. Globalization and issues on Mongolian language., /Report Summary/ ., UB., 2005
4. Mongol Studies., XXIX volume., УБ., 2010 [Sh.Choimaa., ecology of language]
5. Policy for Mongolian language /Report/ UB., 200

Links

1. Common Sense Media., Social media, social life., (Obar, Jonathan A.; Wildman, Steve, 2015)
2. https://nathouse.mn/social_media/288#.XVAwM94zbIU
3. Facebook.com, We are social.
4. https://nathouse.mn/social_media/288#.XVAwM94zbIU

YOUTH LEADERSHIP
/Case Study On Mongolian Youth/

Kh. AINUR*
Jilkhyaidar KHİNALGAN**

ABSTRACT

The Article Elaborates On The Leadership Concept And Theories As Complemented With İndividual Perspectives, Current Status Quo On Youth Leadership İn Mongolia, Urgent İssues And Leadership İnitiatives Based On İndividual Practice. Moreover, The Context Extends With The İndividual Suggestions On The Necessary Steps For Promoting Leadership.

Keywords: Leadership, Leadership Theories, Approaches, Youth Leadership Of Mongolia

LİTERATURE REVİEW

The Conceptual Framework For Leadership And İts Definition Has Fascinated Not Only The Academic Community, But Also The Global Society As A Whole. Amongst The Variety Of Definitions And Explanations, Only Few Have Been Considered İn This Article As An İllustration. The Simplest Definition According To Wikipediadescribes That İt İs A Social İmpact Process Of One's Voluntary Action To Motivate And Support Others On The Pursuit Of A Common Goal. The Definition By European Scholars Extend The Concept As An Ability Of An İndividual Or Organization To "Lead" Or Anchor Other İndividuals, Teams, Or Entire Organizations To Achieve Their Vision And Ambition. Additionally, John C. Maxwell Denoted The "..İncredible İmpact Of Leadership On Every Aspect Of Life" (Https://Www.Johnmaxwell.Com/Blog/The-Law-Of-The-Lid/). Putting İt Simply, İf One Makes Much Effort To Enhance The Skills Of Leadership, İts Multiplying Effect Will Definitely Lead To Success And Excellence. The Concept Of Leadership By Us Scholars Has Been Often Outlined Extensively Within Business Setting As An İnspiration To Pursue Organizational Vision Within The Parameters Set By The Top Management, To The Extent That İt Becomes A Shared Commitment, A Shared Vision And A Shared Success. All These Definitions Build An Awareness For Us That Leadership İs An Ability Or Competence To İnfluence Others.

Still, Researchers Have Raised Distinctive Approaches And Theories On Leadership Concept While Exploring İmmensely The Multiple Dimensions And İmpact On The Society. Behaviorists Whose Theories Are Largely Focused On The Specific Behaviors Of A **Leader** Have Employed Three Approaches- Personaltraits, Actions And Situations To İdentify The Key Factors Of The Most Successful Management. Given The Popularity Of The Theme Amongst Various Disciplines And Researchers, The Concept Has Further Been Categorized As A Great Man Theory, Genetics Theory, Behavioral Theory And Situational Theories.

Now Let Me Brief The Context Of Mongolia And The Youth. Being Sandwiched Between Two Powerful Nations, Prc And The Russian Federation, Mongolia Has Unique Socio-Cultural Features And Profiles. It Has Been Over Three Decades Since Mongolia Has Transitioned İnto A Democratic Society. Compared To The Enormous Territory Ranking As 19 Globally, The Population İs Small, 3 Million Only. In Particularly, The Ratio Of Youth Aged 15-35 Makes Up Approximately 40 Percent. The Statistics Has Been Confirmed By The

* The Branch University Of The Khovd State University In Bayan-Ulgii, Dr.
** Supervisor And Director Of The Branch University Of The Khovd State University In Bayan-Ulgii, Phd

Human Development Report Of Mongolia 2016 That The Youth Aged 15-34 Form The Largest Share Of Demographic Group And Labor Force.

The Youth Generation Has Ultimate Power And Enormous Energy To Shape The Future. In This Regard, Reaching Out And İnvesting İn Them Would Not Only Be A Big Asset İn Human Development, But Also İn Elimination Of Poverty, Reduction Of Unemployment And More Changes To The Socio-Economic Advancement. Taking İnto Account The Largest Share (34.9%) Of Youth Generation Aged 15-34, There İs An İmmense Need To Put Significant Effort İn Ensuring Their Right To Education, İndividual And Career Development At All Levels, Engage Youth İnstitutes İn National İnitiatives And İmprove Their Quality Of Life.

It Would Absolutely Be The Role Of The Government To Enable The Youth İn Building Up Their Own Decisions, Empower Them To Make Decisions On Their Own, Establish A Society Where They Recognize Their Own Responsibility, Promote Quality Education Reforms And Youth Development For Building Social Value And Wealth.
Today We Are Talking About Raising Youth Leadership And Empowering Young People In This Area, But There Is Little Understanding About What Youth Leadership Is. Therefore, It Is Worth To Re-Think And Raise The Awareness On What Youth Leadership Is. Based On The Literature Through My Research And Individual Perspective, It Could Be The Role Modelling And Influence To Others Through The Actions. Additionally, The Other Traits Would Be The Creativity, Individual Initiatives, Positivity, Strong Physical And Psychological Health. Unfortunately, The Voice Of Youth, Their Passion And Ambition, The Possession And Demonstration Of Aforementioned Qualities Could Be Concluded Critical. From My Personal Point Of View, The Youth Leadership Is Immediately Dependent Upon The Political And Social Framework As The Following:

1.Educational Attainment Of The Youth. The General Secondary And Tertiary Education Policy Framework Has Not Been Sophisticated Yet And The Poor Quality Of Education, Thus, İmpedes Largely The Development And Promotion Of Leadership Qualities And Approaches.

2.Health Policy On Youth Generation İs İneffective. The Average Life Expectancy Which İs Not İmproving Can Be Triggered By Health Risk Factors Such As İncreased Alcohol Abuse, Heavy Smoking, Unhealthy Diet, Failure Of Physical Health And Obesity According To Multiple Reports Of İnternational Health Organizations.

3.Employment. The Existing Statistics Reveal That The Employment Rate İs At Critical Level. As Per Youth Development İndex, Mongolia Ranked 71 Out Of 183 Countries Globally İn 2016. The Key Factors Are Listed As İnadequate Youth Health, Failure Of Applying Knowledge And Competence İnto Practice And Unavailability Or Shortage Of Sustainable Employment Opportunities. Regarding The Youth Aged 15-24, The Unemployment Rate As Of 2016 Was 24.9 Percent Which Was Higher By 2.5 Times Than The National Average. In Particularly, Those Aged 20-24 Prevail Highly (25.2 Percent) İn Unemployment Rate Due To Lower Pay, Less Market Demand, İnadequate Occupation And Competence And Limited Access To Data On Employers And Work Space.

4.Position Of Youth İn Empowerment And Decision-Making Process.

Under The Asian Barometer Survey 2010-2012, Mongolian Youth Identified The Freedom As The Most Crucial Aspect Of The Democracy. In The Last Decade (2008-2019), The Youth Voter Turnout Has Become Lower. This Is Because The Democratic Institutions Do Not Pay Enough Attention To Addressing Issues Of Youth And Their Participation In Protecting Their Interests, And Their Views And Voices Are Inadequate For Political Activities.It Also Implies That The Legislation Relates Directly To The Limited Competitiveness Of Youth Elections.

5. Security

During Early Teenage Years And Maturity Development, Mongolian Youth Face A Lot Of Human Security Risks Such As Violence, Road, Transportation And Industrial Accidents, Alcoholism, Social Inequalities, And Air Pollution.These Risks Negatively Affect Young People's Dignity And Habits, Their Rights And Freedom, Creativity And Consequently Their Potentials. Youths In Mongolia Still Have The Most Common Forms Of Abusive Violence-Domestic Violence, Oppression, Crime, Suicide, Discrimination Against Minorities ...The Key Challenges To Our Youth Is To Become A Mature Adult With Quality And Adequate Education For Decent Employment Alike The Young People In The Developing World Andstrong Social Status Which Are The Fundaments For Independent And Responsible Marriage.

To Address The Critical İssues Listed Above Effectively At The Policy Level, The Parliament Adopted The “Law On Supporting Youth Development” İn 2017 And Made İt Effective Since 1 January 2018. Under The Law, The Government Has Developed Specific Priority Areas İn Promoting Youth Development, Such As Education, Arts And Culture, Sports, Science, Health, Employment, Life Security And Development Environment. In Addition, The Law Provides The Powers And Responsibilities Of The Heads Of State Bodies For The İncreased Engagement Of Youth İn Social, Political And Other Areas.The Government Of Mongolia Has Adopted An Action Plan To İmplement The National Development Program And Program Within The İmplementation Framework Of The "Law On Promoting Youth Development" İn 2019.Despite The Fact That İn 2018 Young People Have Had The Law To Support Their Development, There İs A Alert That They Will Remain Symbolically On Paper.

To Uncover The Challenges For Rural Youth Community, A Study Themes As “Current Challenges Amongst Young Leader Teachers” Was Conducted Among Young Teachers Of Thegeneral Education Schools İn Bayan-Ulgii Aimag. A Third Of The Young Teachers Were Randomly Selected And İnvolved İn The Sociological Survey With 10 Questions /Please Refer To The Appendix/. The Result Of The Survey Reveal That Rural Teachers Feel Satisfied With Their Current Profession That Their Productivity İs Expected As High. Nevertheless, The Most Disappointing Finding Was The Response By Majority Of Teachers That They Are Not Clear Enough On How To Respond To Question On Leadership. Additionally, Respondents Denoted That The State Policy İs The Most İnfluential.

CONCLUSİON

The Article Has Elaborated On The Leadership Concept, Qualities Of Youth Leaders As Well As İndividual Leadership. The Term Of “Leadership” Has Frequently Been Defined Or

İnterpreted By Many Scholars And Researchers As An Ability To İnfluence Others. Under The Conceptual Umbrella, There İs An İmmense Need For The Youth Generation To Demonstrate Their Voice And Leadership İn The Society.

Encountering With Challenges Could Be The Nature Of Life, However, Acting With Resilience, Adaptation Skills And Leadership To Cope With Them Would Be The Better Solution. In Reality, However, Such Solutions Could Be İnterpreted By A Limited Number Of Reasoning Or Support According To The Survey Which İs Unfortunate And Unacceptable. There İs A Big Misperception That Whenever There İs A Questioning On Leadership, There Could Be A Big İmagination.

It Could Simply Be The Positive Attitude Or Single Action Of Role Modelling Through Which The Leadership Concept Would Eventually Be Promoted İn The Community Or Society As A Whole. Obviously, There Should Be Government Commitment That Currently There Have Been Specific Number Of Policy Framework And Action Plan İn Place. Effective İmplementation İs Crucial.

Finally, The Concept Of Leadership İs Not A Natural Competence, But A Specific Set Of Skills That One Could Attain Thanks To His/Her Consistent Efforts İn Life. A Leader Does Not Pursue For İndividual Advancement Or Stays On The Peak Of Mountain Or Success. He/She Continuously Encourages, Leads And Supports Others İn Making Their Steps İnto The Success.

RECOMMENDATİON

The Challenges Listed Above Could Be Encountered For Any Nations, Organizations Or Families That The Survey Complements With An Evidence. Therefore, Such Challenges Should Clearly Be Formulated For The Youth Generation And Then The Effective Solutions Could Open The Door To Development According To Some Scholars And Researchers.

According To The Survey And Literature, There Are Several Common Challenges İncluding:

1.*Failure To Keep Up Pace With The Development And Progresses.*
2.*Challenge İn Social Transitions.*
3. *Challenges İn Maintaining Culture And Heritage.*
4. *Challenges İn Serving With İnitiatives And Creativities.*
5. *Social Transformation Triggered Crisis/Challenge.*

It İs Not Possible To Have A Perfect İndividual Who İs Capable Of Coping With These Challenges Effectively. There Should Be At Least Five Different Personalities With Their Leadership Skills Or İnitiatives. Development İssues Are Not Subject To An İndividual Solution, İnstead İt Should Be Collective Effort And Commitment That Leads To Development Of The Country.

GÜVENLİ BİSİKLET KULLANIMINDA KASK VE SAĞLIK İNANÇ MODELİ

Eda KILINÇ*
Asiye KARTAL**

ÖZET

Bisiklet kazaları, kalıcı sakatlığa ve ölümlere kadar çeşitli yaralanmalara neden olabilmektedir. Bisiklet kazalarını önlemede yasal prosedürler kadar davranış değişimi teorileride etkilidir. Bu derlemede amaç yapılan çalışmalar ile Sağlık İnanç Modeli (SİM) temel alınarak bireylerde sağlık inancı ile bisiklet kaskı kullanımı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu derlemenin literatür taraması ScienceDirect, Web of Science, Pubmed, Cochrane, EBSCOhost, Ulakbim ve TR Dizin veri tabanları taranarak yapılmıştır. Derlemenin içeriğine ise bisiklet kaskı ve SİM ile ilişkili yapılmış tanımlayıcı ve deneysel nitelikteki tüm çalışmalar alınmıştır. Toplamda beş tanımlayıcı çalışma sunulmuştur. Yapılan çalışmalar genellikle öğrenciler arasında incelenmiş olup kask takan bireylerin takmayanlara oranla daha yüksek sağlık inancında olduğu daha az risk alma davranışında bulunduğu tespit edilmiştir. Bisiklet yaralanmalarının yüksek olduğu grup olan okul dönemi çocuklarda yaralanmaların önlenmesine yönelik SİM temelli bisiklet güvenliği eğitim programları; trafikte/okula gidip gelirken kendini koruma ve trafik güvenliği adına bilgi ve farkındalığın geliştirilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bu tür programlar öğrencilere yüksek riskli durumları veya davranışları tanımlamak ve bunlardan kaçınmak için beceriler sağlayabilir. Sonuç olarak bu derleme makale ile güvenli bisiklet sürüşü için gerekli olan bisiklet kaskı kullanımını teşvik edici SİM temelli programların okul ve toplum düzeyinde uygulanmasını önermekteyiz.

Anahtar kelimeler: Bisiklet Kaskı, Güvenlik, Sağlık İnanç Modeli, Çocuk Ve Adölesan

HELMET AND HEALTH BELIEF MODEL FOR SAFE BICYCLE USE

ABSTRACT

Bicycle accidents can lead to various injuries, including permanent disability and death. It is effective in behavior change theories as well as legal procedures for preventing bicycle accidents. The aim of this review is to determine the relationship between health belief and use of bicycle helmet in individuals based on the Health Belief Model (HBM). The literature review of this review was done by scanning the databases of ScienceDirect, Web of Science, Pubmed, Cochrane, EBSCOhost, Ulakbim and TR Index. All the descriptive and experimental studies related to cycling helmet and HBM were included in the content of the review. A total of five descriptive studies have been presented. The studies are generally examined among the students and it is determined that the individuals wearing helmets have less risk taking behavior in the belief that they have higher health beliefs than those who do not. HBM-based bicycle safety training programs for the prevention of injuries in school-age children, which is a group with high bicycle injuries; It is believed that it can help to improve knowledge and awareness on the road to traffic and safety in terms of traffic safety. In addition, such programs can provide students with skills to identify and avoid high-risk situations or behaviors. In conclusion, we recommend the implementation of the HBM-based programs that encourage the use of bicycle helmets for safe cycling at school and community level.

Keywords: Bicycle Helmet, Safety, Health Belief Model, Child And Adolescent

GİRİŞ

Bisiklet sürmek sağlıklı bir aktivite olmasının yanı sıra bir yere ulaşmada kolaylık sağlayan etkili bir ulaşım şeklidir. Gelişmekte olan ve sanayileşmiş ülkeler çocuk, genç ve yetişkinler için güvenli bisiklet kullanımını teşvik etmesine rağmen güvenlik önlemi almadan oluşan bisiklet kazaları, karayolu trafik yaralanmalarının önemli bir bölümünü oluşturmakta

*Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği A D, Research Assistant, PhD Candidate. Denizli, Türkiye. ekilinc@pau.edu.tr
** Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, Assoc. Prof. Denizli, Türkiye. akartal@pau.edu.tr

hatta bisiklet kazaları, kalıcı sakatlığa ve ölümlere kadar çeşitli yaralanmalara neden olabilmektedir (Constant & Lagarde, 2010; Poulos, Hatfield & Rissel, 2015).

Centers for Disease Control and Prevention (CDC) verilerine göre, 2010 yılında ABD'de bisiklet kazası sonucu 800 bisikletlinin öldüğü bildirirken bu sayı 2015 yılında 1.000'den fazla ölümü oluşturmuş dolayısı ile ölüm sayısında artış görülmüştür (CDC, 2011; CDC, 2017). Türkiye Trafik Güvenliği Dairesi Başkanlığı (2018) verilerine göre ise 2017 yılında 7518 bisikletlinin trafik kazasına karıştığı bunların 126 (%3,9)'sının ölümle sonuçlandığı bildirilmiştir.

Kaza geçiren bisikletlilere bakıldığında bunların yaklaşık yarısı 20 yaş altı çocuk ve adölesanlardan oluşmakta ve kazaların 26,000'i acil servislerde tedavi altına alınan travmatik beyin yaralanmalarını içermektedir (CDC, 2017). Türkiye'de yapılmış çalışmada bisiklet kazası geçirenlerin %42,8'ini 1 ile 19 yaş grubu çocuk ve ergen olduğu ve bisiklet kazası geçirenlerin %13,7'sinde yaşamsal tehlike olduğu tespit edilmiştir. Bisiklet kaza geçirenlerin ise %68,9'unda kafa travması meydana gelmiştir (Sataloğlu, Aydın & Turla, 2010).

Bisiklet kazası sonucu meydana gelen yaralanmaları azaltmada koruyucu ekipmanların kullanımı önemlidir. Bu ekipmanlardan biri olan kasklar ciddi yüz, burun, göz etrafı kırıklarını ve beyin yaralanmalarını önemli ölçüde azalttığından dolayı kullanımının artması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir (Bonander, Nilson & Andersson, 2014). Kaskların sağladığı bu korumaya rağmen, çoğu bisiklet kullanıcıları hiç kask takmamaktadır. Ross ve ark. (2010)'nın çalışmasında katılımcıların %46'sının bisiklet kaskına sahip oldukları bunların sadece %12'sinin her zaman kask taktığı, çoğunluğunun (%72) hiç kask takmadığı ve gelecekte takmayı düşünmedikleri belirlenmiştir (Ross ve ark., 2010). Kılınç (2018)'ın ergenler üzerinde yaptığı çalışmada ergenlerin %52'si geçen 12 ay içinde bisiklet kullandığını bunların sadece %7,6'sının bisiklet kaskı taktığı belirlenmiştir (Kılınç, 2018). Çamur ve ark. (2007)'ın çalışmasında ise katılımcıların %97,3'ü sürekli kask takmadığını belirtmiştir (Çamur, Üner, Çilingiroğlu, & Özcebe, 2007).

Mevcut kask kullanımında eksiklik olması sağlık eğitimcileri ve uygulayıcıları için büyük endişe yaratmaktadır. Kask kullanımını artırmak, bisiklet yaralanmalarını azaltmak için etkili kask kullanımını artırma programları geliştirmek gereklidir. Araştırmacılar, düşük kask kullanım oranlarını daha iyi anlamak için potansiyel kask kullanım engellerini araştırmışlardır. CDC, kask kullanımı ile ilgili bir kaska sahip olmama, maliyet, konfor, bilgi eksikliği ve olumsuz akran baskısı dâhil olmak üzere kask kullanımının önündeki birkaç engele dikkat çekmiş en önemli risk faktörünü, çocuklar (5-14 yaş) ve adölesanların (15-19 yaş) oluşturduğunu, erkeklerin kadın cinsiyete göre daha fazla riskli olduğunu bildirmiştir (CDC, 2018; National Highway Traffic Safety Administration [NHTSA], 2017; Secginli, Cosansu & Nahcivan, 2014).

Bisiklet kazalarında yaralanmalardan korunmak için bazı ülkeler zorunlu kask takma yasaları kullanmaktadır. Kask yasasının bulunduğu ülkelerde yasanın etkililiğini içeren birçok araştırma yapılmıştır. Bazı araştırmalara göre mevcut yasaların, bisiklet kazası sonucu kafa travmalarını istatistiksel olarak anlamlı düşürdüğü ve bisiklet kaskı kullanımını çocuk ve ergenlerde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde arttırdığı bulurken (Ji, Gilchick & Bender, 2006; Hagel ve ark., 2006; Bonander, Nilson & Andersson, 2014) bazı araştırmalarda ise yetişkinlerde ve kadın cinsiyette etkisinin olmadığı belirlenmiştir (Wesson ve ark., 2008).

Türkiye gibi birçok devlette zorunlu kask yasası bulunmamakla birlikte bisiklet kaskını zorunlu kılmak toplum için zor olabilmektedir. Bu nedenle, kask takmayı alışkanlık haline getirmek yasalar gibi dış güçlerden ziyade kişilerin kendi inançlarıyla olursa etkililiği daha güçlü ve olumlu davranış değişikliği uzun vadede olmaktadır (Kılınç & Gür, 2018; Lajunen & Räsänen, 2004).

Halk sağlığı hemşireleri olarak öğrencilere, belirtilen durumun ciddiyetini kavraması yoluyla olumlu koruyucu davranışları, davranış biçimi haline getirmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin olumlu koruyucu sağlık davranışları kazanması ve yaralanmalarının önlenmesinde en yaygın olarak uygulanan davranış teorilerinden biri Sağlık İnanç Modelidir (SİM) (Janz & Becker, 1984). 1950'lerin başından beri SİM sağlıkla ilgili davranış araştırmalarında, hem sağlıkla ilgili davranışların değişimini ve sürdürülmesini açıklamak hem de sağlık davranışlarına yönelik girişimler için yol gösterici bir çerçeve oluşturmaktadır (Champion & Skinner, 2008). Modelin odak noktası, insanların kendi inançlarını fakında olmalarına ve değiştirmelerine yardımcı olmaktır (Gottwald & Goodman Brown, 2012). SİM, yaralanmaları önlemek yada kontrol altına almak için bireylerin nasıl harekete geçeceğini önceden tahmin etmeyi kolaylaştıran birkaç temel kavramı içerir; bunlar, duyarlılık, ciddiyet, bir davranışa yönelik yarar, engeller, eyleme geçiriciler ve en son olarak öz-etkililiktir (Champion & Skinner, 2008). SİM, bisiklet sürerken güvenlik önlemleri almamalarına neden olan engel algısı ile öğrencinin inanç ve davranışları arasında ilişki olduğunu ayrıca sağlık davranışlarının; inanç, değer ve tutumlarından etkilendiğini savunmaktadır. Yaralanmanın önlenmesinde ana prensip, olumsuz tutum ve davranışların belirlenmesi (örneğin; kasksız bisiklet sürme), güvenlik uygulamalarının benimsenmesi (bisiklet sürerken koruyucu ekipmanların (kask, dizlik) kendini koruduğuna inanması) ve güvenlik becerilerinin geliştirilmesidir (örn. güvenli (kask ve dizlik takarak) bisiklet kullanımı) (Laux Kaiser & Rector, 2014; Orton vd., 2016). Bu derlemenin amacı bireylerde bisiklet kaskı kullanımını artırmada SİM temel alınarak kullanılabilir olacak kanıtlar sunarak ortaya koymak ve literatüre katkı sağlamaktır.

SAĞLIK İNANÇ MODELİ

SİM, Amerikan sosyal psikologları tarafından geliştirilen ilk sosyal biliş kuramlarından biridir (Gottwald ve Goodman Brown, 2012). 1950'lerin başından beri SİM sağlıkla ilgili davranış araştırmalarında, hem sağlıkla ilgili davranışların değişimini ve sürdürülmesini açıklamak hem de sağlık davranışlarına yönelik girişimler için yol gösterici bir çerçeve olarak en yaygın kullanılan modellerdendir (Champion ve Skinner, 2008).

Başlangıçta bu model bireylerin ücretsiz tarama testlerine neden katılmadığını açıklamak için geliştirilmiştir (Gottwald ve Goodman Brown, 2012). O dönemde hastalıkları önleme ve erken teşhis için tarama programlarına büyük önem verilmiştir. Halk Sağlıkçılar, tarama yapmayı istemesine rağmen halk, belirtileri olmayan hastalıklar için test yapılmasını istememiştir. Bu karmaşa özellikle de tüberküloz (TB) konusunda yaşanmıştır. TB tarama programları, bazı insanların dikkatini çekmesine rağmen, hastalık riski altında olan geniş bir kitlenin dikkatini çekmemiştir (Hayden, 2014). Hochbaum, (1958) bireylerin tüberküloza duyarlı olup olmadıklarını ve erken teşhisin faydalarına yönelik inançlarına ilişkin algılarını incelemiştir. Bireylerin, bu handikaplı duruma karşı yarar algısı engeller algısına ağır basar ise kendi istekleri ile taramaları yaptırma oranın artacağını bildirmiştir (Champion ve Skinner, 2008).

Modelin odak noktası, insanların kendi inançlarını fakında olmalarına ve değiştirmelerine yardımcı olmaktır (Gottwald ve Goodman Brown, 2012). SİM'in başarılı olması için iki temel önerme vardır: ilki, birey mevcut sağlık davranışını bir tehdit olarak görmesi diğeri ise değişikliğin zamanla ve maliyet etkili olumlu sonuç vereceğini düşünmesidir. SİM, hastalık durumlarını önlemek ya da kontrol altına almak için bireylerin nasıl harekete geçeceğini önceden tahmin etmeyi kolaylaştıran birkaç temel kavramı içerir; bunlar, duyarlılık, ciddiyet, bir davranışa yönelik yarar, engeller, eyleme geçirici ipuçları ve en son olarak öz-etkililiktir (Champion ve Skinner, 2008).

Modele ait bileşenler;

Duyarlılık/Hassasiyet algısı: Bireyin hastalık veya kötü bir duruma yakalanma ihtimaline ilişkin inançlarını ifade eder (Gottwald ve Goodman Brown, 2012). Birey mevcut sağlık sorununun kendisine zarar vereceğine yönelik duyarlı/hassas ise, değişim için eyleme geçtiği zaman kendine gelecek zararların azalacağını düşünür (Champion ve Skinner, 2008).

Ciddiyet/önemseme algısı: Bir hastalığa yakalanma ya da hastalığın veya durumun (örneğin; ölüm, engellilik ve ağrı) tedavi edilememesinin ciddiyetiyle ilgili duygulardır. Duyarlılık ve ciddiyet kombinasyonu algılanan tehlike olarak etiketlenmiştir (Champion ve Skinner, 2008). Diğer bir deyişle ciddiyet algısı bir hastalığın sonuçlarına karşı bireyde oluşan tepkinin şiddetini gösterir. Ciddiyet algısı kişinin kendi sağlığı hakkında ki bilgisine göre değişir (Hayden, 2014). Örneğin, bir öğrencinin bisikletle yaralanması, kendinin fiziksel, sosyal durumunu ve okul yaşantısını ne derecede etkileyeceği kaygısı, ciddiyet algısını oluşturur.

Yarar algısı: Bireyin hastalık veya hastalık tehdidini azaltmak için önerilen koruyucu davranışın etkililiğini algılaması anlamına gelir. Eğer birey bunun yararlı olduğu düşünürse önerilen sağlık davranışını kabul eder (Champion ve Skinner, 2008; Hayden, 2014).

Engel algısı: Kişinin önerilen bir sağlık davranışını yapma konusundaki engelleri ifade eder (Hayden, 2014). Bu engeller (maliyet, zaman) olumlu sağlık davranışının potansiyel olarak olumsuz yönleridir. Algılanan duyarlılık, ciddiyet ve yarar, algılanan engellerin etkisini azaltırsa, istendik davranış gerçekleşir (Champion ve Skinner, 2008).

Eyleme/Harekete Geçiriciler: Bireylerin önerilen bir sağlık davranışını kabul etmesi için karar verme sürecini tetikleyen uyaranlardır. Eyleme geçiriciler, davranışları tetikleyebilecek ipuçlarına yönelik kavramları içerir. Model, harekete geçmek için hastalığın şiddetinin, algılanan duyarlılık ve algılanan tehdit ile ilgili hazır bulunmanın önemli olduğunu belirtmektedir. Bu ipuçları içsel (örneğin; yaralanmalara bağlı ağrı, kanma, hassasiyet vb.) veya dışsal (örneğin; başkalarının önerileri, aile üyelerinin hastalık/kaza deneyimleri, akran deneyim/görüşleri, medya vs.) uyaranlar olabilir (Champion ve Skinner, 2008).

Öz-etkililik: Sonuçların üretilmesi için gerekli olan davranışın başarıyla uygulanabileceğine dair inanç olarak tanımlanmaktadır. Sonuç beklentileri SİM'in algılanan fayda kavramına benzer fakat farklıdır. Öz-etkililik, başlangıçta SİM'in formülasyonlarına dâhil edilmemiştir. 1988'de Rosenstock, Strecher ve Becker, duyarlılık, ciddiyet, yararlar ve engeller gibi orijinal kavramları da içererek *öz-etkililiğin* ayrı bir yapı olarak SİM'e eklenmesini önermiştir ve SİM'e dahil edilmiştir (Champion ve Skinner, 2008).

Diğer Değişken Faktörler: Çeşitli demografik, sosyo-psikolojik ve yapısal değişkenler algıları etkileyebilir böylelikle sağlıkla ilişkili davranışları da dolaylı olarak etkiler. Örneğin, sosyo-demografik faktörlerin, özellikle eğitim kazanımının, duyarlılık, ciddiyet, yarar ve engellerin algılanmasını etkileyerek davranış üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğuna inanılmaktadır. SİM bileşenleri şekil 1 de gösterilmektedir.

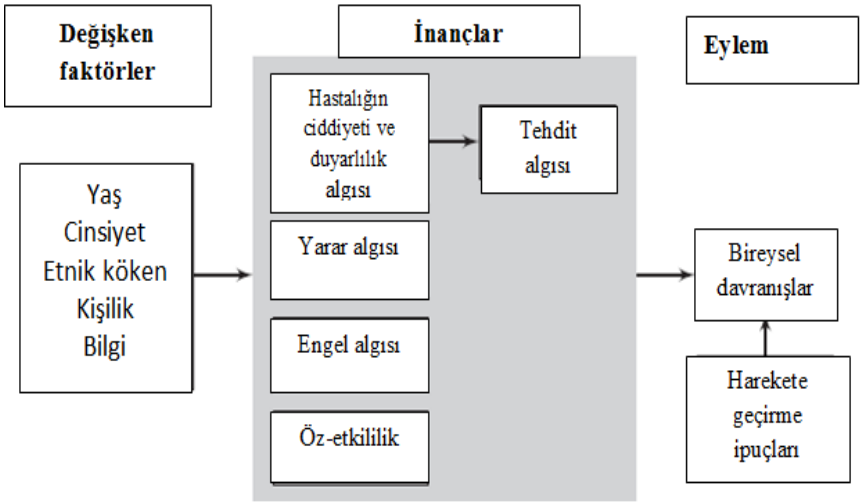

Şekil 1: **Sağlık İnanç Modeli Bileşenleri ve Bağlantıları** (Champion ve Skinner, 2008).

KASK KULLANIMI VE SAĞLIK İNANÇ MODELİ

Bireylerin sağlık inançları ne kadar fazla ise bisiklet kaskı kullanımındaki olumlu tutum ve davranışları da artmaktadır (Germeni, Lionis, Kalampoki, Davou, Belechri & Petridou, 2010; Lajunen & Räsänen, 2004). Bu derlemenin literatür taraması ScienceDirect, Web of Science, Pubmed, Cochrane, EBSCOhost, Ulakbim ve TR Dizin veri tabanları taranarak yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda konu ile ilgili Türkiye'de yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Derlemenin içeriğine ise bisiklet kaskı ve SİM ile ilişkili yapılmış tanımlayıcı ve deneysel nitelikteki tüm çalışmalar alınmıştır.

Joshi ve ark. (1994)'nın, 14-18 yaş arası bisiklet kullanan ortaokul öğrencilerinde (n=655) kask kullanımı ve sağlık inancı (kask tutumu) arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yaptıkları kesitsel çalışmada, araştırmaya katılan bisikletçilerin % 50'si hiçbir zaman bisiklet kaskı takmadığını ve sadece % 18'i her zaman kask taktığını belirtmiştir. Kask takan ve takmayanların bisiklet kaskına yönelik sağlık inançlarına bakıldığında kask takanların "kaza geçirdiğimde kask beni korumayı sağlamışsa kask takma olasılığım önemli ölçüde artar" cevabını 5 kat daha fazla işaretlediği tespit edilmiştir. Ayrıca kask takanlar daha fazla oranla "arkadaşlarım kask takarsa bende kask takarım" demiştir. Örneklemin tamamında ise bisiklet kazası sonucu bir yakınını kaybedenlerin %22 oranında daha fazla olumlu kask takma davranışı gösterdiği tespit edilmiştir.

Quine ve ark. (1998)'nın, 11-18 yaş arasında 162 okul çağı çocuğu ile SİM'i temel alarak bisiklet kaskı takma niyetini etkileyen değişkenleri tanımlamak amacıyla yaptıkları prospektif çalışmada öğrencilerin çalışmaya başladıktan dört hafta sonra, son dört haftada okula gidip

gelirken kask takıp takmadıkları ve eğer takıyorsa ne sıklıkta taktıklarını soran ikinci bir anket uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda öğrencilerin yarar algısı ile bisiklet kaskı takma niyeti arasında pozitif bir ilişki ($p<0,05$) bulunurken engel algısı ile negatif bir ilişki ($p<0,005$) bulunmuştur.

Lajunen ve ark. (2004)'nın, 965 bisiklet kullanan öğrenci ile SİM'i temel alarak bisiklet kaskı takma niyetini etkileyen değişkenleri tanımlamak amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin %54,5'i bir bisiklet kaskına sahipti. Bisiklet kaskına sahip olanlar ($n=424$) arasında bakılan sonuçlara göre bireyin sağlığına verdiği önem, motivasyon, ciddiyet ve eyleme geçiriciler alt boyutundan aldığı puan arttıkça bisiklet kaskı takma niyetinde artma görülmüştür ($p<0,05$).

Ross ve ark., (2010)'nın, 337 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada SİM temelli bisiklet kaskı tutum ölçeği kullanarak öğrencilerin bisiklet kaskına yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda bisiklet kaskı takanların takmayanlara göre ciddiyet ve yarar algısının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu maliyet ve gösteriş algısının anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$).

Zavareh ve ark. (2018)'nın, 256 bisiklet kullanıcısı ile SİM'i temel alarak bisiklet kaskı takma niyetini etkileyen değişkenleri tanımlamak amacıyla yaptıkları çalışmada kask kullanıcıların doldurdukları anket sonucunda kişisel gösteriş, maliyet ve rahatsızlık alt boyutları ile bisiklet kaskı takma niyeti arasında negatif bir ilişki bulunmuştur ($p<0,01$). Dolayısıyla bireyin engeller alt boyutundan aldığı puan arttıkça bisiklet kaskı takma tutumu azalmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SİM, riskli sağlık davranışlarını öngörmede ve davranış değişimi yaratmada etkili olduğu bilinmektedir. Bu derleme ile ciddi bisiklet yaralanmalarının önüne geçmede bireyde davranış değişimi sağlama konusunda yardımcı olan SİM rehber alınmış ve SİM temelli girişimlerin bisiklet kaskı kullanımını artırmadaki etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Ancak yapılan literatür taraması sonucunda bu konuyla ilgili hiçbir deneysel çalışmaya rastlanmamış olup tanımlayıcı ve kesitsel çalışmalar rehber alınmıştır. Yapılan çalışmalar genellikle öğrenciler arasında incelenmiş olup kask takan bireylerin takmayanlara oranla daha yüksek sağlık inancında olduğu daha az risk alma davranışında bulunduğu tespit edilmiştir.

Bisiklet yaralanmalarının yüksek olduğu grup olan okul dönemi çocuklarda yaralanmaların önlenmesine yönelik SİM temelli bisiklet güvenliği eğitim programları; trafikte/okula gidip gelirken kendini koruma ve trafik güvenliği adına bilgi ve farkındalığın geliştirilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bu tür programlar öğrencilere yüksek riskli durumları veya davranışları tanımlamak ve bunlardan kaçınmak için beceriler sağlayabilir.

Sonuç olarak bu derleme makale ile güvenli bisiklet sürüşü için gerekli olan bisiklet kaskı kullanımını teşvik edici SİM temelli programların okul ve toplum düzeyinde uygulanmasını önermekteyiz.

KAYNAKLAR

- Constant, A., & Lagarde, E. (2010). Protecting vulnerable road users from injury. *PLoS medicine*, *7*(3), e1000228. https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1000228
- Poulos, R. G., Hatfield, J., Rissel, C., Flack, L. K., Murphy, S., Grzebieta, R., & McIntosh, A. S. (2015). An exposure based study of crash and injury rates in a cohort of transport and recreational cyclists in New South Wales, Australia. *Accident Analysis & Prevention*, *78*, 29-38. https://doi.org/10.1016/j.aap.2015.02.009
- CDC. (2011). Nonfatal Traumatic Brain Injuries Related to Sports and Recreation Activities Among Persons Aged ≤ 19 Years-United States, 2001–2009. Morbidity and Mortality Weekly Report: 60(39); 1337-1342. Retrived from:https://www.safetylit.org/citations/index.php?fuseaction=citations.viewdetails&citationIds[]=citjournalarticle 325399_16
- CDC. (2017). Web-based Injury Statistics Query and Reporting System (WISQARS). Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control. Retrived from:www.cdc.gov/injury/wisqars. Accessed on 06/13/2017.
- Türkiye Trafik Güvenliği Dairesi Başkanlığı. (2018). Trafik Kazaları Özeti 2017. Erişim adresi:http://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Trafik/TrafikKazalariOzeti2017.pdf
- Bonander, C., Nilson, F., & Andersson, R. (2014). The effect of the Swedish bicycle helmet law for children: An interrupted time series study. *Journal of Safety Research*, *51*: 15-22. https://doi.org/10.1016/j.jsr.2014.07.001
- Ross, T. P., Ross, L. T., Rahman, A., & Cataldo, S. (2010). The bicycle helmet attitudes scale: using the health belief model to predict helmet use among undergraduates. *J Am Coll Health; 59*(1): 29-36. https://doi.org/10.1080/07448481.2010.483702
- Kılınç, E. (2018). *Validity and Reliability Study of Health Belief Model Based Injury Scale and Behaviors of Adolescents Towards Safety Measures in School-Traffic* (Master's Thesis). Marmara University Institute of Health Sciences, TR. [Original work published in Turkish].
- Sataloğlu, N. D., Aydın, B., & Turla, A. (2010). Bisiklet ve Motorsiklet Kazası Sonucu Yaralanma ve Ölümler. *Adli Tıp Bülteni*, *15*(1), 13-20.
- Çamur, D., Üner, S., Çilingiroğlu, N., & Özcebe, H. (2007). Bir üniversitenin bazı fakülte ve yüksek okullarında okuyan gençlerde bazı risk alma davranışları. *Toplum Hekimliği Bülteni*, *26*(3), 32-38.
- CDC. (2018). Web-based Injury Statistics Query and Reporting System (WISQARS). Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control. Retrived from: www.cdc.gov/injury/wisqars. Accessed on 02.07.2018
- NTSA. (2017). Traffic Safety Facts, 2015 data-bicyclists and other cyclists. Washington, DC: US Department of Transportation; 2017. Retrived from: http://crashstats.nhtsa.dot.gov/api/public/publication/812382
- Ji, M., Gilchick, R. A., & Bender, S. J. (2006). Trends in helmet use and head injuries in San Diego County: the effect of bicycle helmet legislation. *Accident Analysis & Prevention*, *38*(1), 128-134.
- Hagel, B. E., Rizkallah, J. W., Lamy, A., Belton, K. L., Jhangri, G. S., Cherry, N., & Rowe, B. H. (2006). Bicycle helmet prevalence two years after the introduction of

mandatory use legislation for under 18 year olds in Alberta, Canada. *Injury prevention*, *12*(4), 262-265.

- Bonander, C., Nilson, F., & Andersson, R. (2014). The effect of the Swedish bicycle helmet law for children: An interrupted time series study. *Journal of Safety Research*, *51*: 15-22. https://doi.org/10.1016/j.jsr.2014.07.001
- Kılınç, E., & Gür, K. (2018). Okul Yaralanmalarını Önlemede Sağlık İnanç Modeli Temelli Girişimlerin Etkisi. *Journal of Health Science and Profession*, *5*(3), 467-475. doi: 10.17681/hsp.362244.
- Lajunen, T., & Räsänen, M. (2004). Can social psychological models be used to promote bicycle helmet use among teenagers? A comparison of the Health Belief Model, Theory of Planned Behavior and the Locus of Control. *Journal of safety research*, *35*(1), 115-123.
- Janz, N. K., & Becker, M. H. (1984). The Health Belief Model: a decade later. *Spring*;*11*(1):1-47. doi: 10.1177/109019818401100101
- Champion, V. L., & Skinner, C. S. (2008). *Health Behavior and Health Education: theory, research, and practice: The health belief model.* (4th ed., pp. 45-62). K. Glanz, B. K. Rimer, K. Viswanath (Eds.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Gottwald, M., & Goodman- Brown J. (2012). *A Guide to Practical Health Promotion: Health belief model* (pp.73-78). England: McGraw-Hill Education.
- Laux Kaiser, K., & Rector, C. (2014). *Community & Public Health Nursing: Maternal–Child Health: Working with Perinatal, Infant, Toddler, and Preschool Clients.* (8th ed.). Wolters Kluwer Health | Lippincott Williams & Wilkins.
- Orton, E., Whitehead, J., Mhizha-Murira, J., Clarkson, M., Watson, M. C., Mulvaney, C. A., ... & Kendrick, D. (2016). School-based education programmes for the prevention of unintentional injuries in children and young people. *Cochrane database of systematic reviews*, *11*(12): 1-9. Doi: 10.1002/14651858.CD010246.
- Hayden, J. (2014). Health belief model. Introduction to Health Behavior Theory. 2nd Ed. Canada: Jones and Barlett Publishers. p. 63-107.
- Joshi, M. S., Beckett, K., & Macfarlane, A. (1994). Cycle helmet wearing in teenagers--do health beliefs influence behaviour?. *Archives of disease in childhood*, *71*(6), 536.
- Germeni, E., Lionis, C., Kalampoki, V., Davou, B., Belechri, M., & Petridou, E. (2010). Evaluating the impact of a school-based helmet promotion program on eligible adolescent drivers: different audiences, different needs?. *Health education research*, *25*(5), 865-876.
- Secginli, S., Cosansu, G., & Nahcivan, N. O. (2014). Factors associated with bicycle-helmet use among 8–16 years aged Turkish children: a questionnaire survey. *International journal of injury control and safety promotion*, *21*(4), 367-375.
- Zavareh, M. F., Hezaveh, A. M., & Nordfjærn, T. (2018). Intention to use bicycle helmet as explained by the health belief model, comparative optimism and risk perception in an Iranian sample. *Transportation research part F: traffic psychology and behaviour*, *54*, 248-263.
- Quine, L., Rutter, D. R., & Arnold, L. (1998). Predicting and understanding safety helmet use among schoolboy cyclists: a comparison of the theory of planned behaviour and the health belief model. *Psychology and Health*, *13*(2), 251-269. https://doi.org/10.1080/08870449808406750
- Ross, T. P., Ross, L. T., Rahman, A., & Cataldo, S. (2010). The bicycle helmet attitudes scale: using the health belief model to predict helmet use among undergraduates. *Journal of American College Health*, *59*(1), 29-36.

ÖZET METİN BİLDİRİLER

BUGÜNÜN GENÇLİK DİLİNİN ÖZELLİKLERİ

Gulnara RIZAKHOJAYEVA*
Furkat KABULOV*

ÖZET

Herhangi bir bilimde, her bir zaman dilimi en uygun araştırma alanlarını belirler, çeşitli problemlerini ve hatta bireysel endüstrileri vurgular. Bugün İngiliz biliminde, dil, üslup ve konuşma kültürünün sosyal lehçelerinin gelişimi özel bir ilgi alanıdır. Bu, tüm hayatımızdaki hızlı değişimlerden ve dilin işleyişine yansımasından kaynaklanmaktadır ve İngilizcenin araştırmacılarının görevi, ilk olarak, yeni fenomenleri kaydetmek, dilin içinde ortaya çıkan eğilimleri ortaya koymaktır. Bu eğilimleri değerlendirebilirler - gerçekten gelişim dili olarak görülebilirler mi veya farklı bir nitelik kazanmaları gerekir.

Bir dereceye kadar yeni toplumsal ilişki biçimleri, gençlere - toplumun en umut verici sosyal katmanına, dilsel yetkinliğe ve konuşma davranışına, konuşma dili ve edebi dil de dahil olmak üzere dilin diğer sosyal alt sistemlerinin gelişim yönünü büyük ölçüde belirleyenlere yansımıştır. Gençlerin günlük iletişim dili olarak gençlik argo, gelişim düzeylerinin, ilgi alanlarının, zevklerinin ve ihtiyaçlarının bir tür göstergesidir. Öğrenci gençliğinin konuşması, ülkedeki sosyo-ekonomik ve politik reformlarla ilişkili olarak, ülkenin kamu yaşamındaki değişimlerini aktif olarak yansıtan, en çok etkilenen ve değiştirilen bir durumdur.

FEAUTURES OF TODAY'S YOUTH LANGUAGE

ABSTRACT

In any science, each period of time determines the most relevant areas of research, highlights its various problems and even individual industries. In the science of English today, the development of the social dialects of language, stylistics, and speech culture is of particular interest. This is due to the rapid changes in our whole life and their reflection in the functioning of the language, and the task of the researchers of the English language is, firstly, to record new phenomena, revealing trends emerging in the language, secondly, to assess these tendencies - can they really be considered development language or they should be given a different qualification.

New forms of social relations to a certain extent reflected on young people - the most promising social stratum of society, linguistic competence and speech behavior of which largely determines the direction of development of other social subsystems of the language, including colloquial speech and literary language. Youth slang as a daily language of communication of young people is a kind of indicator of their level of development, interests, tastes and needs. The speech of the student youth is most influenced and changed, actively reflecting the changes in the public life of the country associated with the socio-economic and political reforms in the country.

*Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi,Türkistan/Kazakistan, Doç. Dr., gulmirakz70@mail.ru
*Kazakaistan, grizahodja@gmail.com

AŞI REDDİ VE KARŞITLIĞININ GENÇLİK ÜZERİNE ETKİSİ

Büşra GÖNCÜ*
Gülay BÖREKÇİ**

ÖZET

Aşılama programları, aşılama ile önlenebilecek bulaşıcı hastalıkları ve bu hastalıkların neden olduğu ölümleri veya kalıcı sekelleri önlemeyi amaçlar. Aşılanma yolu ile bireysel bağışıklık sağlanırken aynı zamanda toplumsal bağışıklıkta sağlanmaktadır. Toplumda aşılı bireylerin sayısı arttıkça, hastalıkların toplumda görülme sıklığı da azalmaktadır. Aşılanmamış kişiler henüz aşılanmamış veya aşıları tamamlanmamış yenidoğan, bebek ve küçük çocukları etkilemekle birlikte, aşılanmamış ergenler ve erişkinler de yüksek oranda çocuk ve erişkin ölümlerine yol açabilmektedir. Bugüne kadar aşılamanın en önemli başarısı çiçek hastalığına karşı olmuştur. Tüm dünyada çiçek hastalığı aşılama sayesinde yeryüzünden silinmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün verilerine göre aşı uygulamaları sayesinde her yıl 2,5 milyon çocuk ölümden korunmaktadır. 2000-2007 yılları arasında kızamık nedeniyle ölüm %74 azaltılmış ve DSÖ'nün altı bölgesinin üçü poliomyelit enfeksiyonundan arındırılmıştır. Günümüze kadar ülkemizde uygulanan çocukluk çağı aşılama programlarının başarısının da (%97) oldukça yüksek olduğu bildirilmektedir. Ancak son yıllarda aşı ile önlenebilen bazı hastalıkların ergenlerde ortaya çıkması aşılamayı etkileyen faktörlerin gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Günümüzde aşılamayı etkileyen en önemli faktörlerden birisi aşı reddi ve karşıtlığıdır. Dünyada yirmi yıl önce başlayan, aşı reddi ve karşıtlığına yönelik kampanyalar ülkemizde de başlamış, çocuğuna aşı yaptırmak istemeyen ebevenylerin sayısı artmış ve aşılama oranında düşüş olmuştur. Bu durum toplum bağışıklığını azaltacak, aşılanmamış çocukların duyarlıklarının artmasına ve bu hastalıkların adölesan veya erişkin dönemde de görülmesine neden olarak morbidite ve mortalitenin artmasına neden olabilecektir. Aşı reddi ve aşı karşıtlığında, ebeveynlerin bilgisiz olması en önemli nedenlerden biridir. Bu nedenle aşı karşıtlığı, aşı reddi ve aşı konusunda tereddütler ele alınmalı ve toplum bu konuda bilinçlendirilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Gençlik, Aşı Reddi, Aşı Karşıtlığı

THE EFFECT OF REJECTION AND ANTI-VACCINATION ON THE YOUTH

ABSTRACT

The vaccination programs aim to prevent infectious diseases that can be prevented by vaccination, and deaths or permanent sequelae caused by these diseases. While individual immunity with vaccination is achieved, social immunity is also achieved. As the number of vaccinated individuals in the society increases, the incidence of diseases in the society decreases. Although unvaccinated persons affect newborns, infants and young children who have not yet been vaccinated or vaccinated, unvaccinated adolescents and adults can also lead to a high rate of child and adult deaths. The most important success of vaccination to date has been against smallpox. All over the world smallpox has been removed from the earth by vaccination. According to World Health Organization (WHO) data, 2.5 million children are protected from death each year through vaccination. Between 2000 and 2007, measles death was reduced by 74% and three of the six WHO sites were free from poliomyelitis. It has been reported that the success of childhood vaccination programs (97%) in our country to date has been very high. However, in recent years, the emergence of some vaccine preventable diseases in adolescents has revealed the necessity to review the factors affecting vaccination. One of the most important factors affecting vaccination is vaccine rejection and anti-vaccination. Campaigns against the rejection and opposition of vaccines that started twenty years ago in the world started in our country, the number of parents who did not want to have their children immunized increased and the vaccination rate decreased.

This situation will reduce community immunity, increase the sensitivity of unvaccinated children and cause these diseases to occur in adolescence or adulthood, leading to increased morbidity and mortality. The lack of knowledge of parents is one of the most important reasons for vaccine rejection and anti-vaccination. Therefore, anti-vaccination, vaccine rejection, and hesitations about vaccination should be addressed and the society should be made aware of this issue.

Keywords: Youth, anti-vaccination, vaccination rejection

[1]Mersin Üniversitesi, Sağlık Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Mersin, Türkiye, busraunlu033@gmail.com
[**]Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Moleküler Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye, gulay_borekci@yahoo.com

KAZAKİSTAN'DA TIBBİ SAĞLIK TURİZMİNİN GELİŞİMİ İÇİN ÖNERİLER

Aziza SYZDYKOVA*
Aktolkin ABUBAKİROVA**

ÖZET

Küreselleşme ile birlikte ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, eğitim, sağlık, turizm gibi birçok alan bu etkinliğin içerisine girmiştir. Kişilerin mutlu olmasının ön planda tutulduğu, yaşam kalitesinin yükseldiği, nüfusun hızla çoğaldığı, ihtiyaç ve beklentilerin arttığı ve ulaşım olanaklarının geliştiği bir ortam ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda insanların kendi bulundukları ülke dışında, başka ülkelere giderek sağlık hizmeti alması amacıyla "sağlık turizmi" kavramı ortaya çıkmıştır. Bu durum ülkelerin hedeflerini de değiştirmiş, hedeflerin değişmesi uygulanacak politikaları etkilemiş, kurum ve kuruluşların dahil olduğu yeni bir süreç başlamıştır.

Büyük bir doğal ve rekreasyonel potansiyele sahip olan Kazakistan, tıbbi ve sağlık turizmi gelişimi için tüm olanaklara sahiptir. Kazakistan'ın coğrafik olanakları ülkede sağlık turizminde iç ve dış turizmin gelişiminin bir parçası olarak ümit vericidir. Bu konuda önemli problemler vardır ama olumlu deneyimler de mevcuttur. Bu çalışmada öncelikle Kazakistan'da sağlık sektörünün analizi yapılmış ve değerlendirilmiştir. Bununla birlikte dünyada pazar hacmi giderek artan sağlık turizm alanında Kazakistan'ın mevcut durumu incelenmiş, bazı öngörülerde bulunarak engellerin aşılması için bazı öneriler ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Tedavi Ve Sağlık Turizmi, Sağlık Sektörü, Kazakistan

THE RECOMMENDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF MEDICAL HEALTH TOURISM IN KAZAKHSTAN

ABSTRACT

With the globalization, many fields such as economic, social, cultural, political, education, health, tourism have entered into this activity. An environment has emerged where the happiness of the people is prioritized, the quality of life increases, the population grows rapidly, the needs and expectations increase and transportation opportunities develop. In this context, the concept of sağlık health tourism ortaya has emerged in order for people to get health services by going to other countries outside their own country.

This situation has changed the countries' targets, the change of the targets affected the policies to be implemented and a new process including institutions and organizations has started. Kazakhstan, which has a great natural and recreational potential, has all opportunities for the development of medical and health tourism. The geographical possibilities of Kazakhstan are promising as part of the development of domestic and foreign tourism in health tourism in the country. There are important problems, but there are positive experiences. In this study, firstly, the health sector in Kazakhstan was analyzed and evaluated. On the other hand, the current situation of Kazakhstan in the field of health tourism with increasing market volume in the world has been examined and some suggestions have been made to overcome the obstacles by making some predictions

Keywords: Treatment And Health Tourism, Health Sector, Kazakhstan

*Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi,Türkistan/Kazakistan, Dr., azizayesevi@gmail.com
* Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Türkistan/Kazakistan, Dr. Öğr. Üy., aktolkin.abubakirova@ayu.edu.kz

GENCLİYİN GELİŞİMİNİN SANAYİLEŞME SÜRECİNE ETKİSİ

Mehriban İMANOVA*

ÖZET

Bilimsel makale, gençlerin Azerbaycan'da ekonomik gelişme ve sanayileşme üzerindeki etkilerini ve ortaya çıkan problemleri araştırdı, ülkemizde gençlik politikasındaki eğilimleri belirledi ve devletin sosyal, ekonomik ve bilimsel gelişimlerine verilen destekleri istatistiksel göstergelerle analiz etti. Sanayileşme sürecinde yüksek teknolojiye, bilimsel araştırmaya ve bilgiye dayanan inovasyonun geliştirilmesinde insan sermayesinin kilit bir faktör olduğu belirtildi. İnovasyon topluluğunda, gençler, modern bilgi teknolojisinin insanların entelektüel faaliyetlerinin tüm alanlarına girmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Gençlerin ihtiyaçlarının, sağlıklarının korunması, yaşam beklentilerinin yükseltilmesi, bilgi ve becerilerinin arttırılması insan potansiyelinin geliştirilmesi, yeni teknolojilerin yaratılması ve hızlandırılmış sanayileşme süreci ile bağlantılıdır. Çalışma sonucunda, gençlerin istihdamı ve sağlık hizmetleri sunumunda sorunların olduğu ve bu yönde alınan önlemlerin daha da güçlendirmeyin gerekli olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanayileşme, Yenilikçilik, Beşeri Sermaye, Gençlik, Eğitim, Bilim, Sağlık, İstihdam

THE EFFECT OF THE DEVELOPMENT OF THE YOUTH ON THE INDUSTRIALIZATION PROCESS

ABSTRACT

The scientific article studies the impact of young people on economic development and industrialization in Azerbaijan, the problems they face, the identification of directions of youth policy in our country, the analysis of state support for their social, economic and scientific development through statistical indicators. It was noted that human capital is a key factor in the development of innovation based on high technology, scientific research and knowledge in the process of industrialization. In the innovation community, young people play an important role in the penetration of modern information technology into all areas of the intellectual activity of people. The full satisfaction of the material and moral needs of young people through the protection of their health, increasing their life expectancy, and enhancing their knowledge and skills is linked to the development of human potential, the creation of new technologies and the accelerated industrialization process. As a result of the study, it became clear that there is a problem with the employment of young people, the provision of health care services and it is necessary to further strengthen the measures taken in this direction.

Keywords: Industrialization, Innovation, Human Capital, Youth, Education, Science, Health, Employment

*Nahçıvan" Universitesi, İktisadiyyat fakültesi, Nahçıvan, Azerbaycan Doç. Dr., marketinq05@mail.ru

MADDE BAĞIMLILIĞI PSİKOFİZYOLOJİSİ

Egemen KAYA*
Deniz AKPINAR**
Havva AKPINAR***

ÖZET

Madde bağımlılığı, meydana getirdiği zararlı etkilerine rağmen maddeyi almaya devam etme isteği ile karakterize nöropsikiyatrik bir bozukluktur. Tedavinin tamamlanmasına rağmen, yüksek tekrarlama riski olduğu için kronik bir bozukluk olarak kabul edilir. Bağımlılık yapan maddeler arasında en yaygın görülenler psikostimülanlar, opiatlar, nikotin, etanol, marihuana ve fensiklidin benzeri maddelerdir. Gençlerde madde bağımlılığı gitgide artan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmalarda, Türkiye'de 15-64 yaş arası kişilerde en sık saptanan yasaklı madde kullanımı kenevir, metamfetamin ve kokain olarak görülmektedir. Bağımlılık yapan maddelerin hepsi ödüllendirici ve pekiştiricidir. Kompülsif madde alımına, toleransa ve alınmadıkları zaman yoksunluk semptomlarına neden olurlar. Ventral tegmental alan, ventral striatum, dorsal striatum, substansia nigra, prefrontal korteks, hipokampus, hipotalamus, talamus, ventral pallidum, amigdala ödül sistemi içinde yer alan yapılardandır. Ödül sistemi içindeki yapıları birleştiren yolaklar glutamaterjik, GABAerjik ve dopaminerjik nöronları içermektedir. Kötüye kullanımı olan maddelerin, bağımlılık yapıcı etkilerinin ortaya çıkmasında beyinde dopaminerjik yolaklar temel fonksiyon gören yapılardır. Ödül ve pekiştirici etki oluşturan bir uyarı ile karşılaşıldığında, beyinde dopamin salımı artmaktadır. Mezolimbik ve mezokortikal yollar beyinde ödül sisteminde görev alan temel dopaminerjik yolları oluşturmaktadır. Delta Fos B gen transkripsiyon faktörünün nukleus akkumbensteki D1 nöronları üzerinde aşırı ekspresyonu bağımlılık gelişmesinde önemli bir faktördür. Maddelerin kötüye kullanımının alışkanlık haline gelmesinde mezolimbik dopamin sistemi, efferent iletinin gittiği nukleus akkumbens ve buraya ulaşan GABAerjik afferentler etki göstermektedir. Genetik faktörler, kişilerin duygudurumu, aile hayatı, arkadaşlar ve okul hayatı da bağımlılık gelişiminde rol oynayan önemli faktörlerdendir. Bu nedenle bağımlılık ve gençlik sorunu ele alınırken çok boyutlu olarak düşünülmesi gereken bir konudur.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Kötüye Kullanımı Olan Maddeler, Ödül Sistemi, Dopaminerjik Yollar

PSYCHOPHYSİOLOGY OF SUBSTANCE ADDİCTİON

ABSTRACT

Substance dependence is a neuropsychiatric disorder characterized by the desire to continue to take the substance despite its detrimental effects. Despite the completion of treatment, it is considered a chronic disorder because of the high risk of recurrence. The most common addictive substances are psychostimulants, opiates, nicotine, ethanol, marijuana and phencyclidine-like substances. Substance abuse is an increasing problem among young people. Cannabis, methamphetamine and cocaine are the most common illicit substances used by adults aged 15-64 in Turkey. All addictive substances are rewarding and reinforcing. They cause compulsive substance intake, tolerance and withdrawal symptoms when not taken. Ventral tegmental area, ventral striatum, dorsal striatum, substansia nigra, prefrontal cortex, hippocampus, hypothalamus, thalamus, ventral pallidum, amygdala are the structures in the reward system. The pathways joining structures within the reward system include glutamatergic, GABAergic and dopaminergic neurons. Dopaminergic pathways function in the addictive effects of substances of abuse. Dopamine release increases when rewarding and reinforcing stimulus is encountered. Mesolimbic and mesocortical pathways are the basic dopaminergic pathways involved in the reward system. Overexpression of the DeltaFosB gene transcription factor on D1 neurons in the nucleus accumbence is an important factor in the development of dependence. Mesolimbic dopamine system, its efferent targets in the nucleus accumbens and its GABAergic afferents are effective in habit forming actions of substances of abuse. Genetic factors, mood, family life, friends and school life are also important factors in the development of addiction. Therefore, when dealing with the problem of addiction of youth, it is a multi-dimensional issue.

Keywords: Addiction, Abuse Of Substances, Reward System, Dopaminergic Pathways

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Dr.Öğr.Üy., Muğla, Türkiye, egemenkaya@mu.edu.tr
**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyofizik Anabilim Dalı, Doç. Dr., Muğla, Türkiye, denizakpinar@mu.edu.tr
***Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği ADı, Dr. Öğr. Üy., Muğla, Türkiye , havvaakpinar@mu.edu.tr

GENÇLERDE AŞIRI CEP TELEFONU KULLANIMININ FİZYOLOJİK VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ

Egemen KAYA*
Deniz AKPINAR**
Havva AKPINAR***

ÖZET

Günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelen cep telefonları özellikle gençler tarafından sıklıkla kullanmaktadırlar. Bireylerin bir kısmı cep telefonlarını ihtiyaçları doğrultusunda minimum düzeyde, genç bireyler ise cep telefonlarını telefon görüşmelerinin yanı sıra her ortamda mesajlaşma, sosyal paylaşım siteleri ve oyun gibi cep telefonlarının birçok özelliğini sıklıkla kullanmaktadırlar. Cep telefonlarının aşırı kullanımı da birçok fizyolojik ve psikolojik problemleri beraberinde getirmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında, bazı araştırmacılar gençlerin fiziksel sağlığını ve eğitim performansını akıllı telefon bağımlılığıyla incelemiş, bazıları ise psikolojik davranışları ve cep telefonu bağımlılığı ile sosyal ilişkileri analiz etmiştir. Cep telefonu sürekli olarak elektromanyetik dalgalar aracılığı ile radyasyon yaymaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında, bu radyasyona bağlı olarak vücut ısısının (özellikle baş bölgesindeki ısının) artması sonucu kısa vadede stres düzeyinde artma, görüş alanında daralma, kulak bölgesinde ısınma, kulak çınlaması, işitmede geçici aksaklıklar, kalp hızında artış, kan basıncında artış, kalp pilinin bozulma riski, yorgunluk hissi, konsantrasyon bozulması ve baş ağrıları ortaya çıkmaktadır. Uzun vadede etkileri ise genetik yapının bozulması, beyin hücrelerinde ölüm ve beyin tümörleri, beyaz kan hücresi (lenfoma) kanseri, kan beyin bariyerinin zedelenmesi, hafıza zayıflaması, kalıcı işitme bozuklukları şeklinde ifade edilmektedir. Bununla birlikte, araştırmacılar, gençler arasında cep telefonu kullanımında artışa bağlı olarak akademik performansın düştüğünü ve uykusuzluğa bağlı olarak endişeli, depresif ve kızgın göründüklerini belirtmişlerdir. Bazı araştırmalarda ise gençlerde aşırı cep telefonu ve internet kullanımının depresyon belirtilerini, intihar riski faktörlerini ve intihar oranını artırdığını bulmuşlardır. Çalışmaların sonuçları incelendiğinde, cep telefonu bağımlılığı ile gençlerin ruhsal ve/veya fiziksel sağlığı arasındaki ilişkilerin doğasını netleştirmek için bu konuda daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Cep telefonu, Bağımlılık, Depresyon

PHYSİOLOGİCAL AND PSYCHOLOGİCAL EFFECTS OF EXCESSİVE CELL PHONE USE İN YOUNG PEOPLE

ABSTRACT

Cell phones, which have become an indispensable part of our daily lives, are frequently used by young people. Youth use their mobile phones frequently for messaging, social networking and games. Excessive use of mobile phones brings many physiological and psychological problems. Some researchers examined the physical health and educational performance of youth with smartphone addiction, while others analyzed psychological behaviors and social relationships with mobile phone addiction. The mobile phone constantly emits radiation through electromagnetic waves. In the studies, depending on this radiation, as a result of the increase in body temperature (especially the head), the short-term effects are: increase in the level of stress, narrowing in the field of view, warming in the ear region, tinnitus, temporary hearing loss, increase in heart rate, increase in blood pressure, pacemaker risk of deterioration, feeling of fatigue, deterioration of concentration and headaches. Its long-term effects are disruption of the genetic structure, blood brain barrier injury, memory impairment, and permanent hearing disorder, lymphoma, brain tumor and death. However, researchers reported that academic performance decreased due to the increase in mobile phone use among young people and they seem anxious, depressed and angry due to insomnia. In some studies, they found that excessive use of mobile phones and the internet increased the symptoms of depression and suicide rates among young people. When the results of the studies are examined, further studies are recommended to clarify the nature of the relationship between mobile phone addiction and the mental and/or physical health of young people.

Keywords: Youth, Cell phone, Addiction, Depression

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Dr.Öğr.Üy., Muğla, Türkiye, egemenkaya@mu.edu.tr
**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyofizik Anabilim Dalı, Doç. Dr., Muğla, Türkiye, denizakpinar@mu.edu.tr
***Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Dr. Öğr. Üy., Muğla, Türkiye ,havvaakpinar@mu.edu.tr

GENÇLERDE AKNE TEDAVİSİ İÇİN İZOTRETİNOİN (ROAUCCATANE) KULLANIMI

Elif Dilek ÖLMEZ*
Hatice ÇEVLİK**
Gülay BÖREKÇİ**

ÖZET

Gençlerde sık görülen bir hastalık olan sivilce (Akne vulgaris), kıl-yağ bezi yapısındaki uzun süreli ve tekrarlayan iltihaplanmalar olup, deride, yüz, sırt ve gövdede yoğun olarak bulunan pilosebase foliküllerinin kronik inflamatuvar bir hastalığıdır. Adölesan ve genç erişkinlerin yaklaşık %80'ini etkilemektedir. Günümüzde akne oluşmasının nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte multifaktöriyel olduğu kabul edilmektedir. Akne tedavisinde topikal, sistemik (hormonal, antibiyotik vd), fiziksel ve cerrahi tedavi yöntemleri uygulanmaktadır. Oral izotretinoin (Raouccatane) diğer ilaç tedavilerine (antibiyotik dahil) yanıt vermeyen ağır akne tedavisinde 30 yıldan beri kullanılan bir ilaçtır. Raouccatane etken maddesi rachen olan izotretinoin ciltteki yağ bezelerinden salgılanan salgı miktarını azaltıp, komedon oluşumunu önler, antienflamatuar etkisi vardır ve cildin kendisini daha hızlı yenilemesini sağlamaktadır. Ancak ilacın depresyon, miyalji, cilt soyulması, ciltte kuruluk, burun kanaması, saç dökülmesi, karaciğer ve böbrek baskılanması ciddi yan etkileri bulunmaktadır. Akne günümüz gençleri arasında en yaygın problemlerden biri olmakla birlikte, kullanımı çok popüler olan izotretinoinin yan etkileri hakkında farkındalık oluşturulması ve bunun yanısıra kişisel hijyen, beslenme ve yan etkisi olmayan doğal çözümler hakkında bilgilendirilmeleri gençlerin sağlığının korunması açısından önemlidir.

Anahtar Kelime: Gençler, Akne, İzotretinoin, Yan Etki, Farkındalık

USE OF ISOTRETINOIN (ROAUCCATANE) FOR ACNE TREATMENT IN YOUNG PEOPLE

ABSTRACT

Acne (Acne vulgaris), which is a common disease in young people, is a long-term and recurrent inflammation of the hair-sebaceous gland structure that is a chronic inflammatory disease of the pilosebaceous follicles, which are frequently seen in the skin, face, back and body. It affects about 80% of adolescents and young adults. Today, the cause of acne formation is not known exactly, but it is accepted to be multifactorial. Topical, systemic (hormonal, antibiotic, etc.), physical and surgical treatment methods are used in the treatment of acne. Oral isotretinoin (Raouccatane) has been used for 30 years in the treatment of severe acne that does not respond to other drug treatments (including antibiotics). Isotretinoin, the active ingredient of Raouccatane rachen, reduces the amount of secretion secreted from the oil glands in the skin, prevents the formation of comedones, has an anti-inflammatory effect and allows the skin to renew itself faster. However, the drug has serious side effects such as depression, myalgia, skin peeling, skin dryness, nosebleeds, hair loss, liver and kidney suppression. Although acne is one of the most common problems among young people today, it is important to raise awareness about the side effects of isotretinoin, which is very popular in use, and to inform them about natural hygiene, nutrition and natural solutions without side effects.

Key Words: Young people, acne, isotretinoin, side effects, awareness

*Mersin Üniversitesi, Sağlık Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Mersin, Türkiye, elifdilek.1605@gmail.com
**Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, Mersin Türkiye, cevlikh74@gmail.com
***Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Moleküler Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Prof. Dr., Mersin, Türkiye, gulay_borekci@yahoo.com

GENÇLERİN HUMAN PAPİLLOMA VİRÜS (HPV) ENFEKSİYONU VE KORUNMA YOLLARINA YÖNELİK FARKINDALIĞI

Gizem HAYTA*
Gülay BÖREKÇİ**

ÖZET

Human Papilloma Virüsü (HPV) cinsel yolla bulaşan en yaygın enfeksiyonlardan biri olup, tüm dünyada görülen serviks kanserlerinin en önemli nedenidir. HPV sadece servikal kanser değil aynı zamanda vaginal, anal, orafaringeal kanserler ile genital siğillerin oluşumuna da neden olmaktadır. HPV'nin başlıca bulaş yolu cinsel yol olmakla birlikte, enfekte cilt bölgeleriyle temas sonucu da bulaşabilmektedir. Hem erkek hem de kadınlarda HPV bulaşma riski cinsel partner sayısı ile artmaktadır. Erken yaşta cinsel ilişkiye başlama bulaşma riskini de yükseltmektedir. Cinsel yönden aktif erişkinlerin %70'inden fazlası, hayatlarının bir döneminde HPV'ye maruz kalmakta ve bunların da %70'inden fazlasının 15–24 yaş arasında olduğu bildirilmektedir. HPV enfeksiyonlarından korunmak için özellikle gençlerin bu konuda bilgilendirilmeleri önem taşımaktadır. Ancak yapılan çalışmalar ülkemizdeki gençlerin HPV, servikal kanser ve korunma yolları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Cinsel yolla bulaşan hastalıkların bulaşmasında en riskli dönem olan adölesanlar bu dönemde sağlık açısından riskli davranışlar edinebilmektedir. Bu nedenle gençlerin HPV, servikal kanser ve korunma yolları konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Human Papilloma Virüsü (HPV), Korunma, Farkındalık

AWARENESS OF YOUNG PEOPLE ABOUT HUMAN PAPILLOMAVIRUS (HPV) INFECTION AND PROTECTION

ABSTRACT

Human Papilloma Virus (HPV) is one of the most common sexually transmitted infections and the most important cause of cervical cancer worldwide. HPV not only causes cervical cancer but also vaginal, anal, orapharyngeal cancers and genital warts. Although the main route of transmission of HPV is sexually, it can also transmit through contact with infected skin areas. The risk of HPV transmission in both men and women increases with the number of sexual partners. Early sexual intercourse increases the risk of transmission. More than 70% of sexually active adults are exposed to HPV in a period of their lives, and more than 70% of these are reported to be between 15-24 years of age. To prevent HPV infections, it is important to inform young people about this issue. However, studies show that young people in our country do not have enough information about HPV, cervical cancer and prevention ways. Adolescents, who are the most risky period in the transmission of sexually transmitted diseases, can acquire risky behaviours in terms of health in this period.Therefore, young people need to be informed about HPV, cervical cancer and prevention ways.

Key Words: Youth, Human Papilloma Virus (HPV), Prevention, Awareness

*Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, Mersin Türkiye, gizemhayta70@gmail.com
**Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Moleküler Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye, gulay_borekci@yahoo.com

AZERBAYCAN MÜZİK KÜLTÜRÜNDE MUGAM SANATI

Habibe MAMMADOVA*

ÖZET

Eski tarihe sahip Azerbaycan muğamı günümüzde UNESCO tarafından insanlığın en muhteşem sanat eserleri listesine dahil edilmiştir. Azerbaycan halkının müzik mirasının zirvesi olarak kabul edilen muğam, çağdaş zamanlarda yüksek düzeyde gelişmektedir. Ünlü muğam ifacılarının yaratıcılığı dünya çapında yaygınlaştırılmaktadır. Azerbaycan muğamları tarih boyunca kendine özgü gelişim yolu geçerek sosyal-siyasi olayların etkisi altında gelişmiş ve şekillenmiştir. Tabii ki, Azerbaycan muğamlarında zamanın ihtiyaçlarına göre her bir tarihi dönem yer alarak, halkın adeta vasiteçisinə dönüşmüştür. XX yüzyılın 50'li yıllarından itibaren Azerbaycan'da muğam sanatı geniş boyutlara ulaşmıştır. Muğam sanatı usta çırak geleneğine dayanarak sürdürülüyor. Azerbaycan müzik kültüründe birkaç bölgede muğam ifaçılığı okulları faaliyet göstermektedir. Bu nedenle günümüzde Azerbaycan hanendelik sanatı, yorumculuk sanatı kendi orijinalliği ile seçilir. Azerbaycan hanendeleri klasik geleneklere dayanarak, muğam sanatını kendine özgü yollarla zenginleştirmişler. Hanendeler hem muğam sanatçısı, operanın solisti, hem de öğretmen olarak görev yaparak, muğam sanatının ve besteci yaratıcılığının gelişmesinde önemli rol oynarlar. Hanendelerin ifa ettikleri muğam destgahları, tesnifler, zerbi-muğamlar sanat incisi olarak müzik hazinemize bir sanat incisi olarak dahil edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, Destgah, Tesnif, Zerbi-Muğam, Bölge

MUGAM ART IN AZERBAIJANI MUSICAL CULTURE

ABSTRACT

At the beginning of the twenty-first century, inclusion in the list of the most magnificent monuments of humanity of the ancient Azerbaijani mugham by UNESCO, the attention and care to the art of mugham at the state level in our country in modern times, implementation of projects worldwide stimulated the beginning of the era of the rise of mugham and becoming a culture of the central bureau of mugham of Azerbaijan Eastern nations. Mugham –is the wealth of the rich musical heritage of the Azerbaijani people. In modern times, the art of mugham is developing at high level in Azerbaijan. The creative heritage of the outstanding performers is protected and is promoted globally. Achievements of Azerbaijani singers should be noted as a significant event of musical culture. Azerbaijani mughams have improved under the influence of the socio-political events throughout the process of developing its own history, modernized. At the same time, echo, time stamp of each historical period of mugham is reflected. Azerbaijani mugham which different its tone, color and performing methods in the music world has been closely the philosophy of life of the people, its desires and thoughts. Especially in the second half of the twentieth century and early twenty-first century, field of activity of singers have expanded. Singers are known as a mugham singer, soloist of the ensemble, soloist of the opera and also known as a teacher, they have important role in the development of the art of music and the composer's creativity. Singing is an art which based on the traditions of master. When singers are learning the secrets of mugham from their masters, they are continued and developed the traditions, which give impetus to the development and preservation of mugham. In this regard, the formation of mugham schools of musical culture of Azerbaijan in the several regions, development of singers which adopts deeply the traditions of these schools have important factors in the development of the Azerbaijani mugham. The singers have produced a new level of high growth period, based on the achievements of artists, enriched with unique features. Therefore, creativity of Azerbaijani singers of the modern era, performance art is distinguished by its originality. It should be noted that the Azerbaijani singers in classical traditions, enriched the art of mugham, based on peculiar ways. Singers performed by the mugham destgahs, zarbi-mugham, tasnifs entered to our musical treasure as a unique work of art.

Keywords*:* Azerbaijan, Destgahs, Tasnifs, Zarbi-Mugham, Region

*Baku Music Academy, habishka83@mail.ru

GENÇLERİN KIŞ AYLARINDAKİ POPÜLER DESTİNASYONLARINDAN SOFYA VE BANSKO KAYAK MERKEZİ

Günay KADER*

ÖZET

Turizm ve Spor bir madalyonun iki yüzü gibi, karşılıklı olarak birbirlerini besleyen ve geliştiren iki önemli alanı ve sektörü oluşturmaktadır. Bulgaristan geniş dağlık ve ormanlık alanlarının yanında eşsiz manzarasıyla kayak severlere kucak açmaktadır. Başkent Sofya her mevsimde çekici olsa da kış mevsiminin Bulgaristan başkentine bambaşka bir hava kattığı bilinmektedir. Ulusal ve uluslararası öneme sahip kış turizm merkezlerine de oldukça önemlidir. Kayak pist açısından epey çeşitliliği bulunan Bulgaristan konaklama açısından da geniş bir yelpazeye sahiptir. Atomic kayak fabrikasını bulundurması nedeniyle ekipman açısından çeşitli seçenekleri mevcuttur. Bünyesinde üç farklı kayak merkezi bulundurmaktadır. Başka UNESCO'nun koruması altında olan Pirin Dağı'nın yamacında yer alan Bansko, Borovets ve Pamporovo'dur. Avrupa'nın en yüksek kayak pist kalitesine sahip olan Bulgaristan'da kış tatilini geçirenler hem spor hem kültür hem de eğlenceye doymaktadırlar. Kayak malzemelerinin de fiyatlarındaki uygunluk , konaklamanın yanısıra yiyecek , içecek ve eğlence gibi maliyetlerin de oldukça uygun olması sebebiyle genç turistlerinde bütçelerini zorlamamakta uygun şartlarda tatil yapabilmektedirler. Yapılan bu çalışmanın amacı, kış turizmi kapsamında yer alan kayak merkezlerinin uluslararası bir niteliğe de sahip olması nedeniyle bölgenin , yörenin kendi kültürlerini yansıtması ve tanınırlığının arttırmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik ve Spor, Kayak Merkezleri, Bulgaristan

SOFIA AND BANSKO SKI CENTERS ARE POPULAR DESTINATIONS OF YOUNG PEOPLE IN WINTER

ABSTRACT

Tourism and Sports, like the two sides of a coin, constitute two important areas and sectors that mutually nurture and develop each other. Bulgaria attracts the attention of ski lovers with its unique landscape as well as large mountainous and wooded areas . Although the capital Sofia is attractive in all seasons, it is known that the winter season brings a completely different atmosphere to the Bulgarian capital. Winter tourism centers of national and international importance are also very important. Bulgaria has a wide range of ski slopes and has a wide range of accommodation. There are various options in terms of equipment since it has an Atomic ski factory. There are three different ski resorts. Bansko, Borovets and Pamporovo are located on the slope of Pirin Mountain, which is under the protection of another UNESCO. Having the highest ski slope quality in Europe, those who spend their winter holidays in Bulgaria are satisfied with both sports, culture and entertainment. Skiing equipment, accommodation, food, drinks and entertainment costs, such as quite suitable for young tourists can take vacation in appropriate conditions. The aim of this study is to reflect the region's own culture and to increase the recognition of the region as the ski resorts within the scope of winter tourism have an international quality.

Keywords: Youth and Tourism, Ski Centers ,Bulgaria

*Bulgaria National Sport Academy Coaching Faculty/Sports,Fitness,Health Department/Sofia gunaykader@gmail.com

ERGENLERDE AKRAN ZORBALIĞI

Habibe TÜRK*

ÖZET

İnsanlar uzun yıllar boyunca çeşitli şekillerde şiddetle karşı karşıya kalmışlardır. Şiddetin örneklerinden biri olan akran zorbalığı ise son zamanlardaki hallerinden biridir. Akran zorbalığı özellikle okullarda her geçen gün artan ve insan sağlığını olumsuz etkileyen bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zorbalığın kelime olarak tanımına baktığımızda savunmasız bireylere daha güçlü ve kuvvetli biri tarafından muamelede bulunulmasıdır. Türk Dil Kurumu zorbalığı 'zorbaca davranışta bulunma, müstebitlik' şeklinde açıklamıştır. Zorba davranışların sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda sözel, cinsel, homofobik, dinsel, ırksal ya da son yıllarda ortaya çıkan siber zorbalık gibi şekilleri vardır. Akran zorbalığı ise kendisini savunmada zorlanan bir çocuk veya ergene bir veya daha fazla öğrenci tarafından kasıtlı olarak yapılan rahatsız edici davranışlar olarak tanımlanır. Alay etme, isim takma, söylenti çıkarma, aşağılama, tehdit etme, dışlama, eşyalara zarar verme, telefon ile arayarak, mesaj atarak ya da sosyal medya sitelerinden rahatsız etmek de akran zorbalığının içinde yer almaktadır. Ankara'da 2015 yılında yapılan bir çalışmaya bakıldığında, ergenlerin %11.5'i zorba,%10.9'u yardımcı- destekleyici, %20.9'u savunucu, %9.7'si kurban olarak bulunmuştur. Zorbalığın meydana geldiği yerler açısından bakıldığında, zorbalığa okullarda daha çok rastlandığı görülmüştür. İki bin on iki yılında yaşları 12 ile 18 arasında olan öğrencilerle yapılan başka bir akran zorbalığı araştırmasında zorbalığın görüldüğü yerler açısından incelendiğinde öğrencilerin %34'nün okul içinde, %3.8'inin okul dışında, %62.2'sinin hem okulda hem de dışarıda zorba davranışlarla karşılaştığı görülmüştür. Zorbalık, maruz kalan öğrencinin okul başarısı başta olmak üzere tüm yaşamını etkilemektedir. Zorbalığa uğrayan öğrencilerde depresyon,intihar düşüncesi, kaygı bozukluğu vb. sorunlar görülmektedir. Akran zorbalığı sorununun çözümü multisektöriyel bir yaklaşımı gerektirir.

Anahtar Kelimeler: Akran zorbalığı, Zorbalık, Ergenler

PEER BULLYİNG ADOLESCENTS

ABSTRACT

People have been exposed to violence in many ways formany years.Peer bullying, one of the examples of violence, is one of there cent situations.Peer bullying is a public health problem which is increasing day by day especially in schools and negatively affecting human health. When we look at the definition of bullying as a word, vulnerable individuals are treated by someone stronger and stronger. Turkish Language Association, bullying behavior bullying, explained obscenity. Bullying behaviors are not only physical, but also verbal, sexual, homophobic, religious, racial or cyber bullying in recent years. Peer bullying, on the other hand, is defined as the deliberate disturbing behavior of one or more students to a child or adolescent who has difficulty defending him. Mocking, naming, making rumors, humiliating, threatening, excluding, damaging property, calling, texting or disturbing social media sites are also bullying. In a study conducted in Ankara in 2015, 11.5% of the adolescents were bully, 10.9% were supportive, 20.9% were defensive and 9.7% were victims. In terms of where bullying occurs, bullying appears to be more prevalent in schools. In another bullying study conducted with students between the ages of 12 and 18 in two thousand twelve years, 34% of the students in the school, 3.8% outside the school, 62.2% were exposed to bullying behaviors both at school and outside. Bullying affects the whole life of the exposed student, especially school success. Depression, suicidal ideation, anxiety disorder, etc. problems are seen. The solution to peer bullying requires a multisectoral approach.

Keywords: Peer bullying, Bullying, Adolescents

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Y. L. Öğrencisi, Habibe4800@gmail.com

GENÇLERİN EĞİTİMİNDE YENİ BİR SORUN: SİBER AYLAKLIK

Havva AKPINAR*
Nezihe BULUT UĞURLU**
Egemen KAYA***
Deniz AKPINAR****

ÖZET

Günümüzde teknolojinin gelişimi ile birlikte bilgi üretimi, bilgiye ulaşım kolaylaşmış, bilgi ve iletişim teknolojileri günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. İnternet ve özellikle mobil teknolojilerin yaygın kullanımıyla bilgiye erişim ve haberleşme zamandan ve mekândan bağımsız olarak gerçekleştirilebilmektedir. Bu durum avantajlarının yanında bazı dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin aşırı kullanımı bireylerin davranışlarında olumsuz etkilere neden olmaktadır. Son yıllarda daha çok ön plana çıkan bu olumsuz davranışlardan birisi de siber aylaklıktır. Siber aylaklık genel anlamda, iş yerinde işle ilgili olmayan, iş amacı dışında ve internet üzerinde özel amaçlı etkinliklerle uğraşmak, şeklinde tanımlanmaktadır. Siber aylaklığın eğitim alanındaki tanımı da, öğrencilerin ders saatleri içerisinde interneti ders ile ilgisi olmayan işler için kullanma eğilimi ve/veya davranışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle mobil araçların yayılmasıyla siber aylaklık kavramı eğitim ortamlarında önemli bir sorun haline gelmiştir. Siber aylaklık öğrencinin dikkatini derse odaklamasını zorlaştırdığından öğrenme performansını olumsuz etkilemekte, öğrencilerin iş ve sosyal yaşamlarında da problemli internet kullanımı sorunlarına yol açabilmektedir. Ayrıca bu tür davranışlar eğitimcinin sınıf yönetimini de zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gençlerin/öğrencilerin siber aylaklık yapmalarını belirleyen sosyal ve psikolojik faktörlerin ve siber aylaklık kavramının eğitim ortamında incelenmesinin çok önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: eğitim, siber aylaklık, gençlik

A NEW PROBLEM IN THE EDUCATION OF YOUNG PEOPLE: CYBER LOAFING

ABSTRACT

Nowadays, with the development of technology, information production and access to information have become easier and information and communication technologies have become an indispensable part of our daily lives. With the widespread use of the Internet and especially mobile technologies, access to information and communication can be realized independently of time and space. This brings some disadvantages as well as advantages. Excessive use of information and communication technologies has negative effects on the behavior of individuals. One of these negative behaviors that has become more prominent in recent years is cyber loafing. Cyber loafing is generally defined as dealing with non-work related activities in the workplace, other than business purposes and on the internet. The definition of cyber loafing in the field of education also appears as the tendency or behavior of the students to use the internet for the works that are not related to the course during the course hours. Especially with the spread of mobile devices, the concept of cyber loafing has become an important problem in educational environments. Because cyber loafing makes it harder for students to focus their attention on the course, it affects learning performance negatively and may cause problematic internet usage problems in students' work and social life. Moreover, such behaviors make the classroom management of the educator difficult. In this context, it is considered that it is very important to examine the social and psychological factors and cyber loafing concept in the educational environment that determine the cyber loafing of young people/students.

Keywords: Education, Cyber Loafing, Youth

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği A D, Dr. Öğr. Üy. Muğla, Türkiye, havvaakpinar@mu.edu.tr
** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Prof. Dr. Muğla, Türkiye, nugurlu@mu.edu.tr
***Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Dr. Öğr. Üy., Muğla, Türkiye egemenkaya@mu.edu.tr
****Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyofizik Anabilim Dalı, Doç. Dr. Muğla, Türkiye denizakpinar@mu.edu.tr

GENÇLİĞİ ETKİLEYEN YENİ ŞİDDET TÜRÜ: SİBER ZORBALIK

Havva AKPINAR*
Nezihe BULUT UĞURLU**
Egemen KAYA***
Deniz AKPINAR****

ÖZET

Bilişim ve iletişim teknolojilerindeki son gelişmeler, cep telefonu, bilgisayar, internete erişim, sosyal paylaşım sitelerine ulaşımın kolaylaşması ve yaygınlaşması, kişilerin bilgiye ulaşmasını hızlandırmakta, başkalarıyla iletişim kurmada önemli fırsatlar sunmakta ve insanların zamanı eğlenceli bir şekilde geçirebilmesine olanak sağlamaktadır. Ancak bu teknolojilerin olumlu kullanımının yanında diğer kişileri rahatsız etme, zarar verme amacıyla kötü niyetle de kullanıldığı görülmektedir. Teknolojik araçların kullanılmasıyla kasıtlı ve süreklilik göstererek birey ya da grubun zarar görmesini içeren davranışların tümü siber zorbalık olarak tanımlanmaktadır. Siber zorbalık davranışı elektronik araçlarla yapılan psikolojik bir zorbalık biçimidir. Siber zorbalığa maruz kalmak, zorbalık yapmak veya siber zorbalığa tanık olmak, bireylerin ruh sağlığını ciddi şekilde etkilemektedir. Siber zorbalığa mağdur kalan kişilerde, benlik saygısında düşme, kendini beğenmeme, kendine zarar verme isteği, yalnızlık, depresyon, madde (sigara, alkol, ilaç, vb.) kullanımı, anksiyete bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, gibi psikiyatrik sorunlar görülmektedir. Özellikle gençlerde öfke, korku, utanma, kendini suçlama, kaygı, üzüntü, depresif duygular, nefret, aşağılanma hissi, intikam duygusu gibi psikolojik etkiler ve siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerde derslerde başarısızlık, okula devamsızlık gibi akademik etkiler ortaya çıkmaktadır. Gençlerin siber zorbalık hakkında farkındalık kazanmaları, baş etme becerilerini geliştirmeleri, teknolojiyi daha bilinçli kullanmaları açısından siber zorbalıkla ilgili çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Siber Zorbalık, Şiddet

THE NEW TYPE OF VIOLENCE AFFECTING YOUTH: CYBER BULLYING

ABSTRACT

The latest developments in information and communication technologies, mobile phones, computers, access to the Internet, the access to social networking sites are easier and more widespread, accelerate people's access to information, provide important opportunities to communicate with others and allow people to spend time in a fun way. However, in addition to the positive use of these technologies, it is seen that they are also used in bad faith for the purpose of harming and harming other people. By using technological tools, all behaviors involving deliberate and continuous harm to the individual or group are defined as cyber bullying. Cyber bullying is a form of psychological bullying through electronic means. Exposure to cyber bullying, bullying or witnessing cyber bullying seriously affects the mental health of individuals. Psychiatric problems such as low self-esteem, self-esteem, desire for self-harm, loneliness, depression, substance abuse (alcohol, drug, etc.), anxiety disorder, post-traumatic stress disorder are seen in the victims of cyberbullying. Especially psychological effects such as anger, fear, embarrassment, self-blame, anxiety, sadness, depressive emotions, hate, humiliation, revenge, and academic effects such as failure in classes and absenteeism in students exposed to cyber bullying. In order to gain awareness about cyber bullying, to develop coping skills and to use technology more consciously, it is of great importance to carry out studies on cyber bullying.

Keywords: Cyber Bullying, Youth, Violence

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Dr. Öğr. Üy. Muğla, Türkiye, havvaakpinar@mu.edu.tr
** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Prof. Dr. Muğla, Türkiye, nugurlu@mu.edu.tr
***Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Dr. Öğretim Üyesi, Muğla, Türkiye egemenkaya@mu.edu.tr
****Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyofizik Anabilim Dalı, Doçent Dr. Muğla, Türkiye denizakpinar@mu.edu.tr

SERVICE QUALITY PERCEPTIONS OF GENERATION Z ON TRAVEL AGENCIES: CASE OF DARDANELLES

Furkan ARASLI*
Yahya HELVACIOĞLU**

Today, tourism industry of Turkey involves multiple areas and contributors where authors investigate travel agencies via interviewing Generation Z of Dardanelles. Aim of the study is to investigate Generation Z's perception of service quality in Travel Agencies operating in Dardanelles. Purposive sampling was used along with semi-structured interview techniques to analyse the responses provided by 15 participants. Study is unique since it showcases Generation Z's view on travel agencies operation in Dardanelles. This Study lays the mixed views of interviewees on different aspects on service quality in travel agencies. Authors have tried to explore Generation Z's needs and expectation relevant to the service quality and have interviewed Generation Z of Dardanelles to contribute to the development of tourism on providing satisfaction for the Generation Z of Dardanelles via their findings, theoretical and practical implications.

Keywords: Generation Z, Service Quality, Travel Agencies, Canakkale, Tourism, Dardanelles, Turkey

*M3 Research Center, University of South Florida Sarasota-Manatee,
**School of Computing Technology, Eastern Mediterranean University,

BÜYÜK İPEK YOLU ÜZERİNDE BULUNANVE TÜRK DÜNYASININ BAŞKENTİ SAYILAN TÜRKİSTAN ŞEHRİNDEKİ TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ

Adiyeva PAKIZAT*
Abishov NURZHAN**

ÖZET

Kazakistan'da tarihi turizmin merkezi olan Türkistan şehrinin turistlerin ilgisini çekme potansiyelinin yüksek olduğunu gösterme, yazımızın önemini vurgulamaktadır. Avrasya'nın kalbinde bulunan Büyük İpek Yolu Bozkırlarında antik bir şehir inşa edildi, kültür merkezleri meydana geldi. Kazak Hanlığı, Kıpçak halkı ve Türk Hakanlığı'nın başkenti olan birçok şehir de vardır. Bu şehirlerdeki anıtlar, kültürel siteler ve eski binalar aşırı tarihin izlerini taşımaktadır. Konunun önemi, Türkistan şehri turizmini geliştirme yollarını belirlemektir. Bu amaçla, "Etno köyler" kurulacaktır. Tüm Türk halklarının gelenekleri orada terfi edilecektir. Örneğin, Azerbaycan köyü, Özbek köyü, Türk köyü vb.

Makalenin amacı ve görevi,teknik rekabet çağı olanXXI. Yüzyılda geleneklerimizi dünyaya tanıtmak, Türk dünyasına ortak olan Türkistan şehrini tanıtmak, Türk dünyasını temsil eden değerlerimiz sayesinde tanıtmak bilimsel çalışmamızın temelidir. Sadece tarihi turizm alanında değil, sosyo-kültürel seyahat alanında da, etnoturizm bağlamında turist çekmek mümkündür. Araştırma neticesinde, Büyük İpek Yolu üzerindeki Ulusal turizmin gelişmesi için dünya halklarını Türkistan'a çekmek amacıyla ilk tarihsel etnografik kompleks yapılacak, hareketli müze eşyalarının sergileri, Ulusal uygulamalı sanat sergileri, fuarlar, milli oyunlar, çocuk parkları, Kazak geleneklerini anlatan ulusal folklor etkinlikleri Türkistan merkezlerinde düzenlenecektir.

Bu çalışmalar halkımızın geleneklerini canlandırmayı hedeflemekte olup, onun eşsiz ve benzersiz olduğunu göstermektedir. Araştırma yöntemi olarak müze fonları, anıtlar, turizm ve sektörle ilgili istatistiksel belgeler esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: turizm, Türk dünyası, Türkistan, gelenekler, ulusal değerler, Büyük İpek Yolu

DEVELOPMENT OF TOURİSM IN TURKESTAN, WHİCH İS LOCATED ON THE GREAT SİLK ROAD AND İS CONSİDERED THE CAPİTAL OF THE TURKİSH WORLD

ABSTRACT

Showing that the city of Turkestan, the center of historical tourism in Kazakhstan, has a high potential to attract tourists, underlines the importance of our article.In the steppes of the Great Silk Road in the heart of Eurasia, an ancient city was built and cultural centers formed. There are also many cities that are the capital of the Kazakh Khanate, the Kipchak people and the Turkic Khanate. Monuments, cultural sites and ancient buildings in these cities bear traces of extreme history. The importance of the issue is to determine ways of developing tourism in Turkestan city. For this purpose, "ethno villages" will be established. The traditions of all Turkic peoples will be promoted there. For example, Azerbaijani village, Uzbek village, Turkish village, etc.

The purpose and task of the article is XXI, the age of technical competition. It is the basis of our scientific work to introduce our traditions to the world in the century, to introduce the city of Turkestan, which is common to the Turkish world, and to introduce it through our values representing the Turkish world. It is possible to attract tourists not only in the area of historical tourism but also in the area of socio-cultural travel, in the context of ethnotourism. As a result of research, the development of tourism on the Great Silk Road to Turkistan National in order for the peoples of the world, the first will be held in the historical ethnographic complex, Museum of the moving objects, exhibitions, National exhibitions of Applied Art Fairs, National Games, children's parks, in the heart of Turkestan Kazakh national folklore traditions of describing the activities will be held.

These works aim to revive the traditions of our people and show that it is unique and unique. The research method was based on museum funds, monuments, tourism and statistical documents related to the sector.

Keywords: Tourism, Turkish World, Turkestan, Traditions, National Values, Great Silk Road.

AhmetYeseviUluslararasıTürk-Kazak ÜniversitesiTurizmbölümöğretimüyesi, Türkistan/ Kazakistan, adipaki@mail.ru
AhmetYeseviUluslararasıTürk-Kazak Üniversitesi, Turizm Bölüm Öğr. Üy. Türkistan/ Kazakistan, nurzhan.abishov@ayu.edu.kz

GENÇLİK, TERÖRİZM VE TASAVVUF

Musa KAVAL*

ÖZET

Yıkıcı iki dünya savaşından sonra daha az tahripkâr olan soğuk savaşın ardından büyük güçler kendi ekonomik ve siyasi hedeflerine ulaşmak için vesayet savaşlarını uygulamaya sokmuştur. Hedef ülke veya toplulukta daha önceden bir takım psikolojik operasyonlarla beslenmiş bir takım ayrılıkçı terör olaylarının icra edilmesi kuşkusuz daha sofistike bir harekat tarzıdır. Terör olaylarının zaman zaman halkların özgürlük çabaları olarak, göreceli bir anlayışla makes bulması vesayet savaşlarının taraflarının dolaylı da olsa izhar olmalarına vesile olmaktadır. Kitleleri canını ortaya koyacak şekilde savaştırabilmenin en kolay yolu her zaman inanç ve dini ayrılıkların husumet seviyesine tırmandırılması olmuştur. Hakim güçlerin uluslar arası müdahale edebilme imkanını sağlayan terörizmin dini bir eklenti ile küresel çapta bir tesire kavuştuğunu biliyoruz. Suni bir takım savaş retoriklerinin müslüman coğrafyasında özellikle tasavvuf geleneğinin aygın olduğu toplumlarda tetikleyici bir tesire kavuşmadığı görülür. Özellikle dini bilgisi eksik fakat isyan duygusu kuvvetli olan gençlerin kullanıldığı terör organizasyonlarının sathi din algısına sahip oldukları ortadadır. Halbuki dinlerin şekilsel kanun ve uygulamaların derinlikli bir duygu ve tefekkür ile zenginleştirildiği mistik yorumları gençlerin sorularının cevabını verebilecek birikime sahiptir. Eleştirinin, isyan ve şiddet boyutundan önceki yapıcı ve dönüştürücü gücünün farkına varılmasına vesile olacak tasavvufi gelenek sadece Müslümanlar için değil bütün insanlık için alternatif olarak düşünülmelidir. Çalışmada bu teze dair tespit ve çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: gençlik, terörizm, tasavvuf, cihad, büyük cihad

YOUTH, TERRORİSM AND SUFİSM

ABSTRACT

After the devastating two world wars the great powers introduced the cold war, which was less devastating after the, to achieve their economic and political goals. Execution of a number of separatist terrorist incidents previously fed by a number of psychological operations in the target country or community is undoubtedly a more sophisticated mode of operation. The fact that the terrorist incidents are sometimes commented as peoples' freedom efforts with a relative understanding makes the parties of guardianship wars indirectly albeit indirectly. The easiest way to fight the masses in a way that will reveal their lives has always been the escalation of belief and religious separations to the level of hostility. We know that terrorism has gained a global impact with a religious attachment that allows the dominant powers to intervene internationally. It is seen that an artificial war rhetoric does not have a triggering effect on the muslim geography especially in the societies where sufism is a tradition. It is clear that terrorist organizations, especially young people who have a strong sense of rebellion but lack of religious knowledge, have a great sense of religion. However, the mystical interpretations of religions are enriched with deep emotion and contemplation and they have the knowledge to answer the questions of young people. The mystical tradition that will be conducive to the recognition of the constructive and transformative power of criticism before the rebellion and violence, should be considered as an alternative not only to Muslims but also to all humanity. In this study, the findings of this thesis will be presented.

Keywords: youth, terrorism, sufism, jihad, big jihad

* Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Prof. Dr., kavalmusa@hotmail.com

GENÇLİK DÖNEMİNDE DİN VE TASAVVUF ANLAYIŞININ ÖNEMİ

Musa KAVAL*

ÖZET

Yıkıcı iki dünya savaşından sonra daha az tahripkâr olan soğuk savaşın ardından büyük güçler kendi ekonomik ve siyasi hedeflerine ulaşmak için vesayet savaşlarını uygulamaya sokmuştur. Hedef ülke veya toplulukta daha önceden bir takım psikolojik operasyonlarla beslenmiş bir takım ayrılıkçı terör olaylarının icra edilmesi kuşkusuz daha sofistike bir harekat tarzıdır. Terör olaylarının zaman zaman halkların özgürlük çabaları olarak, göreceli bir anlayışla makes bulması vesayet savaşlarının taraflarının dolaylı da olsa izhar olmalarına vesile olmaktadır. Kitleleri canını ortaya koyacak şekilde savaştırabilmenin en kolay yolu her zaman inanç ve dini ayrılıkların husumet seviyesine tırmandırılması olmuştur. Hakim güçlerin uluslar arası müdahale edebilme imkanını sağlayan terörizmin dini bir eklenti ile küresel çapta bir tesire kavuştuğunu biliyoruz. Suni bir takım savaş retoriklerinin müslüman coğrafyasında özellikle tasavvuf geleneğinin aygın olduğu toplumlarda tetikleyici bir tesire kavuşmadığı görülür. Özellikle dini bilgisi eksik fakat isyan duygusu kuvvetli olan gençlerin kullanıldığı terör organizasyonlarının sathi din algısına sahip oldukları ortadadır. Halbuki dinlerin şekilsel kanun ve uygulamaların derinlikli bir duygu ve tefekkür ile zenginleştirildiği mistik yorumları gençlerin sorularının cevabını verebilecek birikime sahiptir. Eleştirinin, isyan ve şiddet boyutundan önceki yapıcı ve dönüştürücü gücünün farkına varılmasına vesile olacak tasavvufi gelenek sadece Müslümanlar için değil bütün insanlık için alternatif olarak düşünülmelidir. Çalışmada bu teze dair tespit ve çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Gençlik, Terörizm, Tasavvuf, Cihad, Büyük Cihad.

THE IMPORTANCE OF CONCEPT OF RELIGION AND SUFISM IN YOUTH

ABSTRACT

After the devastating two world wars the great powers introduced the cold war, which was less devastating after the, to achieve their economic and political goals. Execution of a number of separatist terrorist incidents previously fed by a number of psychological operations in the target country or community is undoubtedly a more sophisticated mode of operation. The fact that the terrorist incidents are sometimes commented as peoples' freedom efforts with a relative understanding makes the parties of guardianship wars indirectly albeit indirectly. The easiest way to fight the masses in a way that will reveal their lives has always been the escalation of belief and religious separations to the level of hostility. We know that terrorism has gained a global impact with a religious attachment that allows the dominant powers to intervene internationally. It is seen that an artificial war rhetoric does not have a triggering effect on the muslim geography especially in the societies where sufism is a tradition. It is clear that terrorist organizations, especially young people who have a strong sense of rebellion but lack of religious knowledge, have a great sense of religion. However, the mystical interpretations of religions are enriched with deep emotion and contemplation and they have the knowledge to answer the questions of young people. The mystical tradition that will be conducive to the recognition of the constructive and transformative power of criticism before the rebellion and violence, should be considered as an alternative not only to Muslims but also to all humanity. In this study, the findings of this thesis will be presented.

Keywords: Youth, Terrorism, Sufism, Jihad, Big Jihad

* Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Prof. Dr., kavalmusa@hotmail.com

MEDYA VE GENÇLIK

Zhannat BEXULTAN*
Raushan JAPPAROVA**

ÖZET

Bugün medya olmadan hayatımızı hayal edemiyoruz. Sürekli haberleri televizyonda takip ediyoruz, basında çıkan ilginç makaleleri okuyoruz, arkadaşlarlarımızla internette iletişim kuruyoruz. Nüfusun çoğu gençler ve medyanın ateşli bir tüketicisi ve medyanın gençlik kitlesi üzerinde etkisi var. Ayrıca gençler üzerinde olumlu ve olumsuz bir medya etkisinin olduğunu tespit ettik ve gittikçe artan bir şekilde toplumdaki uygunsuz davranışlarında ifade edilen medyanın olumsuz etkisinden söz ediyoruz.

Modern dünyada yaşıyoruz, sürekli medya ile karşılaşıyoruz. Günlük yaşamlarımızda o kadar sıkı bir şekilde kuruluyorlar ki, onlarsız varlığımızı bile hayal edemiyoruz. En sevdiğimiz TV kanalında en son haberleri izlemek, Internet üzerinden bir spor sitesinde bir futbol maçı skorunu bulmak, en sevdiğimiz FM radyonun dalgalarında günün hava durumunu dinlemek bizim için oldukça yaygınlaştı.

Medyanın gençlik davranışı üzerindeki etkisine ilişkin sorun modern toplumumuzda çok önemlidir, çünkü bugün nüfusun çoğunluğu genç insanlardır (% 60'dan fazla) ve medya, “dördüncü güç” dür. Gençlik görüşlerinin oluşumunda, ergenlerin yetiştirilmesinde vb. büyük bir etkidir.

Açar Sözlər: Gençlik, Kitle Iletişim Araçları, Haberler, Televizyon, Makaleler, Basın, Internet, Izleyici.

MEDIA AND YOUTH

ABSTRACT

Today we cannot imagine our life without the media. We constantly follow the news on TV, read interesting articles in the press, communicate with friends on the Internet. Most of the population is young people and she is an ardent consumer of the media, and the media in its time has an impact on the youth audience. We also found out that there is a positive and negative media impact on young people, and we are increasingly talking about the negative impact of the media, which is expressed in their inappropriate behavior in society.

Living in the modern world, we are constantly faced with the media. They are so firmly founded in our daily lives that we cannot even imagine our existence without them. It has become quite common for us to watch the latest news on our favorite TV channel, find out the score of a football match on a sports site via the Internet, listen to the weather forecast for the day on the waves of our favorite FM radio station.

The problem of the influence of the media on the behavior of youth is very relevant in our modern society, since today the majority of the population is young people (more than 60%), and the media is the “fourth power”, which has a huge impact on the formation of youth opinions , on the upbringing of adolescents, etc.

Keywords: Youth, Mass Media, News, Television, Articles, Press, Internet, Audience

*Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Doç. Dr., Turkistan, Kazakhstan, mrs.absolute@bk.ru
**Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Doç. Dr., Turkistan, Kazakhstan, jan-rau@mail.ru

MODERN TOPLUMDA KUŞAKLARARASI GENÇLİK İDDİALARI

Zhannat BEXULTAN*
Raushan JAPPAROVA**

ÖZET

Gençler ve "yaşlılar" kuşağı, küresel sosyal değişim çağında yaşıyor. Modern koşullar kuşkusuz nesiller arası ilişkilerin ve toplumun etkin işleyişinin ön şartı olan şüphesiz ki gençlerin kişisel tutumlarına, değer yönelimlerine ve ebeveynlerinin nitelikleri ve alışkanlıklarına işaret eder.

Değer yönelimlerinin oluşumu, çocuklar ve ebeveynler arasındaki nesiller arası ilişkileri anlamak için en uygun yaklaşımlar sisteminin aranması ile yakından bağlantılıdır. Bu sistem sosyo-ekonomik gelişme, kültürel ve tarihi kavramlar ve modern Kazakistan'da ilişkilerin kurulması sonucu çok radikal bir şekilde değişiyor. Aslında, ilişkiler sorunu ve nesiller boyu süreklilik, toplumun var olduğu kadar önemlidir ve bu nedenle toplumsal kalkınmanın en önemli sorunlarından biridir. İçeriği ve ciddiyeti, belirli tarihsel koşullara göre belirlenir.

Genç nesil, değişen bir toplumda oluşuyor. Sosyo-ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerde meydana gelen temel değişiklikler, kuşakların sosyo-kültürel devamlılığında önemli değişiklikler gerektirmiştir. Toplumda meydana gelen yapısal değişiklikler, yaşam koşullarını önemli ölçüde değiştirirken, farklı kuşakların deneyimleri, dünyada kabul görmüş eski kuşaklardan farklı olan kendine özgü değerler, standartlar, davranışlar grubunu oluşturur.

Açar Sözlər: gençlik, "yaşlıların" oluşumu, çağ, küresel sosyal değişimler, modernite, kişisel tutumlar, değer yönelimleri, ebeveynler.

INTERGENERATIONAL CLAIMS OF YOUTH IN MODERN SOCIETY

ABSTRACT

Youth and the generation of "elders" live in an era of global social change. Modern conditions leave their mark on the personal attitudes, value orientations of young people, as well as on the qualities and habits of their parents, which undoubtedly is a prerequisite for harmonious inter-generational relationships and the effective functioning of society.

The formation of value orientations is very closely connected with the search for a system of optimal approaches to understanding intergenerational relationships between children and parents. This system is changing very radically as a result of socio-economic development, cultural and historical concepts and the establishment of relations in modern Kazakhstan. In fact, the problem of relationships and continuity of generations is relevant just as much as society exists, and therefore it is one of the pressing problems of social development. Its content and severity are determined by specific historical conditions.

The young generation is forming in a changing society. Fundamental changes in socio-economic, political and cultural relations entailed significant changes in the sociocultural continuity of generations. Structural changes taking place in society significantly change living conditions, while the experience of different generations forms its own specific set of values, standards, behaviors that are different from the older generations accepted in the world.

Keywords: youth, the generation of "elders", era, global social changes, modernity, personal attitudes, value orientations, parents.

*Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Uzman, Turkistan, Kazakhstan, mrs.absolute@bk.ru
**Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Doç. Dr., Turkistan, Kazakhstan, jan-rau@mail.ru

ÖĞRENCİLERİN ÇALIŞMA VE ANLATIMI ARAŞTIRMALARI

Khumar GULJAN*

ÖZET

Görüşleri özgürce ifade etme özgürlüğü, insanlara toplumdaki hatalı düşüncelerini değiştirme ve düzeltme konusunda harika bir fırsat veren önemli haklardan biridir. Başka bir deyişle, hak, devlet kuruluşlarından ve demokrasinin temelini tuttuğu diğer kaynaklardan bilgi alma hakkıyla doğrudan bağlantılıdır. Ayrıca hak her zaman vatandaşlara gerçeği bilme hakkı sağlar. Böylece Moğolistan anayasası, düşünce özgürlüğü, düşünce, ifade, konuşma ve basın özgürlüğü gibi 16. madde, 16. maddesiyle kanıtlıyor. Bu hak, insan haklarının ve özgürlüğünün özüdür. Düşünceleri açık bir şekilde ifade etmenin ve kendine güvenmenin ana yolu, kendi düşüncelerini ve görüşlerini özgürce söylemektir ve her koşulda konuşma özgürlüğüdür.

Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır; bu hak, herhangi bir medya aracılığıyla bilgi ve fikir aramak, almak ve iletmek için herhangi bir müdahalesiz özgürlüğü içerir.

SCHOLARY ARTİCLE FOR RESEARCH ON STUDENTS' OPİNİON AND EXPRESSİON

ABSTRACT

The freedom of expressing opinions freely is one of the important rights which give to people a great opportunity to change and correct their erroneous thoughts in society. In other words, the right is directly connected with a right to get information from the state organizations and other resources which are he bdellium of democracy. Also the right always provides citizens with a right to know the truth. So the constitution of Mongolia proves it with its article 16, chapter 16 like the freedom of thought, opinion, expression, speech and press. This right is the core of human rights and freedom. The main way of expressing thoughts openly and to be self-confident is to tell own thoughts and opinions freely and is the freedom of speech in any conditions.

Everybody has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media.

Moğolistan Khovd University. khumarguljan@gmail.com

GENÇLERİN SİYASAL KATILIMI

Khambar TOİBAZAR*

ÖZET

Siyaset bilimi modern sosyal aktivitelerde önemli bir çalışma dalı haline gelmiştir. Siyasi liderliğin sosyal hayatta oynadığı rol ile tanımlanmaktadır. Kültür ve medeniyet tarihinin tamamı boyunca, ülkenin ve insanların kaderi, aynı zamanda bireyin kişisel hayatı, önemli bir politik etkiye sahip olmuştur. Siyaset, sosyal yaşamın tüm sektörlerinde gittikçe daha popüler hale geliyor ve dünya kalkınmasına en aktif ve evrensel katkı yapıyor. Bir ülkenin sosyal politikası yalnızca halkına odaklanır ve ülkenin refahı büyük ölçüde insani gelişmeye bağlıdır. Moğol nüfusunun yüzde 32,8'ini oluşturduğu için kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ve gençlerin katılımı gibi gruplar için hükümetin sosyal politikasına tüm toplum gruplarını dahil etmek çok önemlidir.

Dünyanın dört bir yanındaki ülkelerde gençlik gelişimi sorunları giderek devlet kuruluşları, topluluklar, sivil toplum ve araştırmacılar tarafından odaklandı. Gençlerin politik katılımı, günümüzde hem politika hem de yasal konularda Moğolistan'daki en büyük zorluklardan biri ve sosyal meselelerin zorunluluğunda ilgi çeken önemli bir konudur.

Bu nedenle, "Gençliğe Siyasal Katılım" raporu, gençlerin toplumdaki konumlarına, siyasi faaliyetlerine, gençlerin temsiline göre katılım türlerini yansıtmaktadır.

POLITICAL PARTICIPATION OF YOUTHS

ABSTRACT

Political science has become an important branch of study in modern social activities. It is defined by the role that political leadership plays in social life. During the entire history of the culture and civilization, the fate of the country and people, as well as the personal life of the individual, has had a significant political influence. Politics is becoming increasingly popular in all sectors of social life and is becoming the most active and universal contributor to world development. The social policy of a country is focused exclusively on its people and the prosperity of the country depends heavily on human development. It is crucial to include all groups of society for the social policy of the government for groups such as women, children, elderly people, disabled people, and youth's participation is the most important because they make up roughly 32.8 percent of the Mongolian population.

In countries around the world, youth development issues have become increasingly focused by government organizations, communities, civil society, and researchers. Political participation of youths is one of the pressing challenges in Mongolia, nowadays, in both policy and legal issues, and in necessity of the social issues it is important topic which attracts interest.

Therefore, the "Youth Political Participation" report reflects on the position of young people in society, political activity, participation type by concerning youth's representation.

*Moğolistan Khovd University , khtoibazar@gmail.com

AKTİF KARBONUN GASTRONOMİ ALANINDA KULLANIM OLANAKLARI

Ata Baran KÖROĞLU*
Cansu AĞAN**
Çağla ÖZER***

ÖZET

Gastronomi; bir ürünün tarladan tüketime kadarki bütün süreçleri inceleyen, insanın beslenmesi ve yeme içme alışkanlıkları ile ilgili tüm konuları kapsayan bir bilim dalıdır. Sağlığa uygun bir şekilde hazırlanan yiyecek ve içeceklerin farklı maddelerle geliştirilerek yeni bir lezzet, tat ve görsellik kazandırma işlemleri de gastronominin çalışma konuları arasında yer almaktadır. Bu maddelerden biri aktif karbon olup gastronomide kullanımı son dönemlerde sosyal medyada popüler hale gelmiştir. Aktif karbon, ürünün tadında bir değişiklik yaratmayıp rengin siyah olmasını sağlamaktadır. Ticari olarak odun, turba, linyit, kömür, kemik, bambu, Hindistan cevizi kabuğu, pirinç kabuğu, fındıkkabuğu ve yağ ürünlerinden elde edilen karbonların çeşitli işlemlerden geçirilerek aktive edilmesiyle elde edilmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, aktif karbonun tanımlaması yapılarak, aktif karbonun özelliklerini, sağlığa yararlı etkilerini ve kullanım alanlarını anlatmak, gastronomi alanında kullanım olanaklarını incelemektir. Bu amaçla bu konuda bulunan literatürde yapılan çalışmalar incelenerek değerlendirilmiştir. Ayrıca aktif karbonun gastronomide kullanımının arttırılması için öneriler verilmiştir. Elde edilen bilgiler sonucunda, aktif karbonun birçok kullanım alanlarının olduğu görülmüş olup gastronomi alanında yeterli düzeyde kaynak bulunmaması bu çalışmanın literatür için önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aktif Karbon, Gastronomi, Siyah Yiyecekler

POSSIBILITIES OF ACTIVETED CARBON IN GASTRONOMY

ABSTRACT

Gastronomy; is a branch of science that examines all the processes of a product from field to fork, covers all issues related to human nutrition and food and beverage habits. Gaining the new flavor, taste and visualization by adding different ingredients in accordance with the health to food and beverages is also among the gastronomy working topics. One of these substances is activated carbon and its use in gastronomy has recently become popular in social media. Activated carbon does not change the taste of the product and ensures that the color is black. They are commercially obtained by activating carbons obtained from wood, peat, lignite, charcoal, bone, bamboo, coconut husk, rice husk, hazelnut husk and oil products through various processes.

The aim of this study is to describe the properties of activated carbon, its beneficial effects on health, and to examine the possibilities of use in gastronomy. For this purpose, studies in the literature on this subject have been evaluated. In addition, recommendations have been made to increase the use of activated carbon in gastronomy. As a result of the information obtained, it is seen that activated carbon has many usege area and the lack of sufficient resources in the field of gastronomy reveals the importance of this study for the literature.

Keywords: Activated Carbon, Black Foods, Gastronomy

*İstinye Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Lisans Öğrencisi, İstanbul, Türkiye, atabkoroglu@gmail.com
**İstinye Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Öğr.Gör., İstanbul, Türkiye, cagan@istinye.edu.tr
***İstinye Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Dr.Öğr.Üyesi İstanbul, Türkiye, cozer@istinye.edu.tr

GENÇLERİN EĞİTİM VE MESLEKİ STRATEJİLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Gulmira YAKIYAYEVA*
Zekeriya BİNGÖL**
Zhannat BEXULTAN***

ÖZET

Bu makale gençliğin eğitim ve mesleki stratejilerini, eğitim alanındaki ebeveynlerin taleplerini ve üniversite mezunlarının iş piyasasında rekabet edebilirliklerini incelemektedir. Eğitim ve meslek seçimi problemleri, gençlik değerleri ve gençlerin eğitim ve mesleki stratejilerinin oluşumunun sosyal yönleri üzerine sosyolojik bir çalışmanın sonuçları sunulmuştur.

Bu makale, 17-29 yaş arası gençler arasında, Shymkent, Türkistan ve Kentau kentlerinden sosyolojik bir çalışmanın sonuçlarını ortaya koyuyor. Gençliğin eğitim ve mesleki stratejilerinin tüm çok yönlülüğü üzerindeki sosyolojik bu araştırmada yeni fırsatlar ve potansiyeller ortaya koyuyor: işgücü piyasasında arz ve talep, mezunların eğitim ve mesleki tercihleri ve mezunlarının belirleyicileri arasındaki denge. Eğitimin etkinliği büyük ölçüde aşağıdakilere bağlıdır: "Öğrenci gençliğinin hedefleri nelerdir? Yaşam değerleri nelerdir? Hayatlarında eğitim yoluyla neler gerçekleştirmek istiyorlar? "

Eğitim ve meslek stratejileri çalışmaları, bugünün önceliklerini yansıtan fikirleri güncellemektedir. Bunun nedeni, bir yandan, kaliteli eğitimin değerinin çoğu genç için önemli hale geldiği, diğer yandan ekonomik, sosyo-kültürel ve eğitimsel varlıklara bağımlılıklarının arttığı "yeni bir yaşam tarzı" nın oluşmasıdır. ortaya çıkardı.

Açar Sözlər: Eğitim Ve Mesleki Stratejiler, Gençlik, Ebeveynler, Eğitim Alanı, Rekabet Gücü, Üniversite Mezunu, Iş Piyasası, Eğitim, Meslek

CLASSIFICATION OF EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL STRATEGIES OF YOUTH

ABSTRACT

This article examines the educational and professional strategies of youth, the claims of parents in the educational field and the competitiveness of university graduates in the labor market. The results of a sociological study on the problems of choice of education and profession, youth values and social aspects of the formation of educational and professional strategies of youth are presented.

The article presents some results of a sociological study conducted among young people aged 17-29 years from the cities of Shymkent, Turkestan and Kentau. A sociological study of the educational and professional strategies of youth in all its multifacetedness opens up new opportunities and prospects in the study: the balance between supply and demand on the labor market, educational and professional preferences of graduates and the determinants of their formation. The effectiveness of education largely depends on: "What are the goals of student youth? What are their life values? What do they want to realize in their lives through education?"

Studies of educational and professional strategies update ideas that reflect today's priorities. This is due to the formation of a "new lifestyle", in which, on the one hand, the value of quality education becomes significant for most young people, on the other hand, their dependence on economic, socio-cultural and educational assets is revealed.

Keywords: educational and professional strategies, youth, parents, educational sphere, competitiveness, University graduate, labor market, education, profession, value.

*Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Yabancı Diller Bölümü, Turkistan, Kazakhstan, gulmirakz70@mail.ru
**Muğla Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, PhD. Muğla, Türkiye, zbingol@hotmail.com
***Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Uzman, Turkistan, Kazakhstan, mrs.absolute@bk.ru

GENÇ ÖĞRETMENLERİN İLETİŞİM YETKİNLİĞİNİN ROL VE DÜZEYİ ÇALIŞMASI

Gulmira YAKIYAYEVA*

ÖZET

Birincil profesyonelleşme, bir kişinin profesyonel aktivitesinin başarılı bir şekilde başlaması için gerekli mesleki becerilerin edinilmesi de dahil olmak üzere uzman olma sürecidir. E.F. Zeer ve O.A. Rudey kişiliğin mesleki gelişim sürecindeki bütünsel sürecinde 7 aşamayı ayırır. Birincil uzmanlaşma aşaması 25 ila 30 yaşları kapsamaktadır. Bu sosyal ve profesyonel faaliyet çağıdır. Bu aşamada, profesyonel gelişim önemli hale gelir. Mesleki gelişimin bir aşamasından diğerine geçiş, gelişimin sosyal durumunda bir değişiklik, öncü faaliyetlerin içeriğinde bir değişiklik, yeni bir sosyal rol ve mesleki davranış gelişimi, ayrıca kişiliğin yeniden yapılandırılması anlamına gelir. Bir profesyonelin kişiliğinin gelişimi, bütünlüğünün yeni bir seviyesine yol açan niteliksel değişikliklerle gerçekleşir. Bireyin temel güçlerindeki değişimleri, mevcut tutumların dönüşümünü, yönelimlerini, değişen sosyal ilişkilerin etkisi altındaki davranış motiflerini içerir. İletişimsel yeterlilik çalışmasına adanan literatür ve birinci sınıf profesyonelleşme döneminde genç öğretmenlerin iletişimsel yetkinliklerini geliştirme kriterleri araştırmamızın amacını ortaya koymamızı sağlar. Amaç: Genç öğretmenlerin iletişim becerilerinin gelişim düzeyini kuramsal olarak doğrulamak ve deneysel olarak birincil profesyonelleşme döneminde kontrol etmek.

STUDY OF THE ROLE AND LEVEL OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF YOUNG TEACHERS

ABSTRACT

Primary professionalization is the process of becoming a specialist, including the acquisition of professional skills necessary for the successful start of professional activity of a person. E.F. Zeer and O.A. Rudey in the holistic process of professional development of the personality distinguish 7 stages. The stage of primary professionalization covers the age range from 25 to 30 years. This is the age of social and professional activity. At this stage, professional growth becomes relevant. The transition from one stage of professional development to another means a change in the social situation of development, a change in the content of leading activities, the development of a new social role and professional behavior, as well as the restructuring of the personality. The development of the personality of a professional occurs through qualitative changes leading to a new level of its integrity. It involves changes in the essential forces of the individual, the transformation of existing attitudes, orientations, motives of behavior under the influence of changing social relations. Our analysis of the literature devoted to the study of communicative competence and the criteria for the development of communicative competence of young teachers in the period of primary professionalization allows us to put forward the goal of our research. Objective: to theoretically substantiate and experimentally check the level of development of the communicative competence of young teachers in the period of primary professionalization.

*Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Yabancı Diller Bölümü, Turkistan, Kazakhstan, gulmirakz70@mail.ru

GENÇLERDE FİZİKSEL AKTİVİTENİN ÖNEMİ

Zeliha YAMAN*
Mualla YILMAZ**

ÖZET

Fiziksel aktivite; günlük yaşam içerisinde, iskelet kasları kullanılarak yapılan, enerji harcamasını gerektiren hareket olarak tanımlanmaktadır. Fiziksel aktivite, gençlerin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimini sağlayan temel araçlardan biridir. Değişen yaşam koşulları, çevresel, sosyal etmenler, teknoloji ve beslenme alışkanlıkları gençlerin fiziksel aktivite düzeyini olumsuz etkilemektedir (Taşkın ve Özdemir, 2018; Meydanlıoğlu 2015). Fiziksel yönden hareketsizliğin, gençlerin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilediği son yıllarda yapılan çalışmalarda bildirilmektedir (Fedewa ve Ahn 2011; Biddle ve Asare 2011; Mangerud ve ark., 2014). Yapılan bir çalışmada fiziksel hareketsizliğin gençlerde depresyon, anksiyete gibi ruhsal sorunların görülme sıklığını arttırdığı bildirilmektedir (Mangerud ve ark., 2014). Buna karşın düzenli yapılan fiziksel aktivitenin gençlerin kas iskelet sistemi kardiyovasküler sistem, nöromüsküler sistem ve psikososyal gelişimi (depresyon, anksiyete ve benlik saygısı) üzerinde olumlu yönde etkileri vardır. Yapılan sistematik bir derlemede düzenli fiziksel aktivite yapan gençlerin anksiyete ve depresyon ortalamalarının düzenli fiziksel aktivite yapmayanlara göre daha düşük olduğu bildirilmektedir (Biddle & Asare, 2011). Bununla birlikte fiziksel aktivite, gençlerin ruh sağlığı sorunları ve intihar davranışı prevalansını azaltan bir potansiyel koruyucu ajan olarak da önerilmektedir (Meydanlıoğlu 2015).Gençlerin fiziksel hareketsizliğe bağlı gelişebilecek fiziksel ve ruhsal sorunların önlenmesinde ve yönetiminde hemşirelerin önemli rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Gençlerin fiziksel aktivite düzeyinin arttırılması ve fiziksel aktivite motivasyonlarını kazandırılmasını sağlayacak çalışmaların hemşireler ile birlikte multidisipliner platformda yapılması gerekmektedir.

IMPORTANCE OF PHYSİCAL ACTİVİTY İN ADOLESCENTS

ABSTRACT

Physical activity; It is defined as the movement that requires energy expenditure in daily life by using skeletal muscles. Physical activity is one of the basic tools for the physical, mental and social development of adolescents. Changing living conditions, environmental, social factors, technology and eating habits adversely affect the physical activity level of adolescents (Taşkın and Özdemir, 2018; Meydanlıoğlu 2015). It has been reported in recent studies that physical inactivity adversely affects the physical and mental health of adolescents (Fedewa and Ahn 2011; Biddle and Asare 2011; Mangerud et al., 2014). In a study, it was reported that physical inactivity increases the incidence of mental problems such as depression and anxiety in adolescents (Mangerud et al., 2014). However, regular physical activity has a positive effect on the musculoskeletal, cardiovascular, neuromuscular and psychosocial development (depression, anxiety, and self-esteem) of adolescents. In a systematic review, it was reported that the average anxiety and depression levels of adolescents who performed regular physical activity were lower than those who did not perform regular physical activity (Biddle & Asare, 2011). However, physical activity is also recommended as a potential protective agent that reduces mental health problems and prevalence of suicidal behavior in adolescents (Meydanlıoğlu 2015). Nurses have important roles and responsibilities in the prevention and management of physical and mental problems that may develop due to physical inactivity in adolescents. It is necessary to carry out the studies to increase the physical activity level of adolescents and to gain motivation for physical activity together with nurses on a multidisciplinary platform.

*Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ruh sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD., Arş. Gör , Mersin, Türkiye
** Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ruh sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD., Doç. Dr. Mersin, Türkiye

BİR STK ÜZERİNDEN GENÇLİK VE GÖNÜLLÜK

Kevser AYDOĞDU*

ÖZET

Güney Batı Afrika'da Tanzanya'ya bağlı yarı özerk bir ada olan Zanzibar'da Assalam Vakfı üzerinden gönüllük turizmine bir bakış ve gençliğin gönüllüğe özendirilmesi

Assalam vakfı Afrika'nın temel sorunlarına gönüllü tabanlı çözümler arayan, bu çözümleri çeşitli ağlar aracılığıyla dezavantajlı yaşamlarla paylaşan ve böylece bölge insanına sürdürülebilir yaşamlar sağlamaya çalışan bir sivil toplum kuruluşudur.

Vakfın değerleri, 1-Kültürlerarası etkileşim, 2-Sosyal adalet, 3-Paylaşılan iylik, 4-Sorumlu seyahat

Ana faaliyet alanları, 1-Eğtim, 2-Sosyal girişim, 3-Gönüllü turizm

Gönüllük turizmi hem tatil hem de yardımseverlere tatil yaparken aynı anda hem sosyal paylaşımda bulunup yrel halkla karşılıklı kazanımı mümkün kılan bir sistemdir. Gönüllük turizmi ile dünya çapında milyonlarca genç hem gittikleri yerlere hem kendilerine anlam katmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Gönüllük, Turizm, Stk, Afrika

YOUTH AND VOLUNTARİNESS THROUGH A CİVİL SOCİETY ORGANİZATİON

ABSTRACT

A look at the voluntariness tourism and encouraging youth to voluntariness through Assalam foundation in Zanzibar, a semiautonomous island of Tanzanya in southwest Africa.

Assalam is a civil society organization that seeks volunteer based solutions to some of the fundamental issues Africa and assures that these solutions reach to the disadvantaged so that locals can maintain a sustainable lifestyle.

Values of the foudation: 1-Intercultural communication, 2-Social justice, 3-Sharing of kindness, 4-Responsible travelling

Main activity fields: 1-Education, 2-Social initiative, 3-Voulnteer tourism

Volunteer tourism is a system that provides the volunteers both a vacation and opportunity to socially interact with the local populace which enable mutual exchange of culture. Volunteer tourism enables millions of young people to give meaning to themselves and to the places they visit.

Keywords: Youth, Voluntariness, Tourism, Cso, Africa

*Civil Society Organization Volunteer, kevserayd@hotmail.com

TERÖRİZM VE BEŞERİ KAYNAK OLARAK GENÇLER

Ünal KARAARSLAN*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Gençlerin terör örgütlerine katılmasına etki eden etmenlere dair veriler ışığında, bir konsensüs oluşturmaktır. Bu bağlamda şu tespitler ile çalışma uluslararası mekanizmalara da dikkat çekecektir. 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kapitalizm girdiği buhrandan çıkabilmek için yaptığı uygulamalar sonucu meydana gelen işçi hareketleri, Mayıs 1968 yılında Vietnam'da ABD yürüttüğü savaşa karşı muhalefet olan önce Berkeley Üniversitesi öğrencilerinin "*özgür dünya*" sloganları başlayan daha sonra batı ülkelerindeki öğrenci hareketleri ve Marksist ideolojide "*eğitimin bir diriliş hareketi*" öğretileri ve yönlendirmeleri nedeniyle gençler terör örgütlerinde yer almaya başlamıştır.

Küresel Terörizm Veri tabanı verilerine göre;1970-2017 yılları arasında 180.000'den fazla terör olayı meydana gelmiş bunlardan 88.000'den fazlası bombalama, 19.000 civarında suikast ve 11.000 civarında kaçırma eylemi meydana gelmiştir. Bugün Ulusların yaşadığı anarşi ortamında güçlenen terör örgütlerinin varlığını devam ettirebilmek için en önemli unsurlardan birisi insandır, örgütlerin beka meselesi vardır ve bu beka insan faktörüne doğrudan bağlıdır. Bu kaynağı sağlamak için örgütler; ruhsal açıdan ve çevre faktörlerinden en fazla etkilenen 17-30 yaş grubu gençleri sempatizan, militan veya savaşçı olarak kendi saflarına bağlamak için değişik yol haritaları izlemektedirler. Dünyada en uzun süredir faaliyet gösteren ETA, FARC, IRA gibi 10 terör örgütüne katılan gençlerin yönelimine etki eden psikolojik ve sosyal nedenler, pozitivist ilkelere dayanan ikincil veri analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda terör ile bir şekilde yolu kesişen gençlerin, kimlik kaynaklı (Müslümanlar, Basklar, Kürtler vb.) teröre neden olan motivasyonlar (özgürlük, onur mücadelesi, nefret, siyasal hedefler) gibi nedenlerin en önemli nedenler olduğu ayrıca günlük hayatın içerisinde yaşanmış bir travmatik olay, zorunlu katılım, sevgili, arkadaş, gençlik psikolojisi, gibi nedenlerden dolayı da gençler terör örgütlerine katıldıkları düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Terörizm ve Gençler, Anarşi, Terör Örgütleri

TERRORISM AND YOUNG PEOPLE AS HUMAN RESOURCE

ABSTRACT

The aim of this study is to form a consensus in the light of the data on the factors affecting the participation of young people in terrorist organizations. In this context, working with the following determinations will draw attention to international mechanisms. From the second half of the 20th century onwards, the workers' movements, which emerged as a result of the practices Capitalism made to escape the crisis that had entered into, opposed the US war in Vietnam in May 1968, first began with the "free world" slogans of the University of Berkeley students and later in the student movements and Marxist ideology. Young people began to take part in terrorist organizations because of their teachings and guidance.

According to the Global Terrorism Database, more than 180,000 terrorist incidents occurred between 1970 and 2017, more than 88,000 bombings, about 19,000 assassinations and in the region of 11,000 abductions. One of the most important elements in order to maintain the existence of terrorist organizations that are strengthened in the anarchy of nations today is human being, organizations have a matter of survival and this survival is directly dependent on human factor. Organizations to provide this resource; they follow different road maps in order to connect young people aged 17-30 who are most affected by mental and environmental factors to their ranks as sympathizers, militants or warriors. Psychological and social reasons affecting the orientation of young people participating in 10 long lasted terrorist organizations of the World such as ETA, FARC and IRA, have been examined by using secondary data analysis method based on positivist principles.

At the end of the study, it was also a traumatic event in daily life where the reasons such as motivations (freedom, honor struggle, hatred, political targets) caused by terrorism caused by identity (Muslims, Basques, Kurds, etc.) of young people who crossed the road with terror. , forced participation, lover, friends, youth psychology, for reasons such as young people are considered to participate in terrorist organizations.

Keywords: Terrorism and Youth, Anarchy, Terrorist Organizations

* Çankırı Karatekin Üniversitesi, Kızılırmak Meslek Yüksekokulu, Y. L. Öğrencisi. Çankırı, Türkiye, unalkaraaslan06@gmail.com

GASTRO TUR ETKİNLİKLERİNİN GASTRONOMİ TURİZMİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Yasir İŞBİLİR*
Nezahat İŞBİLİR YÜCEIŞIK**
Çağla ÖZER***

ÖZET

Ekonomik, kültürel ve sosyolojik gelişmeler ile birlikte turizm sektörünün değişim göstermesi beraberinde alternatif turizm türleri içerisinde yer alan gastronomi turizminin de ön plana çıkmasına olanak sağlamıştır. Turizm sektöründe adına sıkça rastlanan gastronomi kelimesi ise, ilk olarak 1800'lü yıllarda kullanılmıştır. Literatürde pek çok farklı açıdan ele alınan, bir bakış açısını ifade etmenin yanı sıra sosyalleşmeyi ve estetiği de ifade eden gastronomi, "İyi yemek yeme ve içme sanatı" dır. Duygu ve düşüncelerin ortaya çıkarılmasında toplumsal bir rol üstlenen gastronomi kültürünün turizm üzerindeki etkilerinin gün geçtikçe önem kazanmasıyla birlikte bugün gastronomi turizmi, gastronomik etkinlikler ve gurme turlar da önem kazanmıştır. Gastronomi turizmin en önemli unsurlarından birini oluşturan yeme-içme, yerli ve yabancı turistin bir yeri görme amacıyla yaptığı bir gezide motivasyon kaynağı olup genellikle en önemli amaçlar arasında yer almaktadır. Günübirlik veya belirli bir süre hizmet veren 'Gastro Tur' adı altında oluşturulan firmaların, 'Gastro Turist' adı verilen kişilere o bölgenin önemli yeme-içme kültürünü tanıtmak amacıyla tadım gezileri şeklinde düzenlediği turlarda, belirlenen bölgelerin kültürel yerleri aynı zamanda en iyi yemek ve içeceklerin hazırlandığı, pişirildiği ve sunumlarının yapıldığı tarihi mekânlar ziyaret edilerek o bölgelerin yemek kültürü tanıtılmaktadır.

Çalışmada, daha çok kültürel ve sosyal önemi açısından ele alınacak olan 'Gastro Tur' kavramı tüm boyutlarıyla incelenecek, gastronomi turizm çerçevesinde değerlendirilmeye en uygun il olması sebebiyle İstanbul ilinde düzenlenen gurme tur etkinlikleri ele alınacak ve bu bağlamda etkin rol oynayan tur firmalarının görüşleri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gastro Tur, Gastronomi Turizmi, Turizm, Mutfak Kültürü

INVESTİGATİON OF GASTRO TOUR ACTİVİTİES İN THE CONTEXT OF GASTRONOMY TOURİSM: THE CASE OF ISTANBUL

ABSTRACT

The economic, cultural and sociological developments along with the change in the tourism sector have enabled gastronomy tourism to come to the fore in alternative tourism types. The word gastronomy, which is frequently seen in the tourism sector, was first used in the 1800s. Gastronomy is an ''Art of eating and drinking'' which is discussed in many different aspects in the literature and expresses socialization and aesthetics as well as expressing a point of view. Gastronomic tourism, gastronomic events and gourmet tours have gained importance as the effects of gastronomic culture which has a social role in revealing feelings and thoughts have gained importance day by day. Eating and drinking, which is one of the most important elements of gastronomy tourism, is a source of motivation for local and foreign tourists in order to see a place and is generally one of the most important goals. Tours organized by companies established under the name of Gastro Tour which serve daily or for a certain period, in the form of tasting trips in order to introduce the important eating-drinking culture of that region to the people called Gastro Tourist. The cultural places of the designated regions are also prepared with the best food and drinks. The food culture of these regions is introduced by visiting the historical places where the food is cooked and presented.

In this study, the concept of Gastro Tour which will be discussed in terms of its cultural and social importance, will be examined in all its dimensions, gourmet tour activities organized in Istanbul as the most suitable province to be evaluated within the framework of gastronomic tourism and the opinions of the tour companies that play an active role in this context will be discussed.

Keywords: Culinary Culture, Gastro Tour, Gastronomy Tourism, Tourism

*İstinye Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Lisans Öğrencisi, İstanbul, Türkiye, 180603041@stu.istinye.edu.tr
**İstinye Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul, Türkiye, nezahat.yuceisik@istinye.edu.tr
***İstinye Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul, Türkiye, cozer@istinye.edu.tr

BUGÜNKÜ GENÇLERİN YABANCI DİL – KÜLTÜR İLİŞKİSİNE BAKIŞI

Spartak KADİU

ÖZET

Bilindiği gibi "Dil kültürün içinde, kültür de dilin içindedir". Dil ile kültür arasındaki ilişkiyi açıklayan etkileşim, benzerlik, farklılık, etkileme ve karşıtlık gibi durumlar birçok bilim dalı tarafından ele alınmıştır ve bu konularda birçok yaklasım geliştirmeye çalıştırmıştır. Örneğin dilin sözdizimi ve özellikle sözcüklerin anlamları ile kültür arasında bir ilişki aramaktadır.

Dil, kültürün aynasıdır. Dil, iletişimde kullanılan araçlardan birisidir. İletişim için sadece sözcükler yeterli değidir. Dildışı durumlar, örtük anlatımlar, beden dili, yüz hareketi, kültürel özellikler de iletişime katkı sağlar. Dille ilgili beceriler daha çok sanatlı dil örneklerinden yola çıkılarak kazandırılmaya çalışmaktadır. Edebiyat eserleri gençlerin dille ilgili becerilerini geliştirmektedir. Tercüme sanatların en gücü. Başka bir yerde, başka bir çağda doğan düşüncenin kendi dilimize aktarmasıdır. Tercümenin en büyük faydası insana kendi dilinin imkânlarını tanıtmasıdır.

Bilindiği gibi en yalın anlatımıyla, çeviri her şeyden önce bir anlam iletmesidir. Dil dışı gerçeklik hep aynı kalmasına rağmen, bir dilden diğerine geçerken yapılan çevirilerde karşılaşılan zorluklar, her dilin dış dünya gerçekliğini farklı bir biçimde algılamasından kaynaklanır. Çeviri aslında biçimlerin dönüşüm işlemidir. İki farklı dil arasındaki bir çift bağıntılar kuralı girişimi içinde bir dilden öbürüne geçişi gerçekleştirmeyi dener. Çıkış diliyle, varış dili arasında her zaman kısmı bir eşbiçim eksikliği vardır. Çevirmek varış diline ulaşacak olan kültürel ayrımı da ortaya koymaktır.

Bu bildirinin amacı çevrilmiş edebiyat eserlerinin örnekleri aracılığıyla bugünkü gençlerin yabancı dil – kültür ilişkisine bakış açısını ele almak ve değerlendirmektedir.

TODAY'S YOUNG PEOPLE VIEW THE RELATIONSHIP BETWEEN FOREIGN LANGUAGE AND CULTURE

ABSTRACT

As is known, "Language is in culture and culture is in language". The interactions, similarities, differences, influences and contradictions that explain the relationship between language and culture have been handled by many disciplines and they have tried to develop many approaches on these subjects. For example, it seeks a relationship between the syntax of language, and in particular the meanings of words, and culture.

Language is the mirror of culture. Language is one of the tools used in communication. Only words are not enough for communication. Non-verbal situations, implicit expressions, body language, facial movement, and cultural features also contribute to communication. Language skills are mostly based on artistic language examples. Literary works improve the language skills of young people.

Translation is the most powerful of arts. It is the transfer of thought born in another place, in another age, to our language. The greatest benefit of translation is that it introduces the possibilities of its own language. As it is known, in its simplest expression, translation is first and foremost a meaning. Although non-linguistic reality remains the same, the difficulties encountered in the translation of one language to another stem from the fact that each language perceives the reality of the outside world differently. Translation is actually the process of transforming formats. Attempts to make the transition from one language to another in an attempt to rule a pair of relations between two different languages. There is always a partial lack of uniformity between the output language and the destination language. Translating is also to reveal the cultural distinction that will reach the destination language.

The aim of this paper is to examine and evaluate the perspective of young people in relation to foreign language - culture through the examples of translated literary works.

GENÇLERİN TURİSTİK DESTİNASYON OLUŞTURMA POTANSİYELİ AÇISINDAN BOSNA-SARAJEVO'NUN ÖNEMİ

Buse ÇELİK KADER*

ÖZET

Turistik destinasyon oluşturma çekim potansiyeli olan ülkelerin/bölgelerin/yörelerin turizm pazarının hizmetine sunulması çalışmaları olarak adlandırılabilir. Bir turizm destinasyonun çekiciliğini ve destinasyona gelen turist sayısını arttırabilmek için destinasyonun iyi bir şekilde yönetilmesi ve pazarlanması gerekmektedir. Bosna-Hersek derin bir tarihe ve eşsiz turistik potansiyele sahiptir. Sarajevo şehri de bu bağlamda turistik arz potansiyeline sahip ender şehirlerdendir. Mostar, Travnik, Bihac, Srebrenitsa, Trebinje, Blagaj şehirleri çekim merkezleri arasındadır

Sarajevo, Balkanlar'daki kültürel şehirlerin en önemlilerinden biri olarak kabul görmektedir. Güneydoğu Avrupa'nın önemli festivalleri içerisinde yer alan Sarajevo Film Festivali, MESS Uluslararası Tiyatro Festivali ve Jazz Festivaline de ev sahipliği yapan Sarajevo, her yıl pek çok turisti ağırlamaktadır ve genç turistlerinde dikkatini çekmiştir. Bu çalışmanın amacı yörenin turistik arz potansiyeli ışığında turistik destinasyon oluşturma çabalarına katkı sağlamak, ülkenin bir çok açıdan önemini ve bilinirliliğini arttırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik ve Turizm, Bosna Hersek, Sarajevo

POTENTIAL OF YOUNG PEOPLE THE IMPORTANCE OF BOSNIA-SARAJEVO IN TERMS OF

ABSTRACT

It can be named as the activities of putting the countries / regions / regions that have the potential to create touristic destinations into the service of tourism market. In order to increase the attractiveness of a tourism destination and the number of tourists visiting the destination, the destination needs to be managed and marketed well. Bosnia and Herzegovina has a deep history and unique tourist potential. In this context, the city of Sarajevo is one of the rare cities with touristic supply potential. Mostar, Travnik, Bihac, Srebrenica, Trebinje, Blagaj are among the attraction centers. Sarajevo is regarded as one of the most important cultural cities in the Balkans. Sarajevo Film Festival, MESS International Theater Festival and Jazz Festival, which are among the important festivals of Southeastern Europe.

The aim of this study is to contribute to the efforts to create a touristic destination in the light of the tourism supply potential of the region, to increase the importance and awareness of the country in many respects.

Keywords : Youth and Tourism , Bosnia and Herzegovina, Sarajevo

*İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği/İstanbul, bse__clk@hotmail.com

SPOR TURİZMİNDE GENÇLERİN ROLÜ

Banu BAKIRCI*
Günseli GÜÇLÜTÜRK BARAN**

ÖZET

Gençlik, bedensel, sosyal ve ruhsal/psikolojik değişimin yaşandığı çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan ve bireyin kimlik kazanma sürecini de etkileyen dönem olarak tanımlanabilir. Gençlik ile birlikte anılan kavramlar arasında 'spor' yer almaktadır. Sporun bir yaşam biçimi içerisinde değerlendirilmesinde yaş faktörünün ve düzenli yapılmasının önemi büyüktür. Spor faaliyetleri, voleybol gibi takım oyunu temelinde ve gruplar halinde yapılabilen, aynı zamanda satranç gibi zekâ oyunu şeklinde bireysel de gerçekleştirilebilen geniş bir yelpazeyi ifade eder. Ayrıca maçlar, yarışmalar gibi etkinliklere sporcu veya izleyici olarak katılmak için yalnız bölgesel değil, aynı zamanda yerelden dünya ülkelerine ve dünya ülkelerinden yerele doğru yer değiştiren kişiler de spor turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Dolayısıyla spor faaliyetlerinin ülke ekonomilerine, toplum sağlığına ve sosyal yaşama olan etkisi ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu bilgilerden hareketle çalışmada turizm endüstrisinde Muğla ili temelinde spor faaliyetlerine katılan gençlerin mevcut durumunun ve eğilimlerinin irdelenmesi ile turizme olan ekonomik etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bakımdan durum çalışması temel alınarak ikincil ve yüz yüze görüşme tekniğiyle elde edilen veriler kullanılmıştır. Çalışma sonucunda Muğla'da 2019 yılı itibariyle 74 bin 147 kişinin federasyona bağlı lisanslı sporcu olarak yer almasına rağmen 9 bin 475'inin aktif olarak spor yaptığı anlaşılmıştır. En çok ilgi gösterilen spor branşlarının ise izcilik, yelken, voleybol, satranç, kick boks, karate ve kürek olduğu ortaya çıkarılmıştır. Yalnız Fethiye'de yılda ortalama 15 organizasyon düzenlenmesi sonucu ortalama 7.500 sporcu sayısına ulaşılması ve iki gecelik konaklama yapıldığı takdirde yaklaşık 1.275.000 TL gelir sağlanması, çalışmada belirlenen önemli bir diğer sonuçtur. Bu sonuçlara göre spor faaliyetlerinin desteklenmesi (spor merkezleri açılması vb.), birey ve toplum sağlığını olumlu etkileyeceği gibi, aynı zamanda ekonomik etkiler de yaratacaktır.

Anahtar Kelimeler: Spor Turizmi, Gençlik, Sporcu

THE ROLE OF YOUTH PEOPLE IN SPORT TOURISM

ABSTRACT

Youth can be defined as the period between childhood and adulthood where physical, social and mental/psychological change is experienced and that affects the process of gaining identity. Among the concepts mentioned together with youth is sport. When evaluating sport in life pattern/lifestyle, the age factor and regular exercise take great important. Sports activities refer to a wide range that can be carried out in groups and on the basis of team play such as volleyball, as well as individual play in the form of intelligence game such as chess.

In addition, people who move not just regional, and also from local to world countries, and from world countries to locality to participate in events, such as matches and competitions as athletes or spectators are considered within the scope of sport tourism. Accordingly, the impact of sports activities on national economies, public health and social life emerges.

Based on all this information, the study aimed to determine the current status and trends/tendencies of young people participating in sports activities in the tourism industry on the basis of Muğla province and to determine the economic impact on tourism. In this respect, based on case study, secondary data and data from face-to-face interviews were used. As a result of the study, it was understood that as of 2019, even though 74 thousand 147 people took part as licensed athletes under the federation in Muğla, 9 thousand 475 were active in sports. The most popular sports branches were revealed to be scouting, sailing, volleyball, chess, kickbox, karate and rowing. With organizing 15 events per year in Fethiye alone, reaching an average number of 7,500 athletes and providing 1.275.000 TL income depending on two-nights stay is another important result determined in the

* Bilim Uzmanı, Muğla-Türkiye, banubakirci@hotmail.com
** Muğla-Türkiye, Dr ., gunseli-8148@hotmail.com

study. According to the results, supporting the sports activities (opening sports centers, etc.) will not only positively affect individual and community health, but will also create economic impacts.

Keywords: Sport Tourism, Youth, Athlete

ÇAĞDAŞ BİR TOPLUMDA GENÇLİK ROLÜ: GELİŞME, İLGİ VE HOBİLER

Alyona BALTABAYEVA*
Khalmetov VALIKHAN**

ÖZET

Modern toplumda, genç bir insanın kişiliğinin kendini belirlemesi ve kendini doğrulaması sorunu devletin aşırı alakalı ve öncelikli bir görevidir. Şu anda, bizzat kendi yatırımımız olan kendi sermayemiz olan yatırımın genişlemesi var. İnsan sermayesi, bir kişinin eğitimsel, sosyal kaynağı, kültürel potansiyeli olarak tanımlanır. Hızla değişen bir dünyada, insan sermayesini etkili bir şekilde biriktiren ve verimli bir şekilde kullanabilen toplumların yanı sıra, ana taşıyıcısı gençlik olan yenilikçi gelişme potansiyeli stratejik avantajlara sahip olacaktır. Gençlik, içinde yer alan değerli kaynakların bir birleşimi olarak hareket eder - bilgi, yetenek, motivasyon, algılama ve eğitim sürecinde edinilen bilgilerin üretilmesi, kendi kendine eğitim, pratik etkinlik.

Gençlik geleceğimizin yüzü ve ruhu. Ancak, gençler sağlık problemlerine, toplumun sağlığına ve çevreye çok az ilgi duyuyorlar. Ve asıl sebep, en yüksek değerin, ahlakta gözle görülür bir değişikliğe yol açan servet arayışı olan zenginleşme olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Modern Toplum, Sosyalleşme, Kültürel Gelişim

THE ROLE OF YOUTH IN A MODERN SOCIETY: CONDITIONS OF DEVELOPMENT, INTERESTS AND HOBBIES

ABSTRAKT

In modern society, the problem of self-determination and self-affirmation of the personality of a young man is an over-relevant and priority task of the state. Currently, there is an expansion of investment in our own human capital, investment in the person himself. Human capital is defined as the educational, social resource of a person, his cultural potential. In a rapidly changing world, those societies that can effectively accumulate and efficiently use human capital, as well as the innovative development potential, the main carrier of which is youth, will have strategic advantages. Youth acts as a combination of valuable resources embodied in it - knowledge, abilities, motivations, skills for perception and production of information obtained in the process of education, self-education, practical activity.

Youth is the face and spirit of our future. However, young people have little interest in their health problems, the health of society and the environment. And the main reason may be that the highest value was enrichment, the pursuit of wealth, which led to a noticeable change in morality.

Keywords: Youth, Modern Society, Socialization, Cultural Development

* International Kazakh-Turkish Khoja Ahmed Yasawi University, Kazakhstan, Turkestan, Assoc. Prof., Baltabayeva_alyon@mail.ru
** International Kazakh-Turkish Khoja Ahmed Yasawi University, Kazakhstan, Turkestan, Lecturer, valikhan.khalmetov@bk.ru

GENÇLİK ALT KÜLTÜRÜ VE EĞİTİM ALANI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Gulmira YAKIYAYEVA*
Zekeriya BİNGÖL**
Zhannat BEXULTAN***

ÖZET

Gençlik alt kültürlerini incelemenin sorunları sosyolojideki önemli bilimsel alanlardan biridir. Nispeten yakın zamanda ortaya çıkmış olan gençlik altkültürleri, gençlerin kültürel ve sosyal geleneklerinde nişlerini işgal etti. Ancak, herhangi bir genç alt kültür mevcut geleneksel kültüre tepki veriyor mu? Bu bağlamda, çeşitli alt kültürleri açıkça ayırt etmeli, geleneksel kültür üzerindeki hem olumlu hem de olumsuz etkilerini dikkate almalıyız. Kültürün sonraki nesillere aktarılması veya aktarılmaması, değerlerin, inançların, normların, kuralların ve önceki nesillerin ideallerinin özümsemesi sosyalleşme sürecinin temelini oluşturur.

Gençlik alt kültürünün oluşumu temel olarak eğitim alanında gerçekleşir. Gençliğin alt kültüründe, her şeyden önce, geleneklerinde, ritüellerinde, normlarında, değerlerinde ve klişelerinde farklı olan yaşam tarzlarını, davranışlarını, düşüncelerini tanımlayan, gençlerin özel bir örgütlenme biçimi olduğu anlaşılmaktadır. Ve "klasik" gençlik grubunu temsil eden öğrenciler olduğu için, gençlik alt kültürünün ve eğitim alanının karşılıklı etkisiyle ilgili sorunları düşünmek mantıklıdır.

Gençlik alt kültürü, günlük faaliyetler, iletişim ve ilişkiler sürecinde gerçekleşen değerlerin, geleneklerin, geleneklerin, normların, birleşen ve katılımcıların semantik alanıdır. Gençlik gayrı resmi dernekler, gençlerin kabul ettiği değerler temelinde birleşen katılımcıların sosyo-kültürel topluluklarıdır. Gençlik alt kültürünün ve enformel birliğin değerleri, belirli bir katılımcı ve grup için neyin kutsal olduğu, davranışta ifade edilen inanç ve tercihler hakkında fikirlerdir.

Açar Sözlər: Gençlik, Gençlik Altkültür, Etki, Eğitim Alanı, Kültürel Ve Sosyal Gelenekler

YOUTH SUBCULTURE AND ITS IMPACT ON THE EDUCATIONAL SPACE

ABSTRACT

The problems of studying youth subcultures are one of the important scientific areas. Having emerged relatively recently, youth subcultures have occupied their niche in the cultural and social traditions of youth. But is any youth subculture a reaction to the existing traditional culture? In this regard, we must clearly differentiate various subcultures, take into account both their positive and negative impacts on traditional culture. The reproduction and transmission of culture to subsequent generations underlies the process of socialization - the assimilation of values, beliefs, norms, rules and ideals of previous generations.

The formation of youth subculture mainly occurs in the educational space. Under the youth subculture is understood, first of all, a special form of organization of young people that defines their lifestyle, behavior, thinking, different in their customs, rituals, norms, values and stereotypes. And since it is the students who represent the "classical" group of youth, it makes sense to consider issues related to the mutual influence of the youth subculture and the educational space.

Youth subculture is the semantic space of values, traditions, customs, norms, uniting leaders and participants, realized in the process of everyday activities, communication and relationships. Youth informal associations are sociocultural communities of participants in young people, united on the basis of values recognized and accepted by them. The values of the youth subculture and informal association are ideas about what is sacred for a particular participant and group, beliefs and preferences expressed in behavior.

Keywords: Youth, Youth Subculture, İnfluence, Educational Space, Cultural And Social Traditions, Values.

*Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Yabancı Diller Bölümü, Turkistan, Kazakhstan, gulmirakz70@mail.ru
**Muğla Kültür ve Turizm İl Müdürülüğü, PhD. Muğla, Türkiye, zbingol@hotmail.com
***Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Uzman, Turkistan, Kazakhstan, mrs.absolute@bk.ru

BASIC PROPERTIES OF MODERN TOURISTIC SERVICE CONSUMERS

Abishov NURZHAN*
Adiyeva PAKIZAT**

ÖZET

Tourism is one of the leading and fastest growing sectors of the global economy. Thanks to the rapid growth pace, it is considered an economic phenomenon of the last century and is predicted to have a bright future in the next century. All this explains that tourism plays an important role in the global economy and is now one of the most profitable types of business in the world. As a result, tourism is currently one of the fastest growing international business areas. For this reason, entrepreneurs' interests in this field of work are clear and depend from a number of factors: First, starting the tourism business doesn't require much investment. Second, large, medium and small companies interact successfully in the tourism market.

Of course, the high efficiency and profitability of this kind of work, requires the professionalisms of employees in that area and a great understanding of international tourism. In order to be successful in the tourism business, it is necessary to have good knowledge about legal regulations, tourism management, marketing and tourism market. Most importantly, a professional organization is needed for the production and sales of touristic products that can meet the needs of the tourist service consumer. In addition, full and comprehensive information is needed about the customer who is the consumer of the services. That is why, at the turn of the century, the questions about the future of tourism and the demand for tourist services are actual and exciting. Who are the future tourists, what are their characteristics, what are the factors and trends in the development of demand in the tourism market?

In this work I will try to share with my own thoughts about future tourists. The aim of the study is to evaluate the basic characteristics and motivation of future tourists.

Keywords: International Tourism, Tourism Management, Tourism Marketing, Modern Tourist

*Ahmet Yesewi International Turkish-Kazakh University. Dr.,nurzhan.abishov@ayu.edu.kz
**Ahmet Yesewi International Turkish-Kazakh University Asso. Prof.Kazakhstan/ Turkestan .adipaki@mail.ru

KAZAKİSTAN'DA TIBBİ SAĞLIK TURİZMİNİN GELİŞİMİ İÇİN ÖNERİLER

Aziza SYZDYKOVA*
Aktolkin ABUBAKİROVA**

ÖZET

Küreselleşme ile birlikte ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, eğitim, sağlık, turizm gibi birçok alan bu etkinliğin içerisine girmiştir. Kişilerin mutlu olmasının ön planda tutulduğu, yaşam kalitesinin yükseldiği, nüfusun hızla çoğaldığı, ihtiyaç ve beklentilerin arttığı ve ulaşım olanaklarının geliştiği bir ortam ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda insanların kendi bulundukları ülke dışında, başka ülkelere giderek sağlık hizmeti alması amacıyla "sağlık turizmi" kavramı ortaya çıkmıştır. Bu durum ülkelerin hedeflerini de değiştirmiş, hedeflerin değişmesi uygulanacak politikaları etkilemiş, kurum ve kuruluşların dahil olduğu yeni bir süreç başlamıştır.

Büyük bir doğal ve rekreasyonel potansiyele sahip olan Kazakistan, tıbbi ve sağlık turizmi gelişimi için tüm olanaklara sahiptir. Kazakistan'ın coğrafik olanakları ülkede sağlık turizminde iç ve dış turizmin gelişiminin bir parçası olarak ümit vericidir. Bu konuda önemli problemler vardır ama olumlu deneyimler de mevcuttur. Bu çalışmada öncelikle Kazakistan'da sağlık sektörünün analizi yapılmış ve değerlendirilmiştir. Bununla birlikte dünyada pazar hacmi giderek artan sağlık turizm alanında Kazakistan'ın mevcut durumu incelenmiş, bazı öngörülerde bulunarak engellerin aşılması için bazı öneriler ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Tedavi Ve Sağlık Turizmi, Sağlık Sektörü, Kazakistan

THE RECOMMENDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF MEDICAL HEALTH TOURISM IN KAZAKHSTAN

ABSTRACT

With the globalization, many fields such as economic, social, cultural, political, education, health, tourism have entered into this activity. An environment has emerged where the happiness of the people is prioritized, the quality of life increases, the population grows rapidly, the needs and expectations increase and transportation opportunities develop. In this context, the concept of sağlık health tourism ortaya has emerged in order for people to get health services by going to other countries outside their own country.

This situation has changed the countries' targets, the change of the targets affected the policies to be implemented and a new process including institutions and organizations has started. Kazakhstan, which has a great natural and recreational potential, has all opportunities for the development of medical and health tourism. The geographical possibilities of Kazakhstan are promising as part of the development of domestic and foreign tourism in health tourism in the country. There are important problems, but there are positive experiences. In this study, firstly, the health sector in Kazakhstan was analyzed and evaluated. On the other hand, the current situation of Kazakhstan in the field of health tourism with increasing market volume in the world has been examined and some suggestions have been made to overcome the obstacles by making some predictions

Keywords: Treatment And Health Tourism, Health Sector, Kazakhstan

*Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi,Türkistan/Kazakistan, Dr., azizayesevi@gmail.com
* Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Türkistan/Kazakistan, Dr. Öğr. Üy., aktolkin.abubakirova@ayu.edu.kz

AKTİF KARBONUN GASTRONOMİ ALANINDA KULLANIM OLANAKLARI

Ata Baran KÖROĞLU*
Cansu AĞAN**
Çağla ÖZER***

ÖZET

Gastronomi; bir ürünün tarladan tüketime kadarki bütün süreçleri inceleyen, insanın beslenmesi ve yeme içme alışkanlıkları ile ilgili tüm konuları kapsayan bir bilim dalıdır. Sağlığa uygun bir şekilde hazırlanan yiyecek ve içeceklerin farklı maddelerle geliştirilerek yeni bir lezzet, tat ve görsellik kazandırma işlemleri de gastronominin çalışma konuları arasında yer almaktadır. Bu maddelerden biri aktif karbon olup gastronomide kullanımı son dönemlerde sosyal medyada popüler hale gelmiştir. Aktif karbon, ürünün tadında bir değişiklik yaratmayıp rengin siyah olmasını sağlamaktadır. Ticari olarak odun, turba, linyit, kömür, kemik, bambu, Hindistan cevizi kabuğu, pirinç kabuğu, fındıkkabuğu ve yağ ürünlerinden elde edilen karbonların çeşitli işlemlerden geçirilerek aktive edilmesiyle elde edilmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, aktif karbonun tanımlaması yapılarak, aktif karbonun özelliklerini, sağlığa yararlı etkilerini ve kullanım alanlarını anlatmak, gastronomi alanında kullanım olanaklarını incelemektir. Bu amaçla bu konuda bulunan literatürde yapılan çalışmalar incelenerek değerlendirilmiştir. Ayrıca aktif karbonun gastronomide kullanımının arttırılması için öneriler verilmiştir. Elde edilen bilgiler sonucunda, aktif karbonun birçok kullanım alanlarının olduğu görülmüş olup gastronomi alanında yeterli düzeyde kaynak bulunmaması bu çalışmanın literatür için önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aktif Karbon, Gastronomi, Siyah Yiyecekler

POSSIBILITIES OF ACTIVETED CARBON IN GASTRONOMY

ABSTRACT

Gastronomy; is a branch of science that examines all the processes of a product from field to fork, covers all issues related to human nutrition and food and beverage habits. Gaining the new flavor, taste and visualization by adding different ingredients in accordance with the health to food and beverages is also among the gastronomy working topics. One of these substances is activated carbon and its use in gastronomy has recently become popular in social media. Activated carbon does not change the taste of the product and ensures that the color is black. They are commercially obtained by activating carbons obtained from wood, peat, lignite, charcoal, bone, bamboo, coconut husk, rice husk, hazelnut husk and oil products through various processes.

The aim of this study is to describe the properties of activated carbon, its beneficial effects on health, and to examine the possibilities of use in gastronomy. For this purpose, studies in the literature on this subject have been evaluated. In addition, recommendations have been made to increase the use of activated carbon in gastronomy. As a result of the information obtained, it is seen that activated carbon has many usege area and the lack of sufficient resources in the field of gastronomy reveals the importance of this study for the literature.

Keywords: Activated Carbon, Black Foods, Gastronomy

*İstinye Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Lisans Öğrencisi, İstanbul, Türkiye, atabkoroglu@gmail.com
**İstinye Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Öğr.Gör., İstanbul, Türkiye, cagan@istinye.edu.tr
***İstinye Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Dr.Öğr.Üyesi İstanbul, Türkiye, cozer@istinye.edu.tr

HAZIR MALZEME VE İŞGÜCÜ SATIN ALAN MİCRO İŞLETMELERİN GENÇLERİN İSTİHDAMINA KATKISI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet ÇOLAK*
Tahsin ÇETİN**
Süleyman AKYAR***

ÖZET

Gelişen teknoloji marangoz atölyelerinin de yenilenmesini ihtiyaç olduğunu göstermiş olmakla birlikte; sermayesi olan işletmeler makine parkurlarını yenileyerek daha kaliteli ürünler çıkarmışlar ve çalışma hızlarını daha da artırmışlardır. Bu yenilik hızına ayak uyduramayan firmalar için sistem kendi içinde pazar oluşturmuş, yüksek maliyetli makineleri alan firmalara iş yaptırmak koşulu ile yenilenmeye aynı hızda ve kalitede ürünler yapmaya neden olmuştur. Bu sebeple micro (küçük) işletmeler tasarımlarını yaptıkları ürünlerin, üretim hattındaki işlemlerinden bazılarını başka firmalara yaptırarak hazır malzeme ve işgücü satın alarak faaliyetlerini sürdürebilmektedirler. Bu hazır malzeme ve iş gücü satın alma gençlere yönelik yeni istihdam oluşturma alanları açmaktadır. Bu çalışmada, micro (küçük) işletmelerin faaliyetlerinin sistem içerisindeki olumlu olumsuz yönleri avantaj ve dezavantajları dikkate alınarak, nasıl sisteme dahil oldukları ve sistemin kendilerine ne getirdiği konusu etraflıca araştırılmıştır. Bu amaçla Denizli ilinde faaliyet gösteren micro işletmeler çalışmanın kapsam ve sınırlılığını oluşturmaktadır. İşletmelerin hazır malzeme ve işgücünden nasıl, ne kadar yararlandıkları tespit edilmiş, işletmeler dışarıda yaptırabilecekleri pek çok işi kendileri yapmakta fakat yetersiz kaldıklarında başkaca işletmelerden faydalanmaktadırlar. Mobilya sanayi açısından fason çalışmaların varlığı değerlendirilmiştir. Yeni mezun olmuş veya olacak gençlerin bu küçük işletmeler aracılığıyla tecrübe deneyim kazanması, istihdama dahil olması, üretime yönelik hamlelerde bulunması söz konusu mobilya sektörünün daha da gelişmesi adına olumlu sonuçlar oluşturabilecektir. Hazır malzeme alımının merdiven altı işletmelere yaradığını ve bu sebeple piyasada kalitesiz işlerin oluştuğunu, yatırım maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle sermaye yatırımlarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Mikro işletmelerce yapılan-yaptırılan fason çalışmalarda işletmelerin birbirini tanıması ile oluşan güven ortamının zedelenmediği, işletmelerin arasındaki iletişimin kuvvetli olması sebebiyle yapılan çalışmaların sonrasında da iyi ilişkilerin kurulduğu belirlenmiştir. Çalışmada sektörün sorunları sorulduğunda hammadde alımı yaptıkları işletmelerin istedikleri zamanlarda fiyat artışı yaptıkları fakat kendilerinin bu kadar kısa zamanda fiyat artışı yapamadıkları, ayrıca sektörün sorunlarının olduğunu ancak bağlı oldukları oda ve kuruluşların çözüm üretmedikleri ve ilgilenmedikleri aktarılmıştır. Bu tarz micro (küçük) işletmelere yapılacak teşvik ve destekler ile yeni mezun olmuş veya olacak gençlere istihdam oluşturması adına önemli bir katkı sağlayacağı önerilerimiz arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Micro İşletmeler, İstihdam, İşgücü, Hazır Malzeme, Mobilya Sektörü.

EVALUATION OF MICRO ENTERPRISES BUYING READY MATERIALS AND LABOR FORCE IN TERMS OF THEIR CONTRIBUTION TO THE YOUTH EMPLOYMENT

ABSTRACT

The developing technology has revealed the necessity of renewing carpentry workshops as well and the enterprises with capital have renewed their mechanical tracks and thus, have been able to produce more quality products and increase their operating speed. For companies failing to keep pace with that innovation speed, the system has created a market within itself leading to innovation and the production of products of the same speed and quality, on condition that companies buying high-cost machines will be employed. Thus, micro enterprises are able to continue their activities by getting some of the operations of products in the production line that they design done by other companies and buying ready materials and labor force. Buying ready materials and labor force opens new areas of employment creation for the youth. The study thoroughly discusses positive and negative aspects of the activities of micro enterprises within the system, including their advantages and

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Ağaç işleri Endüstri Mühendisliği, Prof. Dr. Muğla, Türkiye, cmehmet@mu.edu.tr
**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Ağaç işleri Endüstri Mühendisliği, Arş. Gör., Muğla, Türkiye

disadvantages, as well as how they are included in the system and what the system contributes to them. Accordingly, the micro enterprises operating in the province of Denizli comprise the extent and limitation of the study. It was tried to determine how and to what extent the enterprises utilized ready materials and labor force and it was found that the enterprises did many work that could be done outside by themselves, however they utilized other enterprises when they remained incapable. The presence of contract work was evaluated in terms of the furniture industry. As long as the youth who have graduated or are about to graduate gain experience, are included in employment and make attempts to produce via these small enterprises, the aforementioned furniture sector will develop even further. It was observed that buying ready materials agreed with enterprises under the counter, leading to cheap work in the market and decrease of capital investments due to higher investment costs. In the contract work done by micro enterprises, it was determined that the environment of trust which was created by enterprises interacting with each other was not damaged and good relationships were established also after the work, as there was a strong communication between the enterprises. In the study, when the enterprises were asked about the problems of the sector; they stated that the enterprises from which they bought raw materials increased prices whenever they desired to, whereas they were not able to increase prices in such a short time and although the sector had certain problems, the relevant chambers and organizations neither offered solutions nor showed any interest. We suggest that such micro enterprises be encouraged and promoted to contribute to the employment of the youth who have graduated or are about to graduate.

Keywords: Micro Enterprises, Employment, Labor, Ready Materials, Furniture Sector.

KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE ÇALIŞAN GENÇLERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN TESPİTİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Doğan KUTUKIZ*
Emrah ŞEKER**
Perihan Nur BEKTAŞ***

ÖZET

İnsanların bilinçli olarak harcama yapmaları giderek azalmakta ve borçlanma yöntemi, kredi ve kredi kartı kullanımı yaygınlaşmaktadır. Bu yaygınlaşma ekonomik daralmalar, bireylerin harcama politikalarındaki yanlış izlenimleri, aldıkları kulaktan dolma bilgiler ve finansal okuryazarlıklarındaki eksiklikler sonucu ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda tasarruflar baktığımızda giderek tasarrufların azaldığını buna karşın vatandaşların borçlanma düzeylerinin arttığını görmekteyiz. Finansal bilgi düzeyinin yüksek olması bireylerin tasarruf eğilimlerini beraberinde getirerek ülke ekonomisine büyük katkı sağlayacağı açıktır. Finansal okuryazarlık, genel olarak insanların bütçe, tasarruf, yatırım, kredi gibi finansal konularda bilgi sahibi olmaları ve doğru karar vermeleri olarak ifade edilmektedir. Bireylerin finansal temel bilgi edinimi ile bilinçli bir şekilde parayı yönetme ve geleceğe yönelik planlamalarında parayı yönetebilme kabiliyeti olarak ifade edilebilir.

Bu çalışmanın amacı, turizm sektöründe çalışanların finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek ve eğitim düzeyi yaş, cinsiyet ve gelire bağlı olarak ne ölçüde olduğu ortaya koymaktır. Bu amaçla Marmaris (Muğla)'te konaklama işletmelerinde çalışanların ile anket çalışması yapılmıştır. Veriler Ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal okuryazarlık, konaklama işletmeleri, turizm

A RESEARCH ON THE DETERMINATION OF FINANCIAL LITERACY LEVEL OF YOUNG PEOPLE WORKING IN ACCOMMODATION COMPANIES

ABSTACT

People spend more consciously and the method of borrowing, credit and credit card use are becoming more widespread. This spread is caused by economic constrictions, misconceptions of individuals in spending policies, ear-filled information they received and deficiencies in financial literacy. When we look at the savings in recent years, we see that the savings have gradually decreased but the citizens' borrowing levels have increased. It is clear that high level of financial knowledge will contribute to the national economy by bringing individuals' savings tendencies. Financial literacy is generally defined as the people's knowledge about financial issues such as budget, savings, investment and credit and making the right decisions. It can be expressed as individuals' ability to manage money in a conscious way with the acquisition of basic financial knowledge and to manage money in their future plans.

The aim of this study is to measure the financial literacy level of tourism workers and to determine and the level of education depending on age, gender and income. For this purpose, a survey was conducted with the employees working in accommodation establishments in Marmaris (Muğla). Data were analyzed using Chi-square test.

Keywords: Financial literacy, hospitality businesses, tourism

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Turizm Fakültesi, Doç. Dr,. dkutukiz@yahoo.com
**Yüksek lisans Öğr. . Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bil. Enst. Sugaremrah48@gmail.com
*** Yüksek lisans Öğr. . Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bil. Enst. perihan.bektas@hotmail.com

TÜRKİSTANIN TURİZM DESTİNASYONUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR DESTİNASYON MARKALASMASI

Almas JAXILIKOV*
Zhannat BEXULTAN**

ÖZET

Son yıllarda, hedef markalaşma ve akademisyenlerin ve hükümetlerin imajı konusunda artan bir ilgi var. Ayrıca, hedef imajları ve marka, hedef seçim konularında çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle devletler, turizm piyasasında yer imajını geliştirerek daha rekabetçi hale gelmek için destinasyon markasını kullanır.

Bu çalışma, hedef markalaşma özelliklerini bulmak için Türkistan imajını belirlemek ve incelemek için tasarlanmıştır. Hedefe ulaşmak için, Türkistan'ın imajına ilişkin yabancı algıyı araştırmak ve Türkistan'ın turizm endüstrisindeki paydaşları hedef markalaşma konusunda incelemek gibi bir grup hedef belirlendi. Tartışma bölümünde, hedeflerle bağlantılı bir dizi öneri verilmektedir.

Söz konusu amaç ve hedefler birincil ve ikincil veri toplama ve analizleriyle gerçekleştirildi. Bu araştırmanın amacı için, yorumlayıcı felsefe ve endüktif yaklaşım benimsendi. Veriler, iki farklı katılımcı grubunun yarı yapılandırılmış görüşmeleriyle niteliksel olarak elde edilmiştir. Birinci grup katılımcı Türkistan'ın yabancı ziyaretçileriydi, ikinci grup ise Türkistan'daki turizm endüstrisi çalışanlarını devlet uzmanları, farklı paydaşlar ve akademisyenler gibi içermekteydi. Toplamda 9 katılımcıya e-posta yoluyla cevap verildi ve sınırlı süre, maliyet ve farklı coğrafi konum nedeniyle 10 katılımcıyla çevrimiçi Skype yazılımı ile röportaj yapıldı. Verileri analiz etmek için görüşmeler sesli olarak kaydedildi, kopyalandı ve araştırma hedefleri dikkate alınarak temalar tasarlandı ve kategorilere ayrıldı. Görüşme sorularını test etmek için pilot görüşmeler yapıldı ve öneriler dikkate alındı.

Bu araştırma olasılıksız örnekleme kullanmaya karar verdi, çünkü araştırma amacını yanıtlamak ve çalışma hedeflerini karşılamak için en uygun olanıydı. Bu çalışmanın özelliklerini göz önüne alarak, kendi kendine seçim, kartopu ve amaçlı örnekleme karışımının bu araştırma için en yararlı olduğu sonucuna varılmıştır. Genel olarak, bu çalışma, Türkistan'ın "Borat" filmi ve "stan" ekiyle güçlü bir şekilde ilişkili olduğu fikrini güçlendirmekte ve ülke yanıltıcı algısına yol açmaktadır. Araştırma, Türkistan'ın kullandığı pazarlama araçlarının çoğunun etkisiz olduğunu ve potansiyel turistlerin dikkatine ulaşmadığını da göstermiştir. Tüm bu faktörler, Türkistan'ın çok güçlü bir hedef markaya ihtiyaç duyduğunu gösteriyor.

Sonuç olarak, Türkistan imajını iyileştirmek için bir dizi öneri sunuldu. Öneriler: Hedef Yönetimi Örgütü'nün (DMO) oluşturulması, turizm stratejileri dikkate alınarak pazarlama stratejilerinin uygulanması, internet ve filmlerin pazarlama aracı olarak kullanılması, kayda değer ve benzersiz etkinliklere ev sahipliği yapılması.

Bir başka çalışma, ziyaret etmeyen ve farklı ülkelerin ziyaretçileri içindeki Türkistan imajını değerlendirebilir. Daha geniş bir şekilde, örneği genişleterek ve odak grupları, yüz yüze görüşmeler ve anketler gibi farklı yöntemler kullanarak ülkenin imajını belirlemek için araştırmalara da ihtiyaç vardır.

Açar Sözlər: Turizm, Kalkınma, Görüntü, Kavram, Analiz, Hedef, Yönetim

EVALUATING TURKESTAN`S IMAGE AS A TOURISM DESTINATION: TOWARDS BUILDING A DESTINATION BRAND

ABSTRACT

In recent years, there has been an increasing interest in the topic of destination branding and image from academics and governments. Furthermore, destination images and brand plays a crucial role in destination choice

* Nazarbayev Intellectual School of Nur-Sultan, Researcher, Nur-Sultan, Kazakhstan, almas_tktl@mail.ru
**Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Researcher, Turkistan, Kazakhstan, mrs.absolute@bk.ru

issues. Therefore, states uses destination branding to become more competitive in the tourism market by improving the image of place.

The present study was designed to determine and examine the image of Turkestan in order to find out attributes for destination branding. To reach the goal, a group of objectives were established such as investigating foreign perception about Turkestan`s image and examining stakeholders in Turkestan's tourism industry about destination branding. A set of recommendations linked with the objectives are provided in the discussion chapter.

The mentioned goals and objectives were accomplished through primary and secondary data collection and analysis. For the purpose of this research, interpretive philosophy and inductive approach were adopted. Data was gained qualitatively through semi-structured interviews of two different groups of participants. The first group of respondents were foreign visitors of Turkestan, whereas, the second group included employees of tourism industry in Turkestan such as government experts, different stakeholders and scholars. A total result showed 9 respondents by email and 10 participants were interviewed by online software Skype due to limited time, cost and different geographical location. In order to analyse the data, interviews were audio-recorded, transcribed and taking account research objectives, the themes were designed and categorized. In order to test the interview questions, pilot interviews were conducted and suggestions were taken into account.

This research decided to use non-probability sampling, because it was the most suitable for answering the research aim and meeting the study objectives. Taking into account the specifics of this study, it was concluded that a mix of self-selection, snowball and purposive sampling were the most useful for this research.
Overall, this study strengthens the idea that Turkestan is strongly associated with the movie "Borat" and the suffix "stan" leading to misleading perception of country. The research as also shown that most of the marketing tools used by Turkestan were ineffective and did not reach the attention of the potential tourists. All these factors reveals that Turkestan hugely needs a strong destination brand.

Consequently, in order to improve the image of Turkestan, a set of recommendations were presented. The suggestions are: establishing Destination Management Organisation (DMO), implementing marketing strategies by taken account tourism trends, use internet and movies as marketing tools, hosting notable and unique events.

A further study could assess the image of Turkestan within non-visitor and visitors of different countries. More broadly, research is also needed to determine the country`s image by expanding the sample and using different methods such as focus groups, face to face interviews and questionnaires.

Keywords: Tourism, Development, Image, Concept, Analyze, Destination, Management.

KAZAKİSTAN İŞGÜCÜ PİYASASINDA GENÇ İSTİHDAMI SORUNLARI

Tleubayeva AKMARAL*
Raushan JAPPAROVA**

ÖZET

Uluslararası entegrasyonun gelişimi ve Kazakistan'daki rekabetin artması bağlamında, birçok yabancı ülkede olduğu gibi, gençlerin istihdamı ile ilgili problemler göze çarpmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (UÇÖ) göre, genç işsizliğinin yarıya indirilmesi küresel büyümeyi yarıya indirecek. Bu açıdan, Kazakistan'da gençlik istihdamı konusu özellikle gençlik oranının ülke nüfusunun yaklaşık% 25.0'i olduğu yerlerde geçerlidir.

Bildiğiniz gibi, gençler nüfusun sosyo-ekonomik bir aktif katmanıdır, yaşları nedeniyle belirli bir mesleki faaliyet alanında yeterli deneyime sahip olmamasına rağmen, yenilikçi ve yaratıcı potansiyele sahiptir. Bu nedenle, işgücü piyasasındaki gençlerin mesleki rekabetçiliğinin istihdamı, desteği ve geliştirilmesi konuları Kazakistan Cumhuriyeti devlet politikasının çok önemli ve stratejik bir önceliğidir. Rekabetçi gençliğin oluşumundaki temel bir faktör, ulusal ekonominin işgücü piyasasındaki yüksek niteliği ve alaka düzeyidir. Etkili bir istihdam mekanizmasına sahip olan sosyal alanın temel bir unsuru olan işgücü piyasası işsizlikle mücadeleye odaklanmaktadır. Aynı zamanda, yüksek ve orta mesleki eğitim ile hem eğitimin miktarının hem de profilinin optimal yapısını planlama alanındaki devletin rolünün güçlendirilmesi özel bir öneme sahiptir.

Açar Sözlər: gençlik, istihdam, iş piyasası, kalkınma, uluslararası entegrasyon, rekabet, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), işsizlik

PROBLEMS OF YOUTH EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF KAZAKHSTAN

ABSTRACT

In the context of the development of international integration and increased competition in Kazakhstan, as imany foreign countries, problems are observed regarding youth employment. According to the International Labor Organization (ILO), halving youth unemployment would halve global growth. In this aspect, the issues of youth employment in Kazakhstan are particularly relevant, where the proportion of youth is about 25.0% of the total population of the country.

As you know, young people are a socio-economic active layer of the population, have innovative and creative potential, although due to their age they do not have sufficient experience in a particular field of professional activity. Therefore, the issues of employment, support and development of professional competitiveness of youth in the labor market are a very relevant and strategic priority of the state policy of the Republic of Kazakhstan. A fundamental factor in the formation of competitive youth is its high qualification and relevance in the labor market of the national economy. The labor market as a basic element of the social sphere, which has a mechanism of effective employment, is focused on combating unemployment. At the same time, the strengthening of the role of the state in the field of planning the optimal structure of both the quantity and profile of training with higher and secondary professional education is of particular relevance.

Keywords: Youth, Employment, Labor Market, Development, İnternational İntegration, Competition, International Labor Organization (ILO), Unemployment

*L.N.Gumilev Avrasya Ulusal Üniversitesi, Doç. Dr., Nur-Sultan, Kazakhstan, akmaral_alim@mail.ru
**Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Doç. Dr., Turkistan, Kazakhstan, jan-rau@mail.ru

YABANCI DİL ÖĞRETİMİ VE GENÇLERE KÜLTÜREL BOYUTUN ETKİSİ

Xhemile ABDİU*

ÖZET

Bilindiği gibi yabancı bir dili öğrenmek, bir dünyayı, yabancı bir kültürü de anlamak ve tanımak demektir. Yabancı olanı anlamaya, çözümlemeye çalışmak önemli bir durumdur. Yabancı dil ile ilgili yaklaşımlar gençlere bilgi ve düşünce zenginliği kazandırır ve onların dünyaya bakış ufkunu genişletir. Dil öğrenmek, yeni bir dünyayı da öğrenmek ve tanımak demektir. Yabancı dil bir başka dili, dolayısıyla bir başka kültürü tanımaktadır. Yabancı dil öğrenen bir genç en az iki dil ve iki kültürle etkileşim içinde bulunması gerekmektedir.

Bilindiği gibi bir yabancı dili öğrenmek, başka bir kültürel ortamda yaşayan bir kişinin dilini öğrenmektir. Dil öğrenilirken bu dilin doğup geliştiği, konuşulduğu kültürü de bir biçimde tanınır ve öğrenmek gerekebilir. Dili öğrenmek ya da edinmek, o dilin var olduğu dilsel topluluğun yaşama biçimini, düşünce dizgesini ve / ya da kültürünü de edinmek ya da öğrenmek demektir.

Bugün yabancı dil öğretimine kültürel boyut katılmak zorundadır. Kültür denilen şey her yerde ve her şeyde vardır. Atasözleri, deyimler, ikilemeler, dildeki nezaketi belirten sözcükler gibi belirli bağlamlarda kullanılabilecek anlatımların çıkış yerleri genellikle gündelik yaşamdaki bir duruma bağlıdır.

Uzun yıllar bir arada yaşama, kültürel, politik ve sosyal ilişkiler, aynı din içinde bir arada yaşama ve bunlara benzer faktörler, bir dilden diğerine sözcük alışverişi yolunu açmakta. Her dilin belirli bir toplumun gelişimini ve sözcüklerin kullanım gereksinimlerini daha hızlı yansıtan dilsel birimlerinden biri bir dilin sözlüğüdür. Bir toplumun diğer toplumlarla ilişkiler kurmadan yaşayabilmesi mümkün değildir. Bir dilin diğer dillerden etkilenmeden yaşaması da aynı şekilde mümkün değildir.

Anahtar Kelime: Yabancı Dil Öğretimi, Gençler, Kültür.

FOREIGN LANGUAGE TEACHING AND THE EFFECT OF CULTURAL DIMENSION ON YOUNG PEOPLE

ABSTRACT

As it is known, learning a foreign language means understanding and recognizing a world and a foreign culture. It is important to understand and analyze the foreigner. Approaches to foreign languages give young people a wealth of knowledge and thought and broaden their horizons of looking at the world. Learning a language means learning and knowing a new world. The foreign language recognizes another language and therefore another culture. A young person learning a foreign language must interact with at least two languages and two cultures.

As it is known, learning a foreign language is learning the language of a person living in another cultural environment. While the language is being learned, the culture in which this language is born and developed is also known and may need to be learned. Learning or acquiring language means acquiring or learning the way of living, the thought system and / or culture of the linguistic community in which that language exists.

Today, cultural dimension has to participate in foreign language teaching. The thing called culture is everywhere and in everything. Proverbs, idioms, dilemmas, expressions of courtesy in the language can be used in certain contexts, such as the origin of expressions often depends on a situation in everyday life.

Coexistence for many years, cultural, political and social relations, coexistence in the same religion, and similar factors pave the way for the exchange of words from one language to another. One of the linguistic units of each language, which reflects the development of a particular society and the needs of the words faster, is a dictionary of a language. It is not possible for a society to live without establishing relations with other communities.

Keywords: Foreign Language Teaching, Youth, Culture

*Tiran Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türkoloji Bölümü, Doç. Dr., Albanie,

ADÖLESANLARDA KASITSIZ YARALANMALARI ÖNLEMEDE OKUL TEMELLİ EĞİTİM PROGRAMLARI

Eda KILINÇ*
Asiye KARTAL**

ÖZET

Giriş: Gençlere yönelik toplum temelli yaralanma önleme müdahaleleri genellikle bir okul bileşenini içermektedir. Bu derlemenin amacı, okul çocuklarında okul temelli eğitim programlarının yaralanmaların önlenmesi için etkilerini değerlendirmek ve çocukların güvenlik becerileri, kendini koruma becerileri, davranışları ve bilgileri üzerindeki etkilerini değerlendirmektir.

Yöntem: Bu çalışma çocuk ve adölesanlara uygulanan "Yaralanma Önleme Programları"nın etkinliğini belirlemek amacıyla yapılmış bir sistematik derlemedir. Centre for Reviews and Dissemination (CRD) 2009 rehberi doğrultusunda yapılmıştır. Literatür taraması, 2000-2019 yılları arasını kapsayan çalışmaları içermektedir. "Pubmed, Wiley Interscience, Sciencedirect, Cochrane, EBSCOhost" veri tabanlarında yapılmıştır. Tarama Ocak-Mayıs 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Taramada, "okul temelli yaralanma önleme programları" "çocuk ve adölesanlarda yaralanmaları önleme", "çocuk ve adölesanlarda istemsiz yaralanmalar", "okul yaralanmaları" anahtar sözcükleri kullanılmıştır. Bu sistematik derlemenin katma kriterleri; çocuk ve adölesanlarda yaralanma önleme programları uygulanarak yapılmış, randomize, deneysel, yarı deneysel araştırmalar, dışlama kriterleri ise; derlemeler, kalitatif ve tanımlayıcı araştırmalar olarak belirlenmiştir. Tarama sonucunda 7 çalışma dahil edilmiştir.

Sonuç: Yaralanma önleme faaliyetlerinin uygulanmasında en etkili yol, bu faaliyet için birinci derecede sorumlu bir komite tarafından denetlenen okul çapında yaralanma önleme programıdır. Bu tür programların öğrencilerde güvenlik becerilerini, davranışlarını/uygulamalarını ve bilgisini geliştirdiğine dair kanıtlar vardır, ancak kanıtlar az sayıdadır. Bu derlemede sunulan çalışmalar yaralanmaları önlemede bize rehber olsa da okul temelli eğitim programlarının yaralanma olayları üzerindeki etkisini değerlendirmek için daha yüksek kaliteli çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Adölesan Sağlığı, Kasıtsız Yaralanmalar, Önleme Programları, Sistematik Derleme

SCHOOL BASED TRAINING PROGRAMS FOR PREVENTING UNINTENTIONAL INJURIES IN ADOLESCENTS

ABSTRACT

Introduction: Community-based injury prevention interventions for young people often involve a school component. The purpose of this review is to evaluate the impact of school-based education programs on prevention of injuries in school children and to assess the impact of children on safety skills, self-protection skills, behaviors and knowledge.

Method: This study is a systematic review to determine the effectiveness of "Injury Prevention Programs" applied to children and adolescents. Center for Reviews and Dissemination (CRD) 2009 The literature review includes studies covering the period 2000-2019. Med Pubmed, Wiley Interscience, Sciencedirect, Cochrane, EBSCOhost ". The screening was carried out between January and May 2019. In the screening, the key words "school-based injury prevention programs" önleme prevention of injuries in children and adolescents,, çocuk involuntary injuries in children and adolescents,, and okul school injuries kullanılmış were used. experimental, quasi-experimental research and exclusion criteria were compiled, qualitative and descriptive research 7. The study included 7 studies

Results: The most effective way of implementing injury prevention activities is school-wide injury prevention supervised by a first-level committee responsible for this activity. There is evidence that such programs improve safety skills, behavior / practice and knowledge in students, but there is little evidence. Higher quality studies are needed to assess the impact of school-based education programs on injury events, albeit not surprisingly.
Key Words: Adolescent Health, Unintentional Injuries, Prevention Programs, Systematic Review

*Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, Research Assistant, PhD Candidate. Denizli, Türkiye. ekilinc@pau.edu.tr
** Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, Assoc. Prof. Denizli, Türkiye., akartal@pau.edu.tr